

(k₂)

Δ

1313δ.

2189

(209)

13135

2189

(K2) Δ

ΕΚΛΟΓΑΙ
ΕΚ ΤΗΣ
ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ
ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΒΑΡΒΑΚΕΙΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΣΧΟΛΗΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ
ΕΚ ΤΗΣ
ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ
ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Δ', Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΠΑΛΑΙΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1940

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΚΛΟΓΕΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΚΔΕΛΤΗΣΙΑΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΕΛΤΗΣΙΑΣ

87/10

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΕΛΤΗΣΙΑΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Ο ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

Θόρου Ἀιγινούσιος
470-396 π.Χ.

1. Βίος. Ὁ Θουκυδίδης ἐγεννήθη ἐν τῷ δήμῳ Ἀλιμοῦντι (παρὰ τὸν σημερινὸν Ἀλιμον, πέραν τοῦ Π. Φαλήρου) τῆς Ἀττικῆς περὶ τὸ 470 π.Χ. Ὁ πατὴρ του Ὀλορος ἦτο ἀπόγονος ἄλλου Ὀλόρου, βασιλέως τῶν Θρακῶν, ἡ δὲ μήτηρ του Ἠγησιπύλη ἀπόγονος τοῦ μαραθωνομάχου Μιλτιάδου καὶ συγγενῆς τῶν Πεισιστρατιδῶν. Εἰς τὴν καταγωγὴν του δ' αὐτὴν ὄφειλε τὴν μεγάλην του περιουσίαν καὶ τὰ ἐν Σκαπτῇ ὕλῃ, θρακικῶ χωρίῳ, μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ.

Ὁ Θουκυδίδης ὡς καταγόμενος ἐξ εὐπόρου καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας ἔτυχεν ἐπιμελοῦς καὶ τελείας ἀγωγῆς καὶ παιδείας. Ἔσχε διδασκάλους τὸν φιλόσοφον Ἀναξαγόραν καὶ τὸν δῆτορα Ἀντιφῶντα, οἵτινες καὶ αὐτοί, ὡς καὶ οἱ σύγχρονοι σοφισταὶ Πρωταγόρας, Πρόδικος, Γοργίας καὶ ἄλλοι, συρρέοντες εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸ κέντρον τότε τοῦ πνευματικοῦ κόσμου καὶ τὴν παιδευσιν τῆς ὅλης Ἑλλάδος, μεγάλως ἐπέδρασαν ἐπὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν συμβάντα ἐν Ἀθήναις λοιμὸν τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Περικλῆς, προσβληθεὶς καὶ ὁ Θουκυδίδης ὑπὸ τῆς νόσου διεσώθη, τῷ δὲ 424 γενόμενος στρατηγὸς καὶ ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων μετέβη εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης. Ἐκεῖ εὗρισκόμενος διετάχθη νὰ βοηθήσῃ τὴν ἀπειλουμένην ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου στρατηγοῦ Βρασίδου Ἀμφίπολιν, ἀλλ', ἐπειδὴ ἔβραδυνε, δὲν κατώρθωσε ν' ἀποτρέψῃ τὴν κατάληψιν αὐτῆς. Ἔνεκα τούτου κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ προδοσίᾳ εἰς θάνατον καί, ἵνα διαφύγῃ τὴν τιμωρίαν, ὑπεβλήθη εἰς ἔκουσίαν φυγὴν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα διέμενε κυρίως εἰς τὰ ἐν Σκαπτῇ ὕλῃ κτήματά του.

Κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν γεγονότων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μεταβαίνων πολλάκις εἰς τοὺς τόπους, εἰς

τοὺς ὁποίους διεδραματίσθησαν ταῦτα, καὶ συλλέγων μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας τὴν ὕλην τῆς ἱστορίας του.

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν 30 τυράννων τῷ 403 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του διὰ ψηφίσματος τοῦ δήμου, ἀλλὰ ταχέως κατέλιπεν αὐτήν· ἴσως διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε γενικὴν κατάπτωσιν. Τῷ 396 εὐρισκόμενος ἐν Σκαπτῇ ὕλη ἀπέθανεν αἰφνιδίως, ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἀποτόμως λῆγον ἔργον αὐτοῦ. Ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχε τὸ μνημῆμα του παρὰ τὰ Κιμώνεια μνήματα μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν «Θουκυδίδης Ὀλόρου Ἀλιμούσιος».

2. Ἔργον. Ὁ Θουκυδίδης συνέγραψε τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἀλλὰ δὲν συνεπλήρωσε τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ λόγῳ τοῦ αἰφνιδίου θανάτου του. Ἡ ἱστορία του λήγει τῷ 411 π.Χ., τὴν συνεχίζει δὲ ὁ Ξενοφῶν εἰς τὰ *Ἑλληνικά* του.

Ἡ ὅλη συγγραφὴ διηρέθη ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν εἰς 8 βιβλία. Ἐν τῷ πρώτῳ, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει καὶ ὡς προοίμιον (κεφ. 1-23), συγκρίνων τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον πρὸς τοὺς προηγουμένους προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι οὗτος εἶναι ἀξιολογώτατος πάντων καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ Τρωικοῦ καὶ Περσικοῦ· εἰς δὲ τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ πρώτου βιβλίου διεξέρχεται τὰ φανερὰ καὶ ἀφανῆ αἷτια τοῦ πολέμου.

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου βιβλίου ἄρχεται ἡ ἔξιστώρησις τῶν γεγονότων περιλαμβάνουσα μέχρι τοῦ 20οῦ κεφαλαίου τοῦ Ε' βιβλίου τὸ πρῶτον δεκαετὲς μῆμα, τὸν Ἀρχιδάμειον πόλεμον (431-421). Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Ε' βιβλίου περιλαμβάνει τὴν διήγησιν τῶν συμβάντων κατὰ τὴν ὑποπτιον Νικίειον εἰρήνην μέχρι τῆς εἰς Σικελίαν ἐκστρατείας. Τὸ Γ' καὶ Ζ' τὴν εἰς Σικελίαν ἐκστρατείαν καὶ τὴν πανωλεθρίαν τῶν Ἀθηναίων (415-412). Τὸ δὲ Η' περιλαμβάνει μέρος μόνον τοῦ Δεκελεικοῦ πολέμου μέχρι τοῦ 411 π.Χ.

Ἐν τῇ συγγραφῇ του διακρίνονται: 1ον) τὰ καθαρῶς ἱστορικὰ μέρη, εἰς τὴν διήγησιν τῶν ὁσίων προβαίνει κατ' αὐστηρὰν χρονολογικὴν διαίρεσιν εἰς θέρη, καθ' ἃ γίνονται αἱ στρατεῖαι καὶ αἱ μάχαι, καὶ εἰς χειμῶνας, καθ' οὓς γίνονται αἱ παρασκευαὶ καὶ διαπραγματεύσεις· 2ον) αἱ δημηγορίαι, αἵτινες εἶναι ἀγορεύσεις πολιτικῶν ἢ στρατιωτικῶν ἀνδρῶν ἀπαγγεληθεῖσαι εἰς διαφόρους συναθροίσεις· ἐξ αὐτῶν δὲ μετεδόθησαν μόνον αἱ ἀναγκαῖαι πρὸς διασάφησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἱστορουμένων γεγονότων.

Ἐν αὐταῖς ὁ συγγραφεὺς μὲ θαυμαστὴν δεξιότητα ζωγραφεῖ συντομώτατα τὰς εἰκόνας ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, τοῦ Θεμιστοκλέους, Περικλέους, Νικίου κλπ. προσαρμόζων ἁρμονικώτατα πάσας τῶν προσώπων τὰς πράξεις καὶ τοὺς στοχασμοὺς πρὸς τὸν χαρακτήρα αὐτῶν. Ἐπιτυγχάνει δὲ τοῦτο τόσον ἀκριβῶς καὶ μετὰ τοσαύτης πειστικότητος αἰτιολογεῖ τὰς διαθέσεις καὶ τὰς γνώμας τῶν ἠητόρων, ὥστε πιστεῦει ὁ ἀναγινώσκων ὅτι αὐτὰ τὰ ἀγορευόμενα πρόσωπα ἦτο ἀδύνατον ἐπιτυχέστερον νὰ συνηγορήσουν ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀπόψεων.

Σημειωτέον δέ, ὅτι αἱ δημηγορίαι δὲν εἶναι οἱ λόγοι τῶν ἀγορευσάντων ἰδίαις λέξεσιν, ἀλλὰ διεπλάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ ὅσον τὸ δυνατόν ἐγγύτατα πρὸς τὰ ὑπ' αὐτῶν λεχθέντα.

3. Λεκτικόν. Ὁ Θουκυδίδης συνέγραψε τὴν ἱστορίαν του εἰς ἀρχαίαν ἀττικὴν διάλεκτον, ἡ ὁποία εἶχε διαμορφωθῆ ἰστορικῶς ὑπὸ τῶν ποιητῶν Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους διὰ τὴν ποίησιν, ὅχι δὲ καὶ διὰ τὸν ἤδη δημιουργούμενον πεζὸν λόγον. Πρῶτος δὲ αὐτὸς μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ δυνάμεως διέπλεσε τὴν ἄφθονον γλωσσικὴν ὕλην τῆς ἀττικῆς διαλέκτου. Ὅθεν μεταχειρίζεται ὄχι μόνον πλείεστας ποιητικὰς λέξεις, ὡς αἱ *κλέος, ἀχθηδών, θάμβος, ἀγκραιφνής* κτλ., ἀλλὰ καὶ δημιουργεῖ τοιαύτας, ὡς αἱ *ἀποδημητής, κινδυνευτής, αὐτοβοεῖ, ξένισις, ἐπιβόημα* κλπ., ἄλλων δὲ αὐτὸς κυρίως ποιεῖται χρῆσιν, ὡς αἱ *ξύν, ἐτοῖμος, ὁμοῖος, αἰεῖ, τροπαῖον*, ἀντὶ τῶν *σύν, ἐτοῖμος, ὁμοῖος, αἰεῖ, τροπαῖον*. Ἐκτὸς τούτων καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ πολλαπλῆ χρῆσις καὶ παραγωγή νέων ὀρημάτων ἐξ ὀνομάτων, ἡ συχνὴ χρῆσις τῆς γενικῆς τοῦ ἀπαρεμφάτου εἰς δήλωσιν αἰτίας, ἡ χρῆσις τῶν οὐδετέρων τῶν ἐπιθέτων καὶ μετοχῶν μετὰ τοῦ ἄρθρου, ὡς τὸ *δεδιός, τὸ θαρσούν, τὸ σῶφρον* καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἀντὶ τῶν οὐσιαστικῶν ὁ *φόβος, τὸ θάρσος, ἡ σωφροσύνη*, ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ἀκατεργάστου ἔτι τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς διαλέκτου, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖ. Ἐντεῦθεν ὁ λόγος του εἶναι ἐν πολλοῖς τραχὺς, ἀνώμαλος καὶ δυσνόητος. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ σύνταξις τοῦ Θουκυδίδου, ἡ ὁποία ἀποκλίνει μᾶλλον εἰς τὴν ποίησιν, ἰσταμένη, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαλαρωτέρας συντάξεως τῶν Ἰώνων καὶ τῆς ἐντέχνου συντάξεως τῶν νεωτέρων ἀττικῶν συγγραφέων Πλάτωνος καὶ Ξενοφώντος.

II. Η ΠΡΟ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Εὐθύς μετὰ τὸ ἔνδοξον τέλος τῶν μεγάλων καὶ φοβερῶν ἀγῶνων κατὰ τῶν Περσῶν οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ διχονοοῦν τὰ πρῶτα δὲ ἐπικίνδυνα συμπτώματα τῆς διχονοίας ἀνεφάνησαν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν.

Οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην ἐπανελθόντες εἰς τὰ ἴδια ἀνφοδομήσαν τὴν πόλιν των, ἣ ὁποία εἶχε μεταβληθῆ εἰς ἐρείπια, καὶ κατὰ συμβουλήν τοῦ Θεμιστοκλέους ἤρχισαν νὰ περιβάλλουν αὐτὴν μὲ ὄχυρον τεῖχος. Οἱ Σπαρτιάται ἐβλεπον μὲ ὑποπτον βλέμμα τὴν τοιαύτην τῶν Ἀθηνῶν ἐνίσχυσιν, ἐρεθιζόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Αἰγινητῶν, οἱ ὁποῖοι μετὰ φόβου καὶ φθόνου παρηκολούθουν τὴν κατὰ θάλασσαν μεγάλην αὐτῶν αὐξήσιν, ἐζήτησαν νὰ ἀποτρέψουν τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου των, προφασιζόμενοι ὅτι ἡ ὀχύρωσις τῶν Ἀθηνῶν ἠδύνατο νὰ ἀποβῆ ὀλεθρία ἐν περιπτώσει νέας ἐπιδρομῆς τῶν Περσῶν.

Ἡ ἐλέμβασις ὁμως τῶν Σπαρτιατῶν ἐματαιώθη διὰ τῆς διπλωματικῆς ἱκανότητος τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ μεγαλεπήβολου τούτου ἀνδρός, ὁ ὁποῖος διηύθυνε τότε τὰς τύχας τῆς πόλεως. Κατὰ συμβουλήν αὐτοῦ ἀνέλαβον οἱ Ἀθηναῖοι ἀμέσως καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Πειραιῶς, ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ καταστῆ ἀκρόπολις τῆς ναυτικῆς αὐτῶν δυνάμεως. Ἡ Σπάρτη ἠναγκάσθη νὰ δεχθῆ τὸ τετελεσμένον γεγονός καὶ νὰ κρύψη τὴν ὀργήν της. Ἐνῶ δὲ αἱ Ἀθηναῖοι τοιουτοτρόπως ἀνελάμβανον πλήρη ἀνεξαρτησίαν ἀπέναντι τῆς μέχρι τότε δεσποζούσης ἐν Ἑλλάδι σπαρτιατικῆς δυνάμεως, ἐπηκολούθησαν καὶ ἄλλα γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἀνύψωσαν αὐτὴν εἰς τὴν πρώτην μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν θέσιν.

Ἐπ' αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ πεδίου τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης οἱ συναγωνισθέντες κατὰ τῶν βαρβάρων Ἕλληνες ἀπεφάσισαν νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν κατ' αὐτῶν ἀγῶνα. Εἰς ἐκτέλεσιν δὲ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐσχηματίσθη συμμαχικὸς στόλος ἐξ 100 πλοίων μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς βαρβάρους ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας καὶ ἐλευθερώσῃ τοὺς νησιώτας καὶ Μικρασιάτας Ἕλληνας. Οὕτω δὲ αἱ νῆσοι

τοῦ Αἰγαίου καὶ αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας ἀπελευθερούμεναι προσετίθεντο εἰς τὴν συμμαχίαν ταύτην καὶ ἐνίσχουν τὸν κοινὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα παρέχουσαι ναῦς, πληρώματα καὶ χρήματα.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Σπαρτιατοῦ Πausανίου οἱ σύμμαχοι ἐξεδιώξαν τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς Κύπρου καὶ ἔπειτα κατέλαβον τὸ Βυζάντιον. Ὅτε δὲ βραδύτερον ὁ Πausανίας κατηγορηθεὶς ἐπὶ προδοσίᾳ ἀνεκλήθη, οἱ σύμμαχοι ἀνεγνώρισαν ὡς ἡγεμόνας τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Πελοποννήσιοι τότε ἀπεσύρθησαν τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμπορικοὶ πληθυσμοὶ τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων μετὰ τὰς πρώτας νίκας «ἀποκροῦντες τὰς συνεχεῖς στρατείας» συνεφώνησαν μὲ τὸς Ἀθηναίους νὰ παρέχουν κατ' ἔτος χρήματα, τὸν δὲ ἀγῶνα νὰ ἀναλάβουν μόνοι οἱ Ἀθηναῖοι. Τὸ ἀναλογοῦν εἰς ἕκαστον τῶν συμμάχων ποσὸν καθώρισεν ὁ Ἀριστείδης τόσον ἐντίμως καὶ δικαίως, ὥστε ἀγογγύστως οἱ σύμμαχοι ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν φόρον. Τὸ κοινὸν ταμεῖον ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δήλῳ, διεχειρίζοντο δὲ αὐτὸ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐκλεγόμενοι ταμίαι, καλούμενοι «Ἑλληνοταμίαι».

Ἐφεξῆς ὁ ἐπιθετικὸς πόλεμος διεξάγεται κυρίως ὑπὸ τῶν ἀθηναϊκῶν δυνάμεων, ἡ δὲ δόξα τῶν μεγάλων νικῶν ἀνήκει εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Κίμωνα, τὸν υἱὸν τοῦ μαραθωνομάχου Μιλτιάδου.

Ὁ Κίμων κατ' ἀρχὰς μὲν μετὰ τοῦ Ἀριστείδου, ἔπειτα δὲ μόνος κατέλαβε διὰ συντόμου δράσεως τὴν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος Ἡϊόνα, κατέστρεψε τὸ ἐν Σκύρῳ κρησφύγετον τῶν πειρατῶν Δολόπων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπήλλαξε τὸ Αἰγαῖον, καὶ κατεναυμάχησε τῷ 465 π.Χ. παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐθυμέδοντος τῆς Παμφυλίας τὸν περσικὸν στόλον, ἐξασφαλίσας ἐντελῶς τὴν κατὰ θάλασσαν ἀρχὴν τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ διαρκὴς ὅμως ἐμπόλεμος κατάστασις καὶ ἡ αὐστηρὰ ἀπαίτησις τῶν Ἀθηναίων νὰ ἐκπληροῦνται οἱ ὄροι καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τῆς συμμαχίας ἤρχισαν μετὰ τινα χρόνον νὰ δημιουργοῦν δυσανεκτείας καὶ προστριβὰς τῶν συμμάχων πρὸς αὐτούς, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων αἱ συμμαχικαὶ πόλεις ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην κατεβιβάσθησαν εἰς τὴν τάξιν ὑποτελῶν. Τὴν θαναμαστὴν αὐξησιν τῆς ἀθηναϊκῆς δυνάμεως ὑπέβλεπεν ἡ Σπάρτη, ἀλλὰ περιστάσεις ἰδιαιτέραι καὶ ἡ ἀδρανὴς

πολιτική της ἠμπόδιζον αὐτὴν νὰ ἐπεμβῆ ἔγκαίρως. Τὰς ὑπόπτους σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο πολιτειῶν παρῴξυνεν ἔτι μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν ἀποπομπῆ τῆς ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων ἀποσταλείσης πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς Ἰθώμης δυνάμεως.

Καὶ συνήφθη μὲν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Κίμωνος τῷ 449 π.Χ. πενταετῆς ἀνακωγῇ πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τῆς προκλητικῆς τῶν στάσεως συνετέλεσαν εἰς ταχεῖαν ῥῆξιν. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ἠττήθησαν ὑπὸ τῶν ἠνωμένων Βοιωτῶν ἐν Κορωνεῖα, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Σπάρτης ἀπεστάτησαν τὰ Μέγαρα καὶ ἡ Εὐβοία, στρατὸς δὲ τῶν Πελοποννησίων ἔφθασεν εἰς Ἐλευσίνα. Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἐπέκειτο πλέον, ὅτε διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Περικλέους συνωμολογήθησαν τριακονταετῆς σπονδαὶ τῷ 445 π.Χ. μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Εὐβοίας, καθ' ἧς οἱ Ἀθηναῖοι κατέλιπον τὰς ἐν Πελοποννήσῳ κτήσεις τῶν καὶ συνήνεσαν, ἵνα οἱ Μεγαρεῖς προσέλθουν εἰς τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης.

Αἱ τριακονταετῆς σπονδαὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαρκέσουν ἐπὶ πολὺ. Οἱ Σπαρτιάται ἔβλεπον μὲ φθόνον καὶ ζηλοτυπίαν τὴν αὔξησιν τῆς δυνάμεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐφοβοῦντο περὶ τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ἰδίου τῶν κράτους. Ἐζήτουν λοιπὸν κατάλληλον στιγμήν νὰ περιορίσουν αὐτήν. Ἐξ ἄλλου ἡ συμμαχία τῶν Ἀθηναίων εἶχε μεταβληθῆ εἰς αὐθαίρετον δεσποτείαν ὡς ἐκ τούτου δὲ πολλὰ παράπονα ἠκούοντο κατ' αὐτῶν. Ἐν ᾧ δὲ τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων, μικρὰ ἀφορμὴ ἐχρηάζετο διὰ νὰ ἀνάψῃ τὴν φλόγα τοῦ πολέμου. Ταύτην ἔδωκεν ἡ ἀνάμειξις τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν πόλεμον μεταξὺ Κορινθίων καὶ Κερκυραίων ἕνεκα τῆς Ἐπιδάμου καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν πολιορκία τῆς ἀποστάσης Ποτειδαίας. Οὕτω ἤρχισεν ὁ μέγας Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ὁ ὁποῖος διήρесе τὴν Ἑλλάδα εἰς δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα, καί, ἀφοῦ τὴν ἐξήντησεν ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς, τὴν ὠδήγησεν εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ὄλεθρον.

Δύο ἐπεισόδια τοῦ πολέμου τούτου, τὰ κατὰ Πλάταιαν καὶ Λέσβον, παρατίθενται κατωτέρω, ὡς ταῦτα ἱστορεῖ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς. Ἐπίσης παρατίθενται καὶ αἱ συναφεῖς πρὸς ταῦτα δημηγορίαι Πλαταιέων, Θηβαίων, Κλέωνος καὶ Διοδότου ὡς καὶ ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

I. ΠΛΑΤΑΪΚΑ

Εισβολή τῶν Θηβαίων εἰς τὰς Πλαταιάς.

(B, 1-6)

1. Ἀρχεται δὲ ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων καὶ τῶν ἑκατέροις ξυμμάχων, ἐν ᾧ οὔτε ἐπεμείγνυντο ἔτι ἀκηρυκτὶ παρ' ἀλλήλους καταστάντες τε ξυνεχῶς ἐπολέμουν· γέγραπται δὲ ἐξῆς ὡς ἕκαστα ἐγίγνετο κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα.

2. Τέσσαρα καὶ δέκα μὲν ἔτη ἐνέμειναν αἱ τριακοντούτεις σπονδαί, αἱ ἐγένοντο μετ' Εὐβοίας ἄλλωσιν τῷ δὲ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει, ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἀργεὶ τότε πενήτηντα δυοῖν δέοντα ἔτη ἱερωμένης καὶ Αἰνησίου ἐφόρου ἐν Σπάρτῃ καὶ Πυθοδώρου ἔτι τέσσαρας μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίοις, μετὰ τὴν ἐν Ποτειδαίᾳ μάχην μηνὶ ἕκτῳ καὶ δεκάτῳ, ἅμα ἦρι ἄρχομένῳ Θηβαίων ἄνδρες ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων—ἤγούντο δὲ αὐτῶν βιοιωταρχοῦντες Πυθαγάγερός τε ὁ Φυλείδου καὶ Διέμπορος ὁ Ὀνηγορίδου—ἐσήλθον περὶ πρῶτον ὕπνον ξὺν ὄπλοις ἐς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας οὖσαν Ἀθηναίων ξυμμαχίδα. ἐπηγάγοντο δὲ καὶ ἀνέφξαν τὰς πύλας Πλαταιῶν ἄνδρες, Ναυκλείδης τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, βουλόμενοι ἰδίας ἔνεκα δυνάμειος ἄνδρας τε τῶν πολιτῶν τοὺς σφίσιν ὑπεναντίους διαφθεῖραι καὶ τὴν πόλιν Θηβαίοις προσποιῆσαι. ἔπραξαν δὲ ταῦτα δι' Εὐρυμάχου τοῦ Λεοντιάδου, ἀνδρὸς Θηβαίων δυνατωτάτου, προϊδόντες γὰρ οἱ Θηβαῖοι ὅτι ἔσοιτο ὁ πόλεμος, ἐβούλοντο τὴν Πλάταιαν αἰεὶ σφίσι διάφορον οὖσαν ἔτι ἐν εἰρήνῃ τε

καὶ τοῦ πολέμου μήπω φανεροῦ καθεστῶτος προκαταλαβεῖν. ἤ καὶ ῥᾶον ἔλαθον ἐσελθόντες, φυλακῆς οὐ προκαθεστηκυίας. θέμενοι δὲ ἐς τὴν ἀγορὰν τὰ ὄπλα τοῖς μὲν ἐπαγαγομένοις οὐκ ἐπέιθοντο, ὥστε εὐθὺς ἔργου ἔχεσθαι καὶ ἰέναι ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν, γνώμην δ' ἐποιούντο κηρύγμασί τε χρήσασθαι ἐπιτηδεῖος καὶ ἐς ξύμβασιν μᾶλλον καὶ φιλίαν τὴν πόλιν ἀγαγεῖν—καὶ ἀνεῖπεν ὁ κῆρυξ, εἴ τις βούλεται κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάντων Βοιωτῶν ξυμμαχεῖν, τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὄπλα—νομιζόντες σφίσι βραδίως τούτῃ τῇ τρόπῃ προσχωρήσειν τὴν πόλιν.

II 3. Οἱ δὲ Πλαταιῆς, ὡς ἤσθηοντο ἔνδον τε ὄντας τοὺς Θηβαίους καὶ ἐξαπιναίως κατειλημμένην τὴν πόλιν, καταδείσαντες καὶ νομίσαντες πολλῶ πλείους ἐσεληλυθέναι—οὐ γὰρ ἐώρων ἐν τῇ νυκτὶ—πρὸς ξύμβασιν ἐχώρησαν καὶ τοὺς λόγους δεξάμενοι ἠσύχαζον, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἐς οὐδένα οὐδὲν ἐνεωτέριζον. πράσσοντες δὲ πως ταῦτα κατενόησαν οὐ πολλοὺς τοὺς Θηβαίους ὄντας καὶ ἐνόμισαν ἐπιθέμενοι βραδίως κρατήσειν τῇ γὰρ πλήθει τῶν Πλαταιῶν οὐ βουλομένην ἦν τῶν Ἀθηναίων ἀφίστασθαι. ἐδόκει οὖν ἐπιχειρητέα εἶναι καὶ ξυνελέγοντο διορύσσοντες τοὺς κοινοὺς τοίχους παρ' ἀλλήλους, ὅπως μὴ διὰ τῶν ὁδῶν φανεροὶ ὦσιν ἰόντες, ἀμάξας τε ἄνευ τῶν ὑποζυγίων ἐς τὰς ὁδοὺς καθίστασαν, ἵνα ἀντὶ τείχους ἦ, καὶ τᾶλλα ἐξήρτυον, ἣ ἕκαστον ἐφαίνετο πρὸς τὰ παρόντα ξύμφορον ἔσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν ἐτοῖμα ἦν, φυλάξαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐπ' αὐτοὺς, ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὖσι προσφέροιτο καὶ σφίσι ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται, ἀλλ' ἐν νυκτὶ φοβερώτεροι ὄντες ἤσσαν ὡς τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν, προσέβαλόν τε εὐθὺς καὶ ἐς χεῖρας ἦσαν κατὰ τάχος.

4. Οἱ δ' ὡς ἔγνωσαν ἐξηπατημένοι, ξυνεστρέφοντό τε ἐν σφίσι αὐτοῖς καὶ τὰς προσβολάς, ἣ προσπίπτειεν, ἀπεωθούντο. καὶ δις μὲν ἢ τρίς ἀπεκρούσαντο, ἔπειτα πολλῶ θορύβῳ αὐτῶν τε προσ-

βαλόντων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν οἰκετῶν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκίων
 κραυγῇ τε καὶ ὀλολυγῇ χρωμένων λίθοις τε καὶ κεράμῳ βαλλόν-
 των, καὶ ὑετοῦ ἅμα διὰ νυκτὸς πολλοῦ ἐπιγενομένου, ἐφοβήθη-
 σαν καὶ τραπόμενοι ἔφευγον διὰ τῆς πόλεως, ἄπειροι μὲν ὄντες
 οἱ πλείους ἐν σκότῃ καὶ πηλῷ τῶν διόδων, ἢ χρῆ σωθῆναι — καὶ
 γὰρ τελευτῶντος τοῦ μηνὸς τὰ γιγνόμενα ἦν —, ἐμπίρους δὲ ἔχον-
 τες τοὺς διώκοντας τοῦ μὴ ἐκφεύγειν, ὥστε διεφθίροντο πολλοί.
 τῶν δὲ Πλαταιῶν τις τὰς πύλας, ἢ ἐσῆλθον καὶ αἵπερ ἦσαν μόν-
 ναι ἀνεφγμένοι, ἐκλήψε συρακίῃ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου χρη-
 σάμενος ἐς τὸν μοχλόν, ὥστε μὴδὲ ταύτῃ ἐξοδὸν ἔτι εἶναι. διω-
 κόμενοι δὲ κατὰ τὴν πόλιν οἱ μὲν τινες αὐτῶν ἐπὶ τὸ τεῖχος
 ἀναβάντες ἔρριψαν ἐς τὸ ἔξω σφᾶς αὐτοὺς καὶ διεφθάρησαν οἱ
 πλείους, οἱ δὲ κατὰ πύλας ἐρήμους γυναικῶς δούσης πέλεκυν λα-
 θόντες καὶ διακόψαντες τὸν μοχλὸν ἐξῆλθον οὐ πολλοί — αἰσθη-
 σις γὰρ ταχέια ἐπεγένετο — ἄλλοι δὲ ἄλλῃ τῆς πόλεως σπορά-
 δες ἀπώλλυντο. τὸ δὲ πλεῖστον καὶ ὅσον μάλιστα ἦν ξυνεστραμμέ-
 νον ἐσπίπτουσι ἐς οἴκημα μέγα, ὃ ἦν τοῦ τείχους καὶ αἱ θύ-
 ραι ἀνεφγμένοι ἔτυχον αὐτοῦ, οἴομενοι πύλας τὰς θύρας τοῦ οἴκη-
 ματος εἶναι καὶ ἀντικρυς δίοδον ἐς τὸ ἔξω. ὄρωντες δὲ αὐτοὺς οἱ
 Πλαταιῆς ἀπειλημιμένους ἐβουλεύοντο εἴτε κατακαύσωσιν, ὥσπερ
 ἔχουσιν, ἐμπρήσαντες τὸ οἴκημα, εἴτε τι ἄλλο χρήσονται. τέλος
 δὲ οὗτοί τε καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν Θηβαίων περιῆσαν κατὰ τὴν πό-
 λιν πλανώμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Πλαταιεῦσι παραδοῦναι σφᾶς τε
 αὐτοὺς καὶ τὰ ὄπλα χρήσασθαι, ὃ τι ἂν βούλωνται. οἱ μὲν δὲ ἐν
 τῇ Πλαταιᾷ οὕτως ἐπεπράγεσαν.

5. Οἱ δ' ἄλλοι Θηβαῖοι, οὓς ἔδει ἔτι τῆς νυκτὸς παραγενέσθαι
 πανστρατιᾶ, εἴ τι ἄρα μὴ προχωροίη τοῖς ἐσεληλυθόσι, τῆς ἀγ-
 γελίας ἅμα καθ' ὁδὸν αὐτοῖς ῥηθείσης περὶ τῶν γεγενημένων ἐπε-
 βούλουν. ἀπέχει δὲ ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἐβδομήκοντα,
 καὶ τὸ ὕδωρ τὸ γενόμενον τῆς νυκτὸς ἐποίησε βραδύτερον αὐ-

τοὺς ἐλθεῖν· ὁ γὰρ Ἄσσωπὸς ποταμὸς ἐρρῦν μέγας καὶ οὐ βραδίως διαβατὸς ἦν. πορευόμενοι τε ἐν υετῷ καὶ τὸν ποταμὸν μόλις διαβάαντες ὑστερον παρεγένοντο, ἤδη τῶν ἀνδρῶν τῶν μὲν διεφθαρμένων, τῶν δὲ ζώντων ἐχομένων. ὡς δ' ἦσθοντο οἱ Θηβαῖοι τὸ γεγεννημένον, ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν — ἦσαν γὰρ καὶ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ κατασκευή, οἷα ἀπροσδοκίτου τοῦ κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου· — ἐβούλοντο γὰρ σφίσι, εἴ τινα λάβοιεν, ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ἦν ἄρα τύχῳσιν τινες ἔξωγρημένοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα διενσοῦντο· οἱ δὲ Πλαταιῆς ἔτι διαβουλεύομένων αὐτῶν ὑποτοπήσαντες τοιοῦτόν τι ἔσσεσθαι καὶ δείσαντες περὶ τοῖς ἔξω κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους, λέγοντες ὅτι οὔτε τὰ πεποιημένα ὅσια δράσειαν ἐν σπονδαῖς σφῶν πειράσαντες καταλαβεῖν τὴν πόλιν, τὰ τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν· εἰ δὲ μή, καὶ αὐτοὶ ἔφασαν αὐτῶν τοὺς ἀνδρας ἀποκτενεῖν, οὓς ἔχουσι ζώντας· ἀναχωρησάντων δὲ πάλιν ἐκ τῆς γῆς ἀποδώσειν αὐτοῖς τοὺς ἀνδρας.

6. Θηβαῖοι μὲν ταῦτα λέγουσι καὶ ἐπομοῖσαι φασὶν αὐτούς· Πλαταιῆς δ' οὐχ ὁμολογοῦσι τοὺς ἀνδρας εὐθὺς ὑποσχέσθαι ἀποδώσειν, ἀλλὰ λόγων πρῶτον γενομένων, ἦν τι ξυμβαινῶσι, καὶ ἐπομοῖσαι οὐ φασιν. ἐκ δ' οὖν τῆς γῆς ἀνεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι οὐδὲν ἀδικήσαντες· οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῆς χώρας κατὰ τάχος ἐσεκομίσαντο, ἀπέκτειναν τοὺς ἀνδρας εὐθὺς. ἦσαν δὲ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν οἱ ληφθέντες, καὶ Εὐρύμαχος αὐτῶν ἦν, πρὸς ὃν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες. τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἔς τε τὰς Ἀθήνας ἀγγελὸν ἔπεμπον καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδωσαν τοῖς Θηβαίοις, τὰ τε ἐν τῇ πόλει καθίσταντο πρὸς τὰ παρόντα, ἣ ἐδόκει αὐτοῖς. τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἠγγέλθη εὐθὺς τὰ περὶ τῶν Πλαταιῶν γεγεννημένα, καὶ Βοιωτῶν παραχρήμα ξυνέλαβον ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ἐς τὴν Πλάταιαν ἔπεμψαν κήρυκα, κελεύοντες εἰπεῖν μὴδὲν νεώτερον ποιεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν, οὓς ἔχουσι Θη-

θαίων, πρὶν ἂν τι καὶ αὐτοὶ βουλευσῶσι περὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἤγγε-
 γέλθη αὐτοῖς ὅτι τεθνηκότες εἶεν. ἅμα γὰρ τῇ ἐσόδῳ γιγνομένη
 τῶν Θηβαίων ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐξῆγει, ὁ δὲ δευτέρος ἄρτι νενικη-
 μένων τε καὶ ξυνειληγμένων, καὶ τῶν ὕστερον οὐδὲν ἤδεσαν. οὕτω
 δὴ οὐκ εἰδότες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέστελλον· ὁ δὲ κῆρυξ ἀφικόμενος
 ἤρρε τοὺς ἄνδρας διεσθαρμένους. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι
 στρατεύσαντες ἐς Πλάταιαν σίτον τε ἐσθήγαγον καὶ φρουροὺς ἐγ-
 κατέλιπον, τῶν τε ἀνθρώπων τοὺς ἀχρειστάτους ξὺν γυναιξὶ καὶ
 παισὶν ἐξεκόμισαν.

[Μετὰ τὰ συμβάντια ἐν Πλαταιαῖς καὶ τὴν φανεράν πλέον λύσιν
 τῶν συνθηκῶν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐτοιμάζονται πρὸς
 τὸν πόλεμον. Ἀφοῦ δὲ παρεσκευάσθησαν καὶ ἐβολιδοσκοπήσαν ἐκάτε-
 ροι τὰς διαθέσεις τῶν συμμάχων τῶν, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι εἰσβάλλου-
 λον τὸ θέρος τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ πολέμου (431) εἰς τὴν Ἀττικὴν,
 οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον συναθροισθῆ εἰς τὴν
 πόλιν ἐγκαταλιπόντες τὴν ὑπαιθρον, δὲν ἀντεπεξῆλθον τῇ προτροπῇ τοῦ
 Περικλέους. Ἔνεκα τούτου οἱ Πελοποννήσιοι, ἀφοῦ ἐλεηλάτησαν δή-
 μους τινὰς τῆς Ἀττικῆς, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.]

Τὸ ἐπόμενον ἔτος (430) οἱ Πελοποννήσιοι εἰσβάλλον διὰ δευτέραν
 φορὰν, ἀλλ' ἀναγκάζονται νὰ ἀποχωρήσουν ταχέως λόγῳ τοῦ ἐνσκή-
 ψαντος ἐν Ἀθήναις καταστρεπτικοῦ λοιμοῦ.

Ἐκ τοῦ φόβου δὲ τούτου τῆς νόσου τὸ τρίτον ἔτος τοῦ πολέμου (429)
 δὲν εἰσβάλλον πλέον εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' ἔρχονται κατὰ τῶν συμμά-
 χων τῶν Ἀθηναίων Πλαταιέων].

Πλαταιῶν πολιορκία.

(B, 71 - 78)

71. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ
 εὐμάχοι ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐπέδραλον, ἐστράτευσαν δὲ ἐπὶ
 Πλάταιαν· ἤγειτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων

βασιλεύς· και καθίσας τὸν στρατὸν ἔμελλε δηλώσειν τὴν γῆν· οἱ δὲ Πλαταιῆς εὐθὺς πρέσβεις πέμψαντες παρ' αὐτὸν ἔλεγον τοιάδε· « Ἄρχιδάμει και Λακεδαιμόνιοι, οὐ δίκαια ποιεῖτε οὐδ' ἄξια οὔτε ὑμῶν οὔτε πατέρων ὧν ἔστε, ἐς γῆν τὴν Πλαταιῶν στρατεύοντες. Παισανίας γὰρ ὁ Κλεομβρότου, Λακεδαιμόνιος, ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Μήδων μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων ξυάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης, ἢ παρ' ἡμῖν ἐγένετο, θύσας ἐν τῇ Πλαταιῶν ἀγορᾷ ἱερὰ Διὶ ἐλευθερίῳ και ξυγκαλέσας πάντας τοὺς ξυμμάχους ἀπεδίδου Πλαταιεῦσι γῆν και πόλιν τὴν σφετέραν ἔχοντας αὐτονόμους οἰκεῖν, στρατεύσαι τε μηδένα ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτοὺς μηδ' ἐπὶ δουλείᾳ· εἰ δὲ μή, ἀμύνειν τοὺς παρόντας ξυμμάχους κατὰ δύναμιν. τάδε μὲν ἡμῖν πατέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν ἀρετῆς ἔνεκα και προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς κινδύνοις γενομένης, ὑμεῖς δὲ τάναντία δρᾶτε· μετὰ γὰρ Θηβαίων τῶν ἡμῖν ἐχθίστων ἐπὶ δουλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἤκατε. μάρτυρας δὲ θεοὺς τοὺς τε ὅρκιους τότε γενομένους ποιούμενοι και τοὺς ὑμετέρους πατρῴους και ἡμετέρους ἐγχωρίους, λέγομεν ὑμῖν γῆν τὴν Πλαταιίδα μὴ ἀδικεῖν μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους, ἔαν δὲ οἰκεῖν αὐτονόμους, καθάπερ Παισανίας ἐδικαίωσε».

72. Τοσαῦτα εἰπόντων τῶν Πλαταιῶν Ἄρχιδάμεις ὑπολαβὼν εἶπε· « Δίκαια λέγετε, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἢν ποιῆτε ὅμοια τοῖς λόγοις καθάπερ γὰρ Παισανίας ὑμῖν παρέδωκεν, αὐτοὶ τε αὐτονομεῖσθε και τοὺς ἄλλους ξυνελευθεροῦτε, ὅσοι μετασχόντες τῶν τότε κινδύνων ὑμῖν τε ξυνώμοσαν και εἰσὶ νῦν ὑπ' Ἀθηναίους, παρασκευὴ δὲ τοσούδε και πόλεμος γεγένηται αὐτῶν ἔνεκα και τῶν ἄλλων ἐλευθερώσεως, ἣς μάλιστα μὲν μετασχόντες και αὐτοὶ ἐμμεῖναιτε τοῖς ὅρκοις· εἰ δὲ μή, ἅπερ και πρότερον ἦδη προυκαλεσάμεθα, ἡσυχίαν ἄγετε νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν, και ἔστε μηδὲ μεθ' ἐτέρων, δέχεσθε δὲ ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέμῳ δὲ μηδετέρους. και τάδε ἡμῖν ἀρκέσει»· ὁ μὲν Ἄρ-

χίδαμος τσαυτα εἶπεν· οἱ δὲ Πλαταιῶν πρέσβεις ἀκούσαντες ταῦτα ἐσθλὸν ἐς τὴν πόλιν, καὶ τῇ πλήθει τὰ βέλτετα κοινῶσαντες ἀπεκρίναντο αὐτῷ ὅτι ἀδύνατα σφίσι εἶη ποιεῖν, ἃ προκαλεῖται, ἄνευ Ἀθηναίων—παῖδες γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκες παρ' ἐκείνοις εἶεν—, δεδιέναι δὲ καὶ περὶ τῇ πάσῃ πόλει μὴ κείνων ἀποχωρησάντων Ἀθηναῖοι ἐλθόντες σφίσι οὐκ ἐπιτρέπωσιν, ἢ Θηβαῖοι, ὡς ἔνορκοι ὄντες κατὰ τὸ ἀμφοτέρους δέχεσθαι, αὐτοῖς σφῶν τὴν πόλιν πειράσωσι καταλαβεῖν. ὁ δὲ θαρσύνων αὐτοὺς πρὸς ταῦτα ἔφη· «Ἔμεις δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας ἡμῖν παράδοτε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ γῆς ὄρους ἀποδείξατε καὶ δένδρα ἀριθμῶ τὰ ὑμέτερα καὶ ἄλλο, εἴ τι δυνατόν ἐς ἀριθμὸν ἐλθεῖν· αὐτοὶ δὲ μεταχωρήσατε ὅποι βούλεσθε, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ἤ· ἐπειδὴν δὲ παρέλθῃ, ἀποδώσωμεν ὑμῖν ἃ ἂν παραλάβωμεν. μέχρι δὲ τοῦδε ἔξομεν παρακαταθήκην, ἐργαζόμενοι καὶ φορὰν φέροντες, ἢ ἂν ὑμῖν μέλλῃ ἱκανῇ ἔσσεσθαι».

73. Οἱ δ' ἀκούσαντες ἐσθλὸν αὐτοῖς ἐς τὴν πόλιν, καὶ βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ πλήθους ἔλεξαν ὅτι βούλονται, ἃ προκαλεῖται, Ἀθηναῖοις κοινῶσαι πρῶτον καί, ἣν πείθωσιν αὐτούς, ποιεῖν ταῦτα· μέχρι δὲ τούτου σπείσασθαι σφίσι ἐκέλευον καὶ τὴν γῆν μὴ δηρῶν. ὁ δὲ ἡμέρας τε ἐσπείσατο, ἐν αἷς εἰκόδς ἦν κοιμισθῆναι, καὶ τὴν γῆν οὐκ ἔτεμνεν. ἐλθόντες δὲ οἱ Πλαταιῆς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους καὶ βουλευσάμενοι μετ' αὐτῶν πάλιν ἦλθον ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοιάδε· «Οὐτ' ἐν τῇ πρὸ τοῦ χρόνῳ, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἀφ' οὗ ξυμμαχοὶ ἐγενόμεθα, Ἀθηναῖοι φασιν ἐν οὐδενὶ ὑμᾶς προέσθαι ἀδικουμένους οὔτε νῦν περιόψεσθαι, βοηθήσειν δὲ κατὰ δύναμιν. ἐπισκήπτουσί τε ὑμῖν πρὸς τῶν ὄρων, οὗς οἱ πατέρες ὤμοσαν, μηδὲν νεωτερίζειν περὶ τὴν ξυμμαχίαν».

74. Τοιαῦτα τῶν πρέσβεων ἀπαγγειλάντων οἱ Πλαταιῆς ἐβουλεύσαντο Ἀθηναίους μὴ προδιδόναι, ἀλλ' ἀνέχεσθαι καὶ γῆν τεμνομένην, εἰ δεῖ, δρώντας καὶ ἄλλο πάσχοντας, ὅτι ἂν ξυμβαίῃη·

ἔξελθεῖν τε μηδένα ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀποκρίνασθαι ὅτι ἀδύνατα σφίσι ποιεῖν ἔστιν, ἃ Λακεδαιμόνιοι προκαλοῦνται. ὧς δὲ ἀπεκρίναντο, ἐντεῦθεν δὴ πρῶτον μὲν ἐς ἐπιμαρτυρίαν καὶ θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγγχωρίων Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς κατέστη λέγων ὥδε: «Θεοὶ ὅσοι γῆν τὴν Πλαταιίδα ἔχετε καὶ ἡρώες, ξυνιστορές ἐστε ὅτι οὔτε τὴν ἀρχὴν ἀδίκως, ἐκλιπόντων δὲ τῶνδε προτέρων τὸ ξυνώμοτον, ἐπὶ γῆν τήνδε ἤλθομεν, ἐν ἣ οἱ πατέρες ἡμῶν εὐξάμενοι ὑμῖν Μήδων ἐκράτησαν καὶ παρέσχετε αὐτῆν εὐμενῆ ἐναγωνίασθαι τοῖς Ἑλλησιν, οὔτε νῦν, ἣν τι ποιῶμεν, ἀδικήσομεν· προκαλεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰκότα οὐ τυγχάνομεν. ξυγγνώμονες δὲ ἔστε τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς ὑπάρχουσι προτέροις, τῆς δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως».

75. Τοσαῦτα ἐπιθειάσας καθίστη ἐς πόλεμον τὸν στρατόν. καὶ πρῶτον μὲν περιεσταύρωσαν αὐτοὺς τοῖς δένδρεσιν, ἃ ἔκοψαν, τοῦ μηδένα ἐπεξίεναι, ἔπειτα χῶμα ἔχουν πρὸς τὴν πόλιν, ἐλπίζοντες ταχίστην τὴν αἴρεσιν ἔσεσθαι αὐτῶν στρατεύματος τοσοῦτου ἐργαζομένου. ξύλα μὲν οὖν τέμνοντες ἐκ τοῦ Κιθαιρώνος παρφυκοδόμου ἐκατέρωθεν, φορμηθδὸν ἀντὶ τοίχων τιθέντες, ὅπως μὴ διαχέοιτο ἐπὶ πολὺ τὸ χῶμα, ἐφόρουσαν δὲ ὕλην ἐς αὐτὸ καὶ λίθους καὶ γῆν καὶ εἴ τι ἄλλο ἀνύτειν μέλλοι ἐπιβαλλόμενον. ἡμέρας δὲ ἔχουν ἐβδομήκοντα καὶ νύκτας ξυνεχῶς, διηρημένοι κατ' ἀναπαύλας, ὥστε τοὺς μὲν φέρειν, τοὺς δὲ ὕπνον τε καὶ σίτον αἰρεῖσθαι· Λακεδαιμονίων τε οἱ ξεναγοὶ καὶ ἐκάστης πόλεως ξυνεφεστῶτες ἠνάγκαζον ἐς τὸ ἔργον. οἱ δὲ Πλαταιῆς ὁρῶντες τὸ χῶμα αἰρόμενον, ξύλινον τείχος ξυνθέντες καὶ ἐπιστήσαντες τῷ ἑαυτῶν τείχει, ἣ προσεχοῦτο, ἐσφυκοδόμου ἐς αὐτὸ πλίνθους ἐκ τῶν ἐγγύς οἰκιῶν καθαιροῦντες. ξύνδεσμος δ' ἦν αὐτοῖς τὰ ξύλα, τοῦ μὴ ὑψηλὸν γιγνόμενον ἀσθενὲς εἶναι τὸ οἰκοδόμημα, καὶ προκαλύμματα εἶχε δέρρεις καὶ διφθέραις, ὥστε τοὺς ἐργαζομένους καὶ τὰ ξύλα μήτε πυρφόροις οἰστοῖς βάλλεσθαι

ἐν ἀσφαλείᾳ τε εἶναι, ἤρετο δὲ τὸ ὕψος τοῦ τείχους μέγα, καὶ τὸ χῶμα οὐ σχολαίτερον ἀντανῆει αὐτῷ. καὶ οἱ Πλαταιῆς τοιόνδε τι ἐπινοοῦσι· διελόντες τοῦ τείχους, ἢ προσέπιπτε τὸ χῶμα, ἐσεφύρουν τὴν γῆν.

76. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι αἰσθόμενοι ἐν ταρσοῖς καλάμου πηλὸν ἐνειλλοντες ἐσέβαλλον ἐς τὸ διηρημένον, ὅπως μὴ διαχεόμενον, ὡσπερ ἡ γῆ, φοροῖτο. Οἱ δὲ ταύτη ἀποκλήόμενοι τοῦτο μὲν ἐπέσχον, ὑπόνομον δὲ ἐκ τῆς πόλεως ὀρύξαντες καὶ ξυντεκμηράμενοι ὑπὸ τὸ χῶμα ὑφείλκον αὐθις παρὰ σφᾶς τὸν χοῦν καὶ ἐλάνθανον ἐπὶ πολὺ τοὺς ἔξω, ὥστε ἐπιβάλλοντας ἤσσον ἀνύτειν ὑπαγομένου αὐτοῖς κάτωθεν τοῦ χῶματος καὶ ἰζάνοντος αἰεὶ ἐπὶ τὸ κενοῦμενον. δεδιότες δὲ μὴ οὐδ' οὕτω δύνωνται ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀντέχειν, προσεπεξηῦρον τότε τὸ μὲν μέγα οἰκοδομήμα ἐπαύσαντο ἐργαζόμενοι τὸ κατὰ τὸ χῶμα, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν αὐτοῦ ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ βραχέος τείχους ἐκ τοῦ ἐντὸς μηχανοειδὲς ἐς τὴν πόλιν ἐσφικτόμου, ὅπως, εἰ τὸ μέγα τείχος ἀλίσκετο, τοῦτ' ἀντέχοι, καὶ δεοὶ τοὺς ἐναντίους αὐθις πρὸς αὐτὸ χοῦν, καὶ προχωροῦντας ἔσω διπλάσιόν τε πόνον ἔχειν καὶ ἐν ἀμφιβόλῃ μᾶλλον γίγνεσθαι. ἄμα δὲ τῇ χώσει καὶ μηχανᾶς προσήγον οἱ Πελοποννήσιοι τῇ πόλει, μίαν μὲν, ἢ τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος κατὰ τὸ χῶμα προσαχθεῖσα ἐπὶ μέγα τε κατέσεισε καὶ τοὺς Πλαταιᾶς ἐφόβησεν, ἄλλας δὲ ἄλλη τοῦ τείχους, ἄς βρόχους τε περιβάλλοντες ἀνέκλων οἱ Πλαταιῆς, καὶ δοκοὺς μεγάλας ἀρτήσαντες ἀλύσει μακραις σιδηραῖς ἀπὸ τῆς τομῆς ἐκατέρωθεν ἀπὸ κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων καὶ υπερτεινουσῶν ὑπὲρ τοῦ τείχους ἀνεκλύσαντες ἐγκαρσίας, ὅποτε προσπεσεῖσθαι πη μέλλοι ἢ μηχανῇ, ἀφίεσαν τὴν δοκὸν χαλαραῖς ταῖς ἀλύσει καὶ οὐ διὰ χειρὸς ἔχοντες, ἢ δὲ ῥύμη ἐμπίπτουσα ἀπεκαύλιζε τὸ προῦχον τῆς ἐμβολῆς.

77. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι, ὡς αἶ τε μηχαναὶ οὐδὲν

ὠφέλουν καὶ τῷ χώματι τὸ ἀντιτείχισμα ἐγίγνετο, νομίσαντες
 ἄπορον εἶναι ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἔλπειν τὴν πόλιν πρὸς τὴν
 περιτείχισιν παρεσκευάζοντο. πρότερον δὲ πυρὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πει-
 ρᾶσαι, εἰ δύναιτο, πνεύματος γενόμενου ἐπιφλέξει τὴν πόλιν οὐ-
 σαν οὐ μεγάλην· πᾶσαν γὰρ δὴ ἰδέαν ἐπενόουν, εἴ πως σφίσι
 ἄνευ δαπάνης καὶ πολιορκίας προσαχθείη. φοροῦντες δὲ ὕλης
 φακέλους παρέβαλον ἀπὸ τοῦ χώματος εἰς τὸ μεταξὺ πρῶτον τοῦ
 τείχους καὶ τῆς προσχώσεως, ταχὺ δὲ πλήρους γενομένου διὰ πο-
 λυχειρίαν ἐπιπαρένεσαν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως, ὅσον ἐδύνατο
 ἀπὸ τοῦ μετεώρου πλεῖστον ἐπισχεῖν, ἐμβαλόντες δὲ πῦρ ξὺν θείῳ
 καὶ πίσσῃ ἤψαν τὴν ὕλην. καὶ ἐγένετο φλόξ τοσαύτη ὅσην οὐδεὶς
 πώ εἰς γε ἐκείνον τὸν χρόνον χειροποίητον εἶδεν· ἤδη γὰρ ἐν ὄρε-
 σιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὐτὴν ἀπὸ ταυτομάτου πῦρ
 καὶ φλόγα ἀπ' αὐτοῦ ἀνῆκε. τοῦτο δὲ μέγα τε ἦν καὶ τοὺς Πλα-
 ταιᾶς τᾶλλα διαφυγόντας ἐλαχίστου ἐδέησε διαφθεῖραι· ἐντός
 γὰρ πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι, πνεῦμά τε εἰ
 ἐπεγένετο αὐτῇ ἐπίφορον, ὅπερ καὶ ἤλπιζον οἱ ἐναντίοι, οὐκ ἂν
 διέφυγον. νῦν δὲ καὶ τότε λέγεται ξυμβῆναι, ὕδωρ πολὺ καὶ βρον-
 τὰς γενομένας σθέσαι τὴν φλόγα καὶ οὕτως παυσθῆναι τὸν κίν-
 δυνον.

78. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ καὶ τούτου διήμαρτον, μέρος
 μὲν τι καταλιπόντες τοῦ στρατοῦ, τὸ δὲ πλεόν ἀφέντες περιτεί-
 χιζον τὴν πόλιν κύκλῳ διελόμενοι κατὰ πόλεις τὸ χωρίον· τά-
 φρος δὲ ἐντός τε ἦν καὶ ἔξωθεν, ἐξ ἧς ἐπλινθεύσαντο. καὶ ἐπειδὴ
 πᾶν ἐξείργαστο περὶ ἀρκτοῦρου ἐπιτολάς, καταλιπόντες φυλα-
 κὰς τοῦ ἡμίσεος τείχους— τὸ δὲ ἡμισυ Βοιωτοὶ ἐφύλασσαν—
 ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. Πλαταιῆς
 δὲ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ πλη-
 θος τὸ ἀχρεῖον τῶν ἀνθρώπων πρότερον ἐκκεκομισμένοι ἦσαν εἰς
 τὰς Αθήνας, αὐτοὶ δὲ ἐπολιορκοῦντο ἐγκαταλελειμμένοι τετρακό-

428
 σιοι, ἸΑθηναίων δὲ ὀγδοήκοντα, γυναῖκες δὲ δέκα καὶ ἑκατὸν σι-
 τοποιοί. τοσοῦτοι ἦσαν οἱ ξύμπαντες, ὅτε ἐς τὴν πολιορκίαν κα-
 θίσταντο, καὶ ἄλλος οὐδεὶς ἦν ἐν τῇ τείχει οὔτε δούλος οὔτ' ἐλευ-
 θερος. τοιαύτη μὲν ἦ Πλαταιῶν πολιορκία κατεσκευάσθη.

Πλαταιέων ἔξοδος.

(Γ, 20-24)

429
 20. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Πλαταιῆς — ἔτι γὰρ ἐπολιορ-
 κοῦντο ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ Βοιωτῶν — ἐπειδὴ τῇ τε
 σίτῃ ἐπιλείποντι ἐπιέζοντο καὶ ἀπὸ τῶν ἸΑθηναίων οὐδεμία ἐλπίς
 ἦν τιμωρίας οὐδὲ ἄλλη σωτηρία ἐφαίνετο, ἐπιβουλεύουσιν αὐτοί
 τε καὶ ἸΑθηναίων οἱ ξυμπολιορκούμενοι πρῶτον μὲν πάντες ἐξελ-
 θεῖν καὶ ὑπερβῆναι τὰ τείχη τῶν πολεμίων, ἣν δύνωνται βιάσα-
 σθαι, ἐσηγησάμενων τὴν πείραν αὐτοῖς Θεαινέτου τε τοῦ Τολμί-
 δου, ἀνδρὸς μάντεως, καὶ Εὐπομπίδου τοῦ Δαΐμαχου, ὅς καὶ
 ἐστρατήγει· ἔπειτα οἱ μὲν ἡμίσεις ἀπώκνησάν πως τὸν κίνδυνον
 μέγαν ἠγησάμενοι, ἐς δὲ ἄνδρας διακοσίους καὶ εἴκοσι μάλιστα
 ἐνέμειναν τῇ ἐξόδῳ ἐθελονταὶ τρόπῳ τοιῷδε. κλίμακας ἐποίησαντο
 ἴσας τῇ τείχει τῶν πολεμίων· ξυνεμετρήσαντο δὲ ταῖς ἐπιβολαῖς
 τῶν πλίνθων, ἣ ἔτυχε πρὸς σφᾶς οὐκ ἐξαληλλιμμένον τὸ τεῖχος
 αὐτῶν. ἠριθμοῦντο δὲ πολλοὶ ἅμα τὰς ἐπιβολὰς καὶ ἔμελλον οἱ
 μὲν τινες ἀμαρτήσεσθαι, οἱ δὲ πλείους τεύξεσθαι τοῦ ἀληθοῦς λο-
 γισμοῦ, ἄλλως τε καὶ πολλάνκις ἀριθμοῦντες καὶ ἅμα οὐ πολὺ
 ἀπέχοντες, ἀλλὰ βραδίως καθορωμένοι ἐς ὃ ἐβούλοντο τοῦ τει-
 χους. τὴν μὲν οὖν ξυμμέτρησιν τῶν κλιμάκων οὕτως ἔλαβον ἐκ
 τοῦ πάχους τῆς πλίνθου εἰκάσαντες τὸ μέτρον.

21. Τὸ δὲ τεῖχος ἦν τῶν Πελοποννησίων τοιόνδε τῇ οἰκοδομή-
 σει· εἶχε μὲν δύο τοὺς περιβάλους, πρὸς τε Πλαταιῶν καὶ εἴ τις
 ἐξώθεν ἀπ' ἸΑθηναίων ἐπίοι, διείχον δὲ οἱ περίβολοι ἑκκαίδεκα πό-

δας μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων. τὸ οὖν μεταξὺ τούτου οἱ ἐκκαίδεκα πόδες τοῖς φύλαξιν οἰκήματα διανενημημένα ψυχοδέμητο, καὶ ἦν ξυνοχή ὥστε ἐν φαίνεσθαι τείχος παχὺ ἐπάλλξεις ἔχον ἀμφοτέρωθεν. διὰ δέκα δὲ ἐπάλλξεων πύργοι ἦσαν μεγάλοι καὶ ἰσοπλατεῖς τῇ τείχει, διήκοντες ἔς τε τὸ ἔσω μέτωπον αὐτοῦ καὶ οἱ αὐτοὶ καὶ τὸ ἔξω, ὥστε πάροδον μὴ εἶναι παρὰ πύργον, ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διήσαν. τὰς οὖν νύκτας, ὅποτε χειμῶν εἴη νοτερός, τὰς μὲν ἐπάλλξεις ἀπέλειπον, ἐκ δὲ τῶν πύργων ὄντων δι' ὀλίγου καὶ ἀνωθεν στεγανῶν τὴν φυλακὴν ἐποιούντο. τὸ μὲν οὖν τείχος, ᾧ περιεφρουροῦντο οἱ Πλαταιῆς τοιοῦτον ἦν.

22. Οἱ δ', ἐπεὶ δὴ παρεσκευάστο αὐτοῖς, τηρήσαντες νύκτα χειμέριον ὕδατι καὶ ἀνέμῳ καὶ ἅμ' ἀσέληνον ἐξῆσαν ἤγουντο δὲ οἵπερ καὶ τῆς πείρας αἷτιοι ἦσαν. καὶ πρῶτον μὲν τὴν τάφρον διέβησαν, ἢ περιεῖχεν αὐτούς, ἔπειτα προσέμειξαν τῇ τείχει τῶν πολεμίων λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν μὲν οὐ προϊδόντων αὐτῶν, ψόφῳ δὲ τῇ ἐκ τοῦ προσιέναι αὐτοὺς ἀντιπαταγοῦντος τοῦ ἀνέμου οὐ κατακουσάντων· ἅμα δὲ καὶ διεύχοντες πολὺ ἦσαν, ὅπως τὰ ὄπλα μὴ κρούμενα πρὸς ἀλλήλα αἰσθησιν παρέχοι. ἦσαν δὲ εὐσταλαῖς τε τῇ ὀπλίσει καὶ τὸν ἀριστερὸν μόνον πόδα ὑποδεδεμένοι ἀσφαλείας ἔνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλόν. κατὰ οὖν μεταπύργιον προσέμισγον πρὸς τὰς ἐπάλλξεις εἰδότες ὅτι ἐρήμοι εἰσι, πρῶτον μὲν οἱ τὰς κλίμακας φέροντες καὶ προσέθεσαν· ἔπειτα ψιλοὶ δώδεκα ξὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον, ὧν ἡγήετο Ἀμμέας ὁ Κοροΐθου καὶ πρῶτος ἀνέβη, μετὰ δὲ αὐτὸν οἱ ἐπόμενοι ἕξ ἐφ' ἐκάτερον τῶν πύργων ἀνέβαινον· ἔπειτα ψιλοὶ ἄλλοι μετὰ τούτους ξὺν δορατίοις ἐχώρουν, οἳς ἕτεροι κατόπιν τὰς ἀσπίδας ἔφερον, ὅπως ἐκείνοι ῥᾶρον προσβαίνοιεν, καὶ ἔμελλον δώσειν ὁπότε πρὸς τοῖς πολεμίοις εἶεν ὥς δὲ ἄνω πλείους ἐγένοντο, ἤσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες· κατέβαλε γάρ τις τῶν Πλαταιῶν ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ τῶν ἐπάλλξεων κεραμίδα, ἣ πεσοῦσα δοῦπον

εποίησε. και αὐτίκα βοή ἦν, τὸ δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος ὄρμησεν· οὐ γὰρ ἤδει, ὅτι ἦν τὸ δεινὸν σκοτεινῆς νυκτὸς και χειμῶνος ὄντος, και ἅμα οἱ ἐν τῇ πόλει τῶν Πλαταιῶν ὑπολελειμμένοι ἐξεληθόντες προσέβαλλον τῇ τείχει τῶν Πελοποννησίων ἐκ τοῦμπαλιν ἢ οἱ ἄνδρες αὐτῶν ὑπερέβαινον, ὅπως ἤμισα πρὸς αὐτοὺς τὸν νοὺν ἔχοιεν. ἐθορυβοῦντο μὲν οὖν κατὰ χώραν μένοντες, βοηθεῖν δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐκ τῆς ἑαυτῶν φυλακῆς, ἀλλ' ἐν ἀπόρῳ ἦσαν εἰκάσαι τὸ γινόμενον, και οἱ τριακόσιοι αὐτῶν, οἳς ἐτέτακτο παραβοηθεῖν, εἴ τι δέοι, ἐχώρουν ἐξωθεν τοῦ τεύχους πρὸς τὴν βοήν, φρυκτοὶ τε ἤηροντο ἐς τὰς Θήβας πολέμιοι· παρανίσχον δὲ και οἱ ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς ἀπὸ τοῦ τεύχους φρυκτοὺς πολλοὺς πρότερον παρεσκευασμένους ἐς αὐτὸ τοῦτο, ὅπως ἀσαφῆ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πολέμοις ἦ και μὴ βοηθοῖεν, ἄλλο τι νομίσαντες τὸ γινόμενον εἶναι ἢ τὸ ὄν, πρὶν σφῶν οἱ ἄνδρες οἱ ἐξίόντες διαφύγοιεν και τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο.

23. Οἱ δ' ὑπερβαίνοντες τῶν Πλαταιῶν ἐν τούτῳ, ὡς οἱ πρῶτοι αὐτῶν ἀνεβέβηκεσαν και τοῦ πύργου ἐκατέρου τοὺς φύλακας διαφθειράντες ἐκεκρατήκεσαν, τὰς τε διόδους τῶν πύργων ἐνστάντες αὐτοὶ ἐφύλασσαν μηδένα δι' αὐτῶν ἐπιβοηθεῖν, και κλίμακας προσθέντες ἀπὸ τοῦ τεύχους τοῖς πύργοις και ἐπαναβιβάσαντες ἄνδρας πλείους, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τοὺς ἐπιβοηθοῦντας και κάτωθεν και ἄνωθεν εἶργον βάλλοντες, οἱ δ' ἐν τούτῳ οἱ πλείους πολλὰς προσθέντες κλίμακας ἅμα και τὰς ἐπάλξεις ἀπώσαντες διὰ τοῦ μεταπυργίου ὑπερέβαινον. ὁ δὲ διακομιζόμενος αἰεὶ ἴστατο ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου και ἐντεῦθεν ἐτόξευόν τε και ἠκόντιζον, εἴ τις παραβοηθῶν παρὰ τὸ τεῖχος κωλυτῆς γίγνοιτο τῆς διαβάσεως. ἐπεὶ δὲ πάντες διεπεπεραίωντο, οἱ ἀπὸ τῶν πύργων χαλεπῶς οἱ τελευταῖοι καταβαίνοντες ἐχώρουν ἐπὶ τὴν τάφρον, και ἐν τούτῳ οἱ τριακόσιοι αὐτοῖς ἐπεφέροντο λαμπάδας ἔχοντες. οἱ μὲν οὖν Πλαταιῆς ἐκείνους ἐώρων μᾶλλον ἐκ

τοῦ σκότους ἐστῶτες ἐπὶ τοῦ χεῖλους τῆς τάφρου, καὶ ἐτόξευόν τε καὶ ἐσηκόντιζον ἐς τὰ γυμνά, αὐτοὶ δὲ ἐν τῇ ἀφανεί ὄντες ἤσσον διὰ τὰς λαμπάδας καθεωρώντο, ὥστε φθάνουσι τῶν Πλαταιῶν καὶ οἱ ὕστατοι διαβάντες τὴν τάφρον, χαλεπῶς δὲ καὶ βιαίως· κρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ ὥστ' ἐπελθεῖν, ἀλλ' οἶος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὑδατώδης μᾶλλον, καὶ ἡ νύξ τοιοῦτῃ ἀνέμῳ ὑπονειφομένη πολὺ τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκει, ὃ μόλις ὑπερέχοντες ἐπεραιώθησαν. ἐγένετο δὲ καὶ ἡ διάφευξις αὐτοῖς μᾶλλον διὰ τοῦ χειμῶνος τὸ μέγεθος.

24. Ὁρμήσαντες δὲ ἀπὸ τῆς τάφρου οἱ Πλαταιῆς ἐχώρου ἀθρόοι τὴν ἐς Θήβας φέρουσαν ὁδὸν ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἡρῶν, νομίζοντες ἦκιστ' ἂν σφᾶς ταύτην αὐτοὺς ὑποτοπῆσαι τραπέσθαι τὴν ἐς τοὺς πολεμίους· καὶ ἅμα ἐώρων τοὺς Πελοποννησίους τὴν πρὸς Κιθαιρῶνα καὶ Δρυὸς κεφαλὰς τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσαν μετὰ λαμπάδων διώκοντας, καὶ ἐπὶ μὲν ἕξ ἢ ἑπτὰ σταδίου οἱ Πλαταιῆς τὴν ἐπὶ τῶν Θηβῶν ἐχώρησαν, ἔπειθ' ὑποστρέψαντες ἦσαν τὴν πρὸς τὸ ὄρος φέρουσαν ὁδὸν ἐς Ἐρύθρας καὶ Ὑσιᾶς, καὶ λαθόμενοι τῶν ὁρῶν διαφεύγουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἄνδρες δώδεκα καὶ διακόσιοι ἀπὸ πλειόνων· εἰσὶ γὰρ τινες αὐτῶν οἱ ἀπετράποντο ἐς τὴν πόλιν πρὶν ὑπερβαίνειν, εἰς δ' ἐπὶ τῇ ἔξω τάφρῳ τοξότης ἐλήφθη. οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι κατὰ χώραν ἐγένοντο τῆς βοηθείας παυσάμενοι· οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς τῶν μὲν γεγενημένων εἰδότες οὐδέν, τῶν δὲ ἀποτραπομένων σφίσιν ἀπαγγειλάντων ὡς οὐδεὶς περίεστι, κήρυκα ἐκπέμψαντες, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς, μαθόντες δὲ τὸ ἀληθὲς ἐπαύσαντο. οἱ μὲν δὴ τῶν Πλαταιῶν ἄνδρες οὕτω ὑπερβάντες ἐσώθησαν.

Πλαταιέων παράδοσις.

(Γ, 52)

52. Ὑπὸ δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις τοῦ θέρους τούτου καὶ οἱ Πλαταιῆς οὐκέτι ἔχοντες σίτον οὐδὲ δυνάμενοι πολιορκεῖσθαι ξυνέβησαν τοῖς Πελοποννησίοις τοιῶδε τρόπῳ. προσέβαλλον αὐτῶν τῇ τείχῃ, οἱ δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀμύνεσθαι. γνοὺς δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἄρχων τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν βία μὲν οὐκ ἐβούλετο ἐλεῖν — εἰρημένον γὰρ ἦν αὐτῇ ἐκ Λακεδαίμονος, ὅπως, εἰ σπονδαὶ γίγνοιντό ποτε πρὸς Ἀθηναίους καὶ ξυγχωροῖεν ὅσα πολέμῳ χωρία ἔχουσιν ἐκάτεροι ἀποδίδοσθαι, μὴ ἀνάδοτος εἶη ἡ Πλάταια ὡς αὐτῶν ἐκόντων προσχωρησάντων — προσπέμπει δὲ αὐτοῖς κήρυκα λέγοντα, εἰ βούλονται παραδοῦναι τὴν πόλιν ἐκόντες τοῖς Λακεδαιμόνοις καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι, τοὺς τε ἀδίκους κολάσειν, παρὰ δίκην δὲ οὐδένα. τσσαῦτα μὲν ὁ κήρυξ εἶπεν· οἱ δὲ — ἦσαν γὰρ ἤδη ἐν τῇ ἀσθενεστάτῃ — παρέδσαν τὴν πόλιν. καὶ τοὺς Πλαταιᾶς ἔτρεφον οἱ Πελοποννήσιοι ἡμέρας τινάς, ἐν ὅσῳ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος δικασταί, πέντε ἄνδρες, ἀφίκοντο. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν κατηγορία μὲν οὐδεμίᾳ προτέθη, ἡρώτων δὲ αὐτοὺς ἐπικαλεσάμενοι τσοῦτον μόνον, «εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ καθεστῶτι ἀγαθὸν εἰργασμένοι εἰσίν· οἱ δ' ἔλεγον αἰτησάμενοι μακρότερα εἰπεῖν καὶ προτάξαντες σφῶν αὐτῶν Ἀστυμάχον τε τὸν Ἀσωπολάου καὶ Λάκωνα τὸν Ἀεμινήστου, πρόξενον ὄντα Λακεδαιμονίων» καὶ ἐπελθόντες ἔλεγον τοιαῦδε.

Δημηγορία Πλαταιέων.

(Γ, 53-59)

53. «Τὴν μὲν παράδοσιν τῆς πόλεως, ὃ Λακεδαιμόνιοι, πιστεύσαντες ὑμῖν ἐποιησάμεθα οὐ τοιάνδε δίκην οἰόμενοι ὑφέξειν,

νομιμωτέραν δέ τινα ἔσσεσθαι, καὶ ἐν δικασταῖς οὐκ ἐν ἄλλοις δεξάμενοι, ὡσπερ καὶ ἐσμέν, γενέσθαι ἢ ὑμῖν, ἡγούμενοι τὸ ἴσον μάλιστ' ἂν φέρεσθαι. νῦν δὲ φοβούμεθα μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν· τὸν τε γὰρ ἀγῶνα περὶ τῶν δεινοτάτων εἶναι εἰκότως ὑποπεύομεν καὶ ὑμᾶς μὴ οὐ κοινοὶ ἀποβῆτε, τεχμαίρομενοι προκατηγορίας τε ἡμῶν οὐ προγεγεννημένης ἢ χρῆ ἄντειπειν, ἀλλ' αὐτοὶ λόγον ἡτησάμεθα, τό τε ἐπερώτημα βραχὺ ὄν, ὃ τὰ μὲν ἀληθῆ ἀποκρίνασθαι ἐναντία γίγνεται, τὰ δὲ ψευδῆ ἔλεγχον ἔχει. πανταχόθεν δὲ ἄποροι καθεστῶτες ἀναγκαζόμεθα καὶ ἀσφαλέστερον δοκεῖ εἶναι εἰπόντας τι κινδυνεύειν· καὶ γὰρ ὁ μὴ βῆθεις λόγος τοῖς ὧδ' ἔχουσιν αἰτίαν ἂν παράσχοι ὡς, εἰ ἐλέχθη, σωτήριος ἂν ἦν. χαλεπῶς δὲ ἔχει ἡμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ πειθῶ· ἀγνώτες μὲν γὰρ ὄντες ἀλλήλων ἐπεσενεγκάμενοι μαρτύρια, ὧν ἄπειροι ἦτε, ὠφελούμεθ' ἂν· νῦν δὲ πρὸς εἰδότας πάντα λέξεσθαι, καὶ δέδιμεν οὐχὶ μὴ προκαταγνόντες ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἦσους εἶναι τῶν ὑμετέρων ἔγκλημα αὐτὸ ποιῆτε, ἀλλὰ μὴ ἄλλοις χάριν φέροντες ἐπὶ διεγνωσμένην κρίσιν καθιστώμεθα».

54. «Παρεχόμενοι δὲ ὅμως ἃ ἔχομεν δίκαια πρὸς τε τὰ Θηβαίων διάφορα καὶ ἐς ὑμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, τῶν εὖ δεδραμένων ὑπόμνησιν ποιησόμεθα καὶ πείθειν πειρασόμεθα. φαιμέν γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα τὸ βραχὺ, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πεποιήκαμεν, εἰ μὲν ὡς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς, μὴ εὖ παθόντας, φίλους δὲ νομίζοντας αὐτοὺς ἀμαρτάνειν μᾶλλον τοὺς ἡμῖν ἐπιστρατεύσαντας. τὰ δ' ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ πρὸς τὸν Μῆδον ἀγαθοὶ γεγενήμεθα, τὴν μὲν οὐ λύσαντες νῦν πρότεροι, τῷ δὲ ξυνεπιθέμενοι τότε ἐς ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος μόνοι Βοιωτῶν, καὶ γὰρ ἡπειρώται τε ὄντες ἐναυμαχήσαμεν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, μάχῃ τε τῇ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῆ γενομένη παρεγενόμεθα ὑμῖν τε καὶ Πausανίᾳ· εἰ τέ τι ἄλλο κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο ἐπικίνδυνον τοῖς Ἕλ-

λῆσι, πάντων παρὰ δύναμιν μετέσχομεν. καὶ ὑμῖν ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰδίᾳ, ὅτεπερ δὴ μέγιστος φόβος περιέστη τὴν Σπάρτην μετὰ τὸν σεισμόν τῶν ἐς Ἰθώμην Εἰλώτων ἀποστάντων, τὸ τρίτον μέρος ἡμῶν αὐτῶν ἐξεπέμφαμεν ἐς ἐπικουρίαν· ὣν οὐκ εἰκὸς ἀμνημονεῖν».

55. «Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ καὶ μέγιστα τοιοῦτοι ἠξιώσαμεν εἶναι πολέμιοι δὲ ἐγενόμεθα ὕστερον. ὑμεῖς δὲ αἴτιοι δεομένων γὰρ ξυμμαχίας, ὅτε Θηβαῖοι ἡμᾶς ἐδιάσαντο, ὑμεῖς ἀπέωσασθε καὶ πρὸς Ἀθηναίους ἐκελεύετε τραπέσθαι ὡς ἐγγὺς ὄντας, ὑμῶν δὲ μακρὰν ἀποικούντων. ἐν μέντοι τῇ πολέμῳ οὐδὲν ἐκπρεπέστερον ὑπὸ ἡμῶν οὔτε ἐπάθετε οὔτε ἐμελλήσατε. εἰ δ' ἀποστῆναι Ἀθηναίων οὐκ ἠθελήσαμεν ὑμῶν κελυσάντων, οὐκ ἠδικοῦμεν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐδογῆθον ἡμῖν ἐναντία Θηβαίοις, ὅτε ὑμεῖς ἀπωκνεῖτε, καὶ προδοῦναι αὐτοὺς οὐκέτι ἦν καλόν, ἄλλως τε καὶ οὐς εὖ παθῶν τις καὶ αὐτὸς δεόμενος προσηγάγετο ξυμμάχους καὶ πολιτείας μετέλαθεν, ἰέναι δὲ ἐς τὰ παραγγελλόμενα εἰκὸς ἦν προθύμως. ἃ δὲ ἐκάτεροι ἐξηγγείσθε τοῖς ξυμμάχοις, οὐχ οἱ ἐπόμενοι αἴτιοι, εἴ τι μὴ καλῶς ἐδράτο, ἀλλ' οἱ ἄγοντες ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα».

56. «Θηβαῖοι δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἡμᾶς ἠδίκησαν, τὸ δὲ τελευταῖον αὐτοὶ ξύνιστε, δι' ὅπερ καὶ τὰδε πάσχομεν. πόλιν γὰρ αὐτοὺς τὴν ἡμετέραν καταλαμβάνοντας ἐν σπονδαῖς καὶ προσέτι τι ἱερομνηνῆα ὀρθῶς τε ἐτιμωρησάμεθα κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα, (τὸν ἐπίοντα πολέμιον ὅσιον εἶναι ἀμύνεσθαι) καὶ νῦν οὐκ ἂν εἰκότως δι' αὐτοὺς βλαπτοίμεθα. εἰ γὰρ τῇ αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμίῳ τὸ δίκαιον λήψεσθε, τοῦ μὲν ὀρθοῦ φανεῖσθε οὐκ ἀληθεῖς κριταὶ ὄντες, τὸ δὲ ξυμφέρον μᾶλλον θεραπεύοντες. καίτοι, εἰ νῦν ὑμῖν ὠφέλιμοι δοκοῦσιν εἶναι, πολλὸν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἑλληγες μᾶλλον τότε, ὅτε ἐν μέζονι κινδύνῳ ἦτε. νῦν μὲν γὰρ ἐτέροις ὑμεῖς ἐπέρχεσθε δεινοί, ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ, ὅτε πᾶσι δουλείαν ἐπέφερον ὁ βάρβαρος, οἷδε

μετ' αὐτοῦ ἦσαν. καὶ δίκαιον ἡμῶν τῆς νῦν ἀμαρτίας, εἰ ἄρα ἡμάρτηται τι, ἀντιθεῖναι τὴν τότε προθυμίαν, καὶ μεῖζον τὰ πρὸς ἐλάσσονα εὐεργέσετε καὶ ἐν καιροῖς, οἷς σπάνιον ἦν τῶν Ἑλλήνων τινὰ ἀρετὴν τῇ Ξέρξου δυνάμει ἀντιτάξασθαι, ἐπιγνοῦντό τε μάλλον οἱ μὴ τὰ ξυμφορα πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῖς ἀσφαλεῖα πράσσοντες, ἐθέλοντες δὲ τολμᾶν μετὰ κινδύνων τὰ βέλτιστα. ὦν ἡμεῖς γενόμενοι καὶ τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δέδιμεν μὴ διαφθαρόμεν, Ἀθηναίους ἐλθόμενοι δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως. καίτοι χρὴ ταῦτά περὶ τῶν αὐτῶν ὁμοίως φαίνεσθαι γιγνώσκοντες καὶ τὸ ξυμφέρον μὴ ἄλλο τι νομίσαι, ἢ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς ἔταν αἰεὶ βέβαιον τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς ἔχουσι καὶ τὸ παραυτίκα που ὑμῖν ὠφέλιμον καθιστῆται».

57. «Προσκέφασθέ τε ὅτι νῦν μὲν παράδειγμα τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθίας νομίζεσθε· εἰ δὲ περὶ ἡμῶν γινώσεσθε μὴ τὰ εἰκότα — οὐ γὰρ ἀφανῆ κρινεῖτε τὴν δίκην τήνδε, ἐπαινούμενοι δὲ περὶ οὐδ' ἡμῶν μεμπτῶν —, ὄρατε ὅπως μὴ οὐκ ἀποδέξωνται ἀνδρῶν ἀγαθῶν πέρι αὐτοὺς ἀμείνους ὄντας ἀπρεπές τι ἐπιγῶναι, οὐδὲ πρὸς ἱεροῖς τοῖς κοινοῖς σκύλα ἀπὸ ἡμῶν τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνατεθῆναι. δεινὸν δὲ δόξει εἶναι Πλάταιαν Λακεδαιμονίους πορθῆσαι, καὶ τοὺς μὲν πατέρας ἀναγράψαι ἐς τὸν τρίποδα τὸν ἐν Δελφοῖς δι' ἀρετὴν τὴν πόλιν, ὑμᾶς δὲ καὶ ἐκ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πανοικεσία διὰ Θηβαίους ἐξαλεῖψαι. ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ξυμφορὰς προκεχωρήκαμεν, οἵτινες Μήδων τε κρατησάντων ἀπωλλόμεθα καὶ νῦν ἐν ὑμῖν τοῖς πρὶν φιλτάτοις Θηβαίων ἡσώμεθα καὶ δύο ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ὑπέστημεν, τότε μὲν, τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῆ διαφθαρήναι, νῦν δὲ θανάτου δίκην κρίνεσθαι. καὶ περιεώσιμεθα ἐκ πάντων Πλαταιῆς οἱ παρὰ δύναμιν πρόθυμοι ἐς τοὺς Ἑλληνας, ἐρήμιοι καὶ ἀτιμώρητοι· καὶ οὔτε τῶν τότε ξυμ-

μάχων ὠφελεῖ οὐδεὶς, ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἡ μόνη ἄλπις, δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε».

58. «Καίτοι ἀξιούμην γε καὶ θεῶν ἕνεκα τῶν ξυμμαχικῶν ποτε γενομένων καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἑλληνας καμφοῦναι ὑμᾶς καὶ μεταγνῶναι, εἴ τι ὑπὸ Θηβαίων ἐπεισθῆτε, τὴν τε δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι αὐτοῦς μὴ κτείνειν, οὓς μὴ ὑμῖν πρόπει, σὺφρονά τε ἀντὶ αἰσχρᾶς κομισσασθαι χάριν, καὶ μὴ ἠδονὴν δόντας ἄλλοις κακίαν αὐτοῦς ἀντιλαβεῖν· βραχὺ γὰρ τὸ τὰ ἡμέτερα σώματα διαφθεῖραι, ἐπίπονον δὲ τὴν δύσκλειαν αὐτοῦ ἀφανίσαι. οὐκ ἐχθροὺς γὰρ ἡμᾶς εἰκότως τιμωρήσεσθαι, ἀλλ' εὖνους, κατ' ἀνάγκην πολέμησαντας. ὥστε καὶ τῶν σωμάτων ἄδειαν ποιοῦντες ὅσια ἂν δικάζοιτε καὶ προνοοῦντες ὅτι ἐκόντας τε ἐλάβετε καὶ χεῖρας προῖσχομένους — ὁ δὲ νόμος τοῖς Ἑλλησι μὴ κτείνειν τούτους —, ἔτι δὲ καὶ εὐεργέτας γεγενημένους διὰ παντός. ἀποβλέψατε γὰρ ἐς πατέρων τῶν ὑμετέρων θήκας, οὓς ἀποθανόντας ὑπὸ Μήδων καὶ ταφέντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐτιμῶμεν κατὰ ἔτος ἕκαστον δημοσίᾳ ἐσθήμασί τε καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις, ὅσα τε ἡ γῆ ἡμῶν ἀνεδίδου ὠραία, πάντων ἀπαρχὰς ἐπιφέροντες, εὖνοι μὲν ἐκ φιλίας χώρας, ξύμμαχοι δὲ, ὁμαίχοις ποτὲ γενομένοις. ὧν ὑμεῖς τοῦναντίον ἂν δράσαιτε μὴ ὀρθῶς γνόντες. σκέψασθέ τε· Πausanίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς νομιζῶν ἐν γῆι τε φιλίᾳ τιθέναι καὶ παρ' ἀνδράσι τοιοῦτοις· ὑμεῖς δὲ, εἰ κτενεῖτε ἡμᾶς καὶ χώραν τὴν Πλαταιίδα Θηβαῖδα ποιήσετε, τί ἄλλο ἢ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς αὐθένταις πατέρας τοὺς ὑμετέρους καὶ ξυγγενεῖς ἀτίμους γερόντων, ὧν νῦν ἴσχυοσι, καταλείψετε; πρὸς δὲ καὶ γῆν, ἐν ἣ ἡλευθερώθησαν οἱ Ἑλληνες, δουλώσετε, ἱερά τε θεῶν, οἷς εὐξάμενοι Μήδων ἐκράτησαν ἐρημοῦντες καὶ θυσίας τὰς πατέριους τῶν εἰσαμένων καὶ κτισάντων ἀφαιρήσεσθε».

59. «Οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τάδε, οὔτε ἐς τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα καὶ ἐς τοὺς προγόνους ἀμαρτά-

νειν οὔτε ἡμᾶς τοὺς εὐεργέτας ἀλλοτρίας ἔνεκα ἔχθρας μὴ αὐ-
 τοὺς ἀδικηθέντας διαφθεῖραι, φείσασθαι δὲ καὶ ἐπικλασθῆναι τῇ
 γνώμῃ οἴκῳ σώφρονι λαβόντας, μὴ ὦν πεισόμεθα μόνον δεινό-
 τητα κατανοοῦντας, ἀλλ' οἷοί τε ἂν ὄντες πάθοιμεν καὶ ὡς ἀστά-
 θμητον τὸ τῆς ξυμφορᾶς, ἣτινί ποτ' ἂν καὶ ἀναξίῳ ξυμπέσοι.
 ἡμεῖς τε, ὡς πρόπον ἡμῖν καὶ ὡς ἡ χρεῖα προάγει, αἰτούμεθα
 ὑμᾶς, θεοὺς τοὺς ὁμοθυμίους καὶ κοινούς τῶν Ἑλλήνων ἐπιθωώ-
 μενοι, πείσαι τάδε, προφερόμενοι θ' ὄρκους οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν
 ὤμωσαν μὴ ἀμνημονεῖν ἱκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρίων τά-
 φων καὶ ἐπικαλούμεθα τοὺς κεκμηκότας μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θη-
 βαίοις μηδὲ τοῖς ἐχθίστοις φίλτατοι ὄντες παραδοθῆναι, ἡμέρας
 τε ἀναμνηνίσκομεν ἐκείνης, ἥ τὰ λαμπρότατα μετ' αὐτῶν πρά-
 ξαντες, νῦν ἐν τῇδε τὰ δεινότατα κινδυνεύομεν παθεῖν, ὅπερ δὲ
 ἀναγκαῖόν τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, λόγου τελευτᾶν,
 διότι καὶ τοῦ βίου ὁ κίνδυνος ἐγγὺς μετ' αὐτοῦ, πανόμενοι λέγο-
 μεν ἤδη ὅτι οὐ Θηβαίους παρέδομεν τὴν πόλιν — εἰλόμεθα γὰρ
 ἂν πρό γε τούτου τῆ ἀσχίστῃ ὀλέθρῳ λιμῇ τελευτήσαι —, ὑμῖν
 δὲ πιστεύσαντες προσήλθομεν — καὶ δίκαιον, εἰ μὴ πείθομεν, ἐς
 τὰ αὐτὰ καταστήσαντας τὸν ξυντυχόντα κίνδυνον εἶσαι ἡμᾶς αὐ-
 τοὺς ἐλέσθαι —, ἐπισκῆπτομέν τε ἅμα μὴ Πλαταιῆς ὄντες, οἱ
 προθυμώτατοι περὶ τοὺς Ἑλληνας γινόμενοι, Θηβαίους τοῖς ἡμῖν
 ἐχθίστοις ἐκ τῶν ὑμετέρων χειρῶν καὶ τῆς ὑμετέρας πίστεως, ἱκέ-
 ται ὄντες, ὧ Λακεδαιμόνιοι, παραδοθῆναι, γενέσθαι δὲ σωτήρας
 ἡμῶν καὶ μὴ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας ἐλευθεροῦντας ἡμᾶς διαλέσει».

60. Τοιαῦτα μὲν οἱ Πλαταιῆς εἶπον. οἱ δὲ Θηβαῖοι δεισαντες
 πρὸς τὸν λόγον αὐτῶν μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι τι ἐνδῶσι, προσελθόν-
 τες ἔφασαν καὶ αὐτοὶ βούλεσθαι εἰπεῖν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνοις
 παρὰ γνώμην τὴν αὐτῶν μακρότερος λόγος ἐδόθη τῆς πρὸς τὸ
 ἐρώτημα ἀποκρίσεως. ὡς δ' ἐκέλευσαν, ἔλεγον τοιαῦτα.

Δημηγορία Θηβαίων.

(Γ, 61 - 67)

61. «Τοὺς μὲν λόγους οὐκ ἂν ἤτησάμεθα εἰπεῖν, εἰ καὶ οὗτοι βραχέως τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρίναντο καὶ μὴ ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι κατηγορίαν ἐποιήσαντο καὶ περὶ αὐτῶν ἔξω τῶν προκειμένων καὶ ἅμα οὐδὲ ἠτιαιμένων πολλήν τὴν ἀπολογία καὶ ἔπαινον, ὧν οὐδεὶς ἐμέμψατο. νῦν δὲ πρὸς μὲν τὰ ἀντειπεῖν δεῖ, τῶν δὲ ἐλεγχον ποιήσασθαι, ἵνα μήτε ἢ ἡμετέρα αὐτοὺς κακία ὠφελῆ μήτε ἢ τούτων δόξα, τὸ δ' ἀληθὲς περὶ ἀμφοτέρων ἀκούσαντες κρίνητε.

Ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς διάφοροι ἐγενόμεθα τὸ πρῶτον ὅτι ἡμῶν κτισάντων Πλάταιαν ὕστερον τῆς ἄλλης Βοιωτίας καὶ ἄλλα χωρία μετ' αὐτῆς, ἀ ξυμμείκτους ἀνθρώπους ἐξελάσαντες ἐσχομεν, οὐκ ἤξιον οὗτοι, ὥσπερ ἐτάχθη τὸ πρῶτον, ἠγγεμονεύεσθαι ὑφ' ἡμῶν, ἔξω δὲ τῶν ἄλλων Βοιωτῶν παραβαίνοντες τὰ πάτρια, ἐπειδὴ προσηναγκάζοντο, προσεχώρησαν πρὸς Ἀθηναίους καὶ μετ' αὐτῶν πολλὰ ἡμᾶς ἐβλαπτον, ἀνθ' ὧν καὶ ἀντέπασχον».

62. «Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ βάρβαρος ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, φασὶ μόνου Βοιωτῶν οὐ μὴδίσαι, καὶ τούτῳ μάλιστα αὐτοὶ τε ἀγάλλονται καὶ ἡμᾶς λοιδοροῦσιν. ἡμεῖς δὲ μὴδίσαι μὲν αὐτοὺς οὐ φαμέν, διότι οὐδ' Ἀθηναίους, τῇ μέντοι αὐτῇ ιδέᾳ ὕστερον ἰόντων Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας μόνους αὐτῶν Βοιωτῶν ἀπτικίσαι. καίτοι σκέψασθε ἐν οἴφ' εἶδει ἑκάτεροι ἡμῶν τοῦτο ἐπραξαν. ἡμῖν μὲν γὰρ ἢ πόλις τότε ἐτύγχανεν οὔτε κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον πολιτεύουσα οὔτε κατὰ δημοκρατίαν ὅπερ δὲ ἐστὶ νόμοις μὲν καὶ τῆ σωφρονεστάτῃ ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτῳ δὲ τυράννου, δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν εἶχε τὰ πράγματα. καὶ οὗτοι ἰδίας δυνάμεις ἐλπίζοντες ἔτι μᾶλλον σχήσειν, εἰ τὰ τοῦ Μήδου κρατήσῃ, κατέχοντες ἰσχύϊ τὸ πλῆθος ἐπηγάγοντο αὐτόν· καὶ ἡ ξύμπασα πόλις

οὐκ αὐτοκράτωρ οὕσα ἑαυτῆς τοῦτ' ἔπραξεν, οὐδ' ἄξιον αὐτῆ ὄνει-
 δίσαι, ὧν μὴ μετὰ νόμων ἤμαρτεν. ἐπειδὴ γοῦν ὅ τε Μήδος
 ἀπῆλθε καὶ τοὺς νόμους ἔλαβε, σκέψασθαι χρῆ, Ἀθηναίων ὕπε-
 ρον ἐπιόντων τὴν τε ἄλλην Ἑλλάδα καὶ τὴν ἡμετέραν χώραν πει-
 ρωμένων ὑφ' αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ κατὰ στάσις ἤδη ἐχόντων αὐ-
 τῆς τὰ πολλά, εἰ μαχόμενοι ἐν Κορωνείᾳ καὶ νικήσαντες αὐτοὺς
 ἠλευθερώσαμεν τὴν Βοιωτίαν καὶ τοὺς ἄλλους νῦν προθύμως ξυ-
 λευθεροῦμεν, ἵππους τε παρέχοντες καὶ παρασκευὴν ὅσῃν οὐκ
 ἄλλοι τῶν ξυμμάχων. καὶ τὰ μὲν ἐς τὸν μηδισμόν τοσαῦτα ἀπο-
 λογοῦμεθα».

63. «Ὡς δὲ ὑμεῖς μᾶλλον τε ἠδικήκατε τοὺς Ἑλληνας καὶ ἀξι-
 ὄτεροι ἐστε πάσης ζημίας, πειρασόμεθα ἀποφαίνειν. ἐγένεσθε ἐπὶ
 τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ, ὡς φατέ, Ἀθηναίων ξυμμαχοὶ καὶ πολῖται.
 οὐκοῦν χρῆν τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ
 ξυνεπιέναι μετ' αὐτῶν ἄλλοις, ὑπάρχον γε ὑμῖν, εἴ τι καὶ ἄκοντες
 προσήγεσθε ὑπ' Ἀθηναίων, τῆς τῶν Λακεδαιμονίων τῶνδε ἤδη
 ἐπὶ τῇ Μήδῳ ξυμμάχιας γεγενημένης, ἣν αὐτοὶ μάλιστα προβάλ-
 λεσθε· ἱκανὴ γὰρ ἦν ἡμᾶς τε ὑμῶν ἀποτρέπειν καὶ, τὸ μέγιστον,
 ἀδεῶς παρέχειν βουλευέσθαι. ἀλλ' ἐκόντες καὶ οὐ βιαζόμενοι ἐτι
 εἴλεσθε μᾶλλον τὰ Ἀθηναίων. καὶ λέγετε ὡς αἰσχρὸν ἦν προ-
 δοῦναι τοὺς εὐεργέτας· πολὺ δέ γε αἰσχρὸν καὶ ἀδικώτερον τοὺς
 πάντας Ἑλληνας καταπροδοῦναι, οἷς ξυνωμόσατε, ἢ Ἀθηναίους
 μόνους, τοὺς μὲν καταδουλομένους τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ ἐλευ-
 θεροῦντας. καὶ οὐκ ἴσῃν αὐτοῖς τὴν χάριν ἀνταπέδοτε οὐδὲ αἰ-
 σχύνῃς ἀπηλλαγμένην· ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀδικούμενοι αὐτούς, ὡς
 φατέ, ἐπηγάγεσθε, τοῖς δὲ ἀδικοῦσιν ἄλλους ξυνεργοὶ κατέστητε.
 καίτοι τὰς ὁμοίας χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι αἰσχρὸν μᾶλλον ἢ τὰς
 μετὰ δικαιοσύνης μὲν ὀφειληθείσας, ἐς ἀδικίαν δὲ ἀποδιδομένας».

64. «Δῆλόν τε ἐποίησατε οὐδὲ τότε τῶν Ἑλλήνων ἕνεκα μόνον οὐ
 μηδίσαντες, ἀλλ' ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι, ὑμεῖς δὲ τοῖς μὲν ταῦτά βου-

λόμενοι ποιεῖν, τοῖς δὲ τάναντία. καὶ νῦν ἀξιοῦτε, ἀφ' ὧν δι' ἐτέ-
ρους ἐγένεσθε ἀγαθοί, ἀπὸ τούτων ὠφελεῖσθαι. ἀλλ' οὐκ εἰκός·
ὡσπερ δὲ Ἀθηναίους εἴλεσθε, τούτοις ξυναγωνίζεσθε, καὶ μὴ
προφέρετε τὴν τότε γενομένην ξυνομοσίαν ὡς χρὴ ἀπ' αὐτῆς νῦν
σφίζεσθαι. ἀπελίπετε γὰρ αὐτὴν καὶ παραβάντες ξυγκατεδου-
λοῦσθε μᾶλλον Αἰγινήτας καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ξυνομοσάντων
ἢ διεκωλύετε, καὶ ταῦτα οὔτε ἄκοντες ἔχοντές τε τοὺς νόμους,
οὔσπερ μέχρι τοῦ δεῦρο, καὶ οὐδενὸς ὑμᾶς βιασαμένου, ὡσπερ ἡμᾶς.
τὴν τελευταίαν τε πρὶν περιτειχίζεσθαι πρόκλησιν ἐς ἡσυχίαν
ἡμῶν, ὥστε μηδετέροις ἀμύνειν, οὐκ ἐδέχεσθε. τίνες ἂν οὖν ὑμῶν
δικαιότερον πᾶσι τοῖς Ἑλλήσι μισοῖντο, οὔτινες ἐπὶ τῷ ἐκείνων
κακῷ ἀνδραγαθίαν προύθεσθε; καὶ ἃ μὲν ποτε χρηστοὶ ἐγένε-
σθε, ὡς φατέ, οὐ προσήκοντα νῦν ἐπεδείξατε, ἃ δὲ ἡ φύσις αἰεὶ
ἐβούλετο, ἐξηλέγχθη ἐς τὸ ἀληθές· μετὰ γὰρ Ἀθηναίων ἀδικον
ὁδὸν ἰόντων ἐχωρήσατε. τὰ μὲν οὖν ἐς τὸν ἡμέτερόν τε ἀκούσιον
μηδισμόν καὶ τὸν ὑμέτερον ἐκούσιον ἀπτικισμόν τοιαῦτα ἀποφαί-
νομεν».

65. «Ἄ δὲ τελευταῖά φατε ἀδικηθῆναι—παρανόμως γὰρ ἐλ-
θεῖν ἡμᾶς ἐν σπονδαῖς καὶ ἱερομηνίᾳ ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν —,
οὐ νομίζομεν οὐδ' ἐν τούτοις ὑμῶν μᾶλλον ἁμαρτεῖν. εἰ μὲν γὰρ
ἡμεῖς αὐτοὶ πρὸς τε τὴν πόλιν ἐλθόντες ἐμαχόμεθα καὶ τὴν γῆν
ἐδηοῦμεν ὡς πολέμιοι, ἀδικοῦμεν· εἰ δὲ ἄνδρες ὑμῶν οἱ πρῶτοι
καὶ χρήμασι καὶ γένει, βουλόμενοι τῆς μὲν ἕξω ξυμμαχίας ὑμᾶς
παῦσαι, ἐς δὲ τὰ κοινὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια καταστῆσαι,
ἐπεκαλέσαντο ἐκόντες, τί ἀδικοῦμεν; οἱ γὰρ ἄγοντες παρανομοῦσι
μᾶλλον τῶν ἐπομένων. ἀλλ' οὗτ' ἐκεῖνοι, ὡς ἡμεῖς κρίνομεν, οὔτε
ἡμεῖς· πολῖται δὲ ὄντες ὡσπερ ὑμεῖς καὶ πλείω παραβαλλόμε-
νοι, τὸ ἑαυτῶν τεῖχος ἀνοίξαντες καὶ ἐς τὴν αὐτῶν πόλιν φι-
λοῦς, οὐ πολεμίους κομίσαντες ἐβούλοντο τοὺς τε ὑμῶν χεί-
ρους μηκέτι μᾶλλον γενέσθαι, τοὺς τε ἀμείνους τὰ ἄξια ἔχειν,

σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης καὶ τῶν σωμάτων τὴν πόλιν οὐκ ἀλλοτριούντες, ἀλλ' ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκισδύντες, ἐχθροὺς οὐδενὶ καθιστάντες, ἅπασι δ' ὁμοίως ἐνσπόνδους».

66. «Τεκμήριον δὲ ὡς οὐ πολεμῶς ἐπράσσομεν· οὔτε γὰρ ἠδικήσαμεν οὐδένα, προείπομέν τε τὸν βουλόμενον κατὰ τὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια πολιτεύειν ἵναί τε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὑμεῖς ἄσμενοι χωρήσαντες καὶ ξύμβασιν ποιησάμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχάζετε, ὕστερον δὲ κατανοήσαντες ἡμᾶς ὀλίγους ὄντας, εἰ ἄρα καὶ ἐδοκοῦμέν τι ἀνεπιεικέστερον πράξαι οὐ μετὰ τοῦ πλήθους ὑμῶν ἐσελθόντες, τὰ μὲν ὁμοῖα οὐκ ἀνταπέδοτε ἡμῖν, μήτε νεωτερίσαι ἐργῶ λόγους τε πείθειν ὥστε ἐξελθεῖν, ἐπιθέμενοι δὲ παρὰ τὴν ξύμβασιν, οὓς μὲν ἐν χερσὶν ἀπεκτείνετε, οὐχ ὁμοίως ἀλγοῦμεν — κατὰ νόμον γὰρ δὴ τινα ἐπάσχον —, οὓς δὲ χεῖρας προϊσχομένους καὶ ζωογήσαντες ὑποσχόμενοι τε ἡμῖν μὴ κτενεῖν ὕστερον παρανόμως διεφθείρατε, πῶς οὐ δεινὰ εἴργασθε; καὶ ταῦτα τρεῖς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ πράξαντες, τὴν τε λυθεῖσαν ὁμολογίαν καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸν ὕστερον θάνατον καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ἡμῖν μὴ κτενεῖν ψευθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ἦν τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑμῖν μὴ ἀδικῶμεν, ὅμως φατὲ ἡμᾶς παρανομήσαι καὶ αὐτοὶ ἀξιοῦτε μὴ ἀντιδοῦναι δίκην. οὐκ, ἦν γε οὗτοι τὰ ὀρθὰ γινώσκουσι· πάντων δὲ αὐτῶν ἕνεκα κολασθήσεσθε».

67. «Καὶ ταῦτα, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τούτου ἕνεκα ἐπεξήλωμεν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἵνα ὑμεῖς μὲν εἰδῆτε καὶ δικαίως αὐτῶν καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ ἔτι ὀσιώτερον τετιμηροῦμενοι. καὶ μὴ παλαιὰς ἀρετὰς, εἴ τις ἄρα καὶ ἐγένετο, ἀκούοντες ἐπικλασθήτε, ἄς χρὴ τοῖς μὲν ἀδικουμένοις ἐπικούρους εἶναι, τοῖς δὲ αἰσχρὸν τι θρῶσι διπλασίας ζημίας, ὅτι οὐκ ἐκ προσγκόντων ἀμαρτάνουσι, μηδὲ ὀλοφυρμῶ καὶ οἴκτῳ ὠφελείσθων, πατέρων τε τάφους τῶν ὑμετέρων ἐπιβοῶμενοι καὶ τὴν σφετέραν ἐρημίαν. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀνταποφαίνομεν πολλῶν δεινότερα παθοῦσαν τὴν ὑπὸ τούτων ἡλι-

κίαν ἡμῶν διεφθαρμένην, ὧν πατέρες οἱ μὲν πρὸς ὑμᾶς τὴν Βοιωτίαν ἄγοντες ἀπέθανον ἐν Κορωνείᾳ, οἱ δὲ πρεσβῦται λελειμμένοι κατ' οἰκίας ἐρῆμοι πολλῶ δικαιοτέραν ὑμῶν ἱκετείαν ποιῶνται τούσδε τιμωρήσασθαι. οἴκτου τε ἀξιώτεροι τυγχάνειν οἱ ἀπρεπές τι πάσχοντες τῶν ἀνθρώπων, οἱ δὲ δικαίως, ὥσπερ οἶδε, τὰ ἐναντία ἐπίχαρτοι εἶναι. καὶ τὴν νῦν ἐρημίαν δι' ἑαυτοὺς ἔχουσι· τοὺς γὰρ ἀμείνους ξυμμάχους ἐκόντες ἀπεώσαντο. παρενόμησάν τε οὐ προπαθόντες ὑφ' ἡμῶν, μίσει δὲ πλέον ἢ δίκη κρίναντες καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσην τιμωρίαν· ἔννομα γὰρ πείσονται καὶ οὐχὶ ἐκ μάχης χειρας προῖσχύμενοι, ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ἀπὸ ξυμβάσεως ἐς δίκην σφᾶς αὐτοὺς παραδόντες. ἀμύνατε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῷ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ ὑπὸ τῶνδε παραβαθέντι καὶ ἡμῖν ἄνομα παθοῦσιν, ἀνταπόδοτέ τε χάριν δικαίαν, ὧν πρόθυμοι γεγενήμεθα· καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν, ποιήσατε δὲ τοῖς Ἑλλήσι παράδειγμα οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσοντες ἀλλ' ἔργων, ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων βραχεῖα ἢ ἀπαγγελία ἀρκεῖ, ἀμαρτανομένων δὲ λόγοι ἔπεισι κοσμηθέντες προκαλύμματα γίνονται. ἀλλ' ἦν οἱ ἡγεμόνες, ὥσπερ νῦν ὑμεῖς, κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ξύμπαντας διαγνώμιας ποιήσηθε, ἦσόν τις ἐπ' ἀδίκους ἔργοις λόγους καλοὺς ζητήσει».

Πλαταιέων καταδίκη.

(Γ, 68)

68. Τοιαῦτα δὲ οἱ Θηβαῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι δικασταὶ νομίζοντες τὸ ἐπερώτημα σφίσις ὀρθῶς ἔξειν, εἴ τι ἐν τῷ πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν ἀγαθὸν πεπόνθασι, διότι τόν τε ἄλλον χρόνον ἠξίουσαν δῆθεν αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς Παισανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν καὶ ὅτε ὕστερον ἢ πρὸ τοῦ περιτελιχίεσθαι

προείχοντο αὐτοῖς, κοινούς εἶναι κατ' ἐκείνας, οὐκ ἐδέξαντο, ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοὶ ἦδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι, αὐθις τὸ αὐτὸ ἓνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀγαθὸν ἐν τῇ πολέμῳ δεδρακότες εἰσίν, ὁπότε μὴ φαίεν, ἀπάγοντες ἀπέκτεινον καὶ ἐξαίρετον ἐποίησαντο οὐδένα. διέφθειραν δὲ Πλαταιῶν μὲν αὐτῶν οὐκ ἐλάσσους διακοσίων, Ἀθηναίων δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν, οἱ ξυνεπολιορκούντο· γυναῖκας δὲ ἠνδραπόδισαν. τὴν δὲ πόλιν ἐνιαυτὸν μὲν τινα Θηβαῖοι Μεγαρέων ἀνδράσι κατὰ στάσιν ἐκπεπτωκῶσι καὶ ὅσοι τὰ σφέτερα φρονούντες Πλαταιῶν περιῆσαν ἔδωσαν ἐνοικεῖν· ὕστερον δὲ καθελόντες αὐτὴν ἐς ἔδαφος πᾶσαν ἐκ τῶν θεμελίων ἠκοδόμησαν πρὸς τῷ Ἑραίῳ καταγώγιον διακοσίων ποδῶν πανταχῇ κύκλῳ οἰκίματα ἔχον κάτωθεν καὶ ἄνωθεν, καὶ ὄροφαῖς καὶ θυρώμασι τοῖς τῶν Πλαταιῶν ἐχρήσαντο, καὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ ἦν ἐν τῇ τείχει ἔπιπλα, χαλκὸς καὶ σίδηρος, κλίνας κατασκευάσαντες ἀνέθεσαν τῇ Ἑρᾷ, καὶ νεῶν ἐκατόμιπедον λίθινον ἠκοδόμησαν αὐτῇ. τὴν δὲ γῆν δημοσιώσαντες ἀπεμίσθωσαν ἐπὶ δέκα ἔτη, καὶ ἐνέμοντο Θηβαῖοι. σχεδὸν δέ τι καὶ τὸ ξύμπαν περὶ Πλαταιῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτως ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο Θηβαίων ἕνεκα, νομίζοντες ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἄρτι τότε καθιστάμενον ὠφελίμους εἶναι. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πλάταιαν ἔτει τρίτῳ καὶ ἐνενηκροστῷ, ἐπειδὴ Ἀθηναίων ξύμμαχοι ἐγένοντο, οὕτως ἐτελεύτησε.

II. ΛΕΣΒΙΑΚΑ

Μυτιληναίων ἀποστασία.

(Γ, 1 - 18)

1. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι ἐστράτευσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν — ἡγαίτο δὲ αὐτῶν Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμιου, Λακεδαιμονίων βασιλεὺς —, καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδήρουν τὴν γῆν καὶ προσβολαί, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐγίγνοντο τῶν Ἀθηναίων ἱππέων ὄπῃ παρείκοι, καὶ τὸν πλείστον ὄμιλον τῶν φιλῶν εἶργον τὸ μὴ προσξιόντας τῶν ὄπλων τὰ ἐγγὺς τῆς πόλεως κακουργεῖν. ἐμμείναντες δὲ χρόνον, οὐ εἶχον τὰ σιτία, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

2. Μετὰ δὲ τὴν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων εὐθὺς Λέσβος πλὴν Μηθύμνης ἀπέστη ἀπὸ Ἀθηναίων, βουλευθέντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ πολέμου — ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ προσεδέξαντο —, ἀναγκασθέντες δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀπόστασιν πρότερον ἢ διανοοῦντο ποιήσασθαι. τῶν τε γὰρ λιμένων τὴν χῶσιν καὶ τειχῶν οἰκοδόμησιν καὶ νεῶν ποίησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου ἔδει ἀφικέσθαι, τοξότας τε καὶ σίτον, καὶ ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν. Τενέδιοι γὰρ ὄντες αὐτοῖς διάφοροι καὶ Μηθυμναῖοι καὶ αὐτῶν Μυτιληναίων ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν, πρόξενοι Ἀθηναίων, μηρυταὶ γίγνονται τοῖς Ἀθηναίοις ὅτι ξυνοικίζουσί τε τὴν Λέσβον ἐς τὴν Μυτιλήνην βίβη καὶ τὴν παρασκευὴν ἅπασαν μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Βοιωτῶν ξυγγενῶν ὄντων ἐπὶ ἀποστάσει ἐπέγονται· καί, εἰ μὴ τις προκαταλήψεται ἤδη, στερήσεσθαι αὐτοὺς Λέσβου.

3. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι — ἦσαν γὰρ τεταλαιπωρημένοι ὑπὸ τε τῆς νόσου καὶ τοῦ πολέμου ἄρτι καθισταμένου καὶ ἀκμάζοντος—μέγα μὲν ἔργον ἠγαῶντο εἶναι Λέσθον προσπολεμώσασθαι ναυτικῶν ἔχουσαν καὶ δύναμιν ἀκέραιον, καὶ οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ πρῶτον τὰς κατηγορίας μείζον μέρος νέμοντες τὸ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι· ἐπειδὴ μέντοι καὶ πέμπαντες πρέσβεις οὐκ ἔπειθον τοὺς Μυτιληναίους τὴν τε ξυνοίκισιν καὶ τὴν παρασκευὴν διαλύειν, δεισαντες προκαταλαβεῖν ἐβούλοντο. καὶ πέμπουσιν ἑξαπιναιῶς τεσσαράκοντα ναῦς, αἱ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον παρεσκευασμέναι πλεῖν· Κλειππίδης δὲ ὁ Δεινίου τρίτος αὐτὸς ἐστρατήγει. ἐσηγγέλθη γὰρ αὐτοῖς ὡς εἶη Ἀπόλλωνος Μαλόεντος ἔξω τῆς πόλεως ἑορτή, ἐν ἣ πανδημεὶ Μυτιληναῖοι ἑορτάζουσι, καὶ ἐλπίδα εἶναι ἐπειχθέντας ἐπιπεσεῖν ἄφνω· καὶ ἦν μὲν ξυμβῆ ἢ πείρα· εἰ δὲ μὴ, Μυτιληναίοις εἰπεῖν ναῦς τε παραδοῦναι καὶ τεῖχῃ καθελεῖν, μὴ πειθομένων δὲ πολεμεῖν. καὶ αἱ μὲν νῆες ἦρχοντο· τὰς δὲ τῶν Μυτιληναίων δέκα τριήρεις, αἱ ἔτυχον βοηθοὶ παρὰ σφᾶς κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παροῦσαι, κατέσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὺς ἀνδρας ἐξ αὐτῶν ἐς φυλακὴν ἐποίησαντο. τοῖς δὲ Μυτιληναίοις ἀνὴρ ἐκ τῶν Ἀθηναίων διαβάς ἐς Εὐβοίαν καὶ πεῖξῃ ἐπὶ Γεραιστὸν ἐλθὼν, ὀλκάδος ἀναγομένης ἐπιτυχῶν, πλεῖν χρησάμενος καὶ τριταῖος ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐς Μυτιλήνην ἀφικόμενος ἀγγέλλει τὸν ἐπίπλου. οἱ δὲ οὔτε ἐς τὸν Μαλόεντα ἐξήλθον τὰ τε ἄλλα τῶν τειχῶν καὶ λιμένων περὶ τὰ ἡμιτέλεστα φραξάμενοι ἐφύλασσαν.

4. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ πολὺ ὕστερον καταπλεύσαντες ὡς ἐώρων, ἀπήγγειλαν μὲν οἱ στρατηγοὶ τὰ ἐπεσταλμένα, οὐκ ἐσακούοντων δὲ τῶν Μυτιληναίων ἐς πόλεμον καθίσταντο. ἀπαράσκευοι δὲ οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἐξαίφνης ἀναγκασθέντες πολεμεῖν ἐκπλουν μὲν τινα ἐποίησαντο τῶν νεῶν ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ὀλίγον πρὸ τοῦ λιμένος, ἔπειτα καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν

νεῶν λόγους ἤδη προσέφερον τοῖς στρατηγοῖς, βουλόμενοι τὰς ναῦς τὸ παραυτίκα, εἰ δύναιντο, ὁμολογῆσαι τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψασθαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἀπεδέξαντο, καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι μὴ οὐχ ἱκανοὶ ὣσι Λέσβῳ πάσῃ πολεμῆν. καὶ ἀνακωχὴν ποιησάμενοι πέμπουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Μυτιληναῖοι τῶν τε διαβαλλόντων ἓνα, ὃ μετέμελεν ἤδη, καὶ ἄλλους, εἴ πως πείσειαν τὰς ναῦς ἀπελθεῖν ὡς σφῶν οὐδὲν νεωτεριούντων. ἐν τούτῳ δὲ ἀποστέλλουσι καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις τριήρει λαθόντες τὸ τῶν Ἀθηναίων ναυτικόν, οἱ ὥρμουν ἐν τῇ Μαλέᾳ πρὸς βορέαν τῆς πόλεως· οὐ γὰρ ἐπίστευον τοῖς ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων προχωρήσειν. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Λακεδαίμονα ταλαιπώρως διὰ τοῦ πελάγους κομισθέντες αὐτοῖς ἔπρασσον, ὅπως τις βοήθεια ἦξει.

5. Οἱ δ' ἐκ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις ὡς οὐδὲν ἦλθον πράξαντες, ἐς πόλεμον καθίσταντο οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἡ ἄλλη Λέσβος πλήν Μηθύμνης· οὗτοι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἐβεβοηθήκεσαν καὶ Ἴμβριοι καὶ Λήμνιοι καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγοι τινὲς ξυμμάχων. καὶ ἔξοδον μὲν τινα πανδημῆ ἐποιήσαντο οἱ Μυτιληναῖοι ἐπὶ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, καὶ μάχη ἐγένετο, ἐν ἣ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Μυτιληναῖοι οὔτε ἐπιηλίσσαντο οὔτε ἐπίστευσαν σφίσι αὐτοῖς, ἀλλ' ἀνεχώρησαν· ἔπειτα οἱ μὲν ἠσύχαζον, ἐκ Πελοποννήσου καὶ μετ' ἄλλης παρασκευῆς βουλόμενοι, εἰ προσγένοιτό τι. κινδυνεύειν καὶ γὰρ αὐτοῖς Μελέας Λάκων ἀφικνεῖται καὶ Ἑρμαιώνδας Θηβαῖος, οἱ προαπεστέλλησαν μὲν τῆς ἀποστάσεως, φθάσαι δὲ οὐ δύναμενοι τὸν τῶν Ἀθηναίων ἐπίπλου κρύφα μετὰ τὴν μάχην ὕστερον ἐσπλέουσι τριήρει, καὶ παρήνουν πέμπειν τριήρη ἄλλην καὶ πρέσβεις μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἐκπέμπουσιν.

6. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πολὺ ἐπιρρωσθέντες διὰ τὴν τῶν Μυτιληναίων ἠσυχίαν ξυμμάχους τε προσεκάλουν, οἱ πολὺ θάσσον παρήσαν δρώντες οὐδὲν ἰσχυρὸν ἀπὸ τῶν Λεσβίων, καὶ περιορισσάμενοι

τὸ πρὸς νότον τῆς πόλεως ἐτείχισαν στρατόπεδα δύο ἐκατέρωθεν τῆς πόλεως καὶ τοὺς ἐφόρμους ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς λιμέσιν ἐποιούντο. καὶ τῆς μὲν θαλάσσης εἶργον μὴ χρῆσθαι τοὺς Μυτιληναίους, τῆς δὲ γῆς τῆς μὲν ἄλλης ἐκράτουν οἱ Μυτιληναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Λέσβιοι προσθεβοηγικότες ἤδη, τὸ δὲ περὶ τὰ στρατόπεδα οὐ πολλὸν κατείχον οἱ Ἀθηναῖοι, ναύσταθμον δὲ μᾶλλον ἦν αὐτοῖς πλοίων καὶ ἀγορὰ ἢ Μαλέα. καὶ τὰ μὲν περὶ Μυτιλήνην οὕτως ἐπολεμεῖτο.

8. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης νεῆς ἐκπεμφθέντες Μυτιληναίων πρέσβεις, ὡς αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶπον Ὀλυμπιάζε παρεῖναι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀκούσωνται, ἀφικνούνται ἐς τὴν Ὀλυμπίαν ἦν δὲ Ὀλυμπιάς, ἣ Δωριεὺς Ἐρόδιος τὸ δεῦτερον ἐνίκα. καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἑορτὴν κατέστησαν ἐς λόγους, εἶπον τοιάδε.

[Ἡ κρατοῦσα δυσμενὴς γνώμη περὶ τῶν ἀφισταμένων συμμάχων δὲν ἀρμόζει εἰς ἡμᾶς· διότι ἡ συμμαχικὴ ἡμῶν σχέσις πρὸς τὰς Ἀθήνας ἔχουσα βάσιν τὴν κοινὴν κατὰ τῶν Μήδων ἄμυναν ἔχασε πλέον τὴν ἰσχὺν της, ἀφ' ἧς οἱ Ἀθηναῖοι ἐποτάσουν κατὰ σειρὰν τὰς συμμαχικὰς πόλεις. Ὅτι δὲ ἡ αὐτονομία μας διετηρήθη μέχρι σήμερον, ὀφείλεται εἰς συμφεροντολογικὸν ὑπολογισμὸν ἐκ μέρους των. Ἡ πρόθεσις των λοιπὸν αὐτῆ τῆς ἐποταγῆς τῶν συμμάχων κατέστησεν ἀναπόφευκτον τὴν ῥῆξιν καὶ ὑπελείπεται, ποῖος πρῶτος θὰ παραβῆ τὴν συμμαχίαν. Τοῦτο ἐπρόξαμεν ἡμεῖς ὡς ἀσθενέστεροι.]

Ὅθεν εἶναι εὐκαιρία τώρα βοηθοῦντες ἡμᾶς νὰ καταβάλῃτε τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ἔχουν φθαρῆ ἀρετὰ ἐκ τῆς νόσου, τῆς χρηματικῆς δαπάνης καὶ τῆς ἀποστασίας τῶν συμμάχων.

Ἡ τιμὴ καὶ τὸ συμφέρον σας ἐπιβάλλουν τὴν βοήθειαν αὐτήν].

15. Τοιαῦτα μὲν οἱ Μυτιληναῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπειδὴ ἤκουσαν, προσδεξάμενοι τοὺς λόγους ξυμμάχους τε τοὺς Λεσβίους ἐποιήσαντο καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβο-

λήν τοῖς τε ξυμμάχοις παροῦσι κατὰ τάχος ἔφραζον ἵνα ἐς τὸν ἰσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν ὡς ποιησόμενοι, καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἀφίκοντο, καὶ ὀλοὺς παρεσκευάζον τῶν νεῶν ἐν τῷ ἰσθμῷ ὡς ὑπεροίσοντες ἐκ τῆς Κορίνθου ἐς τὴν πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν καὶ ναυσὶ καὶ πεζῶ ἅμα ἐπιόντες. καὶ οἱ μὲν προθύμως ταῦτα ἔπρασσον· οἱ δὲ ἄλλοι ξυμμαχοὶ βραδέως τε ξυνελέγοντο καὶ ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν καὶ ἀρρωστίᾳ τοῦ στρατεύειν.

16. Αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι διὰ κατάγνωσιν ἀσθενείας σφῶν παρασκευαζομένους, δηλώσαι βουλόμενοι ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐγνώκασιν, ἀλλ' οἷοί τε εἰσι μὴ κινουντες τὸ ἐπὶ Λέσβῳ ναυτικὸν καὶ τὸ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐπιὸν βραδίως ἀμύνεσθαι, ἐπλήρωσαν ναὺς ἑκατὸν ἐσθάντες αὐτοὶ τε πλήν ἵππέων καὶ πεντακοσιομεδίμων καὶ οἱ μέτοικοι, καὶ παρὰ τὸν ἰσθμὸν ἀναγαγόντες ἐπίδειξίν τε ἐποιοῦντο καὶ ἀποβάσεις τῆς Πελοποννήσου, ἣ δοκοίη αὐτοῖς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὄρωντες πολλὴν τὸν παράλογον τά τε ὑπὸ τῶν Λεσβίων ῥηθέντα ἠγούντο οὐκ ἀληθῆ καὶ ἄπορα νομίζοντες, ὡς αὐτοῖς καὶ οἱ ξυμμαχοὶ ἅμα οὐ παρήσαν καὶ ἠγγέλλοντο καὶ αἱ περὶ τὴν Πελοπόννησον τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων τὴν περιουκίδα αὐτῶν πορθοῦσαι, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. ὕστερον δὲ ναυτικὸν παρεσκευάζον, ὅ,τι πέμψουσιν ἐς τὴν Λέσβον καὶ κατὰ πόλεις ἐπήγγελλον τεσσαράκοντα νεῶν πλῆθος καὶ ναύαρχον προσέταξαν Ἀλκίδα, ὃς ἔμελλεν ἐπιπλεύσεσθαι. ἀνεχώρησαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς ἑκατὸν ναυσίν, ἐπειδὴ καὶ ἐκαίνους εἶδον.

18. Μυτιληναῖοι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὃν οἱ Λακεδαιμόνιοι περὶ τὸν ἰσθμὸν ἦσαν, ἐπὶ Μήθυμναν ὡς προδιδομένην ἐστράτευσαν κατὰ γῆν αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἐπίκουροι· καὶ προσβαλόντες τῇ πόλει, ἐπειδὴ οὐ προχώρει, ἣ προσεδέγοντο, ἀπῆλθον ἐπ' Ἀντίσσης καὶ Πύρρας καὶ Ἐρέσου, καὶ καταστησάμενοι τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις βεβαιότερα καὶ τεῖχη κρατύναντες διὰ τάχος ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου. ἐστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Μήθυμναῖοι ἀναχωρη-

σάντων αὐτῶν ἐπ' Ἀντισσαν καὶ ἐκδοθηθείας τινὸς γενομένης πληγέντες ὑπὸ τε τῶν Ἀντισσαίων καὶ τῶν ἐπικούρων ἀπέθανόν τε πολλοὶ καὶ ἀνεχώρησαν οἱ λοιποὶ κατὰ τάχος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πυθνανόμενοι ταῦτα, τοὺς τε Μυτιληναίους τῆς γῆς κρατοῦντας καὶ τοὺς σφετέρους στρατιώτας οὐχ ἱκανοὺς ὄντας εἶργειν, πέμπουσι περὶ τὸ φθινόπωρον ἤδη ἀρχόμενον Πάχητα τὸν Ἐπικούρου στρατηγὸν καὶ χιλίους ὀπλίτας ἑαυτῶν. οἱ δὲ αὐτερέται πλεύσαντες τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται καὶ περιτειχίζουσι Μυτιλήνην ἐν κύκλῳ ἀπλῶ τείχει· φρούρια δ' ἔστιν οὐ ἐπὶ τῶν καρτερῶν ἐγκαταφοδόμηται. καὶ ἡ μὲν Μυτιλήνη κατὰ κράτος ἤδη ἀμφοτέρωθεν καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης εἶργετο, καὶ ὁ χειμῶν ἤρχετο γίγνεσθαι.

**Λακεδαιμονίων βοήθεια πρὸς Μυτιληναίους.
Μυτιληναίων παράδοσις.**

(Γ, 25-33)

25. Ἐκ δὲ τῆς Λακεδαιμόνος τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τελευτῶντος ἐκπέμπεται Σάλαιθος ὁ Λακεδαιμόνιος ἐς Μυτιλήνην τριήρει. καὶ πλεύσας ἐς Πύρραν καὶ ἐξ αὐτῆς πεζῇ κατὰ χαράδραν τινά, ἣ ὑπερβατὸν ἦν τὸ περιτείχισμα, διαλαθὼν ἐσέρχεται ἐς τὴν Μυτιλήνην, καὶ ἔλεγε τοῖς προέδροις ὅτι ἐσβολή τε ἅμα ἐς τὴν Ἀττικὴν ἔσται καὶ αἱ τεσσαράκοντα νῆες παρέσσονται, ἃς ἔδει βοηθῆσαι αὐτοῖς, προαποπεμφθῆναί τε αὐτὸς τούτων ἕνεκα καὶ ἅμα τῶν ἄλλων ἐπιμελησόμενος. καὶ οἱ μὲν Μυτιληναῖοι ἐθάρσουν τε καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἤσσαν εἶχον τὴν γνώμην ὥστε ζυμβάλλειν. ὁ τε χειμῶν ἐτελεύτα οὗτος, καὶ τέταρτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

26. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ τὰς ἐς τὴν Μυτιλήνην τεσσαράκοντα ναῦς ἀπέστειλαν ἄρχοντα Ἄλ-

κίδαν, ὅς ἦν αὐτοῖς ναύαρχος, προστάξαντες, αὐτοὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ οἱ ξυμμαχοὶ ἐσέβαλον, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβοῦμενοι ἦσον ταῖς ναυσὶν ἐς τὴν Μυτιλήνην καταπλευσασαὶς ἐπιβοηθήσωσιν. ἤγειτο δὲ τῆς ἐσβολῆς ταύτης Κλεομένης ὑπὲρ Πανσανίου τοῦ Πλειστοάνακτος υἱὸς βασιλέως ὄντος καὶ νεωτέρου ἔτι, πατὴρ δὴ ἀδελφὸς ὢν. ἐδήλωσαν δὲ τῆς Ἀττικῆς τά τε πρότερον τετριμμένα, εἴ τι ἐβεβλαστήκει, καὶ ὅσα ἐν ταῖς πρὶν ἐσβολαῖς παρελείπτο· καὶ ἡ ἐσβολὴ αὕτη χαλεπωτάτη ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις μετὰ τὴν δευτέραν. ἐπιμένοντες γὰρ αἰεὶ ἀπὸ τῆς Λέσθου τι πεύσσεσθαι τῶν νεῶν ἔργον ὡς ἦδη πεπεραιωμένων ἐπεξήλθον τὰ πολλὰ τέμνοντες. ὡς δ' οὐδὲν ἀπέβαιναν αὐτοῖς, ὢν προσεδέχοντο, καὶ ἐπελελοίπει ὁ σίτος, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

27. Οἱ δὲ Μυτιληναῖοι ἐν τούτῳ, ὡς αἶ τε νῆες αὐτοῖς οὐχ ἦσαν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ ἐνεχρόνιζον, καὶ ὁ σίτος ἐπελελοίπει, ἀναγκάζονται ξυμβαίνειν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὰδε. ὁ Σάλαιθος καὶ αὐτὸς οὐ προσδεχόμενος ἔτι τὰς ναῦς ὀπλίξει τὸν δῆμιον πρότερον ψιλὸν ὄντα ὡς ἐπεξιών τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δέ, ἐπειδὴ ἔλαβον ὄπλα, οὔτε ἠκροῶντο ἔτι τῶν ἀρχόντων, κατὰ ξυλλόγους τε γιγνώμενοι ἢ τὸν σίτον ἐκέλευον τοὺς δυνατοὺς φέρειν ἐς τὸ φανερόν καὶ διανέμειν ἅπασιν, ἢ αὐτοὶ ξυγχωρήσαντες πρὸς Ἀθηναίους ἔφασαν παραδώσειν τὴν πόλιν.

28. Γινόντες δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν οὐτ' ἀποκωλύειν δυνατοὶ ὄντες, εἴ τ' ἀπομονωθήσονται τῆς ξυμβάσεως, κινδυνεύσοντες, ποιοῦνται κοινῇ ὁμολογίαν πρὸς τε Πάχητα καὶ τὸ στρατόπεδον, ὥστε Ἀθηναίους μὲν ἐξείναι βουλευσάσαι περὶ Μυτιληναίων, ὁποῖον ἂν τι βούλωνται, καὶ τὴν στρατιάν ἐς τὴν πόλιν δέχεσθαι αὐτοῦς, πρεσβεῖαν δὲ ἀποστέλλειν ἐς τὰς Ἀθήνας Μυτιληναίους περὶ ἑαυτῶν· ἐν ὅσῳ δ' ἂν πάλιν ἔλθωσι, Πάχητα μῆτε δεῖσαι Μυτιληναίων μηδένα μῆδὲ ἀνδραποδίσαι μῆτε ἀποκτείνειν. ἢ μὲν ξυμβασὶς αὕτη

ἐγένετο· οἱ δὲ πράξαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μάλιστα τῶν Μυτιληναίων περιδεεῖς ὄντες, ὡς ἢ στρατιὰ ἐσθλῆθεν, οὐκ ἠέσυχοντο, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ὅμως καθίζουσι· Πάχης δ' ἀναστήσας αὐτοὺς ὥστε μὴ ἀδικῆσαι, κατατίθεται ἐς Τένεδον, μέχρι οὗ τοῖς Ἀθηναίοις τι δόξη. πέμψας δὲ καὶ ἐς τὴν Ἄντισσαν τριήρεις προσεκήσατο καὶ τάλλα τὰ περὶ τὸ στρατόπεδον καθίστατο, ἣ αὐτῷ ἐδόκει.

29. Οἱ δ' ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶ Πελοποννήσιοι, οὓς εἶδει ἐν τάχει παραγενέσθαι, πλέοντες περὶ τε αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον ἐνδιέτριψαν καὶ κατὰ τὸν ἄλλον πλοῦν σχολαῖοι κοιμισθέντες τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθάνουσι, πρὶν δὴ τῇ Δήλῳ ἔσχον, προσμειζάντες δὲ ἀπ' αὐτῆς τῇ Ἰκάρῳ καὶ Μυκόνῳ πυνθάνονται πρῶτον ὅτι ἢ Μυτιλήνη ἐάλωκε. βουλόμενοι δὲ τὸ σαφές εἰδέναι κατέπλευσαν ἐς Ἐμβάτον τῆς Ἐρυθραίας· ἡμέραι δὲ μάλιστα ἦσαν τῇ Μυτιλήνῃ ἐαλωκυῖα ἑπτὰ, ὅτε ἐς τὸ Ἐμβάτον κατέπλευσαν. πυθόμενοι δὲ τὸ σαφές ἐβουλεύοντο ἐκ τῶν παρόντων· καὶ ἔλεξεν αὐτοῖς Τευτίαπλος ἀνὴρ Ἡλείος τάδε.

30. « Ἀλκίδα καὶ Πελοποννησίων ὅσοι πάρεσμεν ἄρχοντες τῆς στρατιάς, ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν ἡμᾶς ἐπὶ Μυτιλήνην πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι, ὥσπερ ἔχομεν κατὰ γὰρ τὸ εἶκος ἀνδρῶν νεωστὶ πόλιν ἐχόντων πολλὸν τὸ ἀφύλακτον εὐρήσομεν, κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνυ, ἣ ἐκείνοί τε ἀνέλπιστοι ἐπιγενέσθαι ἂν τινα σφίσι πολέμιον καὶ ἡμῶν ἢ ἀλκή τυγχάνει μάλιστα οὔσα. εἶκος δὲ καὶ τὸ πεζὸν αὐτῶν κατ' οἰκίας ἀμελέστερον ὡς κεκρατηκότων διεσπάρθαι. εἰ οὖν προσπέσομεν ἄφνω τε καὶ νυκτός, ἐλπίζω μετὰ τῶν ἔνδον, εἴ τις ἄρα ἡμῖν ἐστὶν ὑπόλοιπος εὐνοῦς, καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα. καὶ μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον, νομίσαντες οὐκ ἄλλο τι εἶναι τὸ καινὸν τοῦ πολέμου ἢ τὸ τοιοῦτον, ὃ εἴ τις στρατηγὸς ἐν τε αὐτῷ φυλάσσοιτο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνορῶν ἐπιχειροίη, πλεῖστ' ἂν ὀρθοίτο».

31. Ὅ μὲν τσαῦτα εἰπὼν οὐκ ἔπειθε τὸν Ἀλικίδα. ἄλλοι δέ τινας τῶν ἀπ' Ἴωνίας φυγάδων καὶ οἱ Λέσβιοι οἱ ξυμπλέοντες παρήνουν, ἐπειδὴ τοῦτον τὸν κίνδυνον φοβεῖται, τῶν ἐν Ἴωνίᾳ πόλεων καταλαθεῖν τινα ἢ Κύμην τὴν Αἰολίδα, ὅπως ἐκ πόλεως ὀρμώμενοι τὴν Ἴωνίαν ἀποστήσωσιν—ἐλπίδα δ' εἶναι· οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφίχθαι—, καὶ τὴν πρόσοδον ταύτην μεγίστην οὖσαν Ἀθηναίων ἴν' ὑφέλωσι καὶ ἅμα, ἣν ἐφορμῶσι σφίσιν, αὐτοῖς δαπάνη γίγνηται· πείσειν τε οἶεσθαι καὶ Πισσοῦθην ὥστε ξυμπολεμεῖν. ὁ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐνεδέχετο, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν, ἐπειδὴ τῆς Μυτιλήνης ὑστερήκει, ὅτι τάχιστα τῇ Πελοποννήσῳ πάλιν προσμεῖξαι.

32. Ἄρας δὲ ἐκ τοῦ Ἐμβάτου παρέπλει, καὶ προσσχὼν Μυοννήσῳ τῇ Τητίων τοὺς αἰχμαλώτους, οὓς κατὰ πλοῦν εἰλήφει ἀπέσφαξε τοὺς πολλοὺς, καὶ ἐς τὴν Ἐφέσον καθορμισαμένου αὐτοῦ Σαμίῳν τῶν ἐξ Ἀναίων ἀφικόμενοι πρέσβεις ἔλεγον οὐ καλῶς τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦν αὐτόν, εἰ ἄνδρας διέφθειρεν οὔτε χεῖρας ἀνταιρομένους οὔτε πολεμίους, Ἀθηναίων δὲ ὑπὸ ἀνάγκης ξυμμάχους· εἴ τε μὴ παύσεται, ὀλίγους μὲν αὐτὸν τῶν ἐχθρῶν ἐς φιλίαν προσάξεσθαι, πολὺ δὲ πλείους τῶν φίλων πολεμίους ἔξειν. καὶ ὁ μὲν ἐπέισθη τε καὶ Χίων ἄνδρας, ὅσους εἶχεν ἔτι, ἀφῆκε καὶ τῶν ἄλλων τινάς· ὀρῶντες γὰρ τὰς ναῦς οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔφευγον, ἀλλὰ προσεχώρουν μᾶλλον ὡς Ἀττικαῖς καὶ ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην εἶχον μὴ ποτε Ἀθηναίων τῆς θαλάσσης κρατούντων ναῦς Πελοποννησίων ἐς Ἴωνίαν παραβαλεῖν.

33. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλικίδας ἔπλει κατὰ τάχος καὶ φυγὴν ἐποιεῖτο· ὄφθη γὰρ ὑπὸ τῆς Σαλαμίνιας καὶ Παράλου ἔτι περὶ Κλάρον ὄρμων—αἱ δ' ἀπ' Ἀθηνῶν ἔτυχον πλέουσαι—, καὶ δεδιὼς τὴν δίωξιν ἔπλει διὰ τοῦ πελάγους ὡς γῆ ἐκούσιος οὐ σχήσων ἄλλη ἢ Πελοποννήσῳ. τῷ δὲ Πάχητι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἤλαθε μὲν καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας ἀγγελία, ἀφικνεῖτο δὲ καὶ παν-

ταχθέν· ἀτειχίστου γὰρ οὔσης τῆς Ἴωνίας μέγα τὸ δέος ἐγένετο μὴ παραπλέοντες οἱ Πελοποννήσιοι, εἰ καὶ ὡς μὴ διανοοῦντο μένειν, πορθῶσιν ἅμα προσπίπτοντες τὰς πόλεις· αὐτάγγελοι δ' αὐτὸν ἰδοῦσαι ἐν τῇ Κλάρῳ ἢ τε Πάραλος καὶ ἡ Σαλαμῖνία ἔφρασαν. ὁ δὲ ὑπὸ σπουδῆς ἐποιεῖτο τὴν δίωξιν· καὶ μέχρι μὲν Πάτμου τῆς νήσου ἐπεδίωξεν, ὡς δ' οὐκέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνετο, ἐπανεχώρει. κέρδος δὲ ἐνόμισεν, ἐπειδὴ οὐ μετεώροις περιέτυχεν, ὅτι οὐδαμοῦ ἐγκαταληφθεῖσαι ἠναγκάσθησαν στρατόπεδόν τε ποιῆσθαι καὶ φυλακὴν σφίσι καὶ ἐφόρμησιν παρασχεῖν.

Ἄθηναίων ἀποφάσεις περὶ Μυτιληναίων.

(Γ, 35-50)

35. Ὁ δὲ Πάχις ἀφικόμενος ἐς τὴν Μυτιλήνην τὴν τε Πύρραν καὶ Ἐφεσον παρεστήσατο, καὶ Σάλαιθον λαβὼν ἐν τῇ πόλει τὸν Λακεδαιμόνιον κεκρυμμένον ἀποπέμπει ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Τενέδου Μυτιληναίους ἀνδρας ἅμα οὓς κατέθετο καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτῷ αἴτιος ἐδόκει εἶναι τῆς ἀποστάσεως· ἀποπέμπει δὲ καὶ τῆς στρατιάς τὸ πλεόν. τοῖς δὲ λοιποῖς ὑπομένων καθίστατο τὰ περὶ τὴν Μυτιλήνην καὶ τὴν ἄλλην Λέσθον, ἣ αὐτῷ ἐδόκει.

36. Ἀφικομένων δὲ τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ Σαλαίθου οἱ Ἀθηναῖοι τὸν μὲν Σάλαιθον εὐθὺς ἀπέκτειναν, ἔστιν ἃ παρεχόμενον τὰ τ' ἄλλα καὶ ἀπὸ Πλαταιῶν—ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο—ἀπάξειν Πελοποννησίους· περὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν γνώμας ἐποιεῦντο, καὶ ὑπὸ ὀργῆς ἔδοξεν αὐτοῖς οὐ τοὺς παρόντας μόνον ἀποκτείνειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅπαντας Μυτιληναίους, ὅσοι ἠβῶσι, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσαι, ἐπικαλοῦντες τὴν τε ἄλλην ἀπόστασιν ὅτι οὐκ ἀρχόμενοι, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ἐποιήσαντο, καὶ προσξυνεβάλετο οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὀργῆς αἱ Πελοποννησίων νῆες ἐς Ἴωνίαν ἐκείνοις βοηθοὶ τολμήσασαι παρακινδυνεῦσαι· οὐ γὰρ ἀπὸ βραχείας δια-

νοίας ἐδόκουν τὴν ἀπόστασιν ποιήσασθαι. πέμπουσιν οὖν τριήρη ὡς Πάχητα ἄγγελον τῶν δεδογμένων, κατὰ τάχος κελεύοντες διαχρήσασθαι Μυτιληναίους· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μετάνοιά τις εὐθὺς ἦν αὐτοῖς καὶ ἀναλογισμὸς ὦμόν τὸ βούλευμα καὶ μέγα ἐγνώσθαι, πόλιν ἔλλην διαφθεῖραι μᾶλλον ἢ οὐ τοὺς αἰτίους. ὡς δ' ἤσθητο τοῦτο τῶν Μυτιληναίων οἱ παρόντες πρέσβεις καὶ οἱ αὐτοῖς τῶν Ἀθηναίων συμπράσσοντες, παρεσκευάσαν τοὺς ἐν τέλει ὥστε αὐθις γνώμας προθεῖναι· καὶ ἔπεισαν ῥᾶον, διότι καὶ ἐκείνοις ἐνδηλον ἦν βουλόμενον τὸ πλεόν τῶν πολιτῶν αὐθις τινὰς σφίσιν ἀποδοῦναι βουλεύσασθαι. καταστάσης δ' εὐθὺς ἐκκλησίας ἄλλαι τε γνώμαι ἀφ' ἐκάστων ἐλέγοντο καὶ Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ὅσπερ καὶ τὴν προτέραν ἐνεκίχηκε ὥστε ἀποκτεῖναι, ὄν καὶ ἐς τὰ ἄλλα βιαιότατος τῶν πολιτῶν τῷ τε δήμῳ παρὰ πολὺ ἐν τῷ τότε πιθανώτατος, παρελθὼν αὐθις ἔλεγε τοιαύδε.

Δημηγορία Κλέωνος.

(Γ, 37 - 40)

37. «Πολλάκις μὲν ἤδη ἔγωγε καὶ ἄλλοτε ἔγνων δημοκρατίαν ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἐτέρων ἄρχειν, μάλιστα δ' ἐν τῇ νῦν ὑμετέρᾳ περὶ Μυτιληναίων μεταμελεία. διὰ γὰρ τὸ καθ' ἡμέραν ἀδεές καὶ ἀνεπιβούλευτον πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐς τοὺς συμμάχους τὸ αὐτὸ ἔχετε, καὶ ὅ τι ἂν ἢ λόγῳ πεισθέντες ὑπ' αὐτῶν ἀμάρτητε ἢ οἴκῳ ἐνδῶτε, οὐκ ἐπικινδύνως ἡγεῖσθε ἐς ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν συμμάχων χάριν μαλακίζεσθαι, οὐ σκοποῦντες ὅτι τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχὴν καὶ πρὸς ἐπιβουλεύοντας αὐτοὺς καὶ ἄκοντας ἀρχομένους, οἱ οὐκ ἐξ ὧν ἂν χαρίζησθε βλαπτόμενοι αὐτοὶ ἀκροῶνται ὑμῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ἰσχύι μᾶλλον ἢ τῇ ἐκείνων εὐνοίᾳ περιγένησθε. πάντων δὲ δεινότατον εἰ βέβαιον ἡμῖν μηδὲν καθεστῆξει ὧν ἂν δόξῃ περὶ, μηδὲ γνωσόμεθα ὅτι χείροσι

Ἐπεισεῖα
πρὸς τὸν
συμμάχους
παραβρίβη
τὰ συμμάχους
ταύτας.

νόμοις ἀκινήτοις χρωμένῃ πόλις κρείστων ἐστίν ἢ καλῶς ἔχουσι ἀκύριοι, ἀμαθία τε μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας, οἳ τε φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. οἳ μὲν γὰρ τῶν τε νόμων σοφώτεροι βούλονται φαίνεσθαι τῶν τε αἰεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι, ὡς ἐν ἄλλοις μείζουσιν οὐκ ἂν δηλώσαντες τὴν γνώμην, καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου τὰ πολλὰ σφάλλουσι τὰς πόλεις· οἳ δ' ἀπιστοῦντες τῇ ἐξ ἑαυτῶν ξυνέσει ἀμαθέστεροι μὲν τῶν νόμων ἀξιούσιν εἶναι, ἀδυνατώτεροι δὲ τὸν τοῦ καλῶς εἰπόντος μέμψασθαι λόγον, κριταὶ δὲ ὄντες ἀπὸ τοῦ ἔσου μᾶλλον ἢ ἀγωνισταὶ ὀρθοῦνται τὰ πλείω. ὡς οὖν χρὴ καὶ ἡμᾶς ποιούντας μὴ δεινότητι καὶ ξυνέσεως ἀγωνίᾳ ἐπαιρομένους παρὰ δόξαν τῇ ὑμετέρῃ πλῆθει παραινεῖν».

38. «Ἐγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ καὶ θαυμάζω μὲν τῶν προθέντων αὐθις περὶ Μυτιληναίων λέγειν καὶ χρόνου διατριβὴν ἐμποησάντων, ὅ ἐστι πρὸς τῶν ἡδικοκῶτων μᾶλλον — ὁ γὰρ παθὼν τῇ δράσαντι ἀμβλυτέρῃ τῇ ὀργῇ ἐπεξέρχεται, ἀμύνεσθαι δὲ τῇ παθεῖν ὅτι ἐγγυτάτῳ κείμενον ἀντίπαλον ὄν μάλιστα τὴν τιμωρίαν ἂν λαμβάνοι —, θαυμάζω δὲ καὶ ὅστις ἔσται ὁ ἀντερῶν καὶ ἀξιῶσιν ἀποφαίνειν τὰς μὲν Μυτιληναίων ἀδικίας ἡμῖν ὠφελίμους οὔσας, τὰς δ' ἡμετέρας συμφορὰς τοῖς συμμάχοις βλάβας καθιστάμενας, καὶ δῆλον ὅτι ἢ τῇ λέγειν πιστεύσας τὸ πάνυ δοκοῦν ἀνταποφῆναι ὡς οὐκ ἐγνωσται ἀγωνίσαιτ' ἂν, ἢ κέρδει ἐπαίρομενος τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονήσας παράγειν πειράσεται, ἢ δὲ πόλις ἐκ τῶν τοιῶνδε ἀγῶνων τὰ μὲν ἄθλα ἐτέροις δίδωσιν, αὐτῇ δὲ τοὺς κινδύνους ἀναφέρει. αἵτιοι δ' ὑμεῖς κακῶς ἀγωνοθετοῦντες, οἵτινες εἰώθατε θεαταὶ μὲν τῶν λόγων γίγνεσθαι, ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων, τὰ μὲν μέλλοντα ἔργα ἀπὸ τῶν εὖ εἰπόντων σκοποῦντες ὡς δυνατὰ γίγνεσθαι, τὰ δὲ πεπραγμένα ἤδη, οὐ τὸ δραστὴν πιστότερον ὕψει λαβόντες ἢ τὸ ἀκουσθέν, ἀπὸ τῶν λόγῳ

καλῶς ἐπιτιμησάντων· καὶ μετὰ καινότητος μὲν λόγου ἀπατάσθαι ἄριστοι, μετὰ δεδοκιμασμένου δὲ μὴ ξυνέπεσθαι ἐθέλειν, δουλοὶ ὄντες τῶν αἰεὶ ἀτόπων, ὑπερόπται δὲ τῶν εἰωθότων, καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀνταγωνιζόμενοι τοῖς τιοιαῦτα λέγουσι μὴ ὕστεροι ἀκολουθῆσαι δοκεῖν τῇ γνώμῃ, ὁξέως δὲ τι λέγοντος προεπαινέσαι, καὶ προαισθῆσθαι τε πρόθυμοι τὰ λεγόμενα καὶ προνοῆσαι βραδεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποβησόμενα, ζητοῦντες τε ἄλλο τι ὡς εἰπεῖν ἢ ἐν οἷς ζῶμεν, φρονούντες δὲ οὐδὲ περὶ τῶν παρόντων ἰκανῶς ἀπλῶς τε ἀκοῆς ἠδονῇ ἡσώμενοι καὶ σοφιστῶν θεαταῖς εὐκοίτες καθημένοις μᾶλλον ἢ περὶ πόλεως βουλευομένοις».

39. «Ὡν ἐγὼ πειρώμενος ἀποτρέπειν ὑμᾶς ἀποφαίνω Μυτιληναίους μάλιστα δὴ μίαν πόλιν ἡδικηκότας ὑμᾶς. ἐγὼ γάρ, οἵτινες μὲν μὴ δυνατοὶ φέρειν τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν ἢ οἵτινες ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναγκασθέντες ἀπέστησαν, ξυγγνώμην ἔχω· νῆσον δὲ οἵτινες ἔχοντες μετὰ τειχῶν καὶ κατὰ θάλασσαν μόνον φοβούμενοι τοὺς ἡμετέρους πολεμίους, ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ τριήρων παρασκευῇ οὐκ ἄφρακτοὶ ἦσαν πρὸς αὐτούς, αὐτόνομοί τε οἰκοῦντες καὶ τιμώμενοι ἐς τὰ πρῶτα ὑπὸ ἡμῶν τιοιαῦτα εἰργάσαντο, τί ἄλλο οὗτοι ἢ ἐπεβούλευσάν τε καὶ ἐπανέστησαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν — ἀποστασις μὲν γε τῶν βίαιόν τι πασχόντων ἐστίν —, ἐξήτησάν τε μετὰ τῶν πολεμιωτάτων ἡμᾶς στάντες διαφθεῖραι; καίτοι δεινότερόν ἐστιν ἢ εἰ καθ' αὐτοὺς δύναμιν κτώμενοι ἀντεπολέμησαν. παράδειγμα δὲ αὐτοῖς οὔτε αἰ τῶν πέλας ξυμφοραὶ ἐγένοντο, ὅσοι ἀποστάντες ἦδη ἡμῶν ἐχειρώθησαν, οὔτε ἡ παρούσα εὐδαιμονία παρέσχεν ὄκνον μὴ ἔλθειν ἐς τὰ δεινά· γενόμενοι δὲ πρὸς τὸ μέλλον θρασεῖς καὶ ἐλπίσαντες μακρότερα μὲν τῆς δυνάμεως, ἐλάσσω δὲ τῆς βουλῆσεως, πόλεμον ἤρασαντο, ἰσχὴν ἀξιώσαντες τοῦ δικαίου προθεῖναι· ἐν ᾧ γὰρ ᾤήθησαν περιεσεσθαι, ἐπέθεντο ἡμῖν οὐκ ἀδικούμενοι· εἴωθε δὲ τῶν πόλεων αἷς ἂν μάλιστα ἀπροσδόκητος

και δι' ἐλαχίστου εὐπραξία ἔλθῃ, ἐς ὕβριν τρέπειν· τὰ δὲ πολλὰ
 κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχοῦντα ἀσφαλέστερα ἢ παρὰ δό-
 ξαν, καὶ κακοπραγίαν ὡς εἰπεῖν ῥᾶον ἀποθνήσκουσι ἢ εὐδαιμονίαν
 διασφύζονται. χρῆν δὲ Μυτιληναίους καὶ πάσαις μὴδὲν διαφερόν-
 τως τῶν ἄλλων ὑφ' ἡμῶν τετιμῆσθαι, καὶ οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρι-
 σαν πέφυκε γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερπρο-
 νεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν, κολασθέντων δὲ καὶ νῦν ἀξίως
 τῆς ἀδικίας, καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἢ αἰτία προστεθῆ, τὸν δὲ
 δῆμιον ἀπολύσῃτε. πάντες γὰρ ὑμῖν γε ὁμοίως ἐπέθεντο, οἷς
 γ' ἐξῆν ὡς ἡμᾶς τραπομένοις νῦν πάλιν ἐν τῇ πόλει εἶναι· ἀλλὰ
 τὸν μετὰ τῶν ὀλίγων κίνδυνον ἡγησάμενοι βεβαιότερον ξυναπέ-
 στησαν, τῶν τε ξυμμάχων σκέψασθε εἰ τοῖς τε ἀναγκασθεῖσιν ὑπὸ
 τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἐκούσιν ἀποστάσι τὰς αὐτὰς ζημίας προ-
 σθήσετε, τίνα οἴεσθε ὄντινα οὐ βραχεῖα προφάσει ἀποστήσεσθαι,
 ὅταν ἢ κατορθώσαντι ἐλευθέρωσις ἢ ἢ σφαλέντι μὴδὲν παθεῖν
 ἀνῆκεστον; ἡμῖν δὲ πρὸς ἐκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσεται
 τὰ τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί, καὶ τυχόντες μὲν πόλιν ἐφθαρμένην
 παραλαβόντες τῆς ἐπετείρας προσόδου, δι' ἣν ἰσχύομεν, τὸ λοιπὸν
 ἐστερησέσθε, σφαλέντες δὲ πολεμίους πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἔξο-
 μεν, καὶ ὃν χρόνον τοῖς νῦν καθεστηκόσι δεῖ ἐχθροῖς ἀντίστα-
 σθαι, τοῖς οἰκείοις ξυμμάχοις πολεμήσομεν».

40. «Οὐκ οὐκ δεῖ προσθεῖναι ἐλπίδα οὔτε λόγῳ πιστὴν οὔτε χρή-
 μασις ὀνητήν, ὡς ξυγγνώμην ἁμαρτεῖν ἀνθρωπίνως λήφονται.
 ἄκοντες μὲν γὰρ οὐκ ἔβλαψαν, εἰδότες δὲ ἐπεβούλευσαν· ξύγγνω-
 μον δ' ἐστὶ τὸ ἀκούσιον. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τότε πρῶτον καὶ νῦν
 διαμάχομαι μὴ μεταγνώμαι ὑμᾶς τὰ προδεδογμένα, μὴδὲ τρισὶ
 τοῖς ἀξυμφορωτάτοις τῇ ἀρχῇ, οἴκῳ καὶ ἡδονῇ λόγων καὶ ἐπιει-
 κείᾳ ἁμαρτάνειν. ἔλεός τε γὰρ πρὸς τοὺς ὁμοίους δίκαιος ἀντιδί-
 δοσθαι καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὐτ' ἀντοικτιοῦντας ἐξ ἀνάγκης τε καθε-
 στῶτας ἀεὶ πολεμίους· οἳ τε τέρποντες λόγῳ ἔξουσι καὶ ἐν ἄλ-

λοις ἐλάσσοσιν ἀγῶνα, καὶ μὴ ἐν ἧ ἢ μὲν πόλις βραχέα ἤσθεῖσα μεγάλη ζημιώσεται, αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήφονται· καὶ ἡ ἐπιείκεια πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐπιτηδεύουσ· καὶ τὸ λοιπὸν ἔσσεσθαι μᾶλλον δίδοται ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίως τε καὶ οὐδὲν ἦσσαν πολεμίους ὑπολειπομένους. ἐν τε ξυνελῶν λέγω· πειθόμενοι μὲν ἔμοι τὰ δίκαια ἐς Μυτιληναίους καὶ τὰ ξυμφορα ἅμα ποιήσετε, ἄλλως δὲ γνόντες τοῖς μὲν οὐ χαριεῖσθε, ὑμᾶς δὲ αὐτοὺς μᾶλλον δικαιοῦσθε. εἰ γὰρ οὗτοι ὀρθῶς ἀπέστησαν, ὑμεῖς ἂν οὐ χρεῶν ἄρχοιτε. εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ προσήκον ὁμῶς ἀξιοῦτε τοῦτο δρᾶν, παρὰ τὸ εἰκὸς τοι καὶ τούσδε ξυμφύρωσ δεῖ κολάζεσθαι, ἢ παύεσθαι τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκ τοῦ ἀκινδύνου ἀνδραγαθίζεσθαι. τῇ τε αὐτῇ ζημίᾳ ἀξιώσατε ἀμύνασθαι καὶ μὴ ἀναλγητότεροι οἱ διαφυγόντες τῶν ἐπιβουλευσάντων φανῆναι, ἐνθυμηθέντες ἃ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιῆσαι κρατήσαντας ὑμῶν, ἄλλως τε καὶ προῦπάρξαντας ἀδικίας. μάλιστα δὲ οἱ μὴ ξὺν προφάσει τινὰ κακῶς ποιῶντες ἐπεξέρχονται καὶ διόλλυνται, τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι τοῦ ὑπολειπομένου ἐχθροῦ. ὁ γὰρ μὴ ξὺν ἀνάγκῃ τι παθῶν χαλεπώτερος διαφυγὼν τοῦ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθροῦ.

Μὴ οὖν προδόται γένησθε ὑμῶν αὐτῶν, γενόμενοι δ' ὅτι ἐγύτατα τῇ γνώμῃ τοῦ πάσχειν καὶ ὡς πρὸ παντὸς ἂν ἐτιμήσασθε αὐτοὺς χειρώσασθαι, νῦν ἀνταπόδοτε μὴ μαλακισθέντες πρὸς τὸ παρὸν αὐτίκα μηδὲ τοῦ ἐπικρεμασθέντος ποτὲ δεινοῦ ἀμνημονοῦντες. κολάσατε δὲ ἀξίως τούτους τε καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις παράδειγμα σαφὲς καταστήσατε, ὅς ἂν ἀφιστῆται θανάτῳ ζημιωσόμενον. τότε γὰρ ἦν γνῶσιν, ἦσσαν τῶν πολεμίων ἀμελήσαντες τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν μαχεῖσθε ξυμμάχοις».

41. Τοιαῦτα μὲν Κλέων εἶπε. μετὰ δ' αὐτὸν Διόδωτος ὁ Εὐκράτους ὅσπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀντέλεγε μάλιστα μὴ ἀποκτεῖναι Μυτιληναίους, παρελθὼν καὶ τότε ἔλεγε τοιαῦτα.

Δημηγορία Διοδότου.

(Γ, 42 - 48)

42. «Οὔτε τοὺς προθέντας τὴν διαγνώμην αὐθις περὶ Μυτιληναίων αἰτιῶμαι οὔτε τοὺς μειφομένους μὴ πολλάκις περὶ τῶν μεγίστων βουλευέσθαι ἐπαινῶ, νομίζω δὲ δύο τὰ ἐναντιώτατα εὐβουλία εἶναι, τάχος τε καὶ ὀργήν, ὧν τὸ μὲν μετὰ ἀνοίας φιλεῖ γίγνεσθαι, τὸ δὲ μετὰ ἀπαιδευσίας καὶ βραχύτητος γνώμης. τοὺς τε λόγους ὅστις διαμάχεται μὴ διδασκάλους τῶν πραγμάτων γίγνεσθαι, ἢ ἀξύνετός ἐστιν ἢ ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει· ἀξύνετος μὲν, εἰ ἄλλῃ τινὶ ἡγείται περὶ τοῦ μέλλοντος δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ ἐμφανοῦς φράσαι, διαφέρει δ' αὐτῷ, εἰ βουλόμενός τι αἰσχρὸν πείσαι εὐ μὲν εἰπεῖν οὐκ ἂν ἡγείται περὶ τοῦ μὴ καλοῦ δύνασθαι, εὐ δὲ διαβαλὼν ἐκπλήξῃαι ἂν τοὺς τε ἀντεροῦντας καὶ τοὺς ἀκουσομένους. χαλεπώτατοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ χρήμασι προκατηγοροῦντες ἐπίδειξιν τινα. εἰ μὲν γὰρ ἀμαθίαν κατηγιῶντο, ὁ μὴ πείσας ἀξύνετώτερος ἂν δόξας εἶναι ἢ ἀδικώτερος ἀπεχώρει· ἀδικίας δ' ἐπιφερομένης πείσας τε ὑποπτος γίγνεται καὶ μὴ τυχὼν μετὰ ἀξυνεσίας καὶ ἀδικος. ἢ τε πόλις οὐκ ὠφελεῖται ἐν τῷ τοιῷδε φόβῳ γὰρ ἀποστερεῖται τῶν ξυμβούλων. καὶ πλείστ' ἂν ὀρθοῖτο ἀδυνάτους λέγειν ἔχουσα τοὺς τοιοῦτους τῶν πολιτῶν· ἐλάχιστα γὰρ ἂν πεισθεῖη ξυναμαρτάνειν. χρηρὴ δὲ τὸν μὲν ἀγαθὸν πολίτην μὴ ἐκφοβοῦντα τοὺς ἀντεροῦντας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου φαίνεσθαι ἄμεινον λέγοντα, τὴν δὲ σώφρονα πόλιν τῷ τε πλείστα εὐβουλεύοντι μὴ προστιθέναι τιμὴν, ἀλλὰ μὴδ' ἐλασσοῦν τῆς ὑπαρχούσης, καὶ τὸν μὴ τυχόντα γνώμης οὐχ ὅπως ζημιῶν, ἀλλὰ μὴδ' ἀτιμάζειν. οὕτω γὰρ ὅ τε κατορθῶν ἤμιστα ἂν ἐπὶ τῷ ἔτι μειζόνων ἀξιοῦσθαι παρὰ γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγοι, ὅ τε μὴ ἐπιτυχῶν ὀρέγοιτο τῷ αὐτῷ χαριζόμενός τι καὶ αὐτός, προσάγεσθαι τὸ πλῆθος».

43. «^εὼν ἡμεῖς τάναντία δρώμεν, καὶ προσέτι, ἦν τις καὶ υποπεύνηται κέρδους μὲν ἕνεκα, τὰ βέλτιστα δὲ ὅμως λέγειν, φθονήσαντες τῆς οὐ βεβαίου δοκίσεως τῶν κερδῶν τὴν φανεράν ὠφελίαν τῆς πόλεως ἀφαιρούμεθα. καθέστηκε δὲ τὰγαθὰ ἀπὸ τοῦ εὐθέως λεγόμενα μηδὲν ἀνυποπτότερα εἶναι τῶν κακῶν, ὥστε δεῖν ὁμοίως τόν τε τὰ δεινότερα βουλούμενον πείσαι ἀπάτη προσάγεσθαι τὸ πλῆθος καὶ τὸν τὰ ἀμεινῶ λέγοντα ψευδάμενον πιστὸν γενέσθαι. μόνην τε πόλιν διὰ τὰς περινοίας εὖ ποιῆσαι ἐκ τοῦ προφανοῦς μὴ ἐξαπατήσαντα ἀδύνατον· ὁ γὰρ διδοὺς φανερῶς τι ἀγαθὸν ἀνυποπτεύεται ἀφανῶς πῃ πλεόν ἐξείν. χρὴ δὲ πρὸς τὰ μέγιστα καὶ ἐν τῇ τοιῆδε ἀξιοῦν τι ἡμᾶς περαιτέρω προνοοῦντας λέγειν ὑμῶν τῶν δι' ὀλίγου σκοποῦντων, ἄλλως τε καὶ ὑπεύθυνον τὴν παραίνεσιν ἔχοντας πρὸς ἀνεύθυνον τὴν ὑμετέραν ἀκράσιν. εἰ γὰρ ὅ τε πείσας καὶ ὁ ἐπισπόμενος ὁμοίως ἐβλάπτοντο, σωφρονέστερον ἂν ἐκρίνατε· νῦν δὲ πρὸς ὀργὴν ἦντιν' ἂν τύχητε ἔστιν ὅτε σφαλέντες τὴν τοῦ πείσαντος μίαν γνώμην ζημιούτε καὶ οὐ τὰς ὑμετέρας αὐτῶν, αἱ πολλάι οὖσαι ξυνεξήμαρτον».

44. «^εγὼ δὲ παρήλθον οὔτε ἀντερῶν περὶ Μυτιληναίων οὔτε κατηγορήσων. οὐ γὰρ περὶ τῆς ἐκεῖνων ἀδικίας ἡμῖν ὁ ἀγών, εἰ σωφρονούμεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἡμετέρας εὐβουλίας. ἦν τε γὰρ ἀποφῆνω πᾶν ἀδικοῦντας αὐτούς, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἀποκτεῖναι κελεύσω, εἰ μὴ ξυμφέρον, ἦν τε καὶ ἔχοντάς τι ξυγγνώμης, ἐάν, εἰ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνεται. νομίζω δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς μᾶλλον βουλευέσθαι ἢ τοῦ παρόντος. καὶ τοῦτο, ὃ μάλιστα Κλέων ἰσχυρίζεται, ἐς τὸ λοιπὸν ξυμφέρον ἔσεσθαι πρὸς τὸ ἦσσαν ἀφίστασθαι θάνατον ζημίαν προθεῖσι, καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ ἐς τὸ μέλλον καλῶς ἔχοντος ἀντισχυριζόμενος τάναντία γιγνώσκω. καὶ οὐκ ἀξιώ ὑμᾶς τῷ εὐπρεπεῖ τοῦ ἐκεῖνου λόγου τὸ χρήσιμον τοῦ ἐμοῦ ἀπίσασθαι. δικαιοτέρος γὰρ ὢν αὐτοῦ ὁ λόγος πρὸς τὴν νῦν ὑμετέραν ὀργὴν ἐς Μυτιληναίους τάχ' ἂν ἐπισπάσαιτο· ἡμεῖς δὲ

οὐ δικαζόμεθα πρὸς αὐτούς, ὥστε τῶν δικαίων δεῖν, ἀλλὰ βουλεύομεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως χρησίμως ἔξουσιν».

45. «Ἐν οὖν ταῖς πόλεσι πολλῶν θανάτου ζημίαι πρόκεινται καὶ οὐκ ἔσων τῆδε, ἀλλ' ἐλασσόνων ἀμαρτημάτων· ὅμως δὲ τῇ ἐλπίδι ἐπαιρόμενοι κινδυνεύουσι, καὶ οὐδεὶς πω καταγνοὺς ἑαυτοῦ μὴ περιέσεσθαι τῇ ἐπιβουλεύματι ἦλθεν ἐς τὸ δεινόν· πόλις τε ἀφισταμένη τίς πω ἦσσω τῇ δοκῆσει ἔχουσα τὴν παρασκευὴν, ἢ οἰκείαν ἢ ἄλλων ξυμμαχίαν, τούτῳ ἐπεχείρησε; πεφύκασί τε ἄπαντες καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἀμαρτάνειν, καὶ οὐκ ἔστι νόμος ὅστις ἀπείρξει τούτου, ἐπεὶ διεξεληλύθασί γε διὰ πασῶν τῶν ζημιῶν οἱ ἄνθρωποι προστιθέντες, εἴ πως ἦσσαν ἀδικοῖνο ὑπὸ τῶν κακουργῶν. καὶ εἰκόσ τὸ πάλαι τῶν μεγίστων ἀδικημάτων μαλακωτέρας κείσθαι αὐτάς, παραβαινομένων δὲ τῷ χρόνῳ ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλαὶ ἀνήκουσι· καὶ τοῦτο ὅμως παραβαίνεται. ἢ τοίνυν δεινότερόν τι τούτου δέος εὐρετέον ἐστὶν ἢ τόδε γε οὐδὲν ἐπίσχει, ἀλλ' ἢ μὲν πενία ἀνάγκη τὴν τόλμην παρέχουσα, ἢ δ' ἐξουσία ὕβρει τὴν πλεονεξίαν καὶ φρονήματι, αἱ δ' ἄλλα ξυντυχίαι ὀργῆν τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐκάστη τις κατέχεται ὑπ' ἀνηκέστου τινὸς κρείσσονος, ἐξάγουσιν ἐς τοὺς κινδύνους. ἢ τε ἐλπίς καὶ ὁ ἔρωσ ἐπὶ παντί, ὁ μὲν ἠγούμενος, ἢ δ' ἐφεπομένη, καὶ ὁ μὲν τὴν ἐπιβουλήν ἐκφροντίζων, ἢ δὲ τὴν εὐπορίαν τῆς τύχης ὑποτιθεῖσα πλεῖστα βλάπτουσι, καὶ ὄντα ἀφανῆ κρείσσω ἐστὶ τῶν ὀρωμένων δεινῶν. καὶ ἢ τύχη ἐπ' αὐτοῖς οὐδὲν ἐλασσον ξυμβάλλεται ἐς τὸ ἐπαίρειν· ἀδοκῆτως γὰρ ἔστιν ὅτε παρισταμένη καὶ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων κινδυνεύειν τινὰ προάγει καὶ οὐχ ἦσσαν τὰς πόλεις, ὅσφ περὶ τῶν μεγίστων τε, ἐλευθερίας ἢ ἄλλων ἀρχῆς, καὶ μετὰ πάντων ἕκαστος ἀλογίστως ἐπὶ πλέον τι αὐτὸν ἐδόξασεν. ἀπλῶς τε ἀδύνατον καὶ πολλῆς εὐηθείας, ὅστις αἰεται, τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὀρωμένης προθύμως τι πράξει, ἀποτροπήν τινα ἔχειν ἢ νόμων ἰσχύι ἢ ἄλλῳ τῷ δεινῷ».

46. «Οὐκ οὐκ χρὴ οὔτε τοῦ θανάτου τῆ ζήμια ὡς ἐχεγγύω πιστεύσαντες χεῖρον βουλευσασθαι, οὔτε ἀνέλπιστον καταστήσαι τοῖς ἀποστάσιν ὡς οὐκ ἔσται μεταγνώνας καὶ ὅτι ἐν βραχυτάτῳ τὴν ἀμαρτίαν καταλύσαι. σκέψασθε γὰρ ὅτι νῦν μὲν, ἦν τις καὶ ἀποστάσα πόλις γνῶ μὴ περιεσομένη, ἔλθαι ἂν ἐς ζύμβασιν δυνατὴ οὖσα ἐτι τὴν δαπάνην ἀποδοῦναι καὶ τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν· ἐκείνως δὲ τίνα οἴεσθε ἦντινα οὐκ ἄμεινον μὲν ἢ νῦν παρασκευάσασθαι, πολιορκία δὲ παρατενεῖσθαι ἐς τοῦσχατον, εἰ τὸ αὐτὸ δύναται σχολῆ καὶ ταχὺ ξυμβῆναι; ἡμῖν τε πῶς οὐ βλάβη δαπανᾶν καθημένοις διὰ τὸ ἀξύμβατον, καὶ ἦν ἔλωμεν πόλιν ἐφθαρμένην παραλαβεῖν καὶ τῆς προσόδου τὸ λοιπὸν ἀπ' αὐτῆς στέρεσθαι; ἰσχύομεν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τῷδε. ὥστε οὐ δικαστὰς ὄντας δεῖ ἡμᾶς μᾶλλον τῶν ἐξαμαρτανόντων ἀκριβεῖς βλάπτεσθαι ἢ ὄραν ὅπως ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον μετρίως κολάζοντες ταῖς πόλεσιν ἔξομεν ἐς χρημάτων λόγον ἰσχυρούσας χρῆσθαι, καὶ τὴν φυλακὴν μὴ ἀπὸ τῶν νόμων τῆς δεινότητος ἀξιούσιν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ἐπιμελείας. οὐ νῦν τοῦναντίον δρώντες, ἦν τινα ἐλευθέρων καὶ βία ἀρχόμενον εἰκότως πρὸς αὐτονομίαν ἀποστάντα χειρωσώμεθα, χαλεπῶς οἴομεθα χρῆναι τιμωρεῖσθαι. χρὴ δὲ τοὺς ἐλευθέρους οὐκ ἀφισταμένους σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ πρὶν ἀποστήναι σφόδρα φυλάσσειν καὶ προκαταλαμβάνειν, ὅπως μὴδ' ἐς ἐπίνοιαν τούτου ἴωσι, κρατήσαντάς τε ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν».

47. «Ἵμεῖς δὲ σκέψασθε ὅσον ἂν καὶ τοῦτο ἀμαρτάνοιτε Κλέωνι παιθόμενοι. νῦν μὲν γὰρ ὑμῖν ὁ δῆμος ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν εὖνους ἐστὶ καὶ ἢ οὐ ξυναφίσταται τοῖς ὀλίγοις ἢ, ἐὰν βιασθῆ, ὑπάρχει τοῖς ἀποστήσασιν πολέμιος εὐθύς, καὶ τῆς ἀντικαθισταμένης πόλεως τὸ πλῆθος ζύμμαχον ἔχοντες ἐς πόλεμον ἐπέρχεσθε. εἰ δὲ διαφθερεῖτε τὸν δῆμον τὸν Μυτιληναίων, ὅς οὔτε μέτεσχε τῆς ἀποστάσεως, ἐπειδὴ τε ὅπλων ἐκράτησεν, ἐκὼν παρέ-

δώκε τὴν πόλιν, πρῶτον μὲν ἀδικήσετε τοὺς εὐεργέτας κτείνοντες, ἔπειτα καταστήσετε τοῖς δυνατοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὃ βούλονται μάλιστα· ἀφιστάντες γὰρ τὰς πόλεις τὸν δῆμον εὐθὺς ξυμμάχον ἔξουσι προδειξάντων ὑμῶν τὴν αὐτὴν ζυμίαν τοῖς τε ἀδικουσιν ὁμοίως κείσθαι καὶ τοῖς μὴ. δεῖ δέ, καὶ εἰ ἠδίκησαν, μὴ προσποιεῖσθαι, ὅπως, ὃ μόνον ἡμῖν ἔτι ξυμμάχον ἔστι μὴ πολέμιον, γένηται. καὶ τοῦτο πολλῶν ξυμφορώτερον ἡγοῦμαι ἐς τὴν κάθεξιν τῆς ἀρχῆς, ἐκόντας ἡμᾶς ἀδικηθῆναι ἢ δικαίως οὐς μὴ δεῖ διαφθεῖραι· καὶ τὸ Κλέωνος τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ ξυμφορον τῆς τιμωρίας οὐχ εὐρίσκειται ἐν αὐτῷ δυνατόν ὄν ἅμα γίνεσθαι».

48. «Ἰμεῖς δὲ γνόντες ἀμείνω τάδε εἶναι καὶ μῆτε οἴκτω πλέον νεύμαντες μῆτ' ἐπιεικέα, οἷς οὐδὲ ἐγὼ εἴω προσάγεσθαι, ἀπ' αὐτῶν δὲ τῶν παραινουμένων πείθεσθέ μοι Μυτιληναίων οὐς μὲν Πάχης ἀπέπεμφεν ὡς ἀδικούντας κρῖναι καθ' ἡσυχίαν, τοὺς δ' ἄλλους ἐὰν οἰκείν. τάδε γὰρ ἔς τε τὸ μέλλον ἀγαθὰ καὶ τοῖς πολεμίοις ἤδη φοβερά. ὅστις γὰρ εὖ βουλευέται πρὸς τοὺς ἐναντίους κρείσσων ἔστιν ἢ μετ' ἔργων ἰσχύος ἀνοία ἐπιών».

49. Τοιαῦτα δὲ ὁ Διοδότος εἶπε. ῥηθεισῶν δὲ τῶν γνωμῶν τούτων μάλιστα ἀντιπάλων πρὸς ἀλλήλας οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθον μὲν ἐς ἀγῶνα ὁμῶς τῆς δόξης καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀγχώμαλοι, ἐκράτησε δὲ ἡ τοῦ Διοδότου. καὶ τριήρη εὐθὺς ἄλλην ἀπέστελλον κατὰ σπουδῆν, ὅπως μὴ φθασάσης τῆς προτέρας εὐρωσι διεφθαρμένην τὴν πόλιν. προσεῖχε δὲ ἡμέρα καὶ νυκτὶ μάλιστα. παρασκευασάντων δὲ τῶν Μυτιληναίων πρέσβειων τῇ νγὶ οἶνον καὶ ἄλφιστα καὶ μεγάλα ὑποσχομένον, εἰ φθάσειαν, ἐγένετο σπουδῇ τοῦ πλοῦ τοιαύτη ὥστε ἦσθιόν τε ἅμα ἐλαύνοντες οἶνον καὶ ἐλαίῳ ἄλφιστα πεφυρμένα, καὶ οἱ μὲν ὑπνον ἡροῦντο κατὰ μέρος, οἱ δὲ ἦλκωνον. κατὰ τύχην δὲ πνεύματος οὐδενὸς ἐναντιωθέντος καὶ τῆς μὲν προτέρας νεῶς οὐ σπουδῇ πλεούσης ἐπὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον, ταύτης δὲ τοιοῦτῃ τρόπῳ ἐπειγομένης, ἡ μὲν

ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον Πάχητα ἀνεγνωσκέναι τὸ ψήφισμα καὶ μέλ-
λιν δράσειν τὰ δεδογμένα, ἢ δ' ὑστέρα αὐτῆς ἐπικατάγεται καὶ
διεκώλυσε μὴ διαφθεῖραι. παρὰ τοσοῦτον μὲν ἢ Μυτιλήνη ἦλθε
κινδύνου.

50. Τοὺς δ' ἄλλους ἄνδρας, οὓς ὁ Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς αἰ-
τιωτάτους ὄντας τῆς ἀποστάσεως, Κλέωνος γνώμη διέφθειραν οἱ
Ἀθηναῖοι — ἦσαν δὲ ὀλίγοι πλείους χιλίων —, καὶ Μυτιληναίων
τείχη καθείλον καὶ ναῦς παρέλαβον. ὕστερον δὲ φόρον μὲν οὐκ
ἔταξαν Λεσβίοις, κλήρους δὲ ποιήσαντες τῆς γῆς πλὴν τῆς Μη-
θυμναίων τρισχιλίους, τριακοσίους μὲν τοῖς θεοῖς ἱεροῦς ἐξείλον,
ἐπὶ δὲ τοὺς ἄλλους σφῶν αὐτῶν κληρούχους τοὺς λαχόντας ἀπέ-
πεμψαν οἷς ἀργύριον Λεσβιοὶ ταξάμενοι τοῦ κλήρου ἐκάστου τοῦ
ἐνιαυτοῦ δύο μναῖς φέρειν αὐτοὶ εἰργάζοντο τὴν γῆν. παρέλαβον
δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ πολίσματα οἱ Ἀθηναῖοι ὅσων Μυτιλη-
ναῖοι ἐκράτουν, καὶ ὑπήκουον ὕστερον Ἀθηναίων. τὰ μὲν κατὰ
Λέσβον οὕτως ἐγένετο.

III. ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

(B, 34-46)

34. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι Ἀθηναῖοι τῷ πατρίῳ νόμῳ χρώμενοι δημοσίᾳ ταφᾷ ἐποιήσαντο τῶν ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ πρώτων ἀποθανόντων τρόπῳ τοιούτῳ. Τὰ μὲν ὅσα προτίθενται τῶν ἀπογενομένων πρότερον σκηνὴν ποιήσαντες καὶ ἐπιφέρει τὸ αὐτοῦ ἕκαστος, ἢ τι βούληται· ἐπειδὴν δὲ ἡ ἐκφορὰ ἦ, λάρνακας κυπαρισσίας ἄγουσιν ἅμαξαι φυλῆς ἑκάστης μίαν· ἔνεστι δὲ τὰ ὅσα, ἦς ἕκαστος ἦν φυλῆς, μία δὲ κλίνη κενὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν, οἳ ἂν μὴ εὐρεθῶσιν ἐς ἀναλρεσιν. Ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων καὶ γυναῖκες πάρεισιν αἱ προσήκουσαι ἐπὶ τὸν τάφον ὀλοφυρόμεναι. Τιθέασιν οὖν εἰς τὸ δημόσιον σῆμα, ὃ ἐστὶν ἐπὶ τοῦ καλλίστου προαστίου τῆς πόλεως καὶ αἰεὶ ἐν αὐτῷ θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων πλήν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι· ἐκείνων δὲ διαπρεπῆ τὴν ἀρετὴν κρίναντες αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἐποίησαν. Ἐπειδὴν δὲ κρύψωσι γῆ, ἀνὴρ ἠρῆμένος ὑπὸ τῆς πόλεως, ὅς ἂν γνώμῃ τε δοκῆ μὴ ἀξύνετος εἶναι καὶ ἀξιώσει προήκη λέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα· μετὰ δὲ τοῦτο ἀπέρχονται. ὧδε μὲν θάπτουσι· καὶ διὰ παντὸς τοῦ πολέμου, ὅποτε ξυμβαίῃ αὐτοῖς, ἐχρῶντο τῷ νόμῳ. ἐπὶ δ' οὖν τοῖς πρώτοις τοῖσδε Περικλῆς ὁ Ξανθίππου ἠρέθη λέγειν. Καὶ ἐπειδὴ καιρὸς ἐλάμβανε, προελθὼν ἀπὸ τοῦ σήματος ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν πεποιημένον, ὅπως ἀκούοιτο ὡς ἐπὶ πλείστον τοῦ ὄμιλου, ἔλεγε τοιάδε.

35. «Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκτότων ἐπαινοῦσι

τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θηπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. ἐμοὶ δὲ ἀρκούν ἂν ἐδόκει εἶναι ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς, οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντα δρᾶτε, καὶ μὴ ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετὰς κινδυνεύεσθαι εὐ τε καὶ χεῖρον εἰπόντι πιστευθῆναι. χαλεπὸν γὰρ τὸ μετρίως εἰπεῖν ἐν ᾧ μόλις καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιούται, ὅ τε γὰρ ξυνειδῶς καὶ εὖνους ἀκροατῆς τάχ' ἂν τι ἐνδεοτέρως πρὸς ἅ βούλεται τε καὶ ἐπίσταται νομίσειε δηλοῦσθαι, ὅ τε ἀπειρος ἔστιν ἅ καὶ πλεονάζεσθαι, διὰ φθόνον, εἴ τι ὑπὲρ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἀκούει. μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἐτέρων λεγόμενοι, ἐς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαι τι ὧν ἤκουσε· τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι οὕτως ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν, χρὴ καὶ ἐμὲ ἐπόμεινον τῷ νόμῳ πειρασθαι ὑμῶν τῆς ἐκάστου βουλήσεώς τε καὶ δόξης τυχεῖν ὡς ἐπὶ πλεῖστον».

36. «Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων πρώτων· δίκαιον γὰρ αὐτοῖς καὶ πρέπον δὲ ἅμα ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην τῆς μνήμης δίδοσθαι. τὴν γὰρ χώραν οἱ αὐτοὶ αἰεὶ οἰκοῦντες διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρετὴν παρέδωσαν. καὶ ἐκεῖνοί τε ἀξιοὶ ἐπαίνου καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες ἡμῶν. κτησάμενοι γὰρ πρὸς οἷς ἐδέξαντο ὅσῃν ἔχομεν ἀρχὴν οὐκ ἀπόνοως, ἡμῖν τοῖς νῦν προσκατέλιπον. τὰ δὲ πλείω αὐτῆς αὐτοὶ ἡμεῖς οἴδε οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ ἐπηρῆσαμεν, καὶ τὴν πόλιν τοῖς πᾶσι παρεσκευάσαμεν καὶ ἐς πόλεμον καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην. ἂν ἐγὼ τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, οἷς ἕκαστα ἐκτίθη, ἢ εἴ τι αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν βάρβαρον ἢ Ἑλληνα πολέμιον ἐπιόντα προθύμως ἡμυνόμεθα, μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος, ἕασω· ἀπὸ δὲ οἷας τε ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ' αὐτὰ καὶ μεθ' οἷας πολιτείας καὶ τρόπων ἐξ οἷων μεγάλα

ἐγένετο, ταῦτα δηλώσας πρῶτον εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε ἔπαινον, νομίζω ἐπὶ τε τῇ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι αὐτὰ καὶ τὸν πάντα ὄμιλον καὶ ἀστών καὶ ξένων ξύμφορον εἶναι ἐπακοῦσαι αὐτῶν».

37. «Χρώμεθα γὰρ πολιτεία οὐ ζηλοῦσθαι τοὺς τῶν πέλας νόμους, παράδειγμα δὲ μᾶλλον αὐτοὶ ὄντες τισὶν ἢ μιμούμενοι ἑτέροις. καὶ ὄνομα μὲν διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν δημοκρατία κέκληται, μέτεστι δὲ κατὰ μὲν τοὺς νόμους πρὸς τὰ ἴδια διάφορα πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς ἕκαστος ἐν τῷ εὐδοκιμῆι, οὐκ ἀπὸ μέρους τὸ πλεόν ἐς τὰ κοινὰ ἢ ἀπ' ἀρετῆς προτιμᾶται, οὐδ' αὖ κατὰ πένιαν, ἔχων γέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανεία κεκώλυται, ἐλευθέρως δὲ τὰ τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονὴν τι δρᾷ, ἔχοντες, οὐδὲ ἀζημίους μὲν, λυπηρὰς δὲ τῇ ὄψει ἀχθηδόνας προστιθέμενοι. ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε αἰεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκρόασι καὶ τῶν νόμων, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελίᾳ τῶν ἀδικουμένων κείνται καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνην ὁμολογουμένην φέρουσι».

38. «Καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας, τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα, ἀγῶσι μὲν γέ καὶ θυσίαις διετησίους νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν ἢ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει. ἐπεσέρχεται δὲ διὰ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα, καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν μηδὲν οἰκειότερα τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ γιγνόμενα καρποῦσθαι ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων».

39. «Διαφέρομεν δὲ κἂν ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις τῶν ἐναντίων τοῖσδε. τὴν τε γὰρ πόλιν κοινὴν παρέχομεν καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξενηλασίαις ἀπείργοιεν τινα ἢ μαθήματος ἢ θεάματος,

ὃ μὴ κρυφθὲν ἂν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφελῆθει, πιστεύοντες
 οὐ ταῖς παρασκευαῖς τὸ πλεόν καὶ ἀπάταις ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν
 ἐς τὰ ἔργα εὐψύχῃ· καὶ ἐν ταῖς παιδείαις οἱ μὲν ἐπιπόνῃ ἀσκή-
 σει εὐθὺς νέοι ὄντες τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται, ἡμεῖς δὲ ἀνεμιέ-
 νως διαιτώμενοι οὐδὲν ἤσσον ἐπὶ τοὺς κινδύνους ἰσπαλεῖς χω-
 ροῦμεν. τεκμήριον δέ· οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι καθ' ἑαυτοῦς, 2
 μεθ' ἀπάντων δὲ ἐς τὴν γῆν ἡμῶν στρατεύουσι, τὴν τε τῶν πέ-
 λας αὐτοὶ ἐπελθόντες οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ τοὺς περὶ τῶν
 οἰκείων ἀμυνομένους μαχόμενοι τὰ πλεῖω κρατοῦμεν· ἄθρόα τε 3
 τῇ δυνάμει ἡμῶν οὐδεὶς πω πολέμιος ἐνέτυχε διὰ τὴν τοῦ ναυτικοῦ
 τε ἅμα ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν τῇ γῇ ἐπὶ πολλὰ ἡμῶν αὐτῶν ἐπι-
 πεμφιν· ἦν δέ που μορῖφ τινὶ προσμείξωσι, κρατήσαντές τέ τινας
 ἡμῶν πάντας αὐχοῦσιν ἀπεῶσθαι καὶ νικηθέντες ὑφ' ἀπάντων ἡ-
 σῆσθαι· καίτοι εἰ βραθυμίᾳ μᾶλλον ἢ πόνων μελέτῃ καὶ μὴ μετὰ
 νόμων τὸ πλεόν ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλομεν κινδυνεύειν, περιγι-
 γνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, καὶ ἐς
 αὐτὰ ἐλθοῦσι μὴ ἀτολμοτέρους τῶν αἰεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι,
 καὶ ἐν τε τούτοις τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι θαυμάζεσθαι καὶ εἶτι
 ἐν ἄλλοις».

40. «Φιλοκαλούμεν τε γὰρ μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν
 ἄνευ μαλακίας· πλοῦτῳ τε ἔργου μᾶλλον καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ
 χρώμεθα, καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τιμὴν αἰσχρὴν, ἀλλὰ μὴ
 διαφεύγειν ἔργῳ αἴσχιον. ἐνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ
 πολιτικῶν ἐπιμέλεια καὶ ἑτέροις ἕτερα πρὸς ἔργα τετραμμένοις
 τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γινῶναι· μόνοι γὰρ τόν τε μηδὲν τῶνδε
 μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν, καὶ οἱ αὐτοὶ
 ἦτοι κρίνομεν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα, οὐ τοὺς
 λόγους τοῖς ἔργοις· βλάβην ἡγούμενοι, ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι
 μᾶλλον λόγῳ πρότερον ἢ ἐπὶ ἃ δεῖ ἔργῳ ἐλθεῖν· διαφερόντως γὰρ
 δὴ καὶ τόδε ἔχομεν ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα καὶ περὶ
 5

ων επιχειρήσομεν ἐκλογίζεσθαι, ὁ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει. κράτιστοι δ' ἂν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τὰ τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γινώσκοντες καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων, καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἐνηντιώμεθα τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ, ἀλλὰ δρῶντες κτώμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ἢ δέδωκε σφίζειν· ὁ δὲ ἀντοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδῶς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ὡς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων. καὶ μόνου οὐ τοῦ ξυμφέροντος μᾶλλον λογισμῷ ἢ τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ ἀδεῶς τινα ὠφελοῦμεν».

41. «Ἐυνελών τε λέγω τὴν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παίδευσιν εἶναι καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἂν μοι τὸν αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλεῖστ' ἂν εἶδη καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστ' ἂν εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὐταρκες παρέχεσθαι. καὶ ὡς οὐ λόγων ἐν τῷ παρόντι κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐστὶν ἀλήθεια, αὐτὴ ἢ δύναμις τῆς πόλεως, ἣν ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων ἐκτησάμεθα, σημαίνει. μόνη γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς κρείσσων ἐς πείραν ἔρχεται, καὶ μόνη οὔτε τῷ πολεμῷ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑπ' οἷων κακοπαθεῖ, οὔτε τῷ ὑπηκόῳ κατάμεμψιν ὡς εὖχ ὑπὸ ἀξίων ἄρχεται. μετὰ μεγάλων δὲ σημείων καὶ οὐ δῆ τοι ἀμάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμενοι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα, οὐδὲν προσδεόμενοι οὔτε Ὀμήρου ἐπαινέτου οὔτε ὅστις ἔπεισι μὲν τὸ αὐτίκα τέρψει, τῶν δ' ἔργων τὴν ὑπόνοιαν ἢ ἀλήθεια βλάψει, ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐσβατὸν τῇ ἡμετέρᾳ τόλμῃ καταναγκάσαντες γενέσθαι, πανταχοῦ δὲ μνημεῖα κακῶν τε κάγαθῶν αἰδία ξυγκατοικίσαντες. περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως οἶδε τε γενναίως δικαιούντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτὴν μαχόμενοι ἐτελεύτησαν, καὶ τῶν λειπομένων πάντα τινὰ εἰκὸς ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτῆς κάμειν».

42. «Δι' ὃ δὴ καὶ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, διδασκαλίαν

τε ποιούμενος μὴ περὶ Ἰσοῦ ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα καὶ οἷς τῶνδε
 μηδὲν ὑπάρχει ὁμοίως, καὶ τὴν εὐλογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω
 φανεράν σημείοις καθιστάς. καὶ εἴρηται αὐτῆς τὰ μέγιστα· ἃ
 γὰρ τὴν πόλιν ὑμνησα, αἱ τῶνδε καὶ τῶν τοιῶνδε ἀρεταὶ ἐκδόση-
 σαν, καὶ οὐκ ἂν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἰσόρροπος ὡσπερ τῶνδε ὁ
 λόγος τῶν ἔργων φανείη. δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν
 πρώτη τε μηνύουσα καὶ τελευταία βεβαιούσα ἢ νῦν τῶνδε κατα-
 στροφῇ. καὶ γὰρ τοῖς τάλλα χεῖροσι δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέ-
 μους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτίθεσθαι· ἀγαθῶν γὰρ
 κακὸν ἀφανίσαντες κοινῶς μᾶλλον ὠφέλησαν ἢ ἐκ τῶν ἰδίων
 ἔβλαψαν. τῶνδε δὲ οὔτε πλούτου τις τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν προτι-
 μήσας ἐμαλακίσθη οὔτε πενίας ἐλπίδι, ὡς κἄν ἔτι διαφυγῶν
 πλουτήσσειεν, ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποιήσατο· τὴν δὲ τῶν ἐναντίων
 τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε
 κάλλιστον νομίσαντες ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖ-
 σθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανῆς τοῦ κατορθώσκειν
 ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὀρωμένου σφίσι αὐτοῖς ἀξι-
 οῦντες πεποιθέναι· καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν κάλλιον
 ἡγησάμενοι ἢ τὸ ἐνδόντες σφίζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου
 ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου
 καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῇ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλ-
 λάγησαν».

43. «Καὶ οἷδε μὲν προσηκόντως τῇ πόλει τοιοῖδε ἐγένοντο·
 τοὺς δὲ λοιποὺς χρῆ ἀσφαλεστέραν μὲν εὐχεσθαι, ἀτολμοτέραν
 δὲ μηδὲν ἀξιοῦν τὴν ἐς τοὺς πολεμίους διάνοιαν ἔχειν, σκοποῦντας
 μὴ λόγῳ μόνον τὴν ὠφελίαν, ἣν τί ἂν τις πρὸς οὐδὲν χειρὸν αὐτοῦς
 ὑμᾶς εἰδότας μνησκῶνι, λέγων ὅσα ἐν τῷ τοὺς πολεμίους ἀμύνε-
 σθαι ἀγαθὰ ἐνεστίν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῆς πόλεως δύναμιν καθ'
 ἡμέραν ἔργῳ θεωμένους καὶ ἐραστὰς γιγνομένους αὐτῆς, καὶ ὅταν
 ὑμῖν μεγάλη δόξη εἶναι, ἐνθυμουμένους ὅτι τολμῶντες καὶ γιγνώ-

43: Προσφώνησις ἑνὶ τῶν τριῶν βιβλίων
 σκοντες τὰ δέοντα καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχυρόν^ωμενοι ἄνδρες αὐτὰ ἐκτίσαντο, καὶ ὁπότε καὶ πείρα του σφαλεῖεν, οὐκ οὖν καὶ τὴν πόλιν γε τῆς σφετέρως ἀρετῆς ἀξιού^ντες στερίσκειν, κάλλιστον δὲ ἔρανον αὐτῇ προΐε^νμοι, κοινῇ γὰρ τὰ σώματα διδόντες ἰδί^α τὸν ἀγῆρων ἔπαινον ἐλάμβανον καὶ τὸν τάφον ἐπισημώ^τατον, οὐκ ἐν ᾧ κείνται μάλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν παρὰ τῇ ἐντυχόντι αἰεὶ καὶ λόγου καὶ ἔργου καιρῷ ἀείμνηστος καταλεί^πεται. ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος, καὶ οὐ στιλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκεί^ᾳ σημαίνει ἐπιγραφῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἀγραφος μνήμη παρ' ἐκάστῳ τῆς γνώμης μάλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδια^τάται, οὓς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες καὶ τὸ εὐδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δ' ἐλεύθερον τὸ εὐψυχον κρίναντες, μὴ περιοράσθε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους. οὐ γὰρ οἱ κακοπραγοῦντες δικαιότερον ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ βίου, οἷς ἐλπίς οὐκ ἔστιν ἀγαθοῦ, ἀλλ' οἷς ἡ ἐναντία μεταβολή ἐν τῇ ζῆν ἔτι κινδυνεύεται καὶ ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα, ἦν τι πταίσωσιν. ἀλγεινότερα γὰρ ἀνδρὶ γε φρόνημα ἔχοντι ἢ μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι κάκωσις ἢ ὁ μετὰ ῥώμης καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος ἀναίσθητος θά^νατος». 14-4-56 / 28-4-58 / 22-4-61

25-2-65
 23-4-64
 44. «Δι' ὅπερ καὶ τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας, ὅσοι πάρεστε, οὐκ ὀλοφύρομαι μάλλον ἢ παραμυθῆσομαι. ἐν πολυτρόποις γὰρ ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες τόδε εὐτυχές, οἳ ἂν τῆς εὐπρεπεστάτης λάχωσιν, ὥσπερ οἶδε μὲν νῦν, τελευταῖης, ὑμεῖς δὲ λύπης, καὶ οἷς ἐνευδαιμονῆσαι τε ὁ βίος ὁμοίως καὶ ἐντελευτηῆσαι ξυνεμετρήθη. χαλεπὸν μὲν οὖν οἶδα πείθειν ὄν, ὧν καὶ πολλάκις ἔξετε ὑπομνήματα ἐν ἄλλων εὐτυχίαις, αἷς ποτε καὶ αὐτοὶ ἠγάλλεσθε· καὶ λύπη οὐχ ὧν ἂν τις μὴ πειρασάμενος ἀγαθῶν στερίσκηται, ἀλλ' οὗ ἂν ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθῆ. καρτερεῖν δὲ χρῆ καὶ ἄλλων παιδῶν ἐλπίδι, οἷς ἔτι ἡλικία τέκνωσιν ποιεῖσθαι· ἰδί^α τε γὰρ τῶν οὐκ ὄντων λήθη οἱ ἐπιγιγνόμενοί τισιν ἔσονται, καὶ τῇ πό-

44: Παραμυθίαις τῶν τριῶν βιβλίων τῶν κειμένων

λοι διχόθεν, ἕκ τε τοῦ μὴ ἐρημοῦσθαι καὶ ἀσφαλεῖα, ξυνοίσει· οὐ γὰρ οἶόν τε ἴσον τι ἢ δίκαιον βουλευέσθαι, οἳ ἂν μὴ καὶ παιῖδας ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν. ὅσοι δ' αὖ παρηγήκατε, τὸν τε πλέονα κέρδος, ὃν ἠτύχητε, βίον ἠγάθετε καὶ τόνδε βραχὺν ἔσεσθαι, καὶ τῇ τῶνδε εὐκλεία κουφίζεσθε. τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγήρων μόνον, καὶ οὐκ ἐν τῷ ἀχρείῳ τῆς ἡλικίας τὸ κερδαίνειν, ὡσπερ τινές φασι, μᾶλλον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι».

45. «Παῖσι δ' αὖ ὅσοι τῶνδε πάρεστε ἢ ἀδελφοῖς ὀρώ μέγαν τὸν ἀγῶνα — τὸν γὰρ οὐκ ὄντα ἅπας εἶωθεν ἐπαινεῖν —, καὶ μόλις ἂν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς οὐχ ὁμοιοὶ ἀλλ' ὀλίγω χεῖρους κριθεῖτε. φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τῶν ἀντιπάλων, τὸ δὲ μὴ ἐμποδῶν ἀνανταγωνίστῳ εὐνοία τετίμηται. εἰ δέ με δεῖ καὶ γυναικείας τι ἀρετῆς, ὅσαι νῦν ἐν χηρείᾳ ἔσονται, μνησθῆναι, βραχεῖα παραινέσει ἅπαν σημανῶ. τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως μὴ χεῖροσι γενέσθαι ὑμῖν μεγάλη ἢ δόξα καὶ ἤς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι ἢ φόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι κλέος ἦ».

46. «Εἴρηται καὶ ἐμοὶ λόγῳ κατὰ τὸν νόμον ὅσα εἶχον πρόσφορα, καὶ ἔργῳ οἱ θαπτόμενοι τὰ μὲν ἤδη κεκόσμηται, τὰ δὲ αὐτῶν τοὺς παιῖδας τὸ ἀπὸ τοῦδε δημοσίᾳ ἢ πόλις μέχρι ἤβης θρέψει, ὠφέλιμον στέφανον τοῖσδε τε καὶ τοῖς λειπομένοις τῶν τοιῶνδε ἀγῶνων προτιθεῖσα· ἄθλα γὰρ οἷς κεῖται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσι. νῦν δὲ ἀπολοφυράμενοι ὃν προσήκει ἐκάστω ἅπιτε».

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

I. ΠΛΑΤΑΪΚΑ

Εισβολή τῶν Θηβαίων εἰς τὰς Πλαταιάς.

(B' 1-16)

1. *ἐνθένδε* = ἀπὸ ταύτης τῆς πολεμικῆς πράξεως, δηλ. τῆς εἰσβολῆς τῶν Θηβαίων εἰς τὰς Πλαταιάς κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 431 π. Χ. *ἐκατέροις*· ἀντὶ ἐκατέρων. *ἐν ᾧ*· εἰς τὸ ἐνθένδε = ἀπὸ τῆς ὁποίας. *οὔτε ἐπεμείγνυντο ἔτι ἀκηρυκτὶ παρ' ἀλλήλους* = οὔτε ἤρχοντο πλέον εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς ἀλλήλους ἄνευ κηρύκων. *καταστάντες τε*· δηλ. εἰς τὸν πόλεμον = καὶ ἀφοῦ ἔκαμαν ἀρχὴν τοῦ πολέμου. *ἐξῆς* = κατὰ σειράν. *κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα*· τὸ θέρος κατὰ Θουκ. ἦτο ὀκτάμηνον διάστημα, ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου, ὁ δὲ χειμὼν τετράμηνον, ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου. Ἡ διαίρεσις αὕτη στηρίζεται εἰς τὴν φύσιν τῶν ἱστορουμένων γεγονότων· διότι τὸ μὲν θέρος, δηλ. ἔαρ, θέρος καὶ φθινόπωρον, ἐγίνοντο αἰ κυρίως πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις, τὸν δὲ χειμῶνα αἰ πολεμικαὶ παρασκευαί.

2. *ἐνέμειναν* = διετηρήθησαν ἐν ἰσχύι. *αἱ τριακοντούτεις σπονδαί*· ἡ ἐν ἔτει 445 π. Χ. συναφθεῖσα εἰρήνη μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ἡ ὁποία ἐγένετο μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Περικλέους ὑποταγὴν τῆς ἀποστάσης Εὐβοίας. *πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει*· τῷ 441 π. Χ. μετὰ τὴν ἐν Ποτειδαίᾳ μάχην. *ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἀργεὶ ἱερωμένης* (= ἱερείας οὔσης)· ἡ Χρυσὶς ἦτο ἱερεῖα τῆς Ἥρας ἐν Ἀργεὶ· ἠρίθμουν δὲ οἱ Ἀργεῖοι τοὺς χρόνους ἀπὸ τῶν ἱερειῶν. Ἐπειδὴ ἐπὶ Θουκυδίδου δὲν ὑπῆρχε χρονολογικὴ ἀφετηρία, ὀρίζει οὗτος τὴν ἑναρξιν τοῦ Πελ. πολέμου ἀναφέρων τὰς χρονολογίας τριῶν ἐπιφανεστάτων πόλεων, τοῦ Ἀργους, τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν. *ἄρχον-*

τος = ὅτε ἔμελλε νὰ εἶναι ἄρχων (ἐπώνυμος). **βοιωταρχοῦντες**· τὸ πολίτευμα τῶν Βοιωτῶν ἦτο ὀλιγαρχικόν, τὴν ἀνωτάτην δὲ ἔξουσίαν ἤσκουν 11 βοιωτάρχαι κατ' ἔτος ἐκλεγόμενοι, ὧν οἱ δύο ἐκ Θηβῶν. **ἐπηγάγοντο**· δηλ. αὐτοὺς = προσεκάλεσαν αὐτούς. **ιδίας ἔνεκα δυνάμεως** = ἵνα αὐτοὶ ἐνισχυθῶσι πολιτικῶς. **τοὺς σφίσιιν ὑπεναντίους** = τοὺς πολιτικούς τῶν ἀντιπάλους. **προσποιῶ τί τι** = προσθέτω τί τι. **δυνατωτάτου** = ἔχοντος μεγίστην πολιτικὴν ἰσχύν. **διάφορος** = ἐχθρά. **μήπω φανεροῦ καθεστῶτος** = ἐν ᾧ ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀρχίσει φανερά. **ἧ καὶ ὄϊον** = διὰ τοῦτο καὶ εὐκολώτερον. **φυλακῆς οὐ προκαθεστηκυίας** = ἐπειδὴ δὲν ἦτο τοποθετημένη πρὸ τῆς πόλεως (ἢ πρότερον) φρουρά. **τίθεμαι τὰ δπλα** = παρατάσσομαι. **ἔργον ἔχουσθαι** = νὰ ἐπιλαμβάνωνται τοῦ ἔργου (δηλ. τῆς συλλήψεως καὶ τοῦ φόνου τῶν δημοκρατικῶν). **γνώμην ἐποιούσιντο** = ἐδόκει αὐτοῖς. **ἐπιτηδεῖσις** = φιλικοῖς. **ἐς ξύμβασιν καὶ φιλίαν ἀγαγεῖν τὴν πόλιν** = νὰ προσκαλέσουν εἰς συμβιβασμὸν καὶ φιλικὴν συνεννόησιν τοὺς πολίτας. **καὶ ἀνεῖπεν** = καὶ ὄντως (= καὶ) ἐκήρυξε. **κατὰ τὰ πάτρια** = κατὰ τὰς συνθήκας τῶν προγόνων (καθ' ὅς ἡ Πλάταια ἀνῆκεν εἰς τὴν βοιωτικὴν συμμαχίαν).

3. **ἐξαπιναίως** = ἀφηνδιαστικῶς. **πρὸς ξύμβασιν ἐχώρησαν** = ἦλθον εἰς συμβιβασμὸν. **τοὺς λόγους**· δηλ. τὰς γενομένας διὰ τοῦ κήρυκος προτάσεις. **ἄλλως τε καὶ** = καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ διότι. **ἐς οὐδένα οὐδὲν ἐνεωτέριζον** = δὲν ἐπείραζαν κανένα. **πράσσοντες δὲ πως ταῦτα** = ἐνᾧ δὲ τρόπον τινὰ διεπραγματεύοντο ταῦτα. **τῷ πλήθει οὐ βουλομένῳ ἦν** = τὸ πλήθος οὐκ ἐβούλετο. **ἐπιχειρητέα εἶναι** = ἐπιχειρητέον εἶναι. **ἐξαργύω** = παρασκευάζω. **ἧ** = ὅπως. **ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν** = ὅσον ἐπέτρεπον αἱ περιστάσεις. **φυλάξαντες ἔτι νύκτα** = ἀφοῦ ἐφύλαξαν (ἐπερίμεναν), ὥστε νὰ εἶναι ἀκόμη νύξ. **περίορθρον** = ὄρθρος βαθύς. **ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὔσι** (τοῖς Θηβ.) **προσφέροιντο** (οἱ Πλατ.) **καὶ σφίσιιν ἐκ τοῦ Ἰσου γίνωνται** = ἵνα μὴ ἐπιτίθενται κατ' αὐτῶν (τῶν Θηβ.), ὅτε θὰ ἔχουν περισσότερον θάρρος διὰ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ (ἵνα μὴ οἱ Θηβ.) εὐρίσκωνται εἰς τὴν αὐτὴν (πλεονεκτικὴν) θέσιν μὲ αὐτούς. **ἀλλὰ... φοβερώτεροι** (οἱ Θηβ.) = ἔχοντες περισσότερον φόβον. **ἥσους ὧσι τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν** = (νὰ) εἶναι

κατώτεροι αὐτῶν, πὺ εἶχον γνῶσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς πόλεως (δδῶν καὶ παρόδων). *κατὰ τάχος* = ταχέως.

4. *ξυνεστρέφοντό τε ἐν σφίσιν αὐτοῖς* = συνεπυκνοῦντο. ἦ *προσπίπτειν* = ὅπου κάθε φοράν ἐπετίθεντο (οἱ Πλ.). *δολοθυγῆ χρωμαί* = ἐκβάλλω θρηνώδη φωνήν. *ὕειός* = βροχή. *ἐν σκότῳ καὶ πηλῶ* = μέσα εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν λάσπην. ἦ = δι' ὧν. *μηνός*· ἢ νῦξ ἦτο ἀσέληνος, ἐπειδὴ ἦτο τέλος τοῦ (σεληνιακοῦ) μηνός. *τοῦ μὴ ἐκφεύγειν* = ὥστε νὰ μὴ διαφεύγη κανεῖς. *στουράκιον*· τὸ κάτω μέρος τοῦ ἀκοντίου. *βάλανος*· σιδηρᾶ ῥάβδος, ἡ ὁποία εἰσαγομένη εἰς τὴν ὀπὴν τοῦ μοχλοῦ καὶ τῆς πύλης δὲν ἄφηνε τὸν μοχλὸν νὰ κινῆται. *ταύτῃ* = διὰ τούτου τοῦ μέρους. *αἰσθησις ταχεῖα ἐπεγένετο* (τοῖς Πλ.) = ταχέως ἀντελήφθησαν τοῦτο οἱ Πλαταιεῖς. *ἄλλη* = εἰς ἄλλο μέρος. *σποράδες* = σποραδικῶς. *ἄντικρυς* = εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος. *ἀπειλημένους* = ἀποκεκλεισμένους. *ὥσπερ ἔχουσι* = ἄνευ ἀναβολῆς. *περιῆσαν* = ἔξω. *οὕτως ἐπεπράγεσαν* = αὐτὸ τὸ τέλος εἶχον.

5. *εἴ τι ἄρα μὴ προχωροίη* = ἂν τυχὸν δὲν ἐπῆγαινε καλὰ ἢ ἐπιχείρησις. *γενόμενον* = ἐπελθόν. *ἐρρῆ μέγας* = ἐπλημμύρησεν, ὥστε ἔγινε μέγας. *έχομαι ζῶν* = αἰχμαλωτίζομαι. *κατασκευή* = ἅπαντα ἢ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐγκατάστασις, ἐργαλεῖα κλπ. *οἷα... γενομένου* = ἐπειδὴ πράγματι τὸ κακὸν ἐπῆλθεν ἀπροσδοκῆτως ἐν καιρῷ εἰρήνης. *ὑποτοπέω* = ὑποπτεύω. *δσιος* = ὁ σύμφωνος πρὸς τὸν θεῖον νόμον. *τὰ ἔξω... μὴ ἀδικεῖν* = μὴ βλάπτειν τὰ ἔξω, δηλ. τοὺς ἀνθρώπους, ἀγρούς, κατασκευήν.

6. *ἐπομόσαι φασί* = λέγουν ὅτι ἐπεβεβαίωσαν δι' ὄρκου τοὺς λόγους των. *οὗ φασιν* = ἀρνοῦνται. *ἦν τι ξυμβαίνουσι* = ἂν καταλήξουν εἰς συμφωνίαν τινά. *πρὸς δὲν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες* = μετὰ τοῦ ὁποίου διεξήγαγον τὰς διαπραγματεύσεις οἱ προδοταί. *ὑπόσπονδος* = ὁ ἐξησφαλισμένος διὰ σπονδῶν. *καθίσταντο πρὸς τὰ παρόντα* = ἐκονομίζον σύμφωνα πρὸς τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν. *μηδὲν νεώτερον ποιεῖν* = μηδὲν νεωτερίζειν = νὰ μὴ κάμνουν κατὰ τὸν κακὸν. *ἐπιστέλλω* = παραγγέλλω. *τοὺς ἀχειριστάτους* = τοὺς καθ' ὅλοκληρίαν ἀχρήστους (ἀμάχους), δηλ. γέροντας, ἀσθενεῖς, ἀναπήρους.

Πλαταιῶν πολιορκία.

(B' 71 - 78)

71. *τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους*· κατ' Ἰούνιον τοῦ τρίτου ἔτους τοῦ πολέμου, ἦτοι τῷ 429 π. Χ. *οὐκ ἐσέβαλον*· φοβούμενοι τὴν νόσον, ἢ ὁποία ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους ἐθέριζε τοὺς ἐντὸς τῶν τειχῶν Ἀθηναίους. *καθίσας τὸν στρατὸν* = στρατοπεδεύσας. *ὧν ἔστε* = ἐκ τῶν ὁποίων κατάγεσθε. *ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης* = νὰ ἀναλάβουν μετ' αὐτοῦ, νὰ συμμερισθῶσι, τὸν κίνδυνον τῆς μάχης. Διὰ τούτων ὑπαινίσσεται τοὺς Θηβαίους, οἱ ὁποῖοι μηδίζοντες τότε δὲν ἠθέλησαν νὰ συμμετάσχουν τῶν κατὰ τῶν Περσῶν ἀγώνων. *ἀπεδίδου* = ἔδιδε τὸ προνόμιον (νὰ εἶναι κύριοι τῆς χώρας των) ἢ ὡς τιμητικὴν ὀφειλήν. *ἀμύνω τινι* = βοηθῶ τινα. *τοὺς ὄρκιους γενομένους* = τοὺς ὁποίους ἐπεκαλέσθησαν τότε εἰς τοὺς ὄρκους. *ἡμετέρους ἐγχωρίους*· οἱ ἐγχώριοι θεοὶ προστατεύσαντες τοὺς ὑπὲρ τῆς χώρας πολεμήσαντας ἔγιναν θεοὶ καὶ τῶν περὶ τὸν Πausανίαν Λακεδαιμονίων, τῶν πατέρων δηλ. τῶν νῦν ἐπιδρομέων. *δικαίω* = κρίνω δίκαιον.

72. *ὑπολαβὼν* = λαβὼν τὸν λόγον. *ξυνελευθεροῦτε*· προστ. = προσπαθεῖτε νὰ τοὺς ἐλευθερώσετε σὺν ἡμῖν. *αὐτῶν*· δηλ. τῶν ξυνομοσάντων καὶ ὑπ' Ἀθηναίοις νῦν ὄντων. *ἧς* = ταύτης δέ, δηλ. τῆς πρὸς ἀπελευθέρωσιν προσπαθείας. *μάλιστα* = πρὸ πάντων. *εἰ δὲ μή*· δηλ. βούλεσθε μετασχεῖν. *προκαλοῦμαι τι* = προτείνω τι. *τὰ ὑμέτερα αὐτῶν* = τὰ κτήματά σας. *μηδὲ μεθ' ἑτέρων* = μετὰ μηδετέρων. *ἐπὶ πολέμῳ* = πρὸς πολεμικοὺς σκοποὺς. *οὐκ ἐπιτρέπωσι*· δηλ. νὰ τηρήσουν οὐδτερότητα. *ὡς ἔγορκοι ὄντες* = ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι περιλαμβάνονται εἰς τὰς ἐνόρκους συμφωνίας. *κατὰ τὸ δέχεσθαι* = ὡς πρὸς τὸ δέχεσθαι. *γῆς ὄρους ἀποδείξατε* = καθορίσατε τὰ σύνορα τῆς χώρας σας. *ἐς ἀριθμὸν ἐλθεῖν* = ἀριθμηθῆναι. *μεταχωρήσατε* = ἀπέλθετε. *φορὰν φέροντες* = πληρώνοντες ποσὸν τι (ἀπέναντι τῶν προσόδων, τὰς ὁποίας θὰ στερηθῆτε).

73. *ἐν αἷς εἰκὸς ἦν κομισθῆναι* = κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβοῦν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἐπιστρέψουν (οἱ Πλαταιεῖς πρέσβεις). *τέμνω τὴν γῆν* = καταστρέφω τὴν χώραν

(κυρίως διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν ἀγρῶν καὶ δενδροτομιῶν). *ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ* = πρότερον. *φασί...* ἐν οὐδενὶ προέσθαι ὑμᾶς = λέγουν ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει σᾶς ἐγκατέλειψαν. *περιορῶ* = ἀδιαφορῶ. *ἐπισκήπτω* = παραγγέλλω. *μηδὲν νεωτερίζειν* = νὰ μὴ κάμνετε καμμίαν μεταβολήν.

74. *βουλευόμεαι* = ἀποφασίζω. *ἐντεῦθεν δὴ* = τότε. *ἀνέχεσθαι* ὀρθῶντας... πάσχοντας. *ἐς ἐπιμαρτυρίαν καθίσταμαι* = ἐπικαλοῦμαι ὡς μάρτυρας. *ξυνίστορες* = μάρτυρες. *τὴν ἀρχήν* ἐπίρ. = κατ' ἀρχάς. *ἐκλιπόντων τὸ ξυνώμοτον* = παραβάντων τὴν μεθ' ὄρκου γενομένην συμφωνίαν. *παρέσχετε εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι* = παρέσχετε εὐμενῆ κατὰ τὸν ἐν αὐτῇ ἀγῶνα. *εἰκότα* = λογικά. *ξυγγνώμονές ἐστε...* *νομίμως* = συγκατανεύετε, ὅπως ὅσοι μὲν κάμνουν πρῶτοι ἀρχὴν νὰ ἀδικοῦν, τιμωροῦνται διὰ τὴν ἀδικίαν, ὅσοι δὲ νομίμως ἐπιδιώκουν τὴν τιμωρίαν, τὴν ἐπιβάλλουν.

75. *ἐπιθειάζω* = ἐπικαλοῦμαι θεοὺς ὡς μάρτυρας. *καθίστη ἐς πόλεμον* = παρεσκεύαζε πρὸς πόλεμον. *περισταυρῶ* = περιφράσσω διὰ πασσάλων. *ἔχουν* (τοῦ χῶμα-χώννυμι) = ἐσώρευον χῶμα. *παρωκοδόμουν ἐκατέρωθεν* = ὠκοδόμουν παραλλήλως ἐκατέρωθεν τοῦ ἐπισωρευομένου χῶματος. *φορμηδὸν* = σταυρωτά. *ἐπὶ πολὺ* = εἰς μεγάλην ἔκτασιν. *φορέω* = ἐπισωρεύω. *ἀνύτειν* = νὰ συντελῆ εἰς τὴν ἀνύψωσιν. *διηρημένοι κατ' ἀναπαύλας...* *αἰρεῖσθαι* = διηρημένοι εἰς τμήματα οὕτως, ὥστε ἄλλοι μὲν νὰ μεταφέρουν ὕλικά, ἄλλοι δὲ νὰ τρώγουν καὶ νὰ κοιμοῦνται ἢ... ὥστε, ὅταν τὸ ἐν ἐργάζεται, τὸ ἄλλο νὰ ἔχη ἀνάπαυσιν (νὰ ξεκουράζεται). *ξεναγοί* Λακεδαιμόνιοι ἀποστελλόμενοι ὡς ἀρχηγοὶ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον καὶ ἰδίους ἀρχηγούς. *τείχος* = προτείχισμα. *ἢ προσεχοῦτο* = ἐκεῖ ὅπου συνεσωρεύετο τὸ χῶμα. *ξύνδεσμος* = μέσον συνδέσεως. *δέρρις* (ἢ δέρορις) = ἀκατέρωστα δέρματα. *διφθέραι* = κατεργασμένα δέρματα. *οἰστός* = βέλος. *οὐ σχολαίτερον* = μὲ τὴν αὐτὴν ταχύτητα. *ἀντανήει αὐτῷ* = ἐκ παραλλήλου πρὸς αὐτὸ ὑψοῦτο. *διελόντες...* *τὴν γῆν* = ἀφοῦ ἐχάλασαν μέρος τοῦ τείχους, ἐκεῖ ὅπου ἐγένετο ἡ πρόσχωσις, ἔφερον μέσα (εἰς τὴν πόλιν) τὸ χῶμα.

76. *ταρσοὶ καλάμου* = κοφίνια καλάμενια. *ἐν ταρσοῖς...* *διηρημένον* = γεμίζοντες μὲ πηλὸν καλάθια ἔρριπτον αὐτὰ μέσα εἰς τὸ σχηματιζόμενον ἄνοιγμα (χάσμα) ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ χώματος (ὑπὸ τῶν Πλ.) *διαχεόμενον*· ὑποκ. τὸ *διηρημένον* = διασκορπιζόμενον. *ἡ γῆ* = ὁ ἄλλος σωρὸς τοῦ χώματος. *φοροῦμαι* = μεταφέρομαι. *ταύτη* (= οὕτω) *ἀποκληρόμενοι*· δηλ. τοῦ ἐσφορεῖν τὴν γῆν. *τοῦτο...* *ἐπέσχον* = ἔθεσαν τέρμα εἰς τὴν προσπάθειαν (των) αὐτήν. *ξυντεκμηράμενοι* = ὑπολογίσαντες ἀκριβῶς τὸ μέρος, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ ἐπιχωμάτωσις. *ὑφείλκον* = εἶλκον κάτωθεν κρυφίως. *ὥστε ἐπιβάλλοντας...* *τοῦ χώματος* = ὥστε, ἐν ᾧ ἔρριπτον ἀπ' ἐπάνω χῶμα, ὀλιγώτερον τοῦ δέοντος κατώρθωνον, ἐπειδὴ κρυφίως τὸ χῶμα ἀπεσύρετο κάτωθεν. *ἰζάνω* = κατακαθίζω. *προσεπεξηῦρον* = πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπενόησαν κατὰ τῶν ἀντιπάλων. *τὸ κατὰ τὸ χῶμα* = τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν γινομένην ἐπίχωσιν. *ἀπὸ τοῦ βραχέος*· δηλ. ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ τεύχους, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχεν ὑψωθῆ. *ἐκ τοῦ ἐντός* = ἀπὸ τὸ μέσα μέρος. *μνηοειδής* = δρεπανοειδής. *ἐς τὴν πόλιν* = μὲ τὸ κυρτὸν αὐτοῦ βλέπον πρὸς τὴν πόλιν. *ὄπως...* *ἀντέχοι* = ἵνα χρησιμεύῃ ὡς ἀντιτείχισμα. *ἐν ἀμφιβόλῳ...* *γίνεσθαι* = προσβάλλεσθαι πανταχόθεν. *ἐπὶ μέγα κατέσεισε* = ἐκλόνησεν εἰς μεγάλην ἔκτασιν (ἢ μεγάλως). *μηχανάς*· ἡ κυριώτερα πολιορκητικὴ μηχανὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο ὁ κριός. *ἀνακλάω* = σύρω πρὸς τὰ ἄνω. *κεραία*· ἡ προέχουσα δοκὸς γεράνου. *ἀπὸ τῆς τομῆς ἐκατέρωθεν* = ἀπὸ τῶν δύο ἄκρων (τῶν δοκῶν). *ἐπικεκλιμένον καὶ ὑπερτεινουσῶν* = ἐχουσῶν ἐπικλινῆ θέσιν, κεκαμμένων καὶ προεξεχουσῶν (ὄπως αἱ κεραῖαι τῶν ἀτμοπλοίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἔξαρτῶνται αἱ λέμβοι). *ἀνελκύσαντες ἐγκαρσίας* = ἀνελκύσαντες, ὥστε νὰ εἶναι πλάγια. *θύμη* = μεθ' ὀρμῆς. *ἀποκαυλίζω* = ἀποκόπτω τὸν καυλόν· ἐνταῦθα δὲ τὸ προέχον ἄκρον τῆς μηχανῆς (τοῦ κριοῦ). *ἐμβολή* = ἡ κεφαλὴ τοῦ κριοῦ.

77. *τῷ χώματι τὸ ἀντιτείχισμα ἐγίνετο* = πρὸς ἔξουδετέρωσιν τῆς ἐπιχωματώσεως κατεσκευάζετο τὸ μνηοειδὲς τεῖχος. *ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν* = μὲ τὰ διατιθέμενα φοβερὰ καὶ κοπιώδη μέσα. *πᾶσαν ἰδέαν ἐπενόουν* = τὸ πᾶν, κάθε μέσον, ἐσοφίζοντο. *σφίσις* = ὑπ' αὐτῶν. *ῥλης φακέλους* = δεμάτια ξύλων. *παρέβαλον* = ἔρριψαν ἄλλα ἐπ' ἄλλων (= *παρά*). *ἐπιπαρანέω* = ἐπισωρεῦω πρὸς τούτοις.

ἐπιπαρένησαν . . . **ἐπισχεῖν** = ἔπειτα ἐκτὸς τούτων ἐπεσώρευσαν εἰς ὅσον περισσότερον μέρος καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πόλεως ἠδύναντο νὰ φθάσουν ἐκ τοῦ ὕψους ἐκεῖνου τῆς προσχώσεως (ἐνν. ἐξακοντίζοντες). **ἤδη γὰρ** . . . **ἀνῆκε** = διότι μέχρι τότε ξύλα ξηρὰ (κλάδοι, φύλλα) τριφθέντα ὑπὸ τῶν ἀνέμων μεταξὺ τῶν μόνων τῶν ἀνέδωκαν πῦρ καὶ φλόγα. **ἐντὸς πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι** = ἐντὸς μεγάλης ἐκτάσεως τῆς πόλεως (ἀπὸ τὸ μέρος τῆς πυρκαϊᾶς) δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πλησιάσῃ κανεὶς. **ἐπίφορος** = ὁ ἐπὶ τι φέρων, εὐνοϊκός.

78. **διαμαρτάνω τινός** = ἀστοχῶ εἰς τι. **διελόμενοι κατὰ πόλεις τὸ χωρίον** = διαίρεσαντες τὴν ὅλην ἔκτασιν (περιοχὴν) εἰς τμήματα. **πλινθεύομαι** = κατασκευάζω πλίνθους. **περὶ ἀρχιούρου ἐπιτολάς** = κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀρχιούρου· εἶναι δὲ ὁ **ἀρχιούρος** ἀστὴρ μέγιστος ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Βοώτου ἐμφανιζόμενος ἐσπερινός μὲν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος, πρωινός δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου. Ἐνταῦθα ἐννοεῖται ἢ κατὰ Σεπτέμβριον γινομένη ἐπιτολή. **κατεσκευάσθη** = διωργανώθη.

Πλαταιέων ἔξοδος.

(Γ' 20-24)

20. **χειμῶνος**· δηλ. τοῦ 428 π. Χ. **τῷ σίτῳ ἐπιλείποντι** = ἐκ τῆς ἑλλείψεως τοῦ σίτου. **τιμωρία** = βοήθεια. **ἐπιβουλεύουσιν ἐξελθεῖν** = ἀποφασίζουν νὰ ἐξέλθουν. **ἦν δύνωνται βιάσασθαι** = ἂν δύνανται νὰ τὸ ἐπιτύχουν διὰ τῆς βίας. **πεῖρα** = ἀπόπειρα, ἐπιχείρησις. **ἀποκνέω τὸν κίνδυνον** = ἐκ φόβου ἀπέχω τοῦ κινδύνου. **πως** = κάπως. **ξυνεμετρήσαντο ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίνθων** = εὔρον τὸ ὅλον μέτρον (τῶν κλιμάκων) διὰ (τῆς καταμειρήσεως) τῶν σειρῶν τῶν πλίνθων. **ἐξαληλιμμένον** = καλῶς (= ἐκ) ἀσβεστωμένον. **λογισμὸς** = ὑπολογισμὸς (τῶν στρώσεων). **οὐ πολὺν ἀπέχοντος** = διότι καὶ ἡ ἀπόστασις (ἀπὸ τοῦ τείχους) δὲν ἦτο μεγάλη. **εβούλοντο**· δηλ. ἀναβαίνειν.

21. **πρὸς τε Πλαταιῶν** . . . **ἐπίοι** = καὶ πρὸς τὸ μέρος τῶν Πλαταιῶν καὶ ἂν ἴσως κανεὶς ἔξωθεν ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἐπήρχετο. **διέχω** = ἀπέχω. **πόδας**· ὁ πούς ἰσοῦται πρὸς 0,30 τοῦ μέτρου περίπου. **μάλιστα** = περίπου. **διὰ δέκα ἐπάλξεων** = εἰς κάθε δέκα ἐπάλξεις· αἱ ἐπάλξεις ἦσαν προμαχῶνες ἐπὶ τῶν τευχῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ

ἀμυνόμενοι προσέβαλλον τοὺς ἐπερχομένους. *διήκω* = φθάνω. *παρὰ πύργον* = ἔξωθεν (πλησίον) τοῦ πύργου. *ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διήσαν* = ἀλλὰ διὰ μέσου αὐτῶν διήρχοντο (δύσκις δηλ. στρατιώτης ἤθελε νὰ μεταβῇ ἀπὸ ἐπάλλεως τινος εἰς ἄλλην κειμένην πέραν τοῦ πύργου). *νοτερός* = βροχερός. *δντων δι' ὀλίγου* = εὐρισκομένων εἰς μικρὰ ἀπ' ἀλλήλων διαστήματα. *στεγανός* = ἔστεγασμένος.

22. *παρεσκευάστο*· ἀπροσ. = παρασκευὴ ἐγεγόνει. *τηρήσαντες* = περιμεινάντες. *χειμέριος* = χειμερινός. *περιέχω τινὰ* = περιβάλλω τινά. *ἀνὰ τὸ σκοτεινόν* = μέσα εἰς τὸ σκότος. *ψόφω δέ...* *τοῦ ἀνέμου* = ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνεμος ἔκαμνε πάταγον καλύπτοντα τὸν ἐκ τῆς προσεγγίσεως αὐτῶν κρότον. *διέχοντες* = ἀφήνοντες μεγάλα διαστήματα μεταξύ των. *εὐσταλεῖς τῇ ὀπλίσει* = ἔλαφρῶς ὀπλισμένοι. *τὸν ἀριστερόν... ὑποδεδεμένοι*· ὅταν κανεῖς ἔχη γυμνὸν ὑποδήματος τὸν ἓνα πόδα, πατεῖ στερεώτερα εἰς λασπώδες ἔδαφος. *ἀσφαλείας ἔνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλὸν* = διὰ νὰ βαδίζουσιν ἀσφαλεῖς εἰς λασπώδη τόπον. *μεταπύργιον* = τὸ μεταξύ των δύο πύργων διάστημα. *προσέθεσαν* = ἐτοποθέτησαν. *ὁπότε... εἶεν* = ὅταν θὰ ἐπλησίαζον. *καταβάλλω* = ὄπτω κάτω. *ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ τῶν ἐπάλλεων* = ἐν ᾧ προσεπάθει νὰ πιασθῇ. *ἐκ τοῦμπαλιν* = ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους. *ὅπως ἦκιστα τὸν νοῦν ἔχοιεν* = διὰ νὰ μὴ προσέχουν καθόλου. *κατὰ χώραν* = εἰς τὴν θέσιν των. *φρυκτοὶ πολέμιοι* = σήματα διὰ πυρῶν δηλοῦντα ἐμφάνισιν πολεμίων. *παρὰνίσχον* (παρ· ἀνίσχω) *φρυκτούς* = παραλλήλως πρὸς αὐτοὺς ὑψωναν φρυκτούς. *φρυκτωρία* = ἡ διὰ πυρῶν μακρόθεν συνεννόησις. *καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο* = καὶ πατήσουν εἰς ἀσφαλὲς ἔδαφος.

23. *ἐν τούτῳ*· δηλ. τῷ χρόνῳ. *τὰς διόδους τῶν πύργων* = τὰς πρὸς τοὺς πύργους φερούσας ὁδοὺς. *οἱ μὲν*· δηλ. οἱ ἀναβάντες ἐπὶ τῶν πύργων καὶ οἱ ἐν ταῖς διόδοις. *οἱ δέ*· δηλ. οἱ λοιποὶ Πλαταιεῖς. *ἀπώσαντες* = καταρσίψαντες (ἵνα μὴ δυσχεραίνεται ἡ ἀνάβασις). *διακομιζόμενος αἰεὶ* = ὁ ἐκάστοτε ὑπερβαίνων τὸ τεῖχος καὶ τὴν τάφρον. *αὐτοῖς ἐπεφέροντο* = ἐπήρχοντο κατ' αὐτῶν. *ἐς τὰ γυμνά*· εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ σώματος τὰ μὴ κεκαλυμμένα ὑπὸ τῆς ἀσπίδος, δηλ. τὰ δεξιά. *φθάνουσι... διαβάντες* = ἐπρόφθασαν καὶ διέβησαν. *κρύσταλ-*

λος... ὥστε ἐπελθεῖν = κρύσταλλος ὄχι στερεός, ὥστε νὰ πατήσῃ τις ἐπάνω καὶ νὰ περάσῃ. **ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὑδατώδης μᾶλλον** = ἀλλὰ τοιοῦτος (κρύσταλλος), ὁ ὁποῖος συμβαίνει νὰ εἶναι, ὅταν πνέῃ ἀπηλιώτης ἢ βορρᾶς ὑδατώδης μᾶλλον (ἢ βέβαιος = στερεός). **νύξ ὑπονειφομένη** = νύξ, καθ' ἣν χιονίζει σιγά-σιγά (ἀλλ' ἀδιακόπως). **διάφρευξις** = φυγή.

24. **Ἀνδροκράτης**· ἦρωσ τιμώμενος ἐν Πλαταιαῖς, τοῦ ὁποίου τὸ μνημεῖον ἦτο ἔξω τῶν τειχῶν. **νομίζοντες... τραπέσθαι** = νομίζοντες, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑποπτεύσουν (οἱ Πελ.) ποσῶς, ὅτι (οἱ Πλατ.) ἐτραπήσαν (ἐπῆραν) ταύτην τὴν ὁδόν. **τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσαν διώκοντας** = ἀκολουθοῦντας ἐν τῇ διώξει τὴν πρὸς τὰς Ἀθήνας ἄγουσαν. **λαβόμενοι τῶν δρῶν** = ἀφοῦ ἐπῆραν τὰ βουνά. **ἀπετραπόντο** = ἐγύρισαν ὀπίσω. **κατὰ χώραν ἐγένοντο** = ἐπανῆλθον εἰς τὰς θέσεις των. **ὡς σῦδεις περιεσι** = ὅτι δὲν ἐσώθη κανεὶς. **ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς** = ἐζήτουν νὰ κάμουν σπονδὰς διὰ νὰ σηκώσουν καὶ θάψουν τοὺς νεκροὺς.

Πλαταιέων παράδοσις.

(Γ' 52)

52. **εἰρημένον ἦν** = εἶχε δοθῆ ἔντολή. **εἰ... ξυγχωροῖεν** = ἐὰν ἐγίνετο ἀμοιβαία παραχώρησις. **ἀποδίδομαι** = δίδω ὀπίσω. **μὴ ἀνάδοτος εἶη** = μὴ δοθῆ ὀπίσω. **παρὰ δίκην** = παρὰ τὸ δίκαιον. **ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ** = ἐν ἐσχάτῃ ἀδυναμίᾳ, τελείως ἐξηντλημένοι. **ἐπικαλοῦμαι** = προσκαλῶ. **ἀγαθὸν εἰργασμένοι εἰσὶ**· οἱ Λακεδαιμόνιοι διὰ τῆς ἐρωτήσεως ἔθεσαν πρὸ διλήμματος τοὺς Πλαταιεῖς, διότι, ἂν ἀπαντήσουν οὗτοι, ὅτι τοὺς εὐηργέτησαν, θὰ τοὺς ἀνταχθῆ ὅτι ψεύδονται, ἐφ' ὅσον ἐπολέμουν πρὸς τοὺς Λακεδ. ἂν δὲ εἶπουν ὄχι τότε θὰ καταδικασθοῦν κατὰ τὴν ὁμολογίαν των. **προτάξαντες σφῶν αὐτῶν** = ἀφοῦ ὥρισαν ὅς συνηγόρους των.

Δημηγορία Πλαταιέων,

(Γ. 53 - 59)

53. **οὐ τοιάνδε... δίκην ὑφέξειν** = ὅτι δὲν θὰ ὑποστῶμεν τοιαύτην δίκην, (οἷαν δηλ. ὑπέχομεν νῦν διὰ τοῦ ἐρωτήματος, πρβλ. Γ,

52,4). *οιόμενοι καὶ ἠγούμενοι*: αἱ μετοχαὶ αὐταὶ περιέχουν τοὺς λόγους τοῦ πιστεύσαντες . . . τὴν παράδοσιν ἐποιήσαμεθα. *δεξιόμενοι* = *εἰ δεξιόμεθα*, ἀπόδοσις δὲ τὸ ἴσον μάλιστα ἂν φέρεσθαι = θὰ ἠμπορούσαμε πρὸ πάντων νὰ εὐρωμεν τὸ δίκαιόν μας. *ὡσπερ καὶ ἐσμέν* δηλ. οὐκ ἐν ἄλλοις δικασταῖς. *ἐν δικασταῖς γενέσθαι* = νὰ παρουσιασθῶμεν ἐνώπιον δικαστῶν. *ἀμφοτέρων*: δηλ. νομιμωτέρας δίκης καὶ δικαίων δικαστῶν. *τὸν ἀγῶνα περὶ τῶν δεινοτάτων εἶναι* = ὅτι ὁ ἀγὼν εἶναι περὶ ζωῆς ἢ θανάτου. *κοινὸς* = δίκαιος, ἀμερόληπτος. *τεκμαιρόμενοι* . . . *οὐ προγεγενημένης* = συμπεραίνοντες ἐκ τοῦ ὅτι δὲν διευτυπώθη πρότερον κατηγορία. *λόγον ἠτησάμεθα*: δηλ. τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλήσωμεν, πρβλ. Γ, 52, 5. *τό τε ἐπερώτημα βραχὺ* (= σύντομον) *δυν* αἰτ. ἀπόλυτος ἀναφ. εἰς τὸ κεκμαιρόμενοι. *ᾧ* (δηλ. ἐπερώτηματι) *ἀποκρίνασθαι* . . . *γίγνεται* = πρὸς τὸ ὁποῖον ἐρώτημα ἢ ἀληθῆς ἀπόκρισις ἀποβαίνει ὀλεθρία (εἰς τὸν ἀποκρινόμενον). *τὰ δὲ ψευδῆ*: δηλ. ἀποκρίνασθαι. *ἐλεγχον ἔχει* = ἀποδεικνύεται (ψευδῆς). *πανταχόθεν ἀποροὶ καθεστῶτες* = ἐπειδὴ ἀπό πάσης ἀπόψεως εὐρισκόμεθα εἰς ἀμηχανίαν. *ὁ μὴ ῥηθῆεις λόγος* = τὸ μὴ ῥηθῆναι λόγον = ἡ σιωπή. *τοῖς ᾧδ' ἔχουσιν αἰτίαν ἂν παρὰ σοχοὶ* = δύναται νὰ δώσῃ ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν (= αἰτίαν) τῶν εὐρισκομένων εἰς τοιαύτην κατάστασιν (εἰς τὴν θέσιν μας). *πρὸς τοῖς ἄλλοις* = ἐκτὸς τῶν ἄλλων δυσχερειῶν. *ἡ πειθῶ* = τὸ πείσαι ὑμᾶς = ἡ δύναμις τοῦ πείθειν. *ἀγνώτες ὄντες ἀλλήλων* (ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς) = ἐὰν ἡμεῖς ἀγνωστοὶ μεταξὺ μας. *ἐπεσενεγκάμενοι μαρτύρια* = ἐπεσενεγκόντες ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν = προσάγοντες εἰς τὸ δικαστήριόν σας (= εἰς) πρὸς ὑπεράσπισίν μας (= ἐπὶ) ἀποδείξεις. *ἀπειροὶ ἦτε* = δὲν ἐγνωρίζετε. *καὶ δέδιμεν οὐχὶ μὴ* = *καὶ οὐ δέδιμεν μὴ προκαταγόντες ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἡσσοὺς εἶναι τῶν ὑμετέρων* = καὶ φοβούμεθα οὐχὶ μήπως ἐκ τῶν προτέρων καταδικάσαντες τὰς ὑπηρεσίας ἡμῶν ὡς κατωτέρας τῶν ἰδικῶν σας. Ἐννοοῦνται αἱ ὑπηρεσίαι, αἷς οἱ Πλαταιεῖς παρέσχον ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ. *ἐγκλημα αὐτὸ ποιῆτε*: δηλ. τὸ ἡσσοὺς εἶναι = θεωρεῖτε αὐτὸ ὡς κατηγορίαν ἡμῶν. *ἄλλοις*: δηλ. τοῖς Θηβαίοις *χάριν φέροντες* = χαριζόμενοι = πρὸς εὐχαρίστησιν ἄλλων. *ἐπὶ διεγνωσμένην κρίσιν καθιστάμεθα* = (μήπως) εἰσαγόμεθα εἰς κρίσιν προαποφασισμένην, εὐρισκόμεθα πρὸ εἰλημμένης ἀποφάσεως.

54. *παρεχόμενοι ἅ. . . διάφορα* = ἀναφέροντες τὰς δικαιολογίας (λόγους), τὰς ὁποίας ἔχομεν ὡς πρὸς τὰς διαφορὰς ἡμῶν μετὰ τοὺς Θηβαίους. *εὖ δεδραμένα* = αἱ εὐεργεσίαι. *γὰρ* = δηλαδή. *πρὸς τὸ ἐρώτημα*· ἢ πρὸς σημ. ἀναφορὰν. *φαιμὲν γὰρ. . . εἰ ὡς πολεμίους ἐρωτᾶτε οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς μὴ εὖ παθόντας* = ἀποκρινόμεθα ὅτι, ἐὰν μὲν ἐρωτᾶτε ἡμᾶς ὡς ἐχθρούς σας, δὲν ἔχετε ὑμεῖς ἀδικηθῆ, ἐὰν δὲν εὐεργετήθητε ἀπὸ ἡμᾶς. *αὐτοὺς* = ὑμᾶς αὐτούς. *τὰ δὲ ἐν εἰρήνῃ*· εἰς τὸ ἀγαθὸν = ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν διαγωγὴν ἡμῶν ἐν τῇ εἰρήνῃ. *ἀγαθοὶ γεγενήμεθα* = ἔχομεν δειχθῆ γενναῖοι, ἔντιμοι, ἄμειπτοι. *νῦν* (= ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ τότε (= ἐν τοῖς Μηδικοῖς). *ξυνηπιθέμενοι* = μεθ' ὑμῶν ἐπιθέμενοι. *ἐς ἐλευθερίαν* = ἵνα διατηρήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν. *μόνοι Βοιωτῶν*· δὲν πρέπει νὰ ληφθῆ κατὰ γράμμα, διότι καὶ οἱ Θεσπιεῖς κατὰ τὸν Ἡρόδοτον καὶ οἱ Ἀλιάρτιοι κατὰ τὸν Πausανίαν ἔλαβον μέρος πλὴν αὐτῶν. *μάχη* = κατὰ τὴν μάχην. *Πausανία*· ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων ἐν Πλαταιαῖς. *παρὰ δύναμιν* = ὑπὲρ δύναμιν. *ὅτε περὶ δὴ* = καθ' ἣν μάλιστα σιγμῆν. *περιέστη τὴν Σπάρτην* = ἔστι περὶ τὴν Σπάρτην = κατέλαβε. *ἐς Ἰθώμην Εἰλώτων ἀποστάντων*· βραχυλογ. = ἀποστάντων καὶ ἀποχωρησάντων. *σεισμόν*· τὸν γενόμενον τῷ 464 π. Χ. Ὡς γνωστὸν οἱ Σπαρτιαῖται τόσον πολὺ ἐφοβήθησαν ἐκ τῆς ἀποστασίας τῶν Εἰλώτων, ὥστε ἔστειλαν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν Περικλείδαν ζητοῦντες βοήθειαν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν τὸν Κίμωνα. *οὐκ εἰκόσ ἀμνημονεῖν* = δὲν εἶναι δίκαιον νὰ λησμονῆτε.

55. *τοιούτοι ἠξιώσαμεν εἶναι* = ἐθεωρήσαμεν πρόπον νὰ εἶμεθα τοιούτοι. *ἐβιάσαντο* = μετεχειρίσθησαν βίαν καθ' ἡμῶν. Τὸ ἀναφερόμενον ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ ῥήτορος εἶναι ἀληθές, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡροδ. VI. 108. Πιεζόμενοι δηλ. τότε οἱ Πλαταιεῖς ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Λακεδαιμ. ἀλλ' οὗτοι παρέπεμψαν αὐτοὺς εἰς τοὺς Ἀθην. ὡς κατοικοῦντας πλησίον. *ἐκπρεπέστερον* = ἔξω τοῦ πρόποντος, ἀσύνηθες πάθημα. *ἐμελλήσατε*· δηλ. πείσεσθαι. *εἰ* = ὅτι. *οὐκ ἠδικοῦμεν* = δὲν ἡμεθα ἔνοχοι ἀδικίας. *ἀπωννεῖτε* = ἐδιστάζετε. *καλὸν* = ἔντιμον. *ἄλλως τε καὶ* = πρὸ πάντων. *πολιτείας* (= ἰσοπολιτείας) *μετέλαβε*· ἐνταῦθα λέγει ὁ Θουκ. ὅτι οἱ Ἀθην. εἶχον δώσει προηγουμένως εἰς τοὺς Πλαταιεῖς ἰσοπολιτείαν, ἣτις συνί-

στατο εἰς τὸ ὅτι πᾶς πολίτης ἐκ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πόλιν μετοικῶν ἐγίνετο μόνιμος πολίτης ταύτης, εἰς ἣν μετώκει. *παραγγελλόμενα*· δηλ. ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. *ἃ δὲ ἐκάτεροι. . . τοῖς ξυμμάχοις* = ὅσα δὲ ἐκάτεροι (ὑμεῖς καὶ οἱ Ἀθην.) ὡς ἡγεμόνες τῶν συμμαχῶν παραγγέλλετε εἰς αὐτούς. *οἱ ἐπόμενοι*· δηλ. ἐκατέρους. *ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα* = ἐπὶ τὰ ἄδικα.

56. *τὸ τελευταῖον*· ἔνν. ὁ ἠδίκησαν = τὴν τελευταίαν ἀδικίαν. *ἐν σπονδαῖς*· ἔνν. τὰς τριακοντούτεας σπονδὰς. *ἱερομηνία* (ἱερά-μῆνη = σελήνη) = ἑορτάσιμος ἡμέρα. Εἶχον δὲ οἱ Πλ. ἱερομηνίαν, διότι οἱ Θηβ. τοὺς ἐπετέθησαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνός. *ὀρθῶς ἐτιμωρησάμεθα*· ἐν τούτοις οἱ Πλ. εἶχον κάμει συμφωνίαν πρὸς τοὺς εἰσελθόντας Θηβαίους (πρβλ. Γ. 66, 2 καὶ Β, 3,1). *κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα* = κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν γενικῶς συνήθειαν. *δσιον* = δίκαιον. *εἰ γάρ. . . λήψεσθε* = διότι, εἰ κρινέτε τὸ δίκαιον ἀποβλέποντες εἰς τὸ προσωρινὸν συμφέρον ὑμῶν καὶ τὴν ἔχθραν ἐκείνων (τῶν Θηβ.). *φανείσθε* = δείξτε ὑμᾶς αὐτούς. *τότε*· δηλ. ἐν τοῖς Μηδικοῖς. *εἰ ἄρα ἡμάρτηται τι* = ἂν ἴσως ἔχη γίνει σφάλμα. *ἀντιθεῖναι* = ἀντιπαραβαλεῖν. *μείζω πρὸς ἐλάσσω* = μεγαλυτέραν (τὴν προθυμίαν) ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μικρότερον σφάλμα. *ἐπηνοῦντό τε μᾶλλον. . . πράσσοντες* = οἱ μὴ ἐπιδιώκοντες (ὡς οἱ Θηβ.) ὑπὲρ εαυτῶν ἄνευ κινδύνου τὰ συμφέροντά των σχετικῶς μὲ τὴν ἔφοδον τῶν βαρβάρων (πρὸ τοῦ ἐπερχομένου ἐχθροῦ). *τολμᾶν τὰ βέλτιστα* = μετὰ τόλμης πράττειν τὰ βέλτιστα (ὡς ἔπραξαν οἱ Ἀθ. ἐρημώσαντες τὴν πόλιν των). Παρατηρητέα ἡ ἀντιστοιχία: ἐθέλοντες τολμᾶν - πράσσοντες, μετὰ κινδύνων - ἀσφαλεία, βέλτιστα - ξύμφορα. *ὧν* = ἐκ τούτων (τῶν μετὰ κινδύνων περὶ τῶν βελτίστων ἀγωνισαμένων). Διότι οἱ Πλ. κατὰ τὰ Μηδικὰ προτιμήσαντες τὰ βέλτιστα κατέλιπον τὴν πόλιν νὰ τυρπολήσουν οἱ Πέρσαι (πρβλ. Γ, 57, 3). *ἐς τὰ πρῶτα* = τὰ μέγιστα. *ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς*· εἰς τὸ διαφθαρόμενον = διὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνεργείας, (διότι δηλ. ἐπροτιμήσαμεν τὸ ὀρθὸν τοῦ συμφέροντος). *δικαίως* = κατὰ τὸ δίκαιον. *κερδαλέως* = κατὰ τὸ συμφέρον μας. *καίτοι χρή. . . καθιστῆται* = Ἀλλ' ὅμως κρίνοντας περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων πρέπει νὰ φαίνεσθε ὅτι ἔχετε σταθερὰν γνώμην καὶ νὰ μὴ νομῖσατε ὅτι (τὸ πραγματικόν) συμφέρον ὑμῶν εἶναι

ἄλλο τι παρά, ὅταν καὶ τὸ προσωρινὸν συμφέρον ὑμῶν ἰσχυρίζεται ὠφελίμως, ἐν ᾧ τηρεῖτε πάντοτε πιστῶς πρὸς τοὺς ἀνδρείους συμμάχους τὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν ἥτοι ὁ συμβιβασμὸς τῆς ἐκάστοτε ὠφελείας ὑμῶν μὲ τὴν σταθερὰν εὐγνωμοσύνην τῶν γενναίων συμμάχων (τοῦτο εἶναι τὸ πραγματικὸν συμφέρον). Οἱ λόγοι οὗτοι ἀποτελοῦν εἶδος μομφῆς κατὰ τῶν Λακ., οἱ ὅποιοι μετέβαλον γνώμην.

57. *προσ* (= προσέτι) *σκοποῦμαι* = σκέπτομαι. *ἀνδραγαθία* = γενναιοφροσύνη· ἐνταῦθα = χρηστότης, τιμότης. *εἰ γνώσεσθε μὴ τὰ εἰκότα* = ἐάν θὰ ἀποφασίσετε ὅχι δίκαια. *γάρ*· αἰτιολογεῖ τὰ ἐπόμενα «ὄρατε ὅπως». *οὐκ ἀφανῆ κρινεῖτε τὴν δίκην* = δὲν θὰ ἀποφασίσετε ἐν κρυπτῷ. *ἐπαινούμενοι... μεμπτῶν* = διότι καὶ οἱ κρινόντες ἐπαινοῦνται καὶ οἱ κρινόμενοι δὲν εἶναι ἀξιόμεμπτοι· ἥτοι θὰ δικάσετε ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι κατέχομεν ὑψηλὴν θέσιν εἰς τὸν ἑλλην. κόσμον διὰ τὰς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ὑπηρεσίας ἡμῶν. *οὐκ ἀποδέξονται* = μέμφονται = δὲν θὰ ἐπικροτήσουν. *αὐτοὺς* = ὑμᾶς αὐτοὺς (τοὺς Λακ.). *ἀμείνους*· δηλ. ἡμῶν τῶν Πλαταιέων. Τοῦτο ἐλέγχθη μετὰ τινος κολακείας. *ἐπιγνώναι* = γνῶναι καθ' ἡμῶν (= ἐπί). *οὐδέ*· δηλ. ἀποδέξονται. *ιεροῖς κοινοῖς*· ἐννοοῦνται οἱ ναοὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ Δελφοῖς, ἐνθα συνήθως ἀνέθετον οἱ νικηταὶ ἀπὸ τοὺς ἡττηθέντας ἀναθήματα. *τρίποδα*· τὸν ἀφιερωθέντα εἰς τοὺς Δελφοὺς μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην ὑπὸ τοῦ Πανσαίου. *πανοικεσία* = οἰκογενειακῶς. *ἐς τοῦτο ξυμφορᾶς προκεχωρήκαμεν* = εἰς τοιοῦτον σημειῶν δυστυχίας ἔχομεν φθάσει. *οἵτινες* = ὥστε ἡμεῖς. . . *ἀπωλλόμεθα*· ἐννοεῖ τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Ξέρξου μετὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις μάχην (Ἡροδ. IX, 50). *ἐν ὑμῖν. . . ἡσώμεθα* = ἐνώπιον ὑμῶν (ὡς δικαστῶν) εἶμεθα κατώτεροι. *ἀγών* = κίνδυνος. *τότε*· δηλ. πρὶν ἀποφασίσουν νὰ παραδώσουν τὴν πόλιν εἰς τοὺς Λακεδ. (πρβλ. Γ, 52, 3 καὶ 59, 3). *θανάτου κρίνεσθαι* = δικάζεσθαι περὶ ζωῆς ἢ θανάτου. *περιεώσωμεθα. . . ἀτιμώρητοι* = μετὰ πολλὰς προσβολὰς τῆς τύχης (= περὶ) κατηντήσαμεν τέλος ἐξ ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἡμεῖς οἱ Πλ. ἔρημοι καὶ ἀβοήθητοι (ἀπροστάτευτοι). *τότε*· δηλ. ἐν τοῖς Μηδικοῖς. *βέβαιοι* = σταθεροί.

58. *καίτοι* . . . *ἀξιοῦμεν* = καὶ ὅμως (ἂν καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν ἐπὶ τὴν ὑμετέραν προστασίαν εἶναι ἀσθενῆς) ἱκετεύομεν. *ξυμμαχικῶν γενομένων* = οἵτινες ἐγιναν ἔφοροι (προστάται) τῆς ἡμετέρας συμμαχίας· δηλ. κατὰ τὰ Μηδικά, ὅτε ὁ Πausanίας ἐπικαλεσθεὶς εἰς βοήθειαν τοὺς ἔχοντας τὴν Πλαταικὴν γῆν Θεοὺς ἐνίκησε τοὺς Μήδους. *καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἑλληνας* = καὶ τῆς ἀνδρείας, τὴν ὁποίαν ἐδείξαμεν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. *τὴν δωρεάν* . . . *πρέπει* = (ἱκετεύομεν) νὰ ἀπαιτήσετε πρὸς ἀνταμοιβὴν ἡμῶν (ἀντὶ τῆς ἀρετῆς ἡμῶν) παρ' αὐτῶν (τῶν Θηβ.) νὰ μὴ φονεύετε ἐκείνους, τοὺς ὁποίους δὲν ἀρμόζει εἰς ὑμᾶς (νὰ φονεύετε). *σώφρονά τε ἀντὶ αἰσχροῦς κομίσασθαι* (= κομίσαι ὑμῖν αὐτοῖς). *χάριν* = καὶ νὰ λάβετε παρ' ἡμῶν ἔντιμον εὐγνωμοσύνην ἀντὶ τῆς αἰσχροῦς (ἀτίμου) τῆς παρὰ τῶν Θηβαίων. *κακία* = δυσφημία, κακὸν ὄνομα. *ἀντιλαβεῖν* = ἀντὶ τῆς ἡδονῆς λαβεῖν. *δύσκληια* = κακὸν ὄνομα. *οὐκ ἐχθροὺς ἡμᾶς τιμωρήσεσθε* = ἡμεῖς, οὐς τιμωρήσεσθε, οὐκ ἔσμεν ἐχθροί. *τῶν σωμάτων ἀδειαν ποιεῖν* = παρέχειν ἡμῖν ἀσφάλειαν. *προνοοῦντες* = ἂν, πρὶν ἀποφασίσετε, λάβετε ὑπ' ὄψιν. *χεῖρας προῖσχομένους* (τοῦ προῖσχω = προέχω) = τὰς ἑαυτῶν χεῖρας προβάλλοντας, ἱκετεύοντας. *ὁ νόμος τοῖς Ἑλλησι* = ἡ συνήθεια ἢ καθιερωμένη μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. *διὰ παντός* = καθ' ὅλον τὸν πρότερον χρόνον. *θήκη* = τάφος. *ἐσθήμασι*· ἐνδύματα προσεφέροντο εἰς τοὺς νεκρούς, ἀκόμη δὲ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἦτο προσφιλὲς εἰς τοὺς ζῶντας. *ὠραῖα* = ὠριμοὶ καρποί, τῆς ἐποχῆς. *ἀπαρχαί*· ἦσαν ἡ προσφορά καὶ θυσία τῶν πρώτων καρπῶν. *ἐπιφέρω* = προσφέρω. *δμαιοχμος* = συμπολεμιστής. *δρθῶς* = δικαίως. *τοιούτους*· δηλ. φιλίους. *τί ἄλλο*· δηλ. ποιήσετε. *αὐθένταις* = τοῖς φονεῦσι. Οὕτω λέγονται οἱ Θηβαῖοι ὡς φονεῖς τῶν πατέρων αὐτῶν, διότι εἶχον ταχθῆ μετὰ τῶν Περσῶν καὶ συνεπολέμουν μετ' αὐτῶν. *ἀτίμους γερῶν* = ἐστρημένους τιμῶν. Οἱ Θηβαῖοι ἐγκαθιστάμενοι ἐν Πλαταιαῖς ὡς φονεῖς τῶν πατέρων δὲν δύνανται νὰ λατρεύουν αὐτούς. *ὧν νῦν ἴσχουσι* = ἃ νῦν ἴσχουσι (= ἔχουσι). *εἰσαμένων* = ἰδρυσάντων. Τὸ *εἰσαμένους*· ἄορ. τοῦ ἔδω. Εἶναι καθιερωμένος ὄρος ἐπὶ τῶν ἰδρυτῶν τῶν ἱερῶν καὶ ναῶν· ἐφρόντισε δὲ ὁ Θουκ. νὰ ἐπεξηγήσῃ τὴν λέξιν διὰ τοῦ *κτισάντων*, διότι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ἦτο ἀρχαϊκῆ.

59. *οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης τάδε* = δὲν συμβιβάζονται

πρὸς τὴν φήμην σας αὐτά. **φείσασθαι** ληπτέον ἀπολύτως . . . **δὲ . . . λαβόντας** = νὰ μᾶς λυπηθῆτε καὶ νὰ καμφθῆτε κρίναντες τὸ πρᾶγμα μὲ λελογοσιμένην συμπάθειαν, (δηλ. προερχομένην ἐκ τῆς συνειδήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας). **ὡς ἀστάθμητον . . . ξυμπέσοι** = πόσον ὀλίγον δύναται κανεὶς νὰ ὑπολογίση κατὰ τίνος ποτὲ καὶ χωρὶς νὰ πταίῃ (καὶ ἂν δὲν τὸ ἀξίζη) θὰ ἐπιπέσῃ ἢ συμφορὰ (ἢ πῶσον ἀπροσδιόριστον εἶναι ποῖον θὰ εὕρῃ, ὁ ὁποῖος δυνατόν νὰ μὴ τὸ ἤξιζε καὶ πότε θὰ τὸν εὕρῃ ἢ συμφορὰ). **ἡμεῖς τε** ἀντιτίθεται πρὸς τὸ **ὑμετέρας δόξης** ὡς δηλ. κινδυνεύει ἡ δόξα ἡμῶν, οὕτω ὑπολείπεται ἡμῖν μόνον ἡ ἰκεσία. **ὡς ἡ χρεία προάγει** = καθὼς ἡ ἀνάγκη ἀπαιτεῖ. **ἐπιβωόμενοι θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους** = ἐπικαλούμενοι τοὺς εἰς τοὺς αὐτοὺς βωμοὺς τιμωμένους θεοὺς· δηλ. ἐν Ὁλυμπίᾳ, Δελφοῖς. **πεῖσαι τὰδε**· ἐκ τοῦ ἐπιβωόμενοι· δηλ. φείσασθαι καὶ ἐπικλασθῆναι· **προφερόμενοι** = προβάλλοντες πρὸς ὑπεράσπισιν ἡμῶν. **ἰκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρῶν τάφων**· τὸ ὑμῶν ἐκ τοῦ τάφων· τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ ἰκέται = σᾶς καθικετεύομεν καταφεύγοντες εἰς τὴν προστασίαν τῶν τάφων, ἔνθα κεῖνται οἱ πατέρες ὑμῶν. **ἐπικαλούμεθα . . . Θηβαίοις** = ἐπικαλούμεθα τοὺς ἀποθανόντας νὰ μὴ περιέλθωμεν εἰς τὴν ἔξουσίαν τῶν Θηβαίων. **μετ' αὐτῶν**· δηλ. τῶν κεκμηκότων· **ᾧδε ἔχουσι** = εἰς εὐρισκομένους εἰς τοιαύτην θέσιν. **μετ' αὐτοῦ**· δηλ. τοῦ τελευταίου. **πρό γε τούτου**· δηλ. τοῦ παραδοθῆναι. **τῷ αἰσχίστῳ**· διότι ὁ λιμὸς ἐπιφέρει ἄδοξον θάνατον, καθ' ὅσον ἀποθνήσκει τις χωρὶς νὰ πράξῃ τι γενναῖον. **ἐς τὰ αὐτὰ καταστήσαντας** = εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, (εἰς ἣν δηλ. ἡμεθα πρὸ τῆς παραδόσεως), ἀφοῦ ἐπανεφέρετε. **τὸν ξυντυχόντα . . . ἐλέσθαι** = νὰ ἐπιτρέψετε νὰ ἐκλέξωμεν οἱ ἴδιοι τὸν κίνδυνον, ὅποιος τυχὸν πρῶτος παρουσιασθῆ. **ἐπισκῆπτιομέν τε . . . πίστεως παραδοθῆναι** = ἔξορκίζομεν νὰ μὴ παραδοθῶμεν ἐκ τῶν ὑμετέρων χειρῶν, εἰς ἃς παρεδώσαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς μετὰ προηγουμένην διαβεβαίωσιν πίστεως (= ὑμῖν πιστεύσαντες).

60. **πρὸς τὸν λόγον** = ἀπέναντι τῆς πειστικότητος τοῦ λόγου. **προσελθόντες**· δηλ. ἐνώπιον τῶν πέντε δικαστῶν. **ἐνδῶσι τι** = δείξουν κάποιαν ὑποχώρησιν. **ἐκείνοις**· δηλ. τοῖς Πλαταιεῦσι. **παρὰ γνώμην** = παρ' ἐλπίδα. **τῆς ἀποκρίσεως** = παρ' ὅσον ἀπῆτει ἡ ἀπόκρισις.

Δημηγορία Θηβαίων.

(Γ, 61·67)

61. *τοὺς μὲν λόγους* = τούτους τοὺς μακροτέρους λόγους. *οὔτοι*· δηλ. οἱ Πλαταιεῖς. *ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι* = στρέφαντες καθ' ἡμῶν τὸν λόγον. *καὶ μὴ περὶ αὐτῶν ἔξω τῶν προκειμένων καὶ ἅμα οὐδὲ (περὶ αὐτῶν) ἠγιαμένων (ὑπό τινος) πολλὴν τὴν ἀπολογία ἀποιήσαντο καὶ ἔπαινον (πραγμάτων), ὧν οὐδεὶς ἐμέμπατο* = καὶ δὲν ἔκαμνον ἔξω τῆς ὑποθέσεως μακρὰν τὴν περὶ ἑαυτῶν ἀπολογία καὶ μάλιστα χωρὶς κανεῖς νὰ τοὺς κατηγορήσῃ καὶ ἔπαινον διὰ πράγματα, διὰ τὰ ὁποῖα κανεῖς δὲν τοὺς ἔψεξε. *πρὸς μὲν τὰ*· δηλ. πρὸς τὰς καθ' ἡμῶν κατηγορίας. *τῶν δέ*· δηλ. τῆς περὶ ἑαυτῶν ἀπολογίας καὶ τοῦ ἐπαίνου. *ἢ ἡμετέρα κακία* = ἢ κακία, ἢν νομίζουσιν ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν. Τοῦτο ἐλέχθη μετὰ τινος εἰρωνείας. *δόξα* = φήμη. *διάφορος* = ἐχθρός. *ξυμμείκτους . . . ἔσχομεν* = ἐκδιώξαντες ἀνθρώπους μιγάδας· ἦσαν δὲ οὔτοι Θοῤῃκες, Πελασγοί, Ὀγαντες. *οὐκ ἤξιουν οὔτοι* = δὲν κατεδέχοντο οὔτοι. *προσηναγκάζοντο*· ἔνν. ἐμμένειν τοῖς πατρίοις ἔθεισι· κυρίως πρὸς τὸ μὴ παραβαίνειν τὰ πάτρια.

62. *τῇ αὐτῇ ιδέᾳ*· εἰς τὸ ἀπικίσαι = μετὰ τὴν αὐτὴν πρόθεσιν. *ἐν οἴῳ εἶδει*· δηλ. πολιτείας = (ἐν οἴῳ) ὁποῖον πολίτευμα ἔχοντες. *κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον* = καθ' ἣν ὅλοι οἱ εὐγενεῖς εἶναι ὁμότιμοι. *ὅπερ ἐστὶ νόμοις καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον* = τὸ ὁποῖον εἶναι ὅλως ἀντίθετον πρὸς τοὺς νόμους καὶ πρὸς τὸ ἰδεῶδες καλῶς συντεταγμένης πολιτείας. *ιδίας δυνάμεις . . . σχήσειν* = ἐλπίσαντες ὅτι θὰ καταστοῦν ἰσχυρότεροι. *τὰ τῶν Μῆδων* = οἱ Μῆδοι. *κατέχοντες ἰσχύι* = κρατοῦντες διὰ τῆς βίας. *ἐπηγάγοντο αὐτοὺς* = προσεκάλεσαν αὐτοὺς πρὸς τὸ συμφέρον των. *αὐτοκράτωρ* = κυρία ἑαυτῆς. *μὴ μετὰ νόμων* = εὐρισκομένη εἰς ἔκνομον κατάστασιν. *τοὺς νόμους ἔλαβε* = ἀνέκτησε (ἢ πόλις) τὸ νόμιμόν της πολίτευμα. *καὶ κατὰ στάσιν ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλὰ* = καὶ ἐν ᾧ κατεῖχον ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων τὸ περισσότερον μέρος αὐτῆς. *ἐν Κορωνείᾳ*· πρὸς δυσμὰς τῆς Κωπαίδος. Ἐνταῦθα ἠτιτήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι τῷ 446 π. Χ. ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν, Εὐβοέων κλπ.

63. *ἀξιώτεροι*· δηλ. ἡμῶν. *ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ* = διὰ τὸ νὰ ἡμποροῖτε νὰ μᾶς ἀποκρούσετε. *οὐκοῦν χρῆν...* *πρὸς ἡμᾶς* = λοιπὸν ἔπρεπε νὰ προσκαλῆτε αὐτοὺς ὑμεῖς μόνον ἐναντίον μας. *ὑπάρχον γε ὑμῖν*· ἔνν. μὴ ξυνεπιναίει = ἂν καὶ ἦτο εἰς τὸ χεῖρος σας, *εἴ τι προσήγεσθε* = ἂν τυχὸν ἠναγκάζεσθε. *ἐπὶ τῷ Μῆδῳ* = κατὰ τοῦ Μήδου. *προβάλλεσθε* = πρὸς προστασίαν σας προβάλλετε. *παρέχειν*· ἔνν. ὑμῖν = ἐπιτρέπειν. *τοὺς μὲν*· δηλ. Ἀθηναίους. *τοὺς δέ*· δηλ. Λακεδαιμονίους. *οὐκ ἴσῃν χάριν ἀνταπέδοτε* = δὲν ἀνταπεδώκατε ἴσῃν εὐεργεσίαν (ἀλλὰ μείζονα)· ἐκεῖνοι δηλ. σᾶς ἐβόηθησαν ἀδικουμένους, ὡς λέγετε, σεῖς δὲ τοὺς ἐβοηθήσατε ἀδικούντας. *καίτοι τὰς ὁμοίας...* *ἀποδιδόμενας* = καὶ ὅμως τὸ νὰ μὴ ἀποδίδη τις τὰς ὁμοίας ὑποχρεώσεις εἶναι μᾶλλον ἐπονείδιστον παρὰ (τὸ νὰ μὴ ἀποδίδη) τὰς δικαίως ὀφειλομένας πρὸς ἀδικίαν ὅμως (πρὸς τὸ ἐτέρους ἀδικῆσαι) ἀποδιδόμενας.

64 *τε* = καὶ οὕτω. *μόνοι*· ἔνν. Βοιωτῶν· *τοῖς μὲν*· δηλ. Ἀθηναίοις· *τοῖς δέ*· δηλ. Θηβαίοις (ἡμῖν). *ἀξιοῦτε, ἀφ' ὧν* (= ἀπὸ τούτων ἃ). *ἐγένεσθε ἀγαθοί...* *ὠφελεῖσθαι* = ἔχετε τὴν ἀξίωσιν νὰ ὠφελῆσθε διὰ πράξεις, τὰς ὁποίας ἐκάματε διὰ τὸ ὠφελῆσθε καὶ εὐχαριστήσθε ἄλλους. *ἀλλ' οὐκ εἰκός*· ἔνν. ἐστὶν ὠφελεῖσθαι. *ξυναγωνίζεσθε*· προστ. = διαμένετε συναγωνισταὶ καὶ σύμμαχοι. *τὴν τότε ξυνωμοσίαν*· τὴν γενομένην κατὰ τὸν γνωστὸν χρόνον ἔθορον συμμαχίαν. Πότε ἐγένετο αὕτη; *ξυγκατεδουλοῦσθε* = σὺν τοῖς Ἀθηναίοις κατεδουλοῦσθε. Οἱ Ἀθηναῖοι βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν συμμάχων τῶν Πλαταιέων κατέλαβον τὴν Αἴγιναν. *διεκωλύετε*· δηλ. ἐτέρους καταδουλοῦσθαι αὐτούς. *ἔχοντές τε τοὺς νόμους* = αὐτόνομοί τε ὄντες = μὴ ὑπακούοντες εἰς δυνάστας (ὅπως ἡμεῖς· πρβλ. Γ, 62). *τὴν τελευταίαν πρόκλησιν ἡμῶν ἐς ἡσυχίαν* = ὅτε ἡμεῖς προσεκαλέσαμεν ὑμᾶς εἰς εἰρηνικὴν οὐδετερότητα (πρβλ. Β, 72, 1). *κακῶ* = δουλώσει (τῶν Ἑλλήνων). *ἀνδραγαθίαν προύθεσθε* = ἐδείξατε γενναιότητα. *οὐ προσήκοντα νῦν ἐπεδείξατε* = ἀπεδείξατε τώρα ὅτι δὲν ἀνήκον (δὲν ἦσαν ἴδια) εἰς ὑμᾶς. *ἃ δὲ ἡ φύσις...* *ἐς τὸ ἀληθές* = ὅσα δὲ ἡ φύσις ὑμῶν πάντοτε ἐπεθύμει ἐξελεγχθέντα ἀπεδείχθησαν ἀληθῆ, ἤλθον εἰς τὸ φανερόν. *τοιαῦτα ἀποφαίνομεν* = τοιαύτας ἀποδείξεις προοίγομεν.

65. *ἃ δὲ τελευταῖα* = ὡς πρὸς τὰ τελευταῖα δὲ ἀδικήματα. *ἡμεῖς αὐτοὶ* = μόνοι, ἀπρόσκλητοι. *τῆς ἕξω ξυμμαχίας*· δηλ. πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. *οἱ γὰρ ἄγοντες... τῶν ἐπομένων*· παρωδεῖ τὰ ἐν κεφ. 55, 4 λεχθέντα ὑπὸ τῶν Πλαταιέων «οὐχ οἱ ἐπόμενοι αἴτιοι, ἀλλ' οἱ ἄγοντες». *πλείω παραβαλλόμενοι* = διακυβεύοντες περισσότερα συμφέροντα (ὡς πρῶτοι χρήμασι καὶ γένει). *τοὺς ὑμῶν χεῖρους... γενέσθαι* = οἱ ἕξ ὑμῶν χειρότεροι νὰ μὴ γίνουιν ἀκόμη χειρότεροι. *τούς τε ἀμείνους... ἔχειν* = καὶ οἱ καλύτεροι νὰ τιμῶνται ἀναλόγως τῆς ἀξίας των. *σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης* = περιστέλλοντες τὴν ὄρμην τῆς ψυχῆς ὑμῶν. *τῶν σωμάτων ἀλλοτριουῦντες* = τῶν πολιτῶν στεροῦντες. *ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκειουῦντες* = συμφιλιῶνοντες ὑμᾶς πρὸς τοὺς ὁμοφύλους σας (τοὺς Βοιωτοὺς).

66. *πολιτεύω* = εἶμαι πολίτης. *χωρήσαντες*· ἔνν. *πρὸς ἡμᾶς. εἰ ἄρα καὶ ἐδοκοῦμεν... πρᾶξαι* = καὶ ἂν τυχὸν ἐφαινόμεθα ὅτι ἐπράξαμέν τι ὅπως οὖν ἀπρεπὲς (ἀδικον). *οὐ μετὰ τοῦ πλήθους ἐσελθόντες* = εἰσελθόντες ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ λαοῦ. *ἐν χερσίν* = ἐν τῇ συμπλοκῇ. *κατὰ νόμον τινὰ* = συμφώνως πρὸς τινὰ νόμον (συνήθειαν). *χεῖρας προῖσχομαι* = ἐκτείνω χεῖρας ἱκέτιδας, ἱκετεύω. *παρανόμως* = παρὰ τὴν συνήθειαν (τῶν Ἑλλήνων), οἱ ὅποιοι δὲν ἐφόνευον τοὺς ἱκέτας (πρβλ. 67,6). *πῶς οὐ δευνὰ εἴργασθε* = πῶς δὲν διεπράξατε ἀπάνθρωπον πρᾶξιν. *τρεις ἀδικίας*· δηλ. ὄντα. *ἐν ὀλίγῳ* = ἐν βραχεῖ χρόνῳ. *λυθεῖσα ὁμολογία* = ἡ παραβίασις τῆς συνθήκης. *ἢ ψευθεῖσα ὑπόσχεσις* = ἡ ἀθέτησις τῆς ὑποσχέσεως. *ἀντιδοῦναι δίκην* = ἀντὶ τούτων δοῦναι δίκην = κολασθῆναι. *οὐκ*· ἔνν. *τοῦτο γεννήσεται* (μὴ ἀντιδοῦναι δίκην). *τὰ δρθὰ γινώσκωσι* = ἂν κρίνωσι δικαίως (οἱ Λακεδ.).

67. *ἐπεξήλιθομεν* = ἐξεθέσαμεν λεπτομερῶς. *ἵνα ὑμεῖς μὲν... καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ... τετιμωρημένοι* = ἵνα ὑμεῖς μὲν γνωρίζετε ὅτι δικαίως θὰ καταδικάσετε αὐτούς, ἡμεῖς δὲ ὅτι ἔτι δικαιότεραν ἐκδίκησιν ἔχομεν λάβει δι' ὑμῶν. Οἱ Θηβαῖοι ἔνεκα τῆς ζωνηρᾶς των ἐπιθυμίας φανάζονται ὡς τετελεσμένην τὴν τιμωρίαν. *εἴ τις ἄρα καὶ ἐγένετο* = ἂν τυχόν τις καὶ ἔγινε (εἶναι πραγματικὴ). *ἐπικλασθήτε* (πρβλ. 59, 1). *ζημίας*· ἔνν. αἰτίους εἶναι. *οὐκ ἐκ προσηκόν-*

των = ὄχι ὡς ἀρμόζει εἰς αὐτοὺς (διὰ τὰς προτέρας ἀρετάς). **δλοφυρμῶ**· δηλ. αὐτῶν. **οἴκτω**· δηλ. ὑμῶν αὐτῶν. **ἐπιβοώμενοι** (πρβλ. 58, 3). **σφετέραν ἐρημίαν** = τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπομόνωσιν. **τὴν ὑπὸ τούτων ἡλικίαν ἡμῶν διεφθαρμένην** = τοὺς νέους ἡμῶν (τὸ ἄνθος τῶν πολιτῶν μας), οἱ ὅποιοι ἐφονεύθησαν ὑπὸ τούτων. **ἄγοντες** = πειρώμενοι ἄγειν. **ἐν Κορωνείᾳ**· πρβλ. 62, 3. Ἐνταῦθα οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ ἀφήσωσιν ἐλευθέρους τοὺς Βοιωτούς. **τὰ ἐναντία** = τοῦναντίον. **ἐπίχαρτοι εἶναι** = (εἶναι ἄξιοι), ὥστε νὰ χαίρη κανεὶς διὰ τὰ κακά, τὰ ὅποια πάσχουν. **δι' ἑαυτοὺς** = ἐξ αἰτίας των. **πλέον ἢ** = μᾶλλον ἢ. **μίσει ἢ δίκῃ** = (ᾧσούμενοι) ἀπὸ τὸ μῖσος ἢ ἀπὸ τὸ δίκαιον. **καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσῃν τιμωρίαν** = καὶ διότι δὲν τιμωροῦνται καὶ τώρα μὲ ἀνάλογον πρὸς τὸ ἀδίκημά των τιμωρίαν. **ἀμύνατε τῷ νόμῳ** = προστατεύσατε τὸν νόμον. **ὦν** = δι' ὅσα. **καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν** = καὶ μὴ διὰ τῶν λόγων τούτων ἀπωσθῶμεν προσβεβλημένοι ἐνώπιον ὑμῶν. Διὰ τούτων παρῳδεῖ τοὺς λόγους τῶν Πλατ. ἐν 57, 4. **οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσοντες, ἀλλ' ἔργων** = ὅτι δὲν θὰ δικάσετε λόγους, ἀλλ' ἔργα. Τοῦτο λέγεται ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς ἠητορικοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἠσχολοῦντο τότε οἱ Ἀθηναῖοι. **βραχεῖα**· ἔνν. οὔσα. **ἀμαρτανομένων δὲ (τῶν ἔργων) . . . γίνονται** = ὅταν δὲ τὰ ἔργα περιέχωσιν ἀμαρτήματα, λόγοι μὲ ὠραίας λέξεις καλλωπισθέντες γίνονται προκαλύμματα αὐτῶν. **ἦν κεφαλαιώσαντες διαγνώμας ποιήσασθε** = ἂν διατυπώσαντες περιληπτικὰς ἀποφάσεις διακοινώσητε αὐτάς. Τοῦτο λέγεται ἀναφορικῶς πρὸς τὸ βραχὺ ἐπερώτημα τῶν Λακεδ. δικαστῶν 52, 4 «εἴ τι Λακ. ἀγαθὸν εἴργασθε». **πρὸς τοὺς ξύμπαντας**· δηλ. ὄχι μόνον πρὸς ἐνόχους. **ἥσόν τις ἐπ' ἀδίκους ἔργοις λόγους καλοὺς ζητήσῃ** = ὁ καθένας ὀλιγώτερον θὰ καταφεύγῃ εἰς ὠραίους λόγους διὰ νὰ καλύπτῃ ἀδίκους πράξεις.

Πλαταίων καταδίκη.

(Γ, 68)

68. **νομίζοντες . . . ὀρθῶς ἔξειν** = φρονοῦντες (καὶ μετὰ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῶν Πλαταίων) ὅτι ὀρθὸν εἶνε νὰ ἐπιμείνουν εἰς τὸ ἐρώτημα. **προείχοντο** = προέτειναν. **κοινούς**· δηλ. εἰς τοὺς Ἀθηναίους

καὶ Λακεδαιμονίους, ἐπομένως οὐδετέρους. *κατ' ἐκείνας*· δηλ. τὰς σπονδὰς τοῦ Πανσανίου. *τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλῇσει* = διὰ τὴν δικαίαν ἀπαίτησιν αὐτῶν (τῶν Λακ.). *ἔκσπονδοι* = ἀπηλλαγμένοι τῶν δεσμῶν τῆς συνθήκης. Ἦσαν δὲ ἀπηλλαγμένοι οἱ Λακ., διότι οἱ Πλατ. ἀπέρριψαν τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιδάμου γενόμενας εἰς αὐτοὺς προτάσεις περὶ οὐδετερότητος πρὸς βλ. Β, 72 «καὶ ἔστε μηδὲ μεθ' ἐτέρων». *ἀνὰ ἕκαστον παραγαγόντες* = ὀδηγοῦντες ἐνώπιον τῶν δικαστῶν ἕνα-ἕνα χωριστά. *ὁπότε μὴ φαῖεν* = εἰὰν δὲν ἔδιδον καταφατικὴν ἀπάντησιν. *ἐξαίρετον ἐποίησαντο* = ἐξήρσαν. *κατὰ στάσιν ἐκπεπιωκόσι* = ἐξορίστοις ἕνεκα πολιτικῆς στάσεως. *τὰ σφέτερα φρονοῦντες* = λακωνίζοντες. *καθελόντες ἐς ἔδαφος* = κατεδαφίσαντες. *ἐκ τῶν θεμελίων* = ἐκ τοῦ ὑλικοῦ τῶν θεμελίων· διότι τὰ ἰδιωτικὰ οἰκῆματα ἦσαν κατεσκευασμένα ἐκ πλίνθων πλὴν τῶν θεμελίων, τὸ δὲ καταγώγιον ἅπαν ἦτο ἐκ λίθων. *καταγώγιον*· οἰκῆμα διὰ τοὺς ξένους, οἱ ὁποῖοι ἐπεσκέπτοντο τὸν ναὸν τῆς Ἥρας. *θυρώματα* = κουφώματα. *τοῖς ἄλλοις* = μὲ τὰ ἄλλα ὑλικά. *δημοσιώσαντες* = κηρύξαντες δημοσίαν. *ἀπεμίσθωσαν* = ἔδωκαν ἐπὶ ἐνοικίῳ. *ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο* = ἀπετράποντο, ἐφάνησαν δυσμενεῖς. *σχεδὸν δέ τι . . . ἕνεκα* = καὶ σχεδὸν καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν οἱ Λακ. ἐφάνησαν τόσον δυσμενεῖς πρὸς τοὺς Πλαταιεῖς ἕνεκα τῶν Θηβαίων.

II. ΛΕΣΒΙΑΚΑ

Μυτιληναίων αποστασία.

(Γ, 1-18)

1. *θέρους*· ένν. τὸ θέρους τοῦ 428, τετάρτου ἔτους τοῦ πολέμου. *ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι* = ὅτε ὁ σίτος ἦτο ὄριμος πρὸς θερισμόν, ἦτοι περὶ τὸ τέλος τοῦ σημερινοῦ Μαΐου. Διατὶ ἔκαμνον τὸν Μαΐον τὰς εἰσβολάς; *ἐγκαθεζόμενοι* = ἐν αὐτῇ (μονίμως) στρατοπεδεύσαντες. *εἰώθεσαν*· ένν. γίγνεσθαι. *δπη παρείκοι* = ὅπου τοὺς ἤρχετο βολικά. *προεξιόντες τῶν ὄπλων* = ἐξερχόμενοι τοῦ στρατοπέδου καὶ προχωροῦντες ἀπ' αὐτοῦ. *οὐ εἶχον τὰ σιτία* = ἐφ' ὅσον χρόνον εἶχον τροφάς. *διελύθησαν κατὰ πόλεις* = διαλυθέντες ἦλθον ἕκαστοι εἰς τὰς πόλεις τῶν

2. *Μήθυμνα*· πόλις τῆς Λέσβου ἀφωσιωμένη εἰς τοὺς Ἀθηναίους. *τῶν λιμένων τὴν χῶσιν* . . . *ἔδει ἀφικέσθαι* = ἐπερίμεναν νὰ τελειώσῃ τὸ κλείσιμον τῶν στομιῶν τῶν λιμένων καὶ νὰ φθάσουν, ὅσα ἐχρειάζοντο ἐκ τοῦ Πόντου. *διάφορος* = ἐχθρός. *πρόξενοι*· οὕτω ἐκαλοῦντο οἱ ἀναλαμβάνοντες τὰς ὑποθέσεις ξένης πόλεως, τῆς ὁποίας οἱ πολῖται ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν χώρων ἀπέλανον τῆς προστασίας καὶ τῆς συνδρομῆς τῶν πρὸς διεκπεραίωσιν τῶν ὑποθέσεών των· κατὰ ἀνάλογον πρὸς τοὺς σημερινοὺς πρεσβευτάς. *ξυνοικίζουσι τὴν Λέσβον ἐς τὴν Μυτιλήνην βία* = ἐξαναγκάζουν τοὺς Λεσβ. (τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ τοῖς χωρίοις) νὰ κατοικήσουν εἰς τὴν Μυτιλήνην. *καὶ τὴν παρασκευὴν* . . . *ἐπείγονται* = ἐπισπεύδουν τὴν προετοιμασίαν των. *ξυγγενῶν*· ἦσαν ὅλοι Αἰολεῖς. *ἤδη* = ἐν τάχει, εὐθύς.

3. *ἄρτι καθισταμένου* = ὁ ὁποῖος μόλις εἶχεν ἀρχίσει. *μέγα ἔργον* = ἐπικίνδυνον πρᾶγμα. *Λέσβον προσπολεμώσασθαι* = νὰ

καταστήσουν τὴν Λέσβον πολεμίαν πρὸς τοὺς ὑπάρχουσι πολεμίους. **ἀκέραιος** = ἀβλαβής. **μεῖζον μέρος**... **εἶναι** = ἀποδίδοντες μεγαλυτέραν σημασίαν εἰς τὴν ἑαυτῶν ἐπιθυμίαν νὰ μὴ εἶναι ἀληθῆ (ἢ εἰς τὰς καταγγελίας). **τὴν ξυνοίκισιν διαλύειν** = νὰ θέσουν τέρμα εἰς τὴν συνοίκισιν (νὰ ἀποστείλουν εἰς τὰ ἴδια τοὺς μετακομισθέντας εἰς τὴν πόλιν). **Μαλόεις**· ἐπιθ. τοῦ Ἀπόλλωνος (ἴσως ἐκ τοῦ μᾶλον = μῆλον = πρόβατον), διότι ἦτο καὶ ἀγροτικός θεός **ἄφνω** = αἰφνιδίως. **ἦν μὲν ξυμβῆ ἢ πεῖρα**· ἔνν. εὖ ἔχει = ἂν μὲν ἐπιτύχη ἢ ἀπόπειρα, ἔχει καλῶς. **κατὰ τὸ ξυμμαχικόν** = συμφώνως πρὸς τὰς ἐκ τῆς συμμαχίας ὑποχρεώσεις των. **ἐς φυλακὴν ἐποιήσαντο** = ἔθεσαν ὑπὸ ἐπιτήρησιν. **Γεραιστός**· ἀκρωτήριον, λιμὴν καὶ πόλις τῆς Εὐβοίας. **ὀλκάδος ἀναγομένης ἐπιτυχῶν** = εὐρῶν φορητῶν πλοίων ἐτοιμοὶ πρὸς ἀναχώρησιν. **πλῶ χρησάμενος** = πλεύσας μὲ εὐνοϊκὸν ἄνεμον. **τά τε ἄλλα τῶν τειχῶν**... **ἐφύλασσον** = ὅλα τὰ ἄλλα τὰ σχετικὰ μὲ τὰ τεῖχη καὶ τοὺς λιμένας ἐφύλασσον, ἀφοῦ τὰ ἡμιτελῆ ἔφραξαν.

4. **τὰ ἐπεσταλμένα** = τὰ προσταχθέντα. **λόγους ἤδη προσέφερον** = τώρα πλέον (ἐν τῇ ἀνάγκῃ) ἐπρότειναν διαπραγματεύσεις. **πραυτικά** = πρὸς τὸ παρόν. **ὁμολογία τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψασθαι** = νὰ ἀπομακρύνουν ἀφ' ἑαυτῶν μὲ ἐπιεικεῖς τινας ὄρους. **ἀνοκωχῆ** = ἀνακωχή. **οἱ διαβάλλοντες** = οἱ καταδότηι. **ὡς σφῶν οὐδὲν νεωτεριούντων** = διότι δῆθεν αὐτοὶ δὲν θὰ διαταράξουν τὰς συμμαχικὰς σχέσεις. **οὐ γὰρ ἐπίστευον**... **προχωρήσειν** = διότι δὲν ἠλπίζον, ὅτι θὰ ἐπιτύχουν αὐτὰ, ποὺ ἐπερίμεναν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. **ταλαιπώρως** = μὲ κόπον. **διὰ τοῦ πελάγους**· δηλ. μὴ προσορμιζόμενοι εἰς νήσους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παρεῖχεν ἀσφάλειαν καὶ εὐκολίαν εἰς τὰ πλοῖα. **αὐτοῖς ἔπρασσον** = διεπραγματεύοντο μετ' αὐτῶν.

5. **Ἰμβριοι καὶ Ἀῆμιοι**· διότι οὗτοι κληροῦχοι τῶν Ἀθηναίων ὄντες ἦσαν πιστοὶ εἰς αὐτούς. **ὀλίγοι τινές**· ἴσως οἱ Τενέδιοι, διότι ὑπωπτεύοντο τοὺς Μυτιληναίους. **ἐπὶ τὸ τῶν Ἀθ. στρατόπεδον**· δηλ. τὸ ὁποῖον εἶχε προσορμισθῆ ἐν Μαλέα. **οὔτε ἐπηυλίσαντο** = οὔτε διενυκτέρευσαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. **ἐκ Πελοποννήσου**... **κινδυνεύειν** = διότι ἤθελον νὰ διεξάγουν τὸν ἀγῶνα μαζὶ μὲ τὴν ἐκ Πελοπόνησον καὶ μὲ ἄλλην δύναμιν, ἐὰν ἀπὸ κανὲν μέρος προσήρχετο.

φθάσαι τὸν ἐπίπλουν = νὰ φθάσουν πρὸ τῶν ἐπερχομένων πλοίων.

6. *ἐπιρρῶσθέντες* = λαβόντες θάρρος. *οὐδὲν ἰσχυρὸν* = οὐδεμίαν σοβαρὰν ἀντίστασιν, *περιορμισάμενοι* = ἀποκλείσαντες διὰ πλοίων. *τοὺς ἐφόρους ἐποιοῦντο* = ἐφόρουν, ἤτοι ἔχοντες τὰ πλοῖα ἠγκυροβολημένα πλησίον τῶν λιμένων ἀπέκλειον αὐτούς. *τῆς θαλάσσης εἶργον* . . . *τοὺς Μυτιληναίους* = ἀπέκλειον τῆς θαλάσσης τοὺς Μυτ., ὥστε νὰ μὴ χρησιμοποιοῦν αὐτήν. *ναύσταθμον πλοίων* πλεονασμὸς = ναύσταθμος. *ἀγορὰ* = τόπος ἀγορᾶς. *τὰ περὶ Μυτ.* . . . *οὕτως ἐπολεμεῖτο* = ὁ περὶ τὴν Μυτ. πόλεμος τοιουτοτρόπως διεξήγετο.

8. *ἐπὶ τῆς πρώτης νεώς*· ἰδὲ Γ, 4. *Ὀλυμπίαζε παρεῖναι*· ἐκεῖ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων θὰ παρευρίσκοντο ὅλοι οἱ σύμμαχοι τῶν Λακ. καὶ θὰ συνεζήτουν μετ' αὐτῶν οἱ Σπαρτιᾶται. *Δωριεὺς Ῥόδιος*· υἱὸς τοῦ περιφήμου Ὀλυμπιονίκου Διαγόρου. *ἦν δὲ Ὀλυμπιάς*· ἦτο ἡ 88ῃ Ὀλυμπιάς, ἤτοι 428 π. Χ. *κατέστησαν ἐς λόγους* = συνῆλθον εἰς σύσκεψιν.

15. *τοῖς δύο μέρεσι*· τὸ ἄλλο τρίτον ἔμενεν, ἵνα φυλάττη ἐκὰς τὴν πόλιν. *δλκούς*· ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων τὰ πλοῖα εἴλκοντο ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Ἡ ὑπερνεώλκησις πλοίων διὰ τῶν ἰσθμῶν ἦτο συνήθης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. *ὑπεροίσοντες*· δηλ. τὰς ναῦς = ἵνα μεταφέρουν τὰ πλοῖα (ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ εἰς τὸν Σαρωνικόν). *ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν* = ἠσχολοῦντο μὲ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν. *ἀρρωστία τοῦ στρατεύειν* = ἐν ἀπροθυμίᾳ. ἀπρόθυμοι εἰς τὴν ἐκστρατείαν.

16. *αὐτούς*· τοὺς Λακ. *διὰ κατάγνωσιν ἀσθενείας σφῶν* = διότι ἐθεώρουν αὐτοὺς ἀσθενεῖς, ἀνισχύρους. *ἀναγαγόντες* = ἀναγαγόμενοι = ἀποπλεύσαντες. *ἢ δοκίη αὐτοῖς* = εἰς ὅποιο μέρος ἐνόμιζον αὐτοὶ κατάλληλον. *πολὴν τὸν παράλογον* = ἐντελῶς ἀπροσδόκητα. Διότι οἱ Ἀθην. παρὰ τὰς πληροφορίας τῶν Μυτιλ. ἐν 13, 4 ἐνίσχυσαν τοὺς στόλους των εἰς τὰ διάφορα μέρη. *ἀπορα νομίζοντες* = νομίζοντες ἀκατόρθωτα. *περιοικίδα*· τὴν χώραν τῶν περιοίκων ἐν τῇ Λακωνικῇ καὶ Μεσσηνίᾳ. *ἐπ' οἴκου* = οἴκαδε. *δ,τι πέμψουσι* = ἵνα τοῦτο πέμψωσι.

18. *ὡς προδιδομένην* = νομίζοντες ὅτι διεξήγοντο συνεννοήσεις ἐν τῇ πόλει (Μηθύμνη) περὶ παραδόσεως αὐτῆς. *ἐπίκουροι*· δηλ. οἱ μισθοφόροι (πρβλ. Γ, 2, 2). *οὐ προυχώρει, ἢ προσεδέχοντο* = δὲν ἐπήγαιναν καλὰ τὰ πράγματα, ὅπως ἐπερίμεναν. *Ἄνισσα, Πύρρα, Ἐρσος*· ἰδὲ χάριτην τῆς Λέσβου εἰς τὸ τέλος. *καταστησάμενοι βεβαίωτερα* = καταστήσαντες πρὸς τὸ συμφέρον των ἀσφαλέστερα. *κρατύναντες* = ἐνισχύσαντες. *ἐκβοήθεια* = ἔξοδος ἐναντίον (τῶν ἐχθρῶν). *πληγέντες* = κατὰ κράτος ἠττηθέντες. *οἱ δὲ αὐτερέται πλεύσαντες* = οἱ ἴδιοι, δηλ. οἱ πολῖται πλεύσαντες καὶ ὡς κωπηλάται. *ἔστιν οὖν* = εἷς τινα μέρη. *καρτερά* = ὄχυρά σημεῖα.

Λακεδαιμονίων βοήθεια πρὸς Μυτιληναίους.
Μυτιληναίων παράδοσις.

(Γ, 26 - 33)

25. *κατὰ χαράδραν* = διὰ χαράδρας. *ἢ ὑπερβατὸν ἦν* = ὅπου ἦτο δυνατόν νὰ ὑπερβαθῇ (πατηθῇ) τὸ τεῖχος. *προέδροις* = τοῖς ἄρχουσι τῶν Μυτιληναίων. *ἦσσαν εἶχον τὴν γνώμην ὥστε ξυμβαίνειν* = ἦσαν ὀλιγώτερον διατεθειμένοι νὰ συνθηκολογῶσι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους.

26. *ἄρχοντα προστάξαντες* = διορίσαντες ἄρχοντα. *ἀμφοτέρωθεν θορυβούμενοι* = περιπίπτοντες εἰς σύγχυσιν λόγῳ τῆς συνδυασμένης ἐπιθέσεως. *ὅπως ἦσσαν ἐπιβοηθήσωσι* = ἵνα μὲ μικροτέραν ἰσχὺν (δύναμιν) σπείδουν πρὸς καταδίωξιν (τῶν 40 πλοίων). *Κλεομένης*· υἱὸς τοῦ Πausανίου τοῦ νικητοῦ τῶν Περσῶν ἐν Πλαταιαῖς. *ὑπὲρ Πausανίου* = ὡς ἐπίτροπος τοῦ (βασιλέως) Πausανίου. Οὗτος ὡς νέος ἐπειρολεύετο ὑπὸ τοῦ θείου του Κλεομένου. *δὴ* = ὡς γνωστόν. *μετὰ τὴν δευτέραν*· καθ' ἣν μόνον ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔμειναν ἐν τῇ Ἀτικῇ λόγῳ τῆς ἐνσηψάσης νόσου. *ἐπιμένοντες* = ἀναμένοντες. *ἔργον* = κατόρθωμα. *ὡς ἤδη πεπεραιωμένων* = μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶχον πλέον φθίασει. *ἐπεξήλθον τὰ πολλὰ τέμνοντες* = διέτρεξαν λεηλατοῦντες τὸ περισσότερον μέρος τῆς χώρας. *οὐδὲν ἀπέβαινε* = τίποτε δὲν ἐπραγματοποιεῖτο (ὡς πρὸς τὰς ἐκ Λέσβου εἰδήσεις). *ὁ σίτος* = τὰ τρόφιμα.

27. *ἐνεχρόνιζον* = ἐβράδυνον. *καὶ αὐτός*· δηλ. ὡς καὶ οἱ Μυτιληναῖοι δὲν ἐπερίμεναν τὰς ναῦς πλέον. *ὀπλιζει*· ἔνν. δίδει τὸν βαρὺν ὀπλισμόν, ὃν ἔφερον μόνον οἱ ἀριστοκρατικοί, ἐν ᾧ αἱ κατώτεροι τάξεις ὑπηρετοῦν ὡς ψилоί. *ψιλὸν ὄντα* = ἔλαφρῶς ὀπλισμένον. *κατὰ ξυλλόγους γιγνόμενοι* = συναθροιζόμενοι καθ' ὀμάδας. *δυνατούς* = ὀλιγαρχικούς. *ξυγγορήσαντες* = ξυμβάντες = συνθηκολογήσαντες.

28. *οἱ ἐν τοῖς πράγμασι* = οἱ ἰθύνοντες, οἱ ὀλιγαρχικοί. *εἰ ἀπομονωθήσονται τῆς ξυμβάσεως* = ἂν ἀποκλεισθοῦν ἀπὸ τὴν συνθήκην, (δηλ. ἐὰν γίνῃ αὕτη ὑπὸ μόνου τοῦ δήμου ἄνευ τῶν δυνατῶν). *κοινῇ* = ἀπὸ κοινοῦ, δηλ. μετὰ τῶν δημοκρατικῶν. *στρατόπεδον* = στρατός. *ὥστε* = ἐπὶ τῷ ὄρω. *αὐτούς*· δηλ. τοὺς Μυτιληναίους. *ἐν ὄσφ δ' ἂν ἔλθωσι πάλιν* = μέχρι δὲ τῆς ἐπανόδου. *αὕτη ἐγένετο* = ἦτο αὕτη. *οἱ πράξαντες* = οἱ διαπραγματευθέντες. *μάλιστα*· εἰς τὸ πράξαντες. *οὐκ ἠνέσχοντο* = δὲν ἔμειναν ἡσυχοί. *δμῶς*· δηλ. ἂν καὶ ἦσαν ἀσφαλεῖς κατὰ τὴν σύμβασιν. *καθίζουσι*· ἀμτβ. = καταφεύγουν ὡς ἰκέται). *ἀναστήσας*... *ὥστε μὴ ἀδικῆσαι* = (πέισας) αὐτοὺς νὰ σηκωθοῦν ἀπὸ τοὺς βωμοὺς μὲ τὴν ὑπόσχεσιν (ὄρον) ὅτι δὲν θὰ τοὺς βλάβῃ. Ἄνοσιον ἐθεωρεῖτο ἢ ἀπομάκρυνσις ἰκέτου ἀπὸ τοὺς βωμούς. *κατατίθεται* = θέτει πρὸς ἀσφάλειαν. *τοῖς Ἀθηναίοις δόξη τι* = λάβουν ἀπόφασίν τινα οἱ Ἀθηναῖοι. *καθίστατο* = ἐτακτοποιεῖ.

29. *σχολαῖοι* = βραδέως. *τοὺς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους*· ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἐν Λέσβῳ προσκαθημένους. *πρὶν δὴ τῇ Δῆλῳ ἔσχον* = ἕως οὗ τέλος προσωρμίσθησαν εἰς τὴν Δῆλον. *Ἐρυθραία*· χερσονήσος τῆς Ἰωνίας ἀπέναντι τῆς Χίου. *μάλιστα* = ἀκριβῶς. *τῇ Μυτιλήνῃ ἐαλωκνία* = ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Μυτιλήνης. *ἐκ τῶν παρόντων* = ἐπὶ τῇ βίασει τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως.

30. *πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι* = πρὶν μᾶς πάρουν εἶδησιν. *ὥσπερ ἔχομεν* = ἀμέσως. *ἀνδρῶν νεωστί*... *εὐρήσομεν* = θὰ εὐρωμεν μεγάλην ἔλλειψιν προφυλακτικῶν μέτρων ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι πρὸ ὀλίγου ἔχουν καταλάβει πόλιν. *κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνυ* = καὶ πολὺ μᾶλλον κατὰ θάλασσαν. *ἧ* = ὅπου. *ἀνέλπιστοι ἐπιγενέσθαι ἂν*... *πολέμιον* = δὲν ἐλπίζουν ὅτι ἡμπορεῖ νὰ ἐπιτεθῇ

ἐναντίον των ἐχθρός τις, *καὶ ἡμῶν ἢ ἀλήκῃ*... οὔσα = καὶ ἡμεῖς (κατὰ θάλασσαν) κυρίως συμβαίνει νὰ εἴμεθα ἰσχυροί. *προσπίπτω* = ἐπιτίθεμαι. *τῶν ἔνδον*· δηλ. τῶν ὀλιγαρχικῶν. *καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα* = ὅτι δυνάμεθα νὰ γίνωμεν κύριοι τῆς καταστάσεως. *μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον* = ἄς μὴ διστάσωμεν νὰ ἀναλάβωμεν τὸν κίνδυνον. *τὸ καινὸν τοῦ πολέμου* = τὰ ἀπρόοπτα τοῦ πολέμου. *δ* (καινὸν) *εἴ τις*... *ὀρθοῖτο* = ἀπὸ τὸ ὅποῖον (δηλ. τὸ *ἄφνω καὶ νυκτὸς ἀπροσδοκῆτους προσπεσεῖν*), ἐάν τις στρατηγὸς ἤθελε προφυλάσσεται, ὡσάκις τὸ παρατηρεῖ εἰς τὸν ἑαυτὸν του (= τὸ θεωρεῖ ἐνδεχόμενον διὰ τὸν ἑαυτὸν του), καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὡσάκις τὸ παρατηρεῖ, ὅτι συμβαίνει (τὸ τοιοῦτο, δηλ. *τὸ προσπεσεῖν αὐτοῖς ἄφνω*) εἰς τοὺς ἐχθρούς, πάρα πολλὰ δύναται νὰ ἐπιτύχη (νὰ κατορθώσῃ).

31. *οὐδενὶ ἀκουσίως ἀφίχθαι* = ὅτι ἔχομεν ἔλθει ἄρεστοὶ εἰς ὅλους. *τὴν πρόσσodon ταύτην*· τὸ συμμαχικὸν φόρον τὸν ἀπὸ τῶν Ἴωνικῶν καὶ αἰολικῶν πόλεων προερχόμενον. Ὁ φόρος οὗτος ἐπὶ Ἄρριστείδου ἀνήρχετο εἰς 460 τάλαντα καὶ βραδύτερον εἰς 600 καὶ πλέον. *ἴνα, ἣν ἐφορμῶσι*... *γίγνηται* = ἴνα, ἐάν (οἱ Ἄθηναῖοι) ἀναγκάζωνται νὰ ἀποκλείωσιν αὐτοὺς (τοὺς Πελοποννησίους) δαπανῶσι χρήματα (οἱ Ἄθ.). *Πισσοῦθνην*· σατράπης τῆς Λυδίας. *ἐνεδέχετο* = ἀπεδέχετο. *τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν* = ἀπέκλιγε μᾶλλον πρὸς τὴν γνώμην. *τῆς Μιτυλήνης ὑστερήκει* = εἶχεν ἔλθει ὑστερον ἀπὸ τὴν ἄλλωσιν τῆς Μιτυλήνης. *προσμείγνυμι* = προσεγγίζω.

32. *ἄρας* (τὰς ναῦς) = ἀποπλεύσας. *παρέπλει*· δηλ. παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἰωνίας. *προσσχῶν* (προσίσχω) = προσεγγίσας. *Τηίων*· κατοίκων τῆς ἐπὶ τῆς Ἐρυθραίας Ἴωνικῆς πόλεως Τέω. *Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων*· Σάμιοι ὀλιγαρχικοί, οἱ ὅποιοι ἐκβληθέντες τῆς πόλεως ἴδρυσαν πλησίον τῆς Σάμου πόλιν, τὰ Ἄναια. *εἰ* = ὅτι = διότι. *οὔτε χεῖρας ἀνταιρομένους* = οἱ ὅποιοι δὲν ἐσῆκωσαν χεῖρι (ἐναντίον του). *ἐς φίλιαν προσάξουσθαι* = ὅτι θὰ κάμῃ φίλους. *ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην*... *παραβαλεῖν* = δὲν ἤλπιζον ποτέ, ὅτι οἱ Πελοποννησῖοι θὰ διεπεραιοῦντο εἰς τὴν Ἰωνίαν, ἐν ᾧ οἱ Ἄθηναῖοι ἦσαν κύριοι τῆς θαλάσσης.

33. *Σαλαμινία καὶ Πάραλος*: δύο πλοῖα τῶν Ἀθηναίων ταχέα χρῆσιμεύοντα εἰς διαφόρους σπουδαίας δημοσίας ὑπηρεσίας. *Κλάρος*: πόλις τῆς Ἰωνίας πλησίον τοῦ Κολοφῶνος. *δορῶν* (δορμέω) = ἀραγμένος. *ὡς γῆ ἐκούσιος οὐ σήσων ἄλλη* = μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ προσεγγίσῃ ἐκουσίως εἰς ἄλλην γῆν. *εἰ καὶ ὡς μὴ διενουῶντο μένειν* = μολονότι καὶ ὑπ' αὐτὰς ἀκόμη τὰς συνθήκας (μολονότι δηλ. ἢ ἀτείχιστος Ἰωνία ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ αὐτοὺς εἰς τοῦτο) δὲν εἶχον κατὰ νοῦν νὰ μένουν. *ὡς*: ἐπιρ. τροπικὸν = οὕτως. *αὐτάγγελοι* = αὐτόπται ἀνήγγειλαν. *ὡς οὐκέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνετο ἐπανεχώρει* = ἐπειδὴ ὁ (ὑπὸ τὸν Ἀλκίδα) στόλος δὲν ἐφαίνετο πλέον εἰς ἀπόστασιν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἠδύνατο νὰ τὸν προφθάσῃ, ἐπέστρεφεν ὀπίσω (ὁ Πάγης). *οὐ μετεώρους περιένυχε* (ταῖς ναυσὶ τοῦ Ἀλκίδου) = δὲν συνήνησεν εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος. *ἐφόρμησις* = ὁ διὰ πλοίων ἀποκλεισμός. *κέρδος ἐνόμισε... ἐφόρμησιν παρασχεῖν* = κέρδος ἐνόμισεν ὅτι εἰς οὐδὲν μέρος ἀποκλεισθεῖσαι (αἱ νῆες τοῦ Ἀλκίδου) δὲν εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ στρατοπεδεύσων (= προσορμισθοῦν) καὶ νὰ δώσων ἀφορμὴν εἰς αὐτοὺς (τοὺς Ἀθην.) νὰ τὰς φυλάττουν καὶ νὰ τὰς πολιορκοῦν.

Ἀθηναίων ἀποφάσεις περὶ Μυτιληναίων.

(Γ, 35-50)

35. *παρίσταμαί τι* = ἴστημί τι παρ' ἑμαυτῶ, ὑποτάσσω. *οὐς κατέτετο*: ἰδὲ Γ, 28. *καθίστατο τὰ περὶ Μυτιλήνην* = ἐτακτοποιεῖ τὰ (πολεμικὰ) πράγματα τῆς Μυτιλήνης. *ὑπομένων* = μένων εἰς τὴν θέσιν του. *ἧ ἐδόκει αὐτῶ*: ἔνν. καθίστασθαι.

36. *ἔστιν α. . . ἀπάξειν Πελοποννησίους* = ἂν καὶ ὑπέσχετο, ὅτι θὰ κάμῃ καὶ ἄλλα τινὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῶν ὅτι θὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς Πελ. ἀπὸ τῶν Πλαταιῶν: πρβλ. κεφ Γ, 68. *γνώμας ἐποιοῦντο* = ἐσκέπτοντο. *ὑπὸ ὀργῆς* = ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὀργῆς. *ἄσοι ἠβῶσι* = ὄσοι διανύουν τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, δηλ. ἀπὸ 18 ἐτῶν καὶ ἄνω. *ἐπικαλοῦντες* = κατηγοροῦντες. *ἀρχόμενοι* = πιεζόμενοι. *προσξυμβάλετο. . . παρακινδυνεῦσαι* = συνετέλεσε προσέτι ὄχι ὀλίγον εἰς τὴν ἐπαύξησιν τῆς ὀργῆς (= τοῦ ἔρεθισμοῦ) τὸ ὅτι ἐτόλμησαν νὰ ἔκτε-

θοῦν εἰς κινδύνους τὰ πλοῖα τῶν Πελ. πλεύσαντα εἰς τὴν Ἰωνίαν πρὸς βοήθειαν αὐτῶν. Ὑποκειμ. τοῦ ὄημ. εἶναι τὸ *αἱ Πελοπ. νῆες... παρακινδυνεύσαι*, τὸ δὲ *ἐλάχιστον τῆς ὀρμῆς* (= οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν ὀρμῆς) ἀντικείμενον. *οὐκ ἀπὸ βραχείας διανοίας* = ὄχι κατόπιν ἐπιπολαίας σκέψεως, κατόπιν ὠρίμου σκέψεως. *διαχρῶμαί τινα* = φωνεύω τινά. *μετάνοια ἦν... ἢ τοὺς αἰτίους* = μετενόουν καὶ ἀνελογίζοντο ἠρέμως ὅτι ἡ ἀπόφασίς των ἦτο σκληρὰ καὶ φοβερὰ (πρωτάκουστος), δηλ. νὰ καταστρέψουν ὀλόκληρον πόλιν μᾶλλον καὶ ὄχι τοὺς πρωταίτιους (μόνον). *τοὺς ἐν τέλει* δηλ. τοὺς πρυτάνεις ἢ στρατηγούς, οἵτινες εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ συγκαλοῦν τὴν ἐκκλησίαν. *αὐθις γνώμας προθεῖναι* = νὰ προτείνουν ἀναψηλάφησιν τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως. *καὶ ἐκείνοις ἐνδηλον ἦν* = καὶ ἐκεῖνοι ἐβλεπον. *βουλόμενον τὸ πλεόν... βουλευσασθαι* = ὅτι οἱ περισσότεροι πολῖται ἐπεθύμουν νὰ δώσωσί τινες εἰς αὐτοὺς (τοὺς πολίτας) ἀφορμὴν νέας συσκέψεως. *ἀφ' ἐκάστων* = ἀπὸ διαφόρου. *πιθανώτατος* = πειστικώτατος.

Δημηγορία τοῦ Κλέωνος.

(Γ, 37-40)

37. *ἤδη... καὶ ἄλλοτε* = σήμερον καὶ ἐν τῷ παρελθόντι. *ἀδύνατος* = ἀνίκανος. *διὰ τὸ καθ' ἡμέραν... πρὸς ἀλλήλους* = ἐπειδὴ οἱ πολῖται εἰς τὰς καθημερινὰς σχέσεις σας δὲν φοβεῖσθε οὔτε ἐπιβουλεύετε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. *τὸ αὐτό* δηλ. ἀδεῆς καὶ ἀνεπιβούλευτον. *καὶ ὅ,τι ἄν... ἀμάρτητε* = καὶ εἰς ὅποιο σφάλμα ὑποπέσετε. *οὐχ ἡγεῖσθε* = δὲν στοχάζεσθε, ἐννοεῖτε. *ἐπικινδύνως ἐς ὑμᾶς μαλακίεσθαι* = ὅτι ἡ μαλακία σας (= ἠπιότης, ἐπιείκεια) αὐτὴ δημιουργεῖ κίνδυνον εἰς σᾶς. *οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν* = ὄχι ἵνα σᾶς χρεωστοῦν χάριν (εὐγνωμονοῦν) οἱ σύμμαχοι. *ὅτι τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχὴν* = ὅτι ἡ ἀρχή, τὴν ὁποίαν ἔχετε εἶναι τυραννική. *οὐκ ἐξ ὧν ἂν χαρίζεσθε... περιγένησθε* = ἀκροῶνται ὑμῶν (ὑπακούουν εἰς ὑμᾶς) ὄχι ἔνεκα τῶν εὐεργεσιῶν, τὰς ὁποίας κάμνετε εἰς αὐτοὺς μὲ βλάβην σας, ἀλλ' ἔνεκα τῆς ὑπεροχῆς, τὴν ὁποίαν ἠθέλετε ἀποκτήσει διὰ τῆς ἰσχύος σας μᾶλλον παρὰ διὰ τῆς καλῆς πρὸς ὑμᾶς διαθέσεως ἐκείνων (διὰ τῆς πρὸς ὑμᾶς εὐνοίας ἐκείνων). Ἡ ἔννοια' οἱ σύμμαχοι ὑπακούουν εἰς σᾶς ἐκ φόβου μᾶλλον διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεως

σας παρὰ ἕξ εὐνοίας πρὸς ὑμᾶς, *εἰ βέβαιον... δόξη πέρι* = ἂν δὲν θὰ μείνη τίποτε σταθερὸν ὡς πρὸς ὅσα τυχὸν ἀποφασίσωμεν. *χείροσι νόμοις... ἀκύροις* = προτιμότερα (ἰσχυροτέρα) εἶναι ἢ πόλις ἢ ἔχουσα χειροτέρους νόμους, ἀλλ' ἀμεταβλήτους, ἀπὸ τὴν ἔχουσαν καλοὺς μὲν, ἀλλ' ἀνεφαρμόστους. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται βέβαια περὶ ἀναιρέσεως νόμου, ἀλλὰ περὶ καθαιρέσεως ψηφίσματος μόνον· ὁ Κλέων ὁμοῦς ἐπίτηδες συγγέει αὐτά, ἵνα διεγείρῃ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ δήμου. *σωφροσύνη* = ἀπλότης, μετριοφροσύνη· ἀντιτιθ. πρὸς τὸ *ἀκολασία* = ἀπεριόριστος ἔλευθερία. *δεξιότης* = σοφία, πολυμαθία. *οἱ τε φανυλότεροι... οἰκοῦσι τὰς πόλεις* = οἱ ἀμαθέστεροι (= οἱ ἀπλουστεροί) τῶν ἀνθρώπων συγκρινόμενοι (= πρὸς) πρὸς τοὺς πολυμαθεστέρους καλύτερον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κυβερνοῦν τὰς πόλεις. *τῶν τε ἀεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι* = καὶ νὰ φαίνωνται ἀνώτεροι (= νὰ ὑπερισχύουν) τῶν ἐκάστοτε λεγομένων πρὸς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν (νὰ ἐπικρατῇ πάντοτε ἡ ἀτομικὴ τῶν γνώμη). *ὡς ἐν ἄλλοις... τὴν γνώμην* = ὡσάν νὰ μὴ ἠδύναντο τάχα νὰ δεῖξωσι τὴν σοφίαν τῶν (εὐφυίαν) εἰς ἄλλας σπουδαιότερας περιστάσεις. *ἐκ τοῦ τοιούτου* = τοιαῦτα πράττοντες. *τὰ πολλὰ* = ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. *σφάλλουσι* = γίνονται αἴτιοι νὰ δυστυχοῦν (νὰ κάμνουν σφάλματα), αἱ πόλεις. *τῇ ἑξ ἑαυτῶν ξυνέσει* = εἰς τὴν σοφίαν τῶν. *ἀξιούσι* = παραδέχονται. *ἀδυνατώτεροι μέμψασθαι* = ὀλιγώτερον ἱκανοὶ (ἢ οἱ ξυνετώτεροι) νὰ ἐπικρίνωσι τὸν λόγον (τοῦ καλῶς εἰπόντος). *ἀπὸ τοῦ ἴσου* = ἀμερόληπτοι. *ἀγωνισταὶ* = ἀνταγωνισταί. *ὀρθοῦνται τὰ πλείω* = ἐπιτυχάνουν (εὐδοκίμοῦν) εἰς τὰ περισσότερα. *δεινότητι*· ἔνν. ὀητορικῇ. *ξυνέσεως ἀγῶνι* = ἀπὸ ἀμιλλαν περὶ τοῦ ποῖος νὰ φανῇ σοφώτερος. *παρὰ δόξαν* = παρὰ τὰς πεποιθήσεις μας.

38. *ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ* = τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχω (ἦν δηλ. καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ). *προτιθέναι λόγον*· (γνώμας, διαγνώμην)· λέγεται περὶ τῶν ἀρχόντων (πρυτάνων καὶ προέδρων) τῶν συγκαλούντων τὰς ἐκκλησίας καὶ παρεχόντων τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς πολίτας νὰ ὀμιλοῦν περὶ τῶν συμφερόντων τῆς πόλεως. *χρόνον διατριβῆν ἐμποησάντων* = οἱ ὅποιοι ἔγιναν πρόξενοι χρονοτριβῆς. *ὅ ἐστι πρὸς τῶν ἡδίκηκότων μᾶλλον* = πρᾶγμα τὸ ὅποῖον συμφέρει (ὠφελεῖ) μᾶλλον ἐκείνους, πού ἔχουν διαπράξει ἀδίκημα. *ἀμβλυτέρα τῇ ὀργῇ*· δηλ. ἢ ἂν ἐξεδικεῖτο ἀμέσως = μὲ ὀλιγώτεραν ὀργὴν. *ἀμύνεσθαι τῷ*

παθεῖν... ἀναλαμβάνει = ἡ ἄμυνα (ἐκδίκησις), ὅταν ἀκολουθῇ ἀμέσως μετὰ τὸ πάθημα (τὴν προσβολήν), ἐπειδὴ εἶναι ἰσοδύναμος κατὰ μεγίστην προσέγγισιν, λαμβάνει ὀπίσω (τὴν προσήκουσαν) τὴν τιμωρίαν. *ἀξιώσων ἀποφαίνειν... καθισταμένας* = ὁ ὁποῖος θὰ τολμήσῃ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ ἀποστασία τῶν Μυτιληναίων (ἀδικία) εἶναι ὠφέλιμος εἰς ἡμᾶς, αἱ δὲ συμφοραὶ ἡμῶν καθίστανται βλαβεραὶ εἰς τοὺς συμμαχοὺς. Ὁ Κλέων ἐνταῦθα θέλει νὰ δείξῃ τὴν ἀντίφασιν, εἰς τὴν ὁποίαν νομίζει ὅτι θὰ περιπέσῃ ὁ ἀντίθετος ῥήτωρ. Ἐκ τοῦ ἀδυνατοῦ δὲ νὰ ἀποδείξῃ τις τὸ ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ἀποστασία τῶν Μυτιληναίων εἶναι ὠφέλιμος, αἱ δὲ συμφοραὶ τῶν Ἀθ. εἶναι βλαβεραὶ εἰς τοὺς συμμαχοὺς, προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς αὐστηροτάτης τιμωρίας τῶν Μυτιληναίων. *τῷ λέγειν πιστεύσας... ἀγωνίσαιτ' ἄν* = πεπονηθῶς εἰς τὴν ῥητορικὴν του δεινότητα ἠμπορεῖ νὰ προσπαθῆσῃ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ ὑπὸ πάντων ἐν γένει ἀποφασισθὲν δὲν ἔχει ἀποφασισθῆ. *κέρδει ἐπαιρόμενος* = ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ κέρδους κινούμενος (δωροδοκίας). *τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονήσας* = μετὰ κόπου παρασκευάσας εὐπρεπῆ (ῥωραῖον) λόγον (μὲ ὅλα τὰ ῥητορικὰ κοσμήματα). *παράγειν πειράσεται* = θὰ προσπαθῆσῃ νὰ σᾶς ἐξαπατῇ. *ἄθλα* = ὠφέλεια, τιμὴ. *αὕτη δὲ τοὺς κινδύνους ἀναφέρει* = αὕτη δὲ ἀναλαμβάνει τὸ βῆρος τῶν κινδύνων. *κακῶς ἀγωνοθετοῦντες* = κακῶς διευθύνοντες καὶ κρίνοντες τοὺς ἀγῶνας. *θεαταὶ λόγων*· ὅπως εἰς τὰ θεάματα, ἐνδιαφέρεσθε διὰ τὴν τέχνην τῶν ῥητόρων καὶ ὄχι διὰ τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως, περὶ τῶν ὁποίων πρόκειται. *ἀκροαταὶ τῶν ἔργων*· κρίνετε τὰ πράγματα ὄχι, ὅπως πραγματικῶς ἔχουν, ἀλλ' ὅπως τὰ παριστάνουν οἱ ῥήτορες. *σκοποῦντες ὡς δυνατὰ γίνεσθαι* = κρίνοντες ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ γίνουν. *εὖ* = πιθανῶς, εὐγλώττως. *τὰ δὲ πεπραγμένα*· ἐνν. σκοποῦντες = κρίνοντες τὰ πράγματα. *καλῶς* = μὲ ῥωραῖους λόγους. *οὐ τὸ δρασθέν... ἀκουσθέν* = πιστεύσαντες ὄχι εἰς τὸ πραχθὲν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας, ἀλλ' εἰς τὸ ἀκουσθέν = ὄχι εἰς ὅσα λαμβάνουν χώραν ἐνώπιόν σας, ἀλλ' εἰς ὅσα ἀκούετε λεγόμενα ὑπὸ τῶν ῥητόρων. *ἐπιτιμάω* = ἐλέγχω, κατακρίνω. *μετὰ καινότητος λόγου... ἄριστοι* = εἰς τὸ νὰ ἀπατᾶσθε ὑπὸ λόγου νέου (ἀσυνήθους) εἰσθε ἐπιτηδειότατοι. *μετὰ δεδοκιμασμένου δὲ* = ὑπὸ λόγου δὲ ἐκ πείρας ἀποδειχθέντος ὀρθοῦ (ἀληθοῦς). *δοῦλοι ὄντες τῶν αἰεὶ ἀτόπων* = ἀκολουθοῦντες δουλικῶς τὰ ἐκάστοτε ἀσυνήθη (παράδοξα).

ὑπερόπται τῶν εἰωθότων = καταφρονηταὶ τῶν συνηθισμένων. *μὴ ὕστεροι... τῇ γνώμῃ* = νὰ μὴ φαίνησθε ὅτι ἀργότερα παρηκολουθήσατε αὐτοὺς μὲ τὴν διανοίαν σας (ἢ ὅτι καθυστερεῖτε εἰς τὴν κατανόησιν τῆς προταθείσης γνώμης). *ὀξέως δέ τι... πρόθυμοι* = ἐὰν κανεῖς λέγη κατὶ εὐφυῶς, εἴσθε πρόθυμοι νὰ ἐπιδιοκιμάσετε τὰ λεγόμενα, πρὶν τελειώσῃ καὶ νὰ προεικάσετε αὐτά. *ζητοῦντες... ζῶμεν* = ἐπιζητοῦντες ἄλλον τινὰ κόσμον, ἵνα εἶπω οὕτω, παρὰ τὸν πραγματικόν. *ἀπλῶς* = ἐν συντομίᾳ. *ἀκοῆς ἡδονῇ ἡσώμενοι* = ἠττώμενοι ὑπὸ τῆς τέρωσως τῆς ἀκοῆς. *σοφιστῶν θεαταῖς... βουλευομένοις* = ὁμοιάζοντες μὲ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι κἀθηνται ὡς θεαταὶ σοφιστῶν (διδασκάλων ὀητορικῶν λόγων) μᾶλλον παρὰ μὲ ἀνθρώπους σκεπτομένους περὶ τῶν συμφερόντων τῆς πόλεως.

39. *μάλιστα δὴ μίαν πόλιν* = περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην πόλιν. *καὶ αὐτοί... οὐκ ἄφρακτοι ἦσαν* = οὐ μόνον ἐπροστατεύοντο ὑφ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἦσαν ἀπροφύλακτοι ὡς πρὸς τὴν παρασκευὴν τριήρων ἀέναντι αὐτῶν. *ἐς τὰ πρῶτα* = τὰ μέγιστα. *ἐπανέστησαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν*. Τὸ μὲν ἐπανίστασθαι (= ἀνίστασθαι ἐπὶ τινὰ) δηλοῖ τὴν ἐπιθετικὴν ἐπανάστασιν, τὸ δὲ ἀφίστασθαι τὴν ἀμυντικὴν, τὴν γινομένην μετὰ πολλὴν καταπίεσιν. Ὅμοίως ἐπανάστασις καὶ ἀπόστασις. *στάντες* = συμμαχήσαντες. *ἐχειρώθησαν* = ἐννοεῖ τοὺς Αἰγινήτας, Ποτειδαιάτας, Ναξίους. *παρέσχεν ὄκνον* = ἔκαμε νὰ διστάσουν. *δεινὰ* = εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου. *ἐλάσσω δὲ τῆς βουλήσεως* = κατώτερα τῆς θελήσεώς των· διότι ἐπεδύμουν τὴν ἐντελῆ καταστροφὴν, εἰ δυνατόν τῆς δυνάμεως ἡμῶν. *ἀξιῶσαντες... προθεῖναι* = ἀφ' οὗ ἅπαξ ἀπεφάσισαν νὰ προτιμήσουν τὴν βίαν ἀντὶ τοῦ δικαίου. *εἶωθε τῶν πόλεων... ἐς ὕβριν τρέπειν* = ἡ ἀπροσδόκητος (ἀνέλπιστος) εὐτυχία συνήθως παρεκτρέπει εἰς ἀλαζονείαν (καθιστᾷ ὑπεροπτικὰς) ἐκείνας τὰς πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ἠθέλεν ἔλθει (ἢ εὐτυχία αὕτη), εἰς ἀνώτατον βαθμὸν καὶ εἰς βραχύτατον χρόνον. *τὰ δὲ πολλά... ἢ παρὰ δόξαν* = ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ σύμφωνοι πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον, τὴν τακτικὴν φορὰν τῶν πραγμάτων, ἐπισυμβαίνουσαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους εὐτυχία εἶναι ἀσφαλέστεραι παρὰ αἱ ἀπροσδόκητοι. *χερῆν δέ... τετιμῆσθαι* = ἔπρεπε δὲ οἱ Μυτ. καὶ πρὸ πολλοῦ νὰ μὴ ἀπολαύωσι ποσῶς ἑξαιρετικῆς τι-

μῆς παρ' ἡμῶν. *οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρισαν* = δὲν θὰ ἔφθανον εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς ὑπεροφίας (δὲν θὰ ἐφέροντο τόσον ὑπεροπτικῶς). *καὶ ἄλλως*, δηλ. ἐκτὸς τῆς προκειμένης περιστάσεως, ἐν γένει. *τὸ θεραπεῦον* = τοὺς θεραπεύοντας. *τὸ μὴ ὑπεῖκον* = τοὺς μὴ ὑποχωροῦντας. *ἀπολύω* = ἀθωῶ. *νῦν πάλιν*... *εἶναι* = τώρα πάλιν νὰ ἀποκατασταθῶσι (εἰς τὴν πόλιν). *τῶν ὀλίγων* = τῶν ὀλιγαρχικῶν. *κίνδυνος* = ἀγών. Οἱ Μυτ. ἐπρόκειτο νὰ ἀγωνισθοῦν ἢ μετὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἢ μετὰ τῶν Ἀθ. κατὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν. Οὗτοι ἐπρωτίμῃσαν τὸ πρῶτον. *ἀνήκεστος* = ἀθεράπευτος. *ἡμῖν ἀποκεκινδυνεύεται*... *ψυχαι* = ἡ περιουσία ἡμῶν καὶ ἡ ζωὴ εὐθὺς θὰ περιέλθουσι εἰς ἔσχατον κίνδυνον. *τῆς ἔπειτα προσόδου*... *στερήσεσθε* = θὰ στερηθῆτε τοῦ λοιποῦ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι προσόδου, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας εἴμεθα ἰσχυροί.

40. *οὐκ οὖν δεῖ... ὠνητήν* = δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ δώσωμεν ἐλπίδα (νὰ τοὺς κάμωμεν νὰ ἐλπίζουσι) ὅτι δύνανται εἶτε εἰς λόγον πειστικὸν νὰ στηρίζωνται εἶτε διὰ χρημάτων νὰ ἐξαγοράσουσι ἡμᾶς. Ἐνταῦθα ὑπανίσσεται τοὺς ἀντιπάλους ῥήτορας. *ξυγγνώμην*... *λήπονται* = ὡς ἀφορμὴν συγγνώμης (ὡς ἔλαφρυντικόν) θὰ ἔχωσι (κρινόμενοι) τοῦτο, ὅτι ἡμαρτον ἀνθρωπίνως (= ὅτι ὡς ἄνθρωποι ἔπταισαν). *ξύγγνωμον* = ἄξιον συγγνώμης. *τότε*, δηλ. ἐν τῇ χθεσινῇ ἐκκλησίᾳ (διεμαχόμεν). *διαμάχομαι μὴ μεταγνῶναι ὑμᾶς τὰ προοδησμένα* = διατείνομαι ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεταβάλετε τὰ προαποφασισμένα (ἰσχυρῶς ἀνθίσταμαι κατὰ πάσης μεταβολῆς τῆς γνώμης σας). *ἡδονῇ λόγων* = ἢ ἐκ τῶν λόγων τέρψις. *οὔτε ἀντοικιουδντίας* = (ἀντοικίζω) = οἷτινες δὲν θὰ ἀνταποδώσουσι τὸν οἶκτον. *ἐξ ἀνάγκης τε*, διότι ἦσαν ὑπήκοοι. *ἔξουσιν ἀγῶνα* = θὰ ἔχουσιν εὐκαιρίαν (εἰς ἄλλην περίστασιν νὰ δεῖξωσι τὴν ἰκανότητά των (τὴν ῥητορικὴν των δεινότητά). *βραχέα ἤσθεισα* = ἐπ' ὀλίγον εὐχαρισθηθεῖσα. *ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν*... *εὖ ἀντιλήπονται* = ἐκ τοῦ καλοῦ λόγου κέρδος καλὸν θὰ λάβουσι ὡς ἀμοιβήν. Καὶ ἐνταῦθα διαβάλλει τοὺς ἀντιπάλους ῥήτορας ὡς δωροδοκοῦντας. *ἢ ἐπιείκεια*... *ὑπολειπομένους* = ἢ ἐπιείκεια δίδεται μᾶλλον εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μέλλουσι νὰ εἶναι καὶ εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον πιστοὶ παρὰ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μένουσι πάντοτε (καὶ μετὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἐπιείκειαν ἡμῶν) ἀμετάβλητοι, δηλ.

ὁμοίως ἐχθροὶ (ὅπως καὶ πρότερον). *οὐ χαριεῖσθε* = δὲν θὰ τύχετε τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῶν. *ὑμᾶς αὐτοὺς... δικαιοῦσεσθε* (= καταγνώσεσθε) = θὰ καταδικάσετε τὸν ἑαυτὸν σας δικαίως (ὅτι τυραννικῶς ἄρχετε). *οὐ χρεῶν ἀρχοῖτε* = ὑμεῖς δὲν ἠμπορεῖτε νὰ ἀρχετε κατὰ τὸ προσῆκον (πρέπον), δηλ. ἀρχετε αὐτῶν, ἐνῶ δὲν πρέπει. *ξυμφόρωσ'* δηλ. ὑμῖν αὐτοῖς = πρὸς τὸ συμφέρον σας. *οὐ προσῆκον'* αἰτ. ἀπολ. = ἐνῶ δὲν ἔπρεπε. *ἀνδραγαθίζομαι* = ἐπιδεικνύω ἀνδραγαθίαν, γενναιοφροσύνην. *ἐκ τοῦ ἀκινδύνου* = ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς. *τῇ αὐτῇ ζημίᾳ*· ἐνν. ἢ ἂν ἐτιμωρήσαντο καὶ αὐτοὶ ὑμᾶς περιγεγόμενοι ὑμῶν = μὲ τὴν ἰδίαν τιμωρίαν, τὴν ὁποίαν θὰ σᾶς ἐπέβαλον αὐτοί, ἂν σᾶς ἐνίκων. *ἀναληγότεροι* = ἀναισθητότεροι. *διαφεύγοντες'* δηλ. τὸν κίνδυνον. *προὔπαρξαντας* = ἀφοῦ πρῶτον ἔκαμαν ἀρχὴν τῆς ἀδικίας. *οἱ μὴ ξὺν προφάσει... ὑπολειπομένου ἐχθροῦ* = οἱ ἄνευ ἀφορμῆς κακοποιούντες τινα καταδικάουσι μέχρις ἐσχάτων καὶ προσπαθοῦν νὰ καταστρέψουν αὐτὸν ἐντελῶς, διότι φοβοῦνται τὸν ἐκ τοῦ ὑπολειπομένου (ἐὰν διασωθῇ) ἐχθροῦ κίνδυνον. *ὁ μὴ ξὺν ἀνάγκῃ... τοῦ ἀπὸ τῆς ἰσῆς ἐχθροῦ* = ὅποιος χωρὶς νὰ δώσῃ ἀφορμὴν πάθῃ κάτι, αὐτὸς εἶναι σκληρότερος, ἐὰν διασωθῇ, ἀπὸ ὅτι θὰ ἦτο ἐὰν εὐρίσκετο ἐν ἰσῆ μοίρᾳ (δηλ. ἂν ἔβλαπτεν ἐπίσης τὸν ἀντίπαλον, ὅπως καὶ αὐτὸς ἔβλαπτεν αὐτόν). *γενόμενοι ὅτι... πάσχειν* = ἐλθόντες μὲ τὸν νοῦν σας ὅσον τὸ δυνατόν πλησιέστερα εἰς τὴν στιγμὴν τῶν παθημάτων. *νῦν ἀνταπόδοτε... ἀμνημονοῦντες* = νῦν ἀνταποδώσατε τὰ ἴσα (ὅ,τι ἠθέλετε πάθει), χωρὶς νὰ δεῖξετε ἀδυναμίαν ἀπὸ τὴν παρούσαν αὐτῶν τύχην καὶ χωρὶς νὰ λησμονήσετε τὸν ἐπαπειλήσαντα ἡμᾶς ποτε (πρὸ μικροῦ) κίνδυνον. *τῶν πολεμίων'* δηλ. τῶν κυρίως ἐχθρῶν, τῶν Πελοποννησίων.

Δημηγορία τοῦ Διοδότου.

(Γ, 42-48)

42. *οὔτε τοὺς προθέντας... αἰτιῶμαι* = οὔτε τοὺς προτείναντας τὴν ἀναψηλάφησιν τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως κατηγορῶ. *τοὺς μεμφομένους* = ἐκείνους, οἳ μεμφόμενοι παραινοῦσι (ἄξιουσι). *μεγίστων'* δηλ. συμφερόντων. *εὐβουλίᾳ* = ὀρθῇ σκέψις. *φιλεῖ γίνεσθαι μετ' ἀνοίας* = ἡ ὀργὴ συνθίξει νὰ ἐμφανίζεται μὲ ἀπερισκεψίαν. *τὸ δέ'* δηλ. τάχος. *μετὰ βραχύτητος γνώμης* = μετὰ περιορισμένου νοῦ.

Ἡ διάκριμα δηλ. τῆς ὀρθῆς σκέψεως εἶναι βραχεία, ὅταν ἐπιέγεται τις **τοὺς λόγους**· τοῦτο λέγεται σχετικῶς πρὸς τὰ ἐν 38, 4 «θεαταὶ . . . λόγων». **διαμάχεται μὴ . . . γίνεσθαι** = δισχυρίζεται ὅτι οἱ λόγοι δὲν γίνονται διδάσκαλοι τῶν πραγμάτων (ὅτι δὲν ἐκφράζονται τὰ πράγματα διὰ λόγων). **ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει** = ἔχει κάποιον ἰδιαιτέρον (προσωπικόν) συμφέρον. **εἰ βουλόμενος . . . ἀκουσομένους**. Ἡ σύνταξις καὶ ἀνάλυσις ἔχει οὕτω: εἰ ἡγείται ὅτι, εἰ μὲν βούλοιο πεῖσαι αἰσχρόν τι, οὐκ ἂν δύναίτο εὖ εἰπεῖν περὶ τοῦ μὴ καλοῦ (= τοῦ αἰσχροῦ), εἰ δ' εὖ διαβάλοι, ὅτι ἐκπλήξειεν ἂν τοὺς ἀντεροῦντας καὶ ἀκουσομένους. **εὖ διαβαλῶν**· ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ τοῦ Κλέωνος «ἀπὸ τῶν λόγῳ καλῶς ἐπιτιμησάντων». Ἐνταῦθα θέλει ὁ ῥήτωρ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ διὰ τοῦ **εὖ διαβαλεῖν** ἐκπληξίς, δι' ἧς οὗτοι ἀπατώνται, εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ **πεῖσαι αἰσχρόν τι**. Ὑπαινίσσεται δὲ ὅτι ὁ Κλέων δὲν ἔχει τὴν ἰκανότητα τοῦ **εὖ πεῖσαι**, ἀλλὰ τοῦ **εὖ διαβαλεῖν**, ὅπερ εἶναι τὸ αὐτὸ κατ' ἄλλον τρόπον κατορθούμενον, δι' οὗ ὁ λέγων ἐξυπηρετῆ τὸ συμφέρον του. **χαλεπώτατοι δὲ . . . ἐπίδειξιν τινα** = ἐπικινδυνώτατοι δὲ εἶναι καὶ οἱ κατηγοροῦντες τοὺς ἀντιπάλους τῶν ῥήτορας, πρὶν ὀμιλήσουν (οὗτοι) ὅτι χάριν χρημάτων θὰ εἴπουν ἐπιδεικτικόν τινα λόγον. Τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Κλέωνος ἐν 38, 2 «κέρδει ἐπαιρόμενος». **ἀπεχώρει** δηλ. τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῦ βήματος. **ξυνετώτερος ἢ ἀδικώτερος** = ἀσύνητος μᾶλλον ἢ ἄδικος. **ἀδικίας ἐπιφερομένης** = ὅταν προσάπτεται ἀδικία (δωροδοκία). **μὴ τυχῶν** = ἂν δὲν ἐπιτύχη (τὸν σκοπὸν του). **ἀδικος** δηλ. εἰς τὴν πόλιν ὡς λαβῶν δῶρα. **ἐν τῷ τοιῷδε** = ἐν τούτῃ περιστάσει. **φόβῳ** δηλ. μὴ κατηγορηθῶν ὡς δωροδοκοῦντες. **πλείστ' ἂν ὀρθοῖτο . . . πολιτῶν** = πάρα πολλὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχη (ἢ πόλις), ἔαν εἶχεν ἀνικάνους εἰς τὸ λέγειν τοὺς τοιοῦτους πολίτας (τοὺς φιλοκατηγόρους). **ἀπὸ τοῦ ἴσου** = ἐπὶ ἴσοις ὄροις, ἴσος πρὸς τοὺς ἀντιπάλους (μὴ ὄντας δηλ. ὑπόπτους δωροδοκίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τοὺς θέτει εἰς κατωτέραν μοῖραν). **τῷ πλείστα εὖ βουλευόντι** = εἰς τὸν δίδοντα πλείστας ὀρθὰς συμβουλὰς. **προστιθῆναι τιμὴν**· ἐκ τοῦ χροῆ = νὰ μὴ δίδῃ νέαν (ἐξαιρετικὴν) τιμὴν πρὸς τῇ ὑπαρχούσῃ. **τὸν μὴ τυχόντα γνώμης** = τὸν μὴ ἄριστα συμβουλευσάντα. **οὐχ ὀπίως** = οὐ μόνον μὴ = οὐ μόνον μὴ ζημιοῦν. **ὁ κατορθῶν** = ὁ ἐπιτυγχάνων εἰς τὰς προτάσεις του. **μειζόνων** = μεγαλυτέρων τιμῶν.

ὀρέγοιτο (καὶ ἐνταῦθα τὸ **ἤμισα ἄν**) **τῷ αὐτῷ** (= τῷ παρὰ γνώμην καὶ πρὸς χάριν τι λέγειν).

43. **τάναντία** δηλ. ἐλασσοῦμεν τὸν εὖ βουλευόντα καὶ ζημιούμεν τὸν τῆς γνώμης μὴ τυχόντα. **φθονήσαντες... κερδῶν** = φθονήσαντες αὐτὸν διὰ τὴν ἀβέβαιον (ἀναπόδεικτον) ὑποψίαν διὰ τὰ ὑποτιθέμενα κέρδη. **καθέστημε... τῶν κακῶν** = κατήντησαν δὲ τὰ ἀγαθὰ ἀπ' εὐθείας (ἄνευ ἱστορικοῦ κόσμου) λεγόμενα νὰ εἶναι ἐξ ἴσου ὑποπτα πρὸς τὰ κακά. **τὰ δεινότατα** = τὰ κάκιστα, τὰ φανλότατα. **ψευσάμενον** = διὰ ἱστορικῆς ἀποπλανήσεως. **διὰ τὰς περιουσίας** = διὰ τὴν ὑπερβολικὴν ὀξύνουαν. Ἡ ἔννοια εἶναι: διότι δὲν ἀρκεῖσθε εἰς τὴν ἀπλὴν παραδοχὴν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐξετάζετε αὐτὰ καὶ τὰ ἐξονυχίζετε κατὰ ποικίλους τρόπους. **ἀνθυποπιτεύεται** = ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ (εἰς ἀνταμοιβὴν) καθίσταται ὑποπτος. **ἀφανῶς πη** = δι' ἀφανοῦς τινος τρόπου. **πρὸς τὰ μέγιστα** = προκειμένου περὶ μεγίστων συμφερόντων. **χρῆ ἀξιοῦν... σκοποῦντων** = πρέπει νὰ ἔχετε τὴν ἀξίωσιν, ὅπως ἡμεῖς οἱ ῥήτορες ὀμιλῶμεν βλέποντες ὀλίγον «πειὸ μακροῦ» ἀπὸ ὑμᾶς, οἱ ὅποιοι κρίνετε μετὰ βραχείαν σκέψιν. **ἐν τῷ τοιῷδε** = εἰς τοιαύτην κρίσιμον περίστασιν. **ὑπεύθυνον** ὑπεύθυνος ἦτο πᾶς ὁ προτείνων γνώμην τινά, διότι ἠδύνατο νὰ κατηγορηθῆ διὰ τῆς **γραφῆς παρανόμων**, ἐν ᾧ ὁ ἀκούων, ὁ δῆμος, ἦτο ἀνεύθυνος. **ὁ ἐπισπόμενος** = ὁ ἀκολουθήσας τὴν γνώμην του (ὁ πεισθείς). **πρὸς ὀργὴν ἦν... ζημιούτε** = ἕάν ποτε περιπέσητε εἰς κανὲν σφάλμα, παρασυρθέντες ἀπὸ τὴν ἔξαψιν, τὴν ὁποίαν τύχη νὰ ἔχετε, τιμωρεῖτε τὴν μίαν γνώμην τοῦ πείσαντος. Τὸ **ἦν τύχητε** εἰς τὸ **ζημιούτε**. Τὸ πλήρες δὲ εἶναι πρὸς ὀργὴν (πρός), ἦν τινὰ τύχητε (ζημιούντες) = εἰς πρώτην τυχαίαν ἔξαψίν σας.

44. **παριέναι καὶ πάροδον ποιεῖσθαι** λέγεται ἐπὶ τῶν ῥητόρων, οἱ ὅποιοι ἀναβαίνουν εἰς τὸ βῆμα διὰ νὰ ὀμιλήσουν. **ἀντερῶν** δηλ. τῷ Κλέωνι. **ὁ ἀγὼν** = ἡ συζήτησις (ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ). **καὶ τοῦτο** ἐτέθη ἐν ἀρχῇ χάριν ἐμφάσεως = καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἰσχυρίζεται κυρίως ὁ Κλέων (εἰς τὸ ὅποιον πρὸ πάντων ἐπιμένει ὁ Κλέων). **ἕάν** ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ οὐ κελεύσω. **ἐς τὸ λοιπὸν** = εἰς τὸ μέλλον. **τάναντία γιννώσκω** = ἔχω ἀντίθετον γνώμην. **τῷ εὐπρεπεῖ**

λόγῳ = διὰ τὸν εὐλογοφανῆ λόγον. **δικαιότερος γάρ...** **τάχ' ἂν ἐπισπάσαιτο** = ἐπειδὴ ὁ λόγος αὐτοῦ εἶναι συμφωνότερος πρὸς τὸ αὐστηρὸν δίκαιον (περιέχει περισσότερα ἐπιχειρήματα), ἔὰν τὸν κρίνεται σύμφωνα μὲ τὴν ὀργὴν σας κατὰ τῶν Μυτιληναίων, ἴσως ἤθελε σᾶς παρασύρει (δελεάσει). **ὥστε τῶν δικαίων δεῖν** = ὥστε νὰ ἔχωμεν ἀνάγκη νὰ ἀποδείξωμεν τὰ δικαιώματά μας. **ὅπως χρησίμως ἔξουσι** = τίνι τρόπῳ θὰ εἶναι χρήσιμοι εἰς ἡμᾶς.

45. **οὖν** = βεβαίως. **πρόκεινται** = ἔχουν θεσπισθῆ. **τῷδε** δηλ. τῇ ἀποστασίᾳ τῶν Μυτ. **τῇ ἐλπίδι ἐπαιρόμενοι** = οὐδεὶς μέχρι σήμερον κρίνας περὶ ἑαυτοῦ (ἔχων τὴν γνώμην) ὅτι δὲν θὰ ἐπιτύχη εἰς τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιχείρημά του ἔξετέθη εἰς τὸν κίνδυνον τῆς ἐπιχειρήσεως· **ἥσσω τῇ δοκῆσει** = κατωτέρα κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς (ἀνεπαρκεῖς κατὰ τὴν γνώμην τῆς). **τούτω**· δηλ. τῷ ἀφίστασθαι. **πεφύκασι** = εἶναι ἐκ φύσεως πλασμένοι. **ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ** = ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ δημοσίῳ βίῳ των. **διεξεληλύθασί γε...** **προσιθύντες** = ἔχουν δοκιμάσει κατὰ σειρὰν ὅλας τὰς ποινὰς οἱ ἄνθρωποι ἐπαυξάνοντες αὐτὰς κατὰ μικρὸν. **εἴ πως...** ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἔνν. πειρῶμενοι. **παραβαίνομένων δὲ τῷ χρόνῳ** = ἐπειδὴ δὲ μὲ τὸν καιρὸν γίνονται παραβάσεις. **ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλαὶ ἀνήκουσι** = καταλήγουν αἱ περισσότεραι εἰς τὸν θάνατον (κατέληξαν). **καὶ τοῦτο**· δηλ. ἡ θανατικὴ ποινή, οἱ νόμοι οἱ ἐπιβάλλοντες θανατικὴν ποινὴν (παραβαίνονται). **δέος** = φόβητρον. **οὐδὲν ἐπίσχει** = δὲν κωλύει καθόλου. **ἡ πενία ἀνάγκη...** **ἡ δὲ ἐξουσία...** **καὶ φρονήματι** = ἐν ᾧ ἡ μὲν πενία ἔνεκα τῆς ἀνάγκης (τῆς στέρησεως τῶν πρὸς τὸ ζῆν) γεννᾷ (δίδει) τὴν τόλμην, ἡ δὲ αὐθαίρετος εὐπορία (ὁ πλοῦτος) (**ἐξουσία**· κυρίως = τὸ ἐξεῖναι ποιεῖν, ὃ ἂν τις βούληται) ἔνεκα τῆς ὑπεροψίας καὶ αὐτοπεποιθήσεως γεννᾷ τὴν πλεονεξίαν. **αἱ δὲ ἄλλαι ξυντυχίαι...** **ἐς τοὺς κινδύνους** = αἱ δὲ ἄλλαι περιστάσεις τοῦ βίου ἔνεκα ἔμπαθοῦς τινος ὁρμῆς γεννῶσιν ἄλλο τι, καθ' ὃν λόγον (ὅπως) ἐκάστη τις κυριεύεται ὑπὸ ἀκαταγωνίστου τινὸς δυνάμεως (ἀμύνης, τιμῆς, ἔρωτος), ἔξωθοῦσιν (ἡμᾶς) εἰς τοὺς κινδύνους. Κατ' ἔννοιαν: ἄλλοι μὲν παρακινεῖνται εἰς τὸ ἔγκλημα ἀπὸ τὴν πενίαν, ἡ ὁποία τοὺς ἀναγκάζει νὰ εἶναι τολμηροί, ἄλλοι ἀπὸ τὸν πλοῦτον, ὁ ὁποῖος ἔνεκα τῆς ὑπεροψίας καὶ αὐτοπεποιθήσεως γεννᾷ τὴν πλεονεξίαν, ἄλλοι δὲ ἀναλόγως τῶν ἀκατα-

μαχίτων παθῶν, τὰ ὅποια κυριεύουν αὐτοὺς εἰς ἐκάστην περίπτωσιν. *ἐν παντί* = εἰς πᾶσαν περίστασιν. *ὁ μὲν (ἔρωσ) τὴν ἐπιβολὴν ἐκφροντίζων, ἡ δὲ (ἐλπίς) . . . βλάπτουσι* = ὁ μὲν ἔρωσ μετὰ κόπου καὶ φροντίδος ἐπινοῶν τὸ σχέδιον, ἡ δὲ ἐλπίς τὴν εὐπορίαν (τὴν συνδρομὴν τῆς τύχης, τὴν εὐμένειαν) προϋποθέτουσα πλεῖστα βλάπτουσι. *καὶ ἡ τύχη . . . ἐπαίρειν* = καὶ ἀληθῶς (= καὶ) ἡ τύχη ἐκτὸς αὐτῶν (τῆς ἐλπίδος καὶ τοῦ ἔρωτος) οὐδόλως ὀλιγώτερον συντελεῖ εἰς τὸ νὰ παρασύρῃ αὐτοὺς εἰς ἐπιχειρήσεις. *ἀδοκῆτως γάρ . . . προάγει* = διότι ἀπροσδοκῆτως ἐνίστε παρουσιαζομένη παρακινεῖ τινα νὰ ἐκτίθεται εἰς κινδύνους καὶ μὲ μικρότερα μέσα (= ἔξ ἐλάσσονος παρασκευῆς) (ἀπὸ ὅσα ἔχουν οἱ ἀντίπαλοι). *καὶ οὐχ ἦσσαν* = καὶ μάλιστα. *ὄσῳ* = καθ' ὅσον, διότι. *ἄλλων ἀρχῆς* = εἰς τὸ νὰ ἄρχῃ ἄλλων. *ἐπὶ πλέον τι αὐτὸν ἐδόξασε* = φαντάζεται τὸν ἑαυτὸν του κάμποσο (= τι) ἰσχυρότερον παρ' ὅσον πραγματικῶς εἶναι. *ἀλογίστως* = ἀπερικέπτως. *πολλῆς εὐθείας, ὅστις οἶεται* = πολὺ ἀφελὲς εἶναι, ὅστις (= εἶ τις) νομίζει. *τῆς ἀνθρωπίνης . . . πράξει* = ἐν ᾧ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις αἰσθάνεται ὁρμὴν (ὠθεῖται ἔνδοθεν) νὰ πράξῃ τι προθύμως. *ἀποτροπὴν ἔχειν* = νὰ ἀποτραπῇ (διὰ τῆς δυνάμεως τῶν νόμων ἢ δι' ἄλλου τινὸς φοβεροῦ πράγματος). Τὴν πρὸς τὰς στάσεις ὁρμὴν ὁ Διόδοτος ἀνάγει εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἀκαταγώνιστοι.

46. *καταλύω* = ἐξαλείφω, παύω. *ἔλθοι ἂν ἐς ξύμβασιν* = δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς συμβιβασμόν. *τὴν δαπάνην* = τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου, τὴν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν. *καὶ τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν* = καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ πληρῶνῃ φόρον. *ἐκείνως δὲ* = κατ' ἐκείνον ὅμως τὸν τρόπον (τὸν ὑπὸ τοῦ Κλέωνος ὑποδεικνυόμενον)· ἀντιτίθεται πρὸς τὸ νῦν μὲν. *τίνα οἶεσθε . . . ἐς τοῦσχατον* = ποία πόλις νομίζετε ὅτι δὲν θὰ προτιμήσῃ νὰ παρατείνῃ διὰ τῆς πολιορκίας τὸν χρόνον μέχρι τῆς ἐσχάτης ἐξαντλήσεως (μέχρις ἐσχάτων). *εἰ τὸ αὐτό . . . ξυμβῆναι* = ἐὰν ἡ βραδεῖα ἢ ταχεῖα συνεννόησις εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα. *καθημένοις* = πολιορκουσί. *διὰ τὸ ἀξύμβατον* = διότι οὐδένα συμβιβασμὸν δεχόμεθα. *τῶδε*· δηλ. τῇ προσόδῳ. *μετρίως* = μὲ μετριοφάνειαν. *ὅπως ἔξομεν . . . χρῆσθαι . . . καὶ μὴ ἀξιοῦν* = πῶς θὰ δυνάμεθα νὰ μεταχειριζώμεθα (ἔχωμεν) τὰς πόλεις ἀκμαζούσας λόγῳ χρη-

μάτων. *τὴν φυλακὴν . . . τῆς ἐπιμελείας* = νὰ φυλάττωμεν τὰς πόλεις (ὀρμώμενοι) ὄχι ἀπὸ τῆς αὐστηρότητος τῶν νόμων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπιβλέψεως τῶν πράξεων ἡμῶν (τῆς διαγωγῆς ἡμῶν, τῆς καλῆς δηλ. διοικήσεως). *ἐλεύθερον καὶ βίᾳ ἀρχόμενον* = φαινομενικῶς ἐλεύθερον καὶ ἀρχόμενον ἀκουσίως κατὰ τὰς συνθήκας. *εἰκότως* = εὐλόγως (ἐπειδὴ ἄρχεται βίᾳ). *μηδ' ἐξ ἐπίνοιαν τούτου ἴωσι* = (ὅπως ὄχι μόνον μὴ ἀποστατῶσιν, ἀλλὰ μηδὲ νὰ διανοηθῶσι τὴν ἀποστασίαν (κοινῶς· μῆτε νὰ τὸ βάλουν κ' ἂν στὸ νοῦ τους). *ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον . . . ἐπιφέρειν* = εἰς ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγοτέρους νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν ἐνοχίαν (νὰ θεωρήσωμεν ἐνόχους).

47. *ὁ δῆμος* = ἡ δημοκρατικὴ μερίς. Τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὸ τοῦ Κλέωνος ἐν 39,5 «τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσετε». *ἀντικαθισταμένης* = ἀντιπάλου. *καταστήσετε* = θὰ παράσχητε (εἰς τοὺς ὀλιγαρχικούς). *προδειξάντων . . . κείσθαι* = ἀφοῦ προηγουμένως ἐδείξατε, ὅτι ἡ αὐτὴ τιμωρία περιμένει (τοὺς ἀδικούντας καὶ τοὺς μὴ). *μὴ προσποιεῖσθαι* δηλ. μὴ (ἀδικῆσαι αὐτοὺς) *προσποιεῖσθαι* = νὰ ὑποκρινώμεθα τὸ ὄχι, δηλ. ὅτι δὲν ἠόκησαν. *καὶ τοῦτο* δηλ. ἐκόντας ἀδικηθῆναι ἢ διαφθεῖραι. *κάθεξις* = κατοχή, διατήρησις. *καὶ τὸ τοῦ Κλέωνος . . . ἐν αὐτῷ* (ἐν τῷ διαφθεῖραι αὐτοὺς) *ἅμα γίνεσθαι* = καὶ ἡ κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Κλέωνος συνένωσις τοῦ δικαίου καὶ τοῦ συμφέροντος ἐν τῇ τιμωρίᾳ (τῶν Μυτιλ.) ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχη συγχρόνως ἐν τῇ καταστροφῇ τῶν Μυτ. Ἄλλως· δίκαιον καὶ συμφέρον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συνυπάρχουν ἐν τῇ τιμωρίᾳ τῶν Μυτ. Διὰ τούτων ἀπαντᾷ εἰς τὰ ἐν 40,4. «πειθόμενοι μὲν ἔμοι τά τε δίκαια».

48. *γνόντες* μετ' ἀπαρ. = κρίναντες. *ἀμείνω*· ἐνν. τῶν βουλευμάτων τοῦ Κλέωνος. *οἴκῳ πλέον νείμαντες* = ἀποδώσαντες περισσοτέραν σημασίαν εἰς τὸν οἶκτον. *οἷς οὐδ' ἐγὼ ἐῷ προσάγεσθαι* = ἀπὸ τὰ ὅποια οὐδὲ ἐγὼ ἀξιῶ (θῆλω) νὰ παρασύρεσθε· ἐνν. ὄχι μόνον ὁ Κλέων. *ἀπ' αὐτῶν* = ἐξ αὐτῶν (τὰ ὅποια ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου παραινοῦνται ὑπ' ἐμοῦ ὀρμώμενοι (= ἀπὸ). *ὅστις εὖ βουλευέται . . . ἀνοία ἐπιῶν* = ὅστις σκέπτεται ὀρθῶς ἀπέναντι τῶν ἀντιπάλων του εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ἐπερχόμενον μετὰ βιαίων μέτρων ἐναντίον αὐτῶν, ἀλλὰ ἀπερισκέπτως.

49. *μάλιστα ἀντιπάλων* = ἔξ ἴσου πειστικῶν. *ἦλθον ἐς ἀγῶνα ὄμως τῆς δόξης* = ἐφιλονίκησαν παρὰ πᾶσαν τὴν διὰ τὸ προηγούμενον ψήφισμα μετάνοιάν των (= ὄμως) τίνα τῶν δύο γνωμῶν νὰ προτιμήσωσι (περὶ τῆς ἀποφάσεως, τὴν ὁποίαν ὄφειλον νὰ λάβουν). *ἐγένοντο ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀγχώμαλοι* = ἦλθον σχεδὸν ἴσοι κατὰ τὴν ψηφοφορίαν. *κατὰ σπουδῆν* = ἐν σπουδῇ. *μάλιστα* = ἀκριβῶς. *ἄλφιτα* = ἄρτον ἀπὸ ἄλευρα κριθῆς. *ἐλαύνω* = κωπηλατῶ. *ἄλφιτα... πεφυραμένα* = ἄρτους ζυμωμένους μὲ οἶνον καὶ ἔλαιον. *ὑπνον ἤρουντο* = ἔπαιρναν ὑπνον. *κατὰ μέρος* = διαδοχικῶς. *πνεῦμα* = ἄνεμος. *ἐπὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον* = πρὸς πρᾶξιν ἀσυνήθη, ἀποτρόπαιον. *ἢ μὲν ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον* (= ὥστε) ... *ψήφισμα* = ἢ μὲν ἐπρόλαβε καὶ ἦλθε τόσον πρωτύτερα, ὅσον ἦρκει διὰ νὰ ἔχη ἀναγνώσει (μόνον) ὁ Πάχης τὸ ψήφισμα. *ὕστερα αὐτῆς ἐπικατάγεται* = φθάνει κατόπιν αὐτῆς. *παρὰ τοσοῦτον ἦλθεν ἢ Μυτ. κινδύνου* = τόσον πλησίον τοῦ κινδύνου ἦλθεν ἢ Μυτ. (τόσον πολὺ ἐκινδύνευσε).

50. *γνώμη* = προτάσει. *κλήρους ποιήσαντες* = διαίρεσαντες τὴν γῆν εἰς τμήματα. Αἱ κληρουχία εἶχον διττὸν λόγον, ἀφ' ἑνὸς τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ὑπάρχοντων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ἀκτημόνων. *τοῖς θεοῖς ἐξεῖλον ἱεροῦς* = ἐξεχώρισαν διὰ τοὺς θεοὺς, ὥστε νὰ εἶναι ἱεροί. *τοὺς λαχόντας* = τοὺς ἐκλεγέντας διὰ κλήρου. *ταξάμενοι... φέρειν* = ἀναλαμβάνοντες τὴν ὑποχρέωσιν νὰ πληρώνουν· οἱ λαβόντες δηλ. τοὺς κλήρους ἐμίσθωσαν αὐτοὺς εἰς τοὺς πρότερον κυρίους των ἀντὶ δύο μῶν ἐτησίως. *ὑπήκουον* = ἦσαν ὑπήκοοι.

III. ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

(B, 34-46)

34. *χειμῶνι*· τοῦ 431 π. Χ. — *νόμος* = ἔθιμον. *πρώτων*· οὗτοι εἶναι οἱ πεσόντες κατὰ τὰς ἐν 19, 2 καὶ 22, 2 ἀναφερομένας μάχας, κατὰ θάλασσαν καὶ ἐν Ποτειδαίᾳ. *ὄστᾶ*· οἱ νεκροὶ ἐν πάσῃ μάχῃ ἑκαίοντο ἐπὶ τόπου, τὰ δὲ ὄστᾶ αὐτῶν ἀνεκομίζοντο εἰς τὴν πατρίδα χάριν ἐπισήμου ταφῆς. *προτίθενται* = ἐκθέτουν (ἴσως ἐν τῇ ἀγορᾷ). *ἀπογενόμενοι* = οἱ ἀποθανόντες. *πρότριτα*· ἐπιρ. = ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας. *σηνῆ* = παρατήγημα. *ἐπιφέρω* = φέρω καὶ θέτω ἐπάνω· τὰ ἐπιφερόμενα ἦσαν ἄνθη, στέφανοι, ἀρώματα καὶ σκεύη ποικίλα. *λάρναξ* = τεφροδόχος κάλπη. *κυπαρισσίας*· διὰ τὸ ξύλον τὸ στερεὸν καὶ εὖοσμον. *κλίνη* = φέρετρον. *φέρεται*· δηλ. διὰ τῶν χειρῶν. *ἐστρωμένη* = σκεσασμένη διὰ νεκρικῆς συνδόκος. *ἀφανεῖς*· ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὰ πτώματα δὲν ἀνευρέθησαν. *ἀναίρεσις* = τὸ σήκωμα· ἰδίως ἐπὶ νεκρῶν καὶ ὄστῶν πρὸς ταφὴν, ἀνακομιδὴ. *ξυνεκφέρει* = συμπαρακολουθεῖ. *ὁ προσήκων* = συγγενής. *πάρεσι*· αἱ γυναῖκες δὲν συνοδεύουν τὴν ἐκφορὰν, ἀλλὰ μόνον παρευρίσκονται εἰς τὸν τάφον καὶ ἐκ τούτων μόνον αἱ συγγενεῖς. *τιθάσι*· δηλ. τὰς λάρνακας. *σῆμα* = νεκροταφεῖον. *προαστίου*· τοῦ ἔξω Κεραμεικοῦ παρὰ τὴν Ἁγ. Τριάδα. *αλεῖ*· ἀφ' ὅτου δηλ. καθιερώθη τὸ ἔθιμον τοῦτο, πάντως πρὸ τῶν Περσικῶν. *αὐτοῦ*· ἐν Μαραθῶνι, ὅπου σφίζεται μέχρι σήμερον. *γνώμη* = νοῦς. *προήκω* = ὑπερέχω. *ἀξιωματοῖς* = ὑπόληψις. *ἐπ' αὐτοῖς* = πρὸς τιμὴν αὐτῶν. *ὁπότε ξυμβαλή αὐτοῖς*· δηλ. χρῆσθαι τῷ νόμῳ = ὁσάκις ἐδίδετο εἰς αὐτοὺς τοιαύτη εὐκαιρία. *σὺν* = τέλος πάντων. *καιρὸς ἐλάμβανε* = ἔφθασεν ἡ κατάλληλος στιγμή. *ὡς ἐπὶ πλείστον τοῦ οὐμίλου* = εἰς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον μέρος τοῦ συνηθροισμένου πλήθους, διὰ νὰ τὸν ἀκοῦν οἱ περισσότεροι.

35. τὸν προσθέντα· καὶ ὁ Περικλῆς πιθανῶς ἠγγόει αὐτόν· ἄλλοι ὑπέθετον τὸν Σόλωνα, ἄλλοι τὸν Θεμιστοκλέα, ἄλλοι τὸν Ἄριστειδην. οἷα· δηλ. ἡ μεγαλοπρεπῆς προπομπή, οἱ θρηνοὶ τῶν γυναικῶν καὶ ἡ σεμνὴ ταφή. τάφος = ταφή. καὶ μὴ . . . κινδυνεύεσθαι . . . πιστευθῆναι = καὶ νὰ μὴ διατρέχουν κίνδυνον αἱ ἀρεταὶ (αἱ διακεκριμένα ὑπηρεσίαι) πολλῶν εἰς τὰς χεῖρας ἐνὸς ἀνδρὸς (νὰ δοθῆ δηλ. πίστις εἰς αὐτὸν εἴτε καλῶς εἴτε κακῶς ὁμιλήσῃ). μετρώως = προσηκόντως, ἐπιτυχῶς. ἐν ᾧ = ἐν ζητήματι, ἐν τῷ ὁποίῳ. ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας = ἡ ἰδέα περὶ τοῦ ὅτι ὁ ῥήτωρ λέγει τὴν ἀλήθειαν. βεβαιοῦται = ἐξασφαλίζεται (ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἀκροατῶν). ξυνειδῶς = ὁ γνωρίζων, αὐτόπτης μάρτυς (τῶν πράξεων τῶν ἐπαινουμένων). ἐνδεσετέρως = ἐλλιπέστερον. ἀπειρος· δηλ. τῆς δράσεως τῶν πεσόντων. πλεονάζεσθαι = λέγεσθαι ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον (ἕτι ἐξογκάνονται). ὑπὲρ τὴν αὐτοῦ φύσιν = ὑπερβαίνειν τὰς δυνάμεις τοῦ μέχρι τοῦδε . . . εἰσί . . . ὧν ἤκουσε = ἐφ' ὅσον ἕκαστος φαντάζεται ὅτι καὶ ὁ ἴδιος εἶναι ἱκανὸς νὰ πράξῃ τι ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἤκουσε. τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν (ὧν ἤκουσε) = εἰς πᾶν δὲ ὅτι ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις του. τοῖς πάλαι οὕτως ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν = ὑπὸ τῶν παλαιῶν (ἐκ πείρας) εὐρέθη ὀρθὸν ὅτι ταῦτα οὕτω γινόμενα ἔχουν καλῶς. χρεὴ καὶ ἐμὲ . . . δόξης τυχεῖν = πρέπει καὶ ἐγὼ νὰ προσπαθῶ ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ προσδοκίαν ἐκάστου. ὡς ἐπὶ πλεῖστον = ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον.

36. ἐν τῷ τοιῷδε = ἐν ἐπικηδεῖα τελετῇ, οἷα ἡ προκειμένη. ἡ τιμὴ τῆς μνήμης = ἡ κατὰ προτίμησιν μνημόνευσις, ἡ τιμὴ νὰ μνημονεύονται πρῶτοι. διαδοχῇ = διὰ κληνονομικῆς διαδοχῆς (τῶν μεταγενεστέρων). ἐκεῖνοι· δηλ. οἱ μέχρι τῶν Περσικῶν. πατέρες· δηλ. οἱ ἀπὸ τῶν Περσικῶν μέχρι τῆς ἐν Κορωνεῖα μάχης (394 π.Χ.), ὡς ὁ Ἄριστειδης, Κίμων, Σάνθιππος. ὄσσην ἔχομεν ἀρχὴν (= ἐπικράτειαν) αὕτη ὠρίσθη διὰ τῶν τριακονταετῶν σπονδῶν τῷ 445 π.Χ. τὰ πλεῖω· δηλ. τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ κράτους ὁργάνωσιν, παγίωσιν τῆς ἡγεμονίας, ἐπαύξησιν τῶν φόρων κλπ. καθεστηκυῖα ἡλικία = ἡ ἡλικία, καθ' ἣν ἐπέρχεται στάσις τῆς ἀναπτύξεως τῶν σωματικῶν δυνάμεων (ἡ ὠρίμος ἀνδρική ἡλικία). μάλιστα = περίπου. πᾶσι· ἐνν. χρήματα, πεζικὴν καὶ ναυτικὴν δύναμιν, φρούρια. ἐπ' αὐτά· δηλ. εἰς

τὴν παροῦσαν ἰσχύν. *ἐπιτήδευσις* = διαγωγή τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ δημοσίῳ βίῳ, ἀρχαί. *πολιτεία* = ὁ δημόσιος βίος, πολιτική. *τρόποι* = τρόποι σκέψεως καὶ ἐνεργείας, χαρακτήρ. *ἐπὶ τῷ παρόντι* = εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις. *ὁ πᾶς ὄμιλος* = ὄλον τὸ συγκεντρωμένον πλῆθος. *ἐπακοῦσαι* = μετὰ προσοχῆς (=ἐπὶ) ἀκοῦσαι.

37. *οὐ ζηλούση* = ἡ ὁποία δὲν ζηλεύει, ὅπως δηλ. ἡ τῶν Λακεδαιμονίων, ἡ ὁποία ἀντέγραφε τοὺς νόμους τῆς Κρήτης. *τισὶν* = εἰς πάντα ἄλλον. *διὰ τὸ μὴ... οἰκεῖν* = διότι εἶναι συντεταγμένον (τὸ πολιτεῖνμα) οὕτως, ὥστε νὰ στηρίζεται ὄχι ἐπὶ τῶν ὀλίγων, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ λαοῦ. *μέτεστι... πᾶσι τὸ ἴσον* = πάντες κατὰ τοὺς νόμους ἔχουν ἴσα δικαιώματα ὡς πρὸς τὰς ἰδιωτικὰς τῶν ὑποθέσεις. *κατὰ δὲ τὴν ἀξιώσιν* = ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐκτίμησιν (κατάλληλον ἐκλογὴν) τῶν προσώπων τῶν ἐκλεγομένων διὰ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν πραγμάτων. *ὡς ἕκαστος ἔν τῳ εὐδοκίμει, οὐκ ἀπὸ μέρους... προτιμᾶται* = καθ' ὅσον ἕκαστος ἔν τινι κλάδῳ διακρίνεται, μᾶλλον ὡς ἐκ τῆς ἱκανότητός του ἢ ὡς ἐκ τῆς προνομιούχου τάξεώς του (προτιμᾶται εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν), ἥτοι αἱ δημόσιαι θέσεις καταλαμβάνονται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προσωπικῆς ἀξίας ἐκάστου καὶ ὄχι τῆς κοινωνικῆς του θέσεως. Ἐν Σπάρτῃ τοῦναντίον οἱ βασιλεῖς ἔβασίλευον λόγῳ τῆς καταγωγῆς τῶν ἀπὸ τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ἂν δὲν εἶχον ἀρετὴν, τὴν δὲ πόλιν ἐκυβέρνων μόνον οἱ ὅμοιοι. *κατὰ πένιαν* = πένης ὢν. *ἀξιώματος ἀφανεία* = διὰ τὴν ἀσημότητα τῆς κοινωνικῆς τάξεως. *ἐλευθέρως τὰ πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν* = ζῶμεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πολιτεύματος ἀνευ περιορισμῶν εἰς τὰς πρὸς τὴν πολιτείαν σχέσεις ἡμῶν (τὸν δημόσιον βίον). *καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους... ὑποψίαν* = καὶ εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι τῆς ἀμοιβαίας ὑποψίας (= καχυπόπτου ἐπιτηρήσεως) τῶν καθημερινῶν ἀσχολιῶν. Ὑπαινίσσεται καὶ ἐνταῦθα τὴν Σπάρτην, ὅπου πράττων τις κατὰ βούλησιν ἐπέσυρε τὴν περιέργειαν τῶν ἄλλων, οἵτινες ἐξήταζον τί πράττει ὁ ἄλλος καὶ διατί. *οὐδὲ ἀζημίους μὲν... λυπηρὰς δέ... προστιθέμενοι* = χωρὶς νὰ στενοχωροῦμεθα διὰ πράξεις ἄλλων, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι μὲν ἀξιαί τιμωρίας, ἀλλὰ προκαλοῦν δυσάρεστον συναίσθημα εἰς ὅσους τὰς βλέπουν. *τὰ δημόσια... οὐ παρανομοῦμεν* = εἰς τὰς πρὸς πολιτείαν σχέσεις μας ἀποφεύγομεν τὰς παρανομίας ἀπὸ εὐλάβειαν.

των ἐν ἀρχῇ = τῶν ἀρχόντων. ἀκροάσει = δι' ὑπακοήν, πειθαρχοῦν-
τες. κεῖνται = εἶναι νομοθετημένοι. ἄγραφοι = οἱ ἠθικοὶ νόμοι, (οἱ
ὅποιοι ὑπάρχουν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων).

38. καὶ μὴν καὶ = ἀλλὰ πρὸς τούτοις (οὐ μόνον ἐν τῷ ἄλλῳ
βίῳ ἐπικρατεῖ ἢ ἐλευθεριότης, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἀναπαύλαις). ἀνα-
παύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα = εὔρομεν μέσα πνευματικῆς ἀνα-
παύσεως (ψυχαγωγίας). διετήσιος = ὁ καθ' ὅλον τὸ ἔτος γινόμενος.
Ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχε πλῆθος ἑορτῶν. νομίζοντες ἀγῶσι... = χρώ-
μενοι. ἴδιαι κατασκευαί· ἰδιωτικαὶ οἰκίαι καὶ ὁ ἔσωτερικὸς διάκο-
σμος αὐτῶν (ἐπιπλώσεις). ὧν ἡ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει =
ἢ ἐκ τῶν ὁποίων εὐχαρίστησις ἐκβάλλει τὴν λύπην (διαλύει τὴν δυσθυ-
μίαν). ἐπεσέρχεται = εἰσάγονται πρὸς τούτοις. καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν...
ἀνθρώπων = καὶ συμβαίνει εἰς ἡμᾶς νὰ ἀπολαύωμεν τὰ προϊόντα
(=ἀγαθὰ) τῶν ἄλλων χωρῶν μετὰ τῆς αὐτῆς οἰκειότητος (εὐκολίας),
μετὰ τῆς ὁποίας ἀπολαύωμεν τὰ προϊόντα τῆς Ἀτικῆς (=τὰ αὐτοῦ
γιγνόμενα).

39. τῶν πολεμικῶν μελέταις = ἐν τῷ κύκλῳ τῆς πολεμικῆς ἐκ-
παιδεύσεως. οὐκ ἔστιν οἷοι = οὐδέποτε. ξηνηλασίαι = ἀπελάσεις ξένων
ὅπως δηλ. ἐγίνοντο ἐν Σπάρτῃ διὰ τὸν φόβον ἐπιδράσεως ξενικῶν τρό-
πων εἰς τὰ ἦθη των. ἀπάταις· ὅπως δηλ. ἐδιδάσκοντο οἱ νέοι τῆς
Σπάρτης, διὰ νὰ γίνωνται πολυμήχανοι καὶ ἀπατῶσι τοὺς ἐχθρούς. τῷ
ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχω = (πιστεύοντες) εἰς τὴν ἔμφυ-
τον (προσωπικὴν) ἡμῶν γενναιοψυχίαν ἐν τῷ πολέμῳ (κατὰ τὴν ὥραν
τῆς δράσεως). παιδεῖται = τὸ παιδαγωγικὸν σύστημα. τὸ ἀνδρεῖον
μετέρχονται = ἐπιδιώκουν τὴν ἀνδρείαν (ὡς σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς).
ἀνειμένως = ἀνέτως. ἰσοπαλῆς = ἰσοδύναμος. καθ' ἑαυτοὺς = μόνοι
των. τὴν τε τῶν πέλας αὐτοὶ ἐπελθόντες = ὅταν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι
(=αὐτοὶ) εἰσβάλωμεν εἰς τὴν χώραν τῶν ἄλλων. οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ
ἀλλοτριᾷ... τὰ πλείω κρατοῦμεν = μαχόμενοι ἐν τῇ ξένη γῆ νικῶ-
μεν εὐκόλως ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τοὺς ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν ἀμυνο-
μένους. διὰ τὴν ἐν τῇ γῆ ἐπὶ πολλὰ ἐπίπεμψιν = διότι εἰς πολλὰς
κτήσεις ἀποστέλλομεν ἀνδρας ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. προσμειγνῆμι =
ἔρχομαι εἰς χεῖρας, συμπλέκομαι. αὐχῶ = κανχῶμαι. καίτοι εἰ δα-

θυμία μᾶλλον... κινδυνεύειν = καὶ ὄντως ἐνῶ κατερχόμεθα εἰς τοὺς κινδύνους μὲ μόνον ἐφόδιον τὴν ἄνετον δίαιταν (ἄθυμία = ἀνέτως διαιτώμενοι) μᾶλλον παρὰ τὴν ἐπίπονον ἄσκησιν (= πόνον μελέτη) καὶ μὲ ἀνδρείαν προερχομένην μᾶλλον ἐκ τῆς ἐλευθερίου μορφώσεως (ἀνατροφῆς) ἡμῶν (= τρόπων ἀνδρείας) παρὰ ἐκ τῆς ἐπιβολῆς τῶν νόμων (= μετὰ νόμων). **περιγίγνεται ἡμῖν... μὴ προκάνειν** = ἔχομεν τὸ πλεονέκτημα νὰ μὴ ἀποκάνωμεν (καταπονούμεθα) ἐκ τῶν προτέρων διὰ τὰ μέλλοντα δεινὰ (= ἔνεκα τῶν ἐναγωνίων πολεμικῶν παρασκευῶν, τὰς ὁποίας προκαλοῦν οἱ μέλλοντες κίνδυνοι). **αἰεὶ μοχθούτων** = τῶν ὑποβαλλομένων εἰς ἐπιμόχθους ἀσκήσεις. **ἀξίαν εἶναι**· ἔξαρι. ἐκ τοῦ ἐνν. φημί.

40. **εὐτέλεια** = λιτότης. **φιλοσοφῶ** = ἀσχολοῦμαι εἰς τὰ γράμματα. **μαλακία** = τρυφηλότης. **φιλοκαλοῦμεν... ἄνευ μαλακίας** = θεραπεύομεν τὰς ὥραιας τέχνας μὲ μικρὰν δαπάνην καὶ καταγινόμεθα εἰς τὰ γράμματα χωρὶς νὰ ἐκθληνῶμεθα. Ταῦτα λέγει ὁ Περικλῆς, διότι οἱ Λακ. κατηγοροῦν τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ πολυτελείᾳ καὶ τρυφῇ, ἐν ᾧ αὐτοὶ ἐφοβοῦντο μήπως αἱ τέχναι καὶ τὰ γράμματα τοὺς ἐκθληνῶν. **πλούτῳ ἔργου... χρώμεθα** = καὶ τὸν πλοῦτον χρησιμοποιοῦμεν μᾶλλον ὡς ἀφορμὴν (κινητήριον δύναμιν) πρὸς ἐπιτέλειαν ἔργων ἢ ὡς ἀφορμὴν πρὸς κομπορημοσύνην (ἐπίδειξιν). **καὶ τὸ πένεσθαι... αἴσχιον** = τὸ νὰ ὁμολογῇ κανεὶς τὴν πενίαν δὲν εἶναι ἐντροπή, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐντροπή εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀποφεύγῃ κανεὶς αὐτὴν διὰ τῆς ἐργασίας (κατὰ λέξιν· ἀλλὰ, καὶ ἂν νομίζῃ κανεὶς ὅτι τοῦτο εἶναι ἐντροπή, μεγαλύτερα ἐντροπή εἶναι (= αἴσχιον). **ἔνι** = ἔνεστι, εἶναι δυνατόν. **τοῖς αὐτοῖς**· εἶναι οἱ πολιτευόμενοι (κυρίως). **ἐτέροις**· εἶναι οἱ ἐπαγγελματίαι. **πρὸς ἔργα τετραμμένοις** = ἐν ᾧ ἀσχολοῦνται εἰς τὰ ἐπαγγέλματά των. **γνώναι** (ἔνι) = νὰ ἔχουν πλήρη γνώσιν τῶν πολιτικῶν (δημοσίων) ζητημάτων. Ἐν Σπάρτῃ εἰς μὲν τοὺς Σπαρτιάτας δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἀσχολοῦνται εἰς χειρωνακτικὰ ἐπαγγέλματα, οἱ δὲ ἀσκοῦντες τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα Λακεδαιμόνιοι φαίνεται ὅτι δὲν ἦσαν ἔμπειροι εἰς τὰ πολιτικά. **ἀχρεῖος** = ἄχρηστος. **καὶ οἱ αὐτοὶ ἦτοι κρίνομέν γε... τὰ πράγματα** = καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι (ἔλοι οἱ πολῖται) ἢ ἐκφέρομεν τοῦλάχιστον γνώμην ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῶν ἄλλων (κυρίως πολιτικῶν) προτεινομένων ζητημάτων ἢ συλλαμβάνομεν ἰδίας ὁρθὰς γνώ-

μας καὶ ὑποβάλλομεν αὐτὰς ὑπὸ τὴν κρίσιν ἄλλον (ὡς μέλη τῆς βουλῆς). *ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι...* ἔργῳ ἔλθειν = ἀλλὰ μᾶλλον (βλάβην ἠγοούμενοι) τὸ νὰ μὴ φωτισθῶμεν διὰ λόγων πρότερον, πρὶν ἐκτελέσωμεν (πραγματοποιήσωμεν) ὅσα πρέπει νὰ γίνουιν. *διαφερόντως καὶ τόδε ἔχομεν* = ὑπερέχομεν καὶ κατὰ τὸ ἐξῆς. *ὥστε τολμᾶν* = ὅτι τολμῶμεν. *οἱ αὐτοὶ* = συγχρόνως. *ἐκλογίζομαι* = ὑπολογίζω ἀκριβῶς. *μάλιστα*· ἀναφ. εἰς τὰ δύο ἀπαρέμφρατα. *δ* = τοῦτο δὲ = τοῦναντίον ὅμως. *ἀμαθία* = ἡ τῶν κινδύνων ἄγνοια. *θράσος* = ἄλογος τόλμη. *λογισμὸς* = ὄρθη (μελετημένη) σκέψις. *κράτιστοι τὴν ψυχὴν* = γενναίοψυχοτάτοι. *τὰ δεινὰ* = οἱ κίνδυνοι. *διὰ ταῦτα* = διὰ τοῦτο (τὸ γινώσκειν). *καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἠγναντιώμεθα τοῖς πολλοῖς* = καὶ ὡς πρὸς τὴν εὐεργετικὴν διάθεσιν διαφερόμεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους. *βεβαιότερος ὁ δράσας...* *σφῆζειν* = σταθερώτερος φίλος εἶναι ὁ εὐεργετήσας οὕτως, ὥστε νὰ φροντίζῃ νὰ διατηρῆται ζωντανὴ πάντοτε ἡ ἀνάμνησις τῆς ὀφειλῆς του διὰ τὴν εὐεργεσίαν (νὰ διατηρῆ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ εὐεργεθέντος διὰ τῆς διαρκοῦς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας του). *ὁ δ' ἀντοφείλων...* *ἀποδώσων* = ἐν ᾧ ὁ ὑποχρεωμένος εἶναι ὄχι τόσον πρόθυμος (ψυχρὸς) (νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος του), ἐπεὶ γὰρ γνωρίζει ὅτι θὰ ἀποδώσῃ εὐεργεσίαν, ὅχι διὰ νὰ τοῦ χρεωστῆται εὐγνωμοσύνη, ἀλλὰ πρὸς ἐξόφλησιν ὑποχρεώσεως. *τοῦ συμφέροντος λογισμῷ* = ἀποβλέποντες εἰς τὸ συμφέρον. *τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ* = τὴν πεποιθήσιν, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει ἡ εὐγένεια τῶν αἰσθημάτων. *ἀδεῶς* = χωρὶς νὰ φοβούμεθα (ἀγνωμοσύνην ἢ ζημίαν). Παραδείγματα ἀνιδιοτελοῦς συνδρομῆς τῶν Ἀθηναίων πρὸς ἄλλους ἀναφέρει ἡ ἱστορία, ὡς τὴν βοήθειαν πρὸς τοὺς ἀποστατήσαντας ἀπὸ τοῦ Δαρείου Ἰωνας, τὴν ὑπὸ τὸν Κίμωνα πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας βοήθειαν κατὰ τὸν τρίτον Μεσσηνιακὸν πόλεμον.

41. *ξυνελὼν* = συντόμως. *παιδενσις τῆς Ἑλλάδος* = σχολεῖον, κέντρον πάσης πνευματικῆς μορφώσεως. *καθ' ἕναστον δοκεῖν...* *αὐταρκεῖς παρέχεσθαι* = νομίζω ὅτι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς πολίτης ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ διαμορφώσῃ (= παρέχεσθαι ἄν) τὸν ἑαυτὸν του ἱκανὸν εἰς πλεῖστα καὶ ποικιλώτατα εἶδη ἀσχολιῶν (= ἐπὶ πλεῖστα εἶδη) μεῖζοντες ἐπιδεικτικὴν ἐπιδειξιότητα καὶ χάριν (= μετὰ χαρίτων μάλιστα ἂν εὐτραπέλως). *κόμπος λόγων* = κομπορημοσύνη. *ἔργων ἀλήθεια* = ζων-

τανῆ ἀλήθεια. ἡ δύναμις τῆς πόλεως· περὶ τῆς στρατιωτικῆς καὶ οἰκονομικῆς δυνάμεως τῆς πόλεως κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου ἔγινε λόγος ἐν τῇ εἰσαγωγῇ. *τρόπων*· οὕς προεῖπεν ἐν 37, 2. *μόνη τῶν νῦν ἀκοῆς κρείσσων ἐς πείραν ἔρχεται* = μόνη ἐξ ὄλων τῶν σημερινῶν δοκιμαζομένη ἀποδεικνύεται ἀνωτέρα (τῆς περὶ αὐτῆς ἐπικρατούσης γνώμης). *τῷ πολέμῳ... ὑφ' ὧν κακοπαθεῖ* = δίδει εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀφορμὴν νὰ ἀγανακτῇ ὅτι ὑπὸ τοιούτων (ἀναξίων ἀντιπάλων) κακοπαθεῖ. *κατάμεμψιν* = ἀφορμὴν παραπόνων. *σημεῖα* = μνημεῖα, (τὰ ὁποῖα σφρζόμενα μέχρι σήμερον μαρτυροῦν περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Περικλέους λεγομένων). *οὐ δὴ* = ὄχι δά. *τοι* = βεβαίως. *οὐδὲν προσδεμένοι... οὔτε ὄστις ἔπεσι... ἡ ἀλήθεια βλάψει* = χωρὶς ποσῶς νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην οὔτε τοῦ Ὀμήρου ὡς ὑμνητοῦ οὔτε ἄλλου τινός, ὁ ὁποῖος θὰ τέρψη μὲν πρὸς στιγμὴν διὰ στίχων, ἀλλ' ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια (ἢ ἐπισκόπησις αὐτῶν τῶν ἔργων τῶν ὑμνουμένων ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ) θὰ καταδείξῃ ψευδῆ τὴν περὶ τῶν πραγμάτων ιδέαν (τὴν ποιητικὴν παράστασιν τῶν πράξεων (= τὴν ὑπόνοιαν). *ἔσβατος* = προσιτός. *συγκατοικίσαντες* = ἰδρύσαντες ἐκτὸς τῶν ἀποικιῶν μνημεῖα. *κακῶν τε κἀγαθῶν*· ἢ παρὰ τὴν Μέμφιν τῆς Αἰγύπτου πανωλεθρία τῶν Ἀθηναίων μαρτυρεῖ περὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πόλεως ὁμοίως, ὅπως καὶ αἱ περιφανεῖς τοῦ Κίμωνος νίκαι περὶ τὸν Εὐρυμέδοντα. *δικαιῶ* = ἀναγνωρίζω ὡς καθῆκον. *λειπόμενοι* = οἱ ἐπιζῶντες. *κάμνω* = κοπιᾶζω.

42. *τῶνδε*· δηλ. τῶν πλεονεκτιματῶν τῶν Ἀθηναίων. *ὁμοίως* = ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ. *εὐλογία* = ἔπαινος, ἐγκώμιον. *σημεῖοις* = δι' ἅπτων ἀποδείξεων. *αὐτῆς*· δηλ. τῆς εὐλογίας. *τὰ μέγιστα* = τὰ πλεῖστα καὶ σπουδαιότατα σημεῖα. *οὐκ ἂν πολλοῖς... φανείη* = δι' ὀλίγους Ἑλληνας δύναται νὰ φανῇ (θὰ εὐρεθῇ) ὁ λόγος ἀνάλογος τῶν ἔργων, ὅπως ὁ διὰ τοὺς προκειμένους νεκροὺς (ὀλίγοι Ἑλληνες ὑπάρχουν, ὅπως οἱ προκειμένοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἀρμόζει τοιοῦτος ἔπαινος). *δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν... καταστροφή* = μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι ὁ τῶν προκειμένων νεκρῶν θάνατος, εἴτε οὗτος εἶναι τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ἀνδρείας (διὰ τοὺς νέους), εἴτε εἶναι ἡ τελευταία ἐπισφράγις αὐτῆς (διὰ τοὺς πρεσβυτέρους), εἶναι τρανὴ ἀπόδειξις τῆς ἀνδραγαθίας των. *καὶ γὰρ τοῖς ἄλλα χεῖροσι... προτίθεσθαι* = διότι

καὶ αὐτοὶ ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀπὸ πάσης ἄλλης ἀπόψεως φαῦλοι, δικαιоῦνται νὰ προβάλλουν πρὸς ὑπεράσπισίν των τὰς ἐν τοῖς πολέμοις ὑπὲρ πατριδος ἀνδραγαθίας των. **ἀγαθῶ** = διὰ γενναίας πατριωτικῆς πράξεως. **κακὸν** = ἠθικὸν σφάλμα, **κοινῶς** = πρὸς τὸ γενικὸν συμφέρον. **ἐκ τῶν ἰδίων** = διὰ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ παρεκτροπῶν τοῦ ἰδιωτικοῦ των βίου. **μαλακίζομαι** = ἐπιδεικνύω δειλίαν. **τὴν ἔτι** = τὴν μακροτέραν. **ὡς κἂν ἔτι διαφυγῶν... πλουτήσκειν** = ὅτι διαφυγῶν τὴν πενίαν ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ πλουτήσῃ. **τοῦ δεινοῦ** = τοῦ κινδύνου. **αὐτῶν** δηλ. τῆς ἀπολαΐσεως τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐλπίδος νὰ διαφύγουν τὴν πενίαν. **λαβόντες** = ἐκλαβόντες, κρίναντες. **μετ' αὐτοῦ** δηλ. τοῦ κινδύνου = κινδυνεύοντες. **ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ... τῶν δὲ ἐφίεσθαι** = ἀπεφάσισαν ὑπομένοντες τὸν κίνδυνον τοὺς μὲν ἐχθροὺς νὰ τιμωροῦν, τὰ δὲ ἀγαθὰ ἐκεῖνα (τὴν περαιτέρω ἀπόλαυσιν καὶ τὸν πλοῦτον) νὰ ἐπιθυμοῦν (νὰ διατηρήσουν δηλ. τὸν πόθον, διότι ὁ ἀγὼν ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ καὶ εὐτυχῆς δι' αὐτούς) **ἐλπίδι τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες** = ἐμπιστευθέντες εἰς τὴν ἐλπίδα τὸ ἄδηλον (τὴν ἀβεβαιότητα) τῆς εὐτυχῆς ἐκβάσεως. **ἔργῳ δὲ περὶ... ἀξιοῦντες πεποιθῆναι** = ἐν τῇ πράξει δὲ θεωροῦντες καθῆκόν των νὰ ἔχουν πεποιθήσιν εἰς τὴν προσωπικὴν των ἀνδρείαν ὡς πρὸς τὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των ὑπάρχοντα ἤδη κίνδυνον. **ἐν αὐτῶ** = δηλ. τῷ κινδύνῳ. **τὸ αἰσχρὸν τοῦ λόγου** = τὴν ἐπὶ δειλία κακὴν φήμην, κατηγορίαν. **τὸ ἔργον** = τὴν μάχην. **καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ... ἀπηλλάγησαν** = καὶ ἐν βραχυτάτῃ κρισίμῳ στιγμῇ (τῆς τύχης), ὅτε ἤλπιζον νίκην μᾶλλον παρὰ ἦταν, ἀπέθανον.

43. **τοὺς δὲ λοιπούς... διάνοιαν ἔχειν** = οἱ δὲ ἐπιζῶντες πρέπει νὰ εὐχέσθε μὲν εἰς τοὺς θεοὺς νὰ σᾶς δίδωσι τύχην ἀκινδυνότεραν, ἀλλὰ νὰ μὴ θεωρῆτε ἄξιον τοῦ ἑαυτοῦ σας (καταδέχεσθε) νὰ ἔχετε ποσῶς ἀτολμότερον τὸ φρόνημά σας ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν. **λόγῳ σκοπεῖν τὴν ὠφελίαν** = κρίνειν (ἔξετάζειν) κατὰ τὸν λόγον (τῶν δητόρων) τὴν ὠφέλειαν (μὴ περιορισθῆτε νὰ ἀκούετε τὰ κατὰ ἀπὸ τὸν λόγον μου μόνον). **ἔργῳ θεώμενοι** = παριστάμενοι θεαταὶ ἐμπράκτως (τῆς δυνάμεως τῆς πόλεως, ὅπως παρουσιάζεται αὕτη ἀπὸ τὰ πράγματα). **ἐν τοῖς ἔργοις** = ἐν ταῖς μάχαις. **ὁπότε καὶ πείρα του σφαλεῖεν** = εἴ ποτε καὶ πειρώμενοί τινος σφαλεῖσαν (= συνέβη νὰ ἀποτύχωσι).

οὐκ οὖν = ὅμως διὰ τοῦτο δέν... *κάλλιστον ἔρανον τῇ πόλει προῖέμενοι* = τὴν καλλίστην συνεισφοράν προσφέροντες εἰς σωτηρίαν τῆς πατρίδος. *ἰδίᾳ* = προσωπικῶς. *παρὰ τῷ ἐντυχόντι... καιρῷ* = εἰς πᾶσαν ἐκάστοτε παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν καὶ λόγον (ὅταν δηλ. εἰς πανηγύρεις ἐκφωνοῦνται λόγοι, θὰ μνημονεύωνται αὐτοὶ) καὶ ἔργου (ὅταν ἐν τῇ μάχῃ θὰ προτρέπουν τοὺς μαχομένους νὰ μιμοῦνται αὐτούς). *σημαίνει* = σημείον ἐστί, διατηρεῖ τὴν μνήμην των. *οἰκεία*· δηλ. γῆ. *μὴ προσήκουσα* = ἡ ξένη. *ἄγραφος μνήμη* = ἡ ἐν τῇ καρδίᾳ ἐγγεγραμμένη, κατ' ἀντιθ. πρὸς τὸ στηλῶν ἐπιγραφή. *ἄγραφος μνήμη... ἐνδαιϊτᾶται* = ἡ ἄγραφος ἀνάμνησις τῆς διαθέσεως μᾶλλον (τῶν πεσόντων) (παρὰ τοῦ ἔργου αὐτῶν μικροῦ ἢ μεγάλου) κατοικεῖ μέσα εἰς τὴν καρδίαν ἐνὸς ἐκάστου *καὶ τὸ εὐδαιμον... κρίναντες* = καὶ ἔχοντες τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία, ἡ δὲ εὐψυχία εἶναι ἡ ἐλευθερία. *περιορῶμαι*· ἐνταῦθα = πτοοῦμαι, ἀποδειλιῶ. *κακοπραγῶ* = δυστυχῶ. *ἀλλ' οἷς ἡ ἐναντία... κινδυνεύεται* = ἀλλ' ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι διατρέχουν τὸν κίνδυνον μεταβολῆς ἐπὶ τὰ χεῖρω ἐν τῷ μέλλοντι (= ἔτι) βίῳ των. *καὶ ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα*· ἐνν. *ἔσται* = καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἡ διαφορὰ (πρὸς τὴν προτέραν των κατάστασιν) θὰ εἶναι πάρα πολὺ μεγάλη. *ἀλγεινότερα γὰρ... κάκωσις* = διότι δι' ἄνδρα βέβαια εὐγενῆ καὶ ὑπερήφανον (= μὲ φιλότιμο) εἶναι πικροτέρα ἢ ταπείνωσις ἢ ἀπορρέουσα ἐκ τῆς δειλίας. *ἀναίσθητος* = ἀνώδυνος.

44. *τοκεὺς* = γονεὺς. *ἐν πολυτρόποις ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες* = γνωρίζουν ὅτι ἀνετράφησαν ἐν μέσῳ ποικίλων περιπετειῶν. *εὐπρεπεστάτης τελευτῆς* = ἐνδοξοτάτου θανάτου. *οἷς ἐνευδαιμονήσαι... ξυνεμετρήθη* = τῶν ὁποίων ὁ βίος ὠρίσθη (ἐδόθη) ἐν συμμέτρῳ ἀναλογίᾳ, ὥστε νὰ περάσουν αὐτὸν ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ νὰ ἀποθάνουν ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ εὐδαιμονίας (τοὺς ὁποίους συνώδευσεν ἡ αὐτὴ εὐτυχία καὶ εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν θάνατον). *ὦν*· ἀναφ. αἰτιολ. = διότι αὐτῶν. *λύπη οὐχ ὦν... στερίσκηται* = λυπεῖται τις τις ὅχι δι' ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα στερεῖται, χωρὶς νὰ τὰ δοκιμάσῃ. *ἐθάς τινος* = συνηθισμένος μέ τι. *ἰδίᾳ* = κατ' ἰδίαν, ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. *τῶν οὐκ ὄντων... ἔσσονται* = οἱ κατόπιν γεννώμενοι εἰς τινὰς παῖδες θὰ τοὺς κάμουν νὰ λησμονήσουν τοὺς ἀποθανόντας. *ξυνοίσει*

ὑποκ. τὸ ἐπιγίνεσθαι παῖδας. *οὐ γὰρ οἶόν τε ἴσον... κινδυνεύωσι* = διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σκέπτονται περὶ τῶν κοινῶν ὁμοίως ὀρθῶς καὶ δικαίως (ἐν ἰσότητι ὑποχρεώσεων καὶ δικαιοσύνη) μὲ τοὺς ἔχοντας τέκνα εἰς τὸν πόλεμον ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι μὴ συνεισφέροντες τέκνα (εἰς τὸν πόλεμον) δὲν διατρέχουν κίνδυνον νὰ τὰ χάσουν. *παρηβῶ* = γίνομαι παρηλιξ. *τόνδε* ἔνν. τὸν ὑπόλοιπον βίον. *κουφίζομαι* = παρηγοροῦμαι. *τὸ φιλότιμον ἀγῆρων μόνον* = ἡ φιλοτιμία (φιλοδοξία) μόνον δὲν γηράσκει. *οὐ τὸ κερδαίνειν μᾶλλον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι* = δὲν εὐχαριστεῖ τόσον τὸ κέρδος, ὅσον ἡ δόξα. *ἀχρεῖος* = ἄχρηστος.

45. *μέγαν* = δυσχερῆ. *καὶ μόλις ἂν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς* (= καὶ εἰ ὑπερβάλοιτε ἀρετῆ) *οὐχ ὁμοῖοι, ἀλλ' ὀλίγω χεῖρους κριθεῖτε* = καὶ ἂν ἠθέλετε ἐπιδείξει ὅλως ἐξάιρετον ἀνδρείαν, καὶ τότε μόλις θὰ κατορθώσετε νὰ κριθῆτε ὄχι βέβαια ὅμοιοι, ἀλλὰ ὡς κατὰ τι κατώτεροι αὐτῶν. *φθόνος τοῖς ζῶσι... τετίμηται* = διότι μεταξὺ τῶν ζώντων ὑπάρχει φθόνος πρὸς τοὺς ἀνταγωνιστάς, οἱ δὲ νεκροὶ (= τὸ μὴ ἐμποδῶν) τιμῶνται μὲ εὐνοίαν ἀδιαφιλονίκητον. *τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως... κλέος ἦ* = μεγάλη τιμὴ θὰ εἶναι εἰς σᾶς, ἂν δὲν φανῆτε κατώτεροι τῆς ἰδίας σας φύσεως (τοῦ προορισμοῦ σας) (ἂν ἀσχολῆσθε δηλ. ἀθορύβως εἰς τὰ οἰκιακὰ) καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνην, περὶ τῆς ὁποίας ἐλάχιστα γίνεται λόγος μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν (ἐν τῇ ἀγορᾷ) εἴτε διὰ τὸ καλὸν εἴτε διὰ τὸ κακόν.

46. *πρόσφορα* = ἐπικάρα. *οἱ θαπτόμενοι κεκόσμηται*· δηλ. τῇ συμπαθείᾳ τῶν πολιτῶν καὶ τῇ προνοίᾳ τῆς πόλεως. *ὠφέλιμον στέφανον... προτιθεῖσα* = ὠφέλιμον (οὐ μόνον εὐπρεπῆ, ὅπως ἦτο εἰς τοὺς κυρίως ἀγῶνας) ἀμοιβὴν τῶν τοιοῦτων ἀγῶνων (ὑπὲρ πατρίδος) προβάλλουσα εἰς τοὺς προκειμένους νεκροὺς καὶ τοὺς ἐπιζῶντας. *ἄθλα γὰρ... πολιτεύουσι* = διότι, ὅπου προβάλλονται μέγιστα βραβεῖα τῆς ἀρετῆς, ἐκεῖ πολιτεύονται ἄριστοι ἄνδρες. *ἀπολοφυράμενοι* = ἀφοῦ ἀρχετὰ ἐκλαύσατε. *ὃν προσήκει* = τὸν προσήκοντα, τὸν ἰδικόν του.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐν	σελ.	42	στίχ.	5	ἀντὶ τὸ μὴ νὰ γραφῆ <i>τῶ μὴ</i> .
>	>	52	>	24	μετὰ τὸ <i>πειράσεται</i> νὰ τεθῆ τελεία.
>	>	58	>	11	ἀντὶ <i>ἀδικοῖντο</i> νὰ γραφῆ <i>ἀδικοῖντο</i> .
>	>	60	>	6	τὸ μετὰ τὸ μὴ <i>πολέμιον</i> κόμμα νὰ μετα- τεθῆ πρὸ αὐτοῦ.
>	>	63	>	7	μετὰ τὸ <i>βεβαιούται</i> νὰ τεθῆ τελεία.
>	>	64	>	21	μετὰ τὸ <i>ἀναπαύλας</i> νὰ ἐξαλειφθῆ τὸ κόμμα

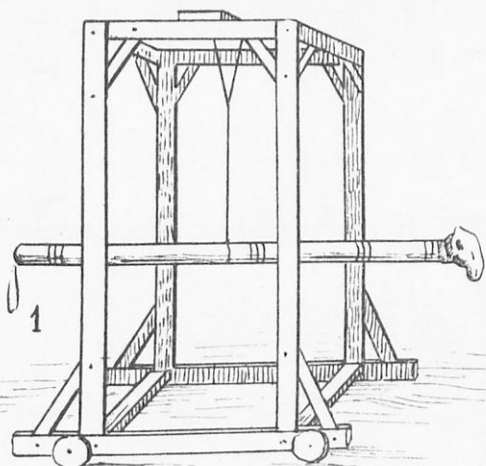
ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
Εἰκὼν τοῦ Θουκυδίδου	5
Εἰσαγωγή	
I. Θουκυδίδης	7
II. Ἡ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου κατάστασις ἐν Ἑλλάδι	10
ΜΕΡΟΣ Α΄	
I. Πλαταικὰ	
α) Εἰσβολὴ τῶν Θηβαίων εἰς τὰς Πλαταιάς (B, 1—6)	15
β) Πλαταιῶν πολιορκία (B, 71—78)	19
γ) Πλαταιέων ἔξοδος (Γ, 20—24)	25
δ) Πλαταιέων παραδόσις (Γ, 52)	29
ε) Δημηγορία Πλαταιέων (Γ, 53—59)	29
ς) Δημηγορία Θηβαίων (Γ, 61—67)	35
ζ) Πλαταιέων καταδίκη (Γ, 68)	39
II. Λεσβιακὰ	
α) Μυτιληναίων ἀποστασία (Γ, 1—18)	41
β) Λακεδαιμονίων βοήθεια πρὸς Μυτιληναίους. Μυτιληναίων παραδόσις (Γ, 25—33)	46
γ) Ἀθηναίων ἀποφάσεις περὶ Μυτιληναίων (Γ, 35—50)	50
δ) Δημηγορία Κλέωνος (Γ, 37—40)	51
ε) Δημηγορία Διοδότου (Γ, 42—48)	56
III. Περικλέους Ἐπιτάφιος (B, 34—46)	62
ΜΕΡΟΣ Β΄	
Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις	73

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

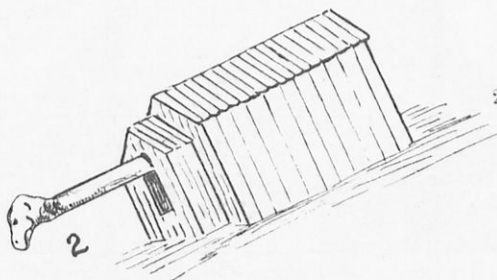

5

1. Κρεμαστός.

Καὶ τὰ δύο ταῦτα εἶδη τοῦ κριοῦ ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς κατακρήμνισιν τειχῶν.

2. Προκεκαλυμμένος ἐντὸς χελώνης (χελώνη κριοφόρος).

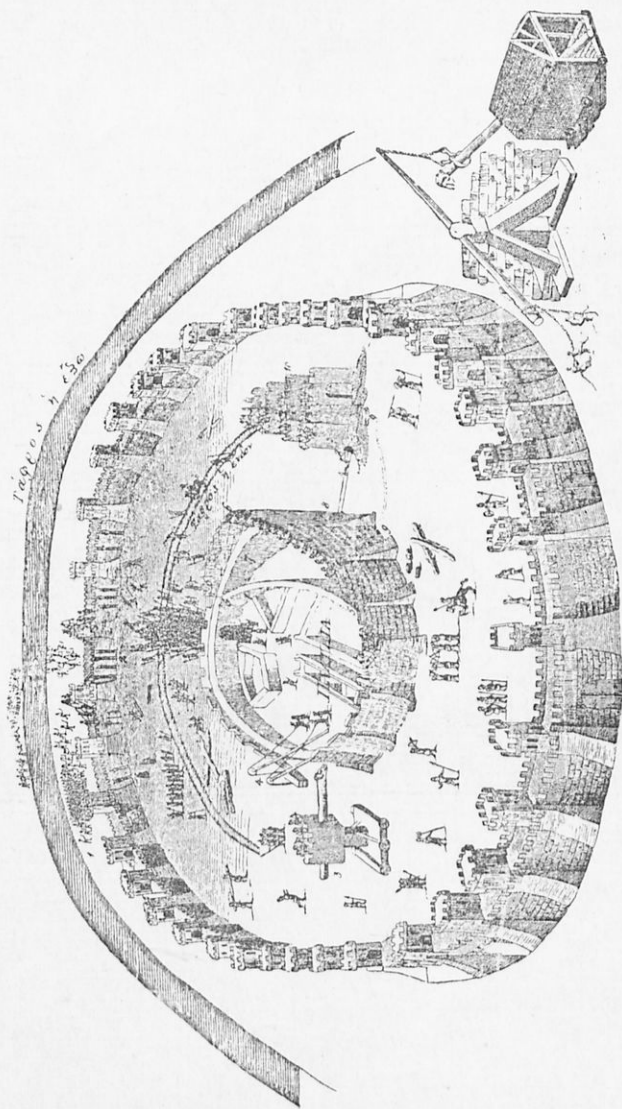

3
Κριοί.

3. Φορητὸς (πρὸς παραβίαισιν κυρίως πυλῶν).

Λέσβος.

Τείχος Πελοποννησίων.

Ἀνάδοχος ἐκτύπωσης καὶ βιβλιοδετήσεως : «Ἑλληνικὴ Ἐκδοτικὴ Ἑταιρεία» Α.Ε.
Ἔργοστάσιον Γραφικῶν Τεχνῶν – Παπαδιαμαντοπούλου 44, Ἀθήναι.

